

Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied 2010

**Deelrapportages provincies
Flevoland, Fryslân, Gelderland, Noord-Holland en Overijssel**

Inhoudsopgave:

	pag. nr.
Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied 2010, provincie Flevoland	3
Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied 2010, Friese IJsselmeerkust	41
Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied 2010, deelgebied Gelderland	75
Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied 2010, Deelgebied Noord-Holland	111
Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied 2010, deelgebied Overijssel	145

Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied

Deelrapportage provincie Flevoland

2010

Voorwoord

Dit rapport geeft inzicht in de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied inclusief Randmeren, hierna te noemen 'IJsselmeergebied'. Extra aandacht wordt besteed aan de ontwikkelingen in de provincie Flevoland. Het betreft zoals altijd een volledige monitor van de watersport in Flevoland.

Sinds 1994 wordt in opdracht van de meeste omliggende provincies, jaarlijks onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied. Sinds vorig jaar krijgen de provincies ieder een op hun grondgebied toegesneden rapportage.

De gevolgde meetmethodiek is onveranderd. Alle jachthavens in het gebied worden benaderd tot een respons van (nagenoeg) 100% is bereikt. Veranderingen in bijvoorbeeld ligplaatscapaciteit, bezettinggraad, type boot, herkomst ligplaatshouders en winterstallingmogelijkheden worden hierdoor direct zichtbaar. Niet alleen de ontwikkelingen in het afgelopen jaar worden gemeten, ook wordt gevraagd naar uitbreidingsplannen, zowel aan bestaande havens als aan gemeenten en projectontwikkelaars. De uitkomsten van het onderzoek, trends in de watersport en toekomstverwachtingen worden jaarlijks besproken met de (37) jachthavens verenigd in het 'Platform jachthavens IJsselmeergebied'. Het platform komt 3 keer per jaar bijeen en fungeert als 'klankbordgroep' voor Waterrecreatie Advies. Er zijn ook een aantal havens uit de Waddenzee die aan dit overleg deelnemen, zodat effecten van het ene gebied op het andere gebied kunnen worden besproken. De resultaten van het overleg zijn voor zover relevant in deze rapportage verwerkt.

Het verzamelen en analyseren van cijfers is noodzakelijk om inzicht te krijgen in hetgeen zich in de watersport afspeelt. Dit is belangrijk voor de sector, voor overheden en het ontwikkelen van beleid, maar ook om eventuele effecten op de in het gebied te beschermen natuurwaarden te kunnen inschatten. 16 jaar geleden, in 1994, wist niemand hoeveel ligplaatsen en boten er in het IJsselmeergebied waren. Die situatie is gelukkig veranderd. Dank zijn wij verschuldigd aan de opdrachtgevers, dit jaar de provincies Noord-Holland, Fryslân, Flevoland, Overijssel, Gelderland en aan Rijkswaterstaat. Ook dank aan de jachthavens die weer bereid waren ons van geactualiseerde gegevens te voorzien.

De provincie Utrecht is ook dit jaar geen opdrachtgever. De jachthavens in Bunschoten en langs de Eem t/m Amersfoort doen wel ieder jaar aan het onderzoek mee. De resultaten van die havens zijn dus wel verwerkt in de totaaloverzichten van het IJsselmeergebied en de Randmeren, maar er is geen op de provincie Utrecht toegesneden rapportage.

Foto omslag: *Almere*

Opdrachtgever:

Provincie Flevoland
Afdeling Economische Zaken
Postbus 55
8200 AB Lelystad
Contactpersoon: Dhr. S. Broekhuizen
Tel: 0320-265310

Opgesteld door:

Postbus 123, 8200 AC Lelystad
Tel. 0320 21 88 47, fax 0320 28 13 08
E-mail: info@waterrecreatieadvies.nl
Website: www.waterrecreatieadvies.nl

Inhoudsopgave:

1.	Algemeen	1
1.1.	Doelstelling	1
1.2.	Definities	1
1.3.	Gebiedsindeling	1
1.4.	Methodiek	3
2.	Resultaten jachthavenmonitor 2010	4
2.1.	Aantal jachthavens en exploitatievorm	4
2.2.	Verhuur vaste ligplaatsen	5
2.2.1.	Aantal vaste ligplaatsen, aantal boten, bezettingsgraad en wachtlijsten	5
2.2.2.	Aantal zeil- en motorboten, lengte van de boot	6
2.2.3.	Herkomst ligplaatshouders	7
2.3.	Passanten	7
2.3.1.	Aantal specifieke passantenplaatsen	8
2.3.2.	Aantal bootovernachtingen en verblijftijd bezoekende boten	8
2.3.3.	Aantal persoonsovernachtingen	9
2.4.	Winterstalling	10
3.	Sluizen, sluispassages en het weer in 2009	11
3.1.	Sluizen en sluispassages	11
3.2.	Het weer in 2009	13
4.	Trends	14
4.1.	Ontwikkeling van de watersport (1960 – 2010)	14
4.2.	Ontwikkelingen per soort vaarwater	15
4.3.	Toekomstverwachting	16
5.	Uitbreidingsplannen	19
5.1.	Uitbreidingsplannen bij bestaande jachthavens	19
5.2.	Plannen voor nieuwe jachthavens	19
5.2.1.	Stagnatie bij de uitvoering	19
6.	Chartervaart en riviercruisevaart	21
6.1.	Traditionele chartervaart en motorchartervaart	21
6.2.	Riviercruisevaart	22
7.	Conclusies	23

Bijlagen:

•	Brief aan de jachthavens	26
•	Tabel: Kengetallen IJsselmeergebied 2010	28
•	Tabel: Kengetallen aandeel provincie Flevoland in het IJsselmeergebied 2010	29
•	Tabel: Kengetallen subregio Randmeren	30
•	Tabel: Kengetallen aandeel provincie Flevoland in de subregio's	31
•	Overzicht vuilwaterstations provincie Flevoland	34

1. Algemeen

1.1. Doelstelling

Inzicht geven in de ontwikkeling van de grote watersport door onderzoek te doen bij de jachthavens in het IJsselmeergebied. De resultaten worden vergeleken met de ontwikkelingen in het tot de provincie Noord-Holland behorende deel van het gebied. Waar mogelijk of relevant worden gesignaleerde verschillen verklaard. Om meer inzicht te krijgen in de vaarbewegingen, zijn net als vorig jaar, de sluispassages in het IJsselmeergebied en de sluispassages naar de Waddenzee weer in deze rapportage opgenomen.

1.2. Definities

De door Waterrecreatie Advies gehanteerde definitie van een jachthaven is als volgt: er is sprake van “een jachthaven”, als er verhuur van lig- en/of passantenplaatsen voor de recreatievaart en/of chartervaart dan wel winterstallingactiviteiten plaatsvinden. Daarbij wordt geen ondergrens voor het aantal ligplaatsen gehanteerd. Een jachtmakelaar die in een jachthaven een verkoopsteiger huurt wordt niet als zelfstandige “jachthaven” geteld, maar een jachtwerf die bijvoorbeeld winterstallingmogelijkheden biedt wel. Door uit te gaan van deze definitie is het aantal “jachthavens” meestal groter dan men verwacht. Het geeft echter wel een volledig beeld en ook inzicht in wat er in de winter met de recreatievloot gebeurt. Schepen bij eigen woningen of in sloten en kanalen vallen buiten het onderzoek.

Met passantenplaatsen in jachthavens worden “specifieke passantenplaatsen” bedoeld. Dit zijn plaatsen die niet op seizoen- of jaarbasis worden verhuurd. Niet verhuurde of tijdelijk vrijgekomen ligplaatsen (ligplaatshouder op vakantie of een weekend weg) worden in de praktijk meestal eerst als passantenplaats benut.

1.3. Gebiedsindeling

Het IJsselmeergebied is geen vast afgebakende regio. Het is een grootschalig en uniek zoetwater gebied, van internationale betekenis voor de watersport. Het biedt openheid en ruimte. Meer ruimte dan op de binnenwateren en meer beschutting dan op zee. Lekker zeilen, rust en genieten van de ruimte worden door watersporters genoemd als belangrijkste motieven om in het IJsselmeergebied te varen¹. Behalve IJsselmeer, Markermeer, Gouwezee en IJmeer worden ook de Randmeren en het Ketelmeer en Zwarte Meer tot het IJsselmeergebied gerekend.

De grens tussen kustzone en binnengebied is niet scherp. In 1994, bij de start van dit monitoronderzoek is aan de jachthavens gevraagd of hun ligplaatshouders voornamelijk op het grote water van het IJsselmeergebied of op de binnenwateren waren gericht. Op basis daarvan is destijds de begrenzing van het gebied bepaald.

Het blauw aangegeven water op bovenstaand kaartje wordt tot het IJsselmeergebied gerekend. Havens die hieraan grenzen, ook al liggen ze achter de sluis doen mee aan het jaarlijks onderzoek naar de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied². Het water grenst aan de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht, Gelderland, Overijssel en Fryslân.

¹ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003

² Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied, Waterrecreatie Advies, jaarlijkse rapportages 1994 t/m 2010

In 2010 zijn in opdracht van de provincies alle jachthavens in Overijssel³ en Gelderland⁴ via dezelfde methodiek als in het IJsselmeergebied met een vragenformulier benaderd. Dit heeft tot een kleine aanpassing van de gebiedsindeling van deze rapportage geleid.

In **Overijssel** doen nu alle havens in de gemeenten Kampen en Zwartewaterland mee. Van de gemeente Steenwijkerland wordt alleen Vollenhove tot het IJsselmeergebied gerekend. Deze herdefinitie betekent een duidelijker afbakening van het deel van Overijssel dat tot het IJsselmeergebied behoort. In de gemeente Kampen, zijn door deze herindeling de 3 jachthavens achter de Ganzenluis (266 ligplaatsen), terugwerkend aan het IJsselmeergebied toegevoegd. De 2 jachthavens aan het Zwarte Water binnen de gemeente Zwolle (355 ligplaatsen) worden niet meer tot het IJsselmeergebied gerekend. In de tabellen en grafieken is geen sprake van een trendbreuk omdat deze veranderingen met terugwerkende kracht zijn gecorrigeerd.

In **Gelderland** betreft het de havens die aan de Randmeren grenzen (Elburg, Nunspeet, Harderwijk, Ermelo, Nulde en Nijkerk). De provinciale rapportage veroorzaakt verder geen wijzigingen. Het blijkt dat 80% van de watersport in Gelderland zich afspeelt in het rivierengebied, 20% in de Randmeren.

Vanaf 1994 doen alle havens in de provincie **Flevoland** mee, dus inclusief de havens 'binnen de dijk' in de Noordoostpolder en in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland. Qua vaargebied zijn deze havens grotendeels aangewezen op het omringende water in het IJsselmeergebied.

In **Fryslân** doen alle havens in de steden langs de kust mee, ook de havens achter de sluis zoals in Lemmer. In Workum zijn dit de havens tot de spoorbrug en bij Stavoren de havens aan het Johan Frisokanaal tot en met Marina Friesland bij Warns. Het gebied wordt in de verdere rapportage aangeduid als 'Friese IJsselmeerkust'.

Onder de provincie **Utrecht** vallen de havens in Bunschoten en de havens langs de rivier de Eem vanaf Amersfoort.

Net als in Fryslân doen in **Noord-Holland** alleen de havens mee in de steden die aan het IJsselmeergebied grenzen (al dan niet achter de sluis). In Amsterdam is een grens getrokken. De havens achter de Oranjesluis aan de noordkant van het IJ t/m de Sixhaven doen mee en de havens aan het Bovendiep aan 'de monding van het Amsterdam-Rijnkanaal. De overige havens in de stad niet.

³ Ontwikkeling watersport provincie Overijssel 2010, Waterrecreatie Advies, november 2010

⁴ Ontwikkeling watersport provincie Gelderland, Waterrecreatie Advies, november 2010

1.4. Methodiek

Dit jaar zijn alle jachthavens in Overijssel (17 maart), Gelderland (15 juni) en het IJsselmeergebied (27 april) met een vragenformulier benaderd. Havens die eerder aan het onderzoek hebben meegedaan (IJsselmeergebied), krijgen een overzicht met de getallen die men de vorige keer heeft ingevuld en het verzoek wijzigingen aan te geven. De havens kennen de procedure en de spontane respons van deze groep is hoog. Na een herinneringsmailing steeg de respons naar 80%! Niet-respondenten worden daarna gebeld tot de respons (nagenoeg) 100% bedraagt.

Bedrijven die nog niet eerder hebben meegedaan, in 2010 de rest van Overijssel en het rivierengebied van Gelderland, krijgen een uitgebreide toelichting bij het vragenformulier. De spontane respons van deze groep is uiteraard lager. Ook zij krijgen een herhalingsmailing en niet-respondenten worden daarna gebeld. Inmiddels heeft meer dan $\frac{3}{4}$ van alle jachthavens in Nederland één of meerdere keren aan dit onderzoek meegedaan. Het belang is dan ook goed uit te leggen en de resultaten van alle onderzoeken worden o.a. op de website Waterrecreatie Advies gepubliceerd. Soms moeten havens meerdere keren worden gebeld, maar het aantal “weigeraars” is uiteindelijk zeer gering. In Overijssel en Gelderland waren 3 nieuwe deelnemers van de 187 jachthavens niet bereid mee te werken. Via internet, Google Earth en kengetallen van havens in de omgeving zijn voor deze “weigeraars” de resultaten zo goed mogelijk geschat zodat toch een compleet beeld ontstaat en een betrouwbare “nulmeting”.

De intensieve aandacht voor Overijssel en Gelderland heeft ertoe geleid dat in het tot deze provincies behorend deel van het IJsselmeergebied ook nog 5 bedrijven zijn gevonden die aan onze definitie “jachthaven” voldoen. We beschouwen dit als ‘voortschrijdend inzicht’ en met terugwerkende kracht zijn de resultaten verwerkt. Het kan daardoor voorkomen dat de cijfers in de rapportage van 2009 niet exact overeenkomen met de nieuwe cijfers van 2009 en 2010 in de nu voorliggende rapportage.

Naast de bestaande jachthavens worden ook gemeenten en projectontwikkelaars benaderd, waarvan bekend is of het vermoeden bestaat dat zij plannen hebben voor het ontwikkelen van nieuwe jachthavens. Deze groep wordt jaarlijks gebeld met de vraag of er ontwikkelingen zijn.

De uitkomsten van het onderzoek, trends in de watersport en toekomstverwachtingen worden besproken met de jachthavens verenigd in het Platform jachthavens IJsselmeergebied. Het platform komt 3 keer per jaar bijeen.

2. Resultaten jachthavenmonitor 2010

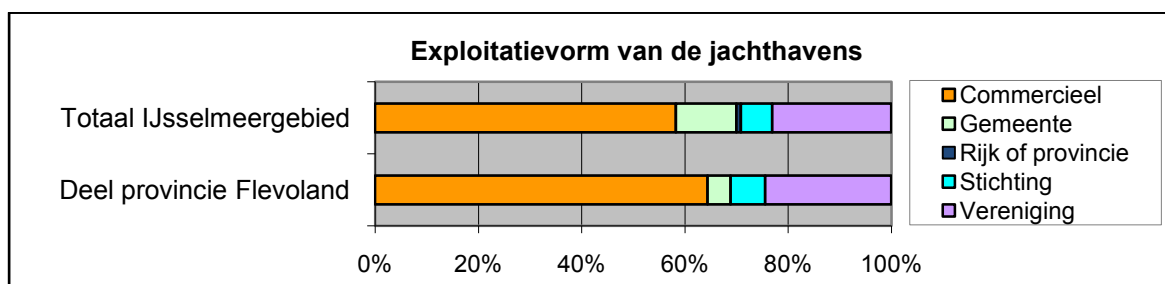
2.1. Aantal jachthavens en exploitatievorm

Exploitatievorm	Aantal jachthavens in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Flevoland	
		Aantal jachthavens	Provinciaal aandeel in %
Commercieel	134	29	21,6%
Gemeente	27	2	7,4%
Rijk of provincie	2	0	0,0%
Stichting	14	3	21,4%
Vereniging	53	11	20,8%
Totaal	230	45	19,6%

Ten opzichte van de rapportage in 2009 zijn er per saldo 9 jachthavens bijgekomen. In Vollenhove betreft het een splitsing, van de in 2003 door fusie ontstane haven. De vereniging huurt nu weer zelf de binnenhaven. Ook de tweede nieuwkomer is geen onbekende. In Lelystad heeft een bestaande ondernemer op een nieuwe locatie binnendijs, zijn winterstallingactiviteiten uitgebreid en is er in beperkte mate ook ligplaatsverhuur. De derde nieuwkomer is WSV Wilsum, die sinds eind vorig jaar een kleine jachthaven aan de IJssel beheert. In de Noordoostpolder is een jachtservice bedrijf gestopt met het aanbieden van winterberging, waarmee het niet meer tot de doelgroep behoort.

Reeds jaren bestaande nieuwe deelnemers zijn de passantenhavens in Nijkerk en Hasselt (samen circa 1.300 bootovernachtingen) en 3 winterstallingbedrijven in respectievelijk Harderwijk, Hasselt en Zwartsluis, waarbij de laatste ook over 40 ligplaatsen bleek te beschikken. Verder was vorig jaar al bekend, dat de gemeente Kampen alleen nog de charterschepen afhandelde en het beheer van de passantenstroom aan de watersportvereniging IJsselmuiden had overgedragen. Naar nu is gebleken had genoemde vereniging ook in 2008 en 2009 al een paar ligplaatsen. De nieuwe definitie van de IJsselmeerregio in Overijssel levert per saldo 1 extra jachthaven en het verlies van 89 ligplaatsen op. Het aantal jachthavens in het Flevolands deel van het IJsselmeergebied is 45 gebleven.

In 2010 behoorde bijna 20% van de jachthavens in het IJsselmeergebied tot de provincie Flevoland. Zoals ook uit onderstaande grafiek blijkt, zijn er in Flevoland weinig havens die door een gemeente worden geëxploiteerd. De enige twee door het Rijk geëxploiteerde havens in het IJsselmeergebied liggen in Noord-Holland, te weten de passantenhaven in Marken en de Museumhaven in Enkhuizen.

Voor een deel van de 230 deelnemers aan het onderzoek is de exploitatie van de haven ook de hoofdactiviteit. Onderstaande tabel laat zien dat 180 van de 230 jachthavens meer dan 20 ligplaatsen hebben. Deze 180 havens beheren 99,3% van de ligplaatscapaciteit in het gebied. Dit is vergelijkbaar met het Flevolandse deel, waar 36 van de 45 havens met meer dan 20 ligplaatsen 99,2% van de capaciteit beheren. Deze havens in Flevoland hebben gemiddeld 264 ligplaatsen terwijl de jachthavens met meer dan 20 ligplaatsen in het gehele IJsselmeergebied gemiddeld 197 ligplaatsen hebben. De Flevolandse havens zijn dus gemiddeld groot, dat komt omdat de havens nog niet zo oud zijn en het aantal commerciële havens verhoudingsgewijs groot is.

Soort jachthaven	IJsselmeergebied		Aandeel provincie Flevoland	
	Aantal jacht-havens	Totaal aantal ligplaatsen	Aantal jacht-havens	Totaal aantal ligplaatsen
Jachthavens met meer dan 20 ligplaatsen	180	35.377	36	9.508
Jachthavens met maximaal 20 ligplaatsen	22	258	6	72
Passantenhaven, geen vaste ligplaatsen	11	0	1	0
Alleen winterstallingactiviteiten	14	0	2	0
Overig	3	0	0	0
Totaal	230	35.635	45	9.580

In het IJsselmeergebied zijn er 11 jachthavens die zich op passanten richten en geen vaste ligplaatsen verhuren. 14 bedrijven bieden alleen winterstalling aan. De restgroep bestaat uit de Museumhaven in Enkhuizen, de charterhaven van de gemeente Kampen en een wegens faillissement tijdelijk niet actieve jachthaven in Lemmer. De capaciteit van deze haven is tijdelijk op nul gezet, tot een nieuwe exploitant zich aanmeldt.

In Flevoland bevinden zich 42 jachthavens die ligplaatsen verhuren, 1 specifieke passantenhaven (de Bataviahaven in Lelystad) en 2 bedrijven die uitsluitend winterstallingmogelijkheden bieden.

2.2. Verhuur vaste ligplaatsen

2.2.1. Aantal vaste ligplaatsen, aantal boten, bezettingsgraad en wachtlijsten

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Flevoland	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal jachthavens	230	45	19,6%
Aantal vaste ligplaatsen	35.635	9.580	26,9%
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	8.352	25,5%
Gemiddelde bezettingsgraad	91,8%	87,2%	
Aantal schepen op een wachtlijst	3.939	537	13,6%
Drukfactor	11%	6%	

In het IJsselmeergebied is de gemiddelde bezettingsgraad 91,8%. Dat ligt een fractie onder de 92% die door HISWA Vereniging als noodzakelijke ondergrens wordt beschouwd om op economisch verantwoorde wijze een jachthaven te kunnen exploiteren. In de provincie Flevoland is de gemiddelde bezettingsgraad 87,2%.

In Flevoland staan ruim 500 boten op een wachtlijst. Dat is 13% van alle boten die in het IJsselmeergebied op een wachtlijst staan. In Noord-Holland staan 2.187 (55,5%) boten op een wachtlijst. Het is dus moeilijk om in Noord-Holland een passende ligplaats te vinden. Afmetingen van de (nieuwe) boot, gewenste box en prijs spelen daarbij een rol. De hoogte van de wachtlijst gedeeld door de beschikbare capaciteit wordt 'de drukfactor' genoemd. Hoe hoger de drukfactor, hoe groter het probleem. De drukfactor in Flevoland is 6%, in Noord-Holland 18%.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Flevoland		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Aantal jachthavens	230	2	0,9%	45	0	0,0%
Aantal vaste ligplaatsen	35.635	-133	-0,4%	9.580	30	0,3%
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	67	0,2%	8.352	120	1,4%
Gemiddelde bezettingsgraad in %	91,8%		0,5%	87,2%		1,0%
Aantal schepen op een wachtlijst	3.939	182	4,6%	537	24	4,5%

Na herdefiniëring van het gebied blijken er in 2010 t.o.v. 2009 twee jachthavens en 67 boten te zijn bijgekomen. 133 ligplaatsen zijn verdwenen, grotendeels door herinrichting van bestaande havens en het "deactiveren" van een haven in Lemmer. De haven in Lemmer staat te koop en het aantal ligplaatsen is tijdelijk op nul gezet. De bezettingsgraad in het IJsselmeergebied is gestegen van 91,3% naar 91,8 %. Het aantal schepen op een wachtlijst is ten opzichte van 2009 met ruim 4,6% toegenomen.

Ondanks de stagnerende markt, groeit de watersport in Flevoland nog steeds. Op alle fronten werd winst geboekt.

2.2.2. Aantal zeil- en motorboten, lengte van de boot

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Flevoland	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	8.352	25,5%
Aantal zeilboten	22.272	5.703	25,6%
Aantal motorboten	10.442	2.649	25,4%
Aandeel zeilboten	68,1%	68,3%	
Aandeel motorboten	31,9%	31,7%	
Gemiddelde bootlengte	9,68 m	9,76 m	

Gemiddeld komt het percentage zeil- en motorboten in Flevoland nagenoeg overeen met de verdeling in het IJsselmeergebied. De verschillen in Flevoland zijn echter aanzienlijk. Het percentage zeilboten langs de IJssel- en Markermeerkust incl. het Ketelmeer bedraagt bijna 90%. Dit zijn ook de uitgesproken zeilgebieden. In de Randmeren zijn de zeil- en motorboten procentueel ongeveer gelijk verdeeld. In de binnenwateren van Flevoland bedraagt het percentage zeilboten slechts 10%. Dit is dan ook een uitgesproken vaarregio voor motorboten.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Flevoland		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Aantal zeilboten	22.272	39	0,2%	5.703	170	3,1%
Aantal motorboten	10.442	28	0,3%	2.649	-50	-1,9%
Totaal aantal boten	32.714	67	0,2%	8.352	120	1,5%
Gemiddelde bootlengte	9,68 m	0,04 m	0,5%	9,76 m	0,04 m	0,4%

In Flevoland is het aantal zeilboten toegenomen en het aantal motorboten afgenomen. Dit is opvallend.

2.2.3. Herkomst ligplaatshouders

	Totaal in het IJsselmeergebied		Aandeel provincie Flevoland	
	Aantal	Verdeling in %	Aantal	Verdeling in %
Boten op vaste ligplaatsen	32.714		8.352	
Ligplaatshouders uit Nederland	26.987	82,5%	6.909	82,7%
Ligplaatshouders uit Duitsland	5.343	16,3%	1.342	16,1%
Ligplaatshouders uit België	115	0,4%	35	0,4%
Ligplaatshouders uit overige landen	269	0,8%	66	0,8%

Naast Nederlanders, Duitsers en Belgen zijn in het IJsselmeergebied nog 269 ligplaatshouders afkomstig uit andere landen. 56% van deze ligplaatshouders uit de categorie 'overige landen', vooral Engelsen, heeft een ligplaats in het Noord-Hollandse deel van het IJsselmeergebied. De meesten werken in de Randstad, maar er zijn ook Engelsen die hier een vaste ligplaats hebben en met het vliegtuig komen. Of er al ligplaatshouders met het vliegtuig naar Lelystad komen, is onbekend.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Flevoland		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Ligplaatshouders uit Nederland	26.987	185	0,7%	6.909	79	1,2%
Ligplaatshouders uit Duitsland	5.343	-51	-0,9%	1.342	24	1,8%
Ligplaatshouders uit België	115	6	5,5%	35	13	59,1%
Ligplaatshouders overige landen	269	-73	-21,3%	66	4	6,5%
Totaal	32.714	67	0,2%	8.352	120	1,5%

De herkomst van de ligplaatshouders in het totale IJsselmeergebied verschuift. Zo was in 2009 81,8% afkomstig uit Nederland tegen 82,5% nu. Het aandeel buitenlandse en vooral Duitse ligplaatshouders in het IJsselmeergebied daalt en dit proces loopt al een aantal jaren.

Opvallend dit jaar is dat het aantal Duitse ligplaatshouders in het Noord-Hollands deel van het IJsselmeergebied toeneemt, vooral in de Kop van Noord-Holland en in West-Friesland en dat er daar Nederlanders verdwijnen. De achtergrond hiervan is onduidelijk. Ook in Flevoland is het aantal Duitsers toegenomen.

2.3. Passanten

Passanten zijn de bezoekende boten die tegen betaling in een jachthaven verblijven. Gebruikelijk is dat passanten tijdelijk vrijgekomen of niet verhuurde vaste ligplaatsen gebruiken. Sommige historische havensteden of steden met een bijzonder achterland trekken meer passanten dan het aantal uitvarende ligplaatshouders. Voor deze bezoekers worden speciale plaatsen gereserveerd. Deze plaatsen worden 'specifieke passantenplaatsen' genoemd en worden niet op jaar- of seizoensbasis verhuurd.

Ook komt het voor dat passanten tegen een speciaal tarief in de vorm van een week- of maandkaart langer in een haven verblijven. In die gevallen wordt de boot vaak voor een periode onbemand achtergelaten. Niet alle jachthavens weten hoeveel bootovernachtingen aan deze "*langpassanten*" moeten worden toegerekend. Bij de bepaling van de gemiddelde verblijftijd worden deze langpassanten zonder persoonsovernachtingen niet meegeteld.

2.3.1. Aantal specifieke passantenplaatsen

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Flevoland	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal jachthavens	230	45	19,6%
Aantal vaste ligplaatsen	35.635	9.580	26,9%
Aantal niet verhuurde ligplaatsen	2.921	1.228	42,0%
Aantal specifieke passantenplaatsen	4.088	1.012	24,8%

Het betreft hier specifieke passantenplaatsen in jachthavens. Flevoland heeft in verhouding tot de ligplaatscapaciteit een redelijk deel van het aantal specifieke passantenplaatsen. Aanlegplaatsen in het landelijk gebied, zoals de plaatsen van de Stichting Gastvrij(e) Meren zitten hier niet in.

Tekort aan specifieke passantenplaatsen tijdens SAIL 2010

2.3.2. Aantal bootovernachtingen en verblijftijd bezoekende boten

Op het moment dat het monitoronderzoek werd gehouden, zomer 2010, konden de havens nog geen bezoekersaantallen voor heel 2010 opgeven. Daarom wordt standaard gevraagd naar de bezoekende schepen in het voorgaande jaar. Onderstaande tabellen gaan dan ook over de passanten in 2009.

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Flevoland	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal jachthavens	230	45	19,6%
Aantal bootovernachtingen in 2009	373.959	50.718	13,6%
Gemiddelde verblijftijd	1,3	1,4	

Als de gemiddelde verblijftijd in het IJsselmeergebied gemiddeld 1,3 dagen is, gaat het dus om 373.959 **bootovernachtingen** / 1,3 verblijfsdagen = ca. 285.000 **bezoekende boten**. Uit diverse onderzoeken naar het vaargedrag van watersporters⁵ is gebleken, dat 60-70% van de passanten zijn thuishaven elders in het IJsselmeergebied heeft. Daarnaast zijn belangrijke herkomstgebieden de Friese binnenwateren en de Hollandse Plassen.

Verschillen met monitor 2009

Het aantal specifieke passantenplaatsen in het IJsselmeergebied is vooral in Fryslân en Flevoland toegenomen (+ 177, waarvan 105 in Flevoland).

Het aantal passanten in het IJsselmeergebied is in 2009 t.o.v. 2008 gedaald met 5,1%, het aantal bootovernachtingen met 3,4%. De gemiddelde verblijftijd steeg van 1,30 naar 1,33 nachten.

⁵ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003;
Onderzoek vaargedrag Randmeren en binnenwateren van Flevoland, Waterrecreatie Advies, december 2006;
Onderzoek vaargedrag Fryslân en Leeuwarden, Waterrecreatie Advies, oktober 2007.

Deze trend is al een aantal jaren gaande, men vaart minder (ondanks wederom een lichte toename van het aantal boten in het gebied).

In Flevoland is het aantal passanten gedaald met 6,1%. De gemiddelde verblijftijd van passanten in de havens in Flevoland nam toe van 1,38 naar 1,41, daardoor daalde het aantal bootovernachtingen beperkt van 52.826 naar 50.718 (- 4,0%).

Het verlengen van de verblijftijd is belangrijk. Het betekent dat mensen meer gaan doen in de omgeving (en dus langer geld uitgeven). In het Randmerengebied steeg het aantal bootovernachtingen iets van 68.135 naar 68.605. De verblijftijd bleef nagenoeg gelijk (1,5).

2009 was het jaar waarin de economische crisis zich echt openbaarde. Er is zelfs geadviseerd vakantie in eigen land door te brengen. Op basis van bovenstaande passantencijfers is dat niet gelukt. Sluispassages laten echter een ander beeld zien. In hoofdstuk 3 wordt verder op deze materie ingegaan.

2.3.3. Aantal persoonsovernachtingen

In voorgaande jaren zijn door Waterrecreatie Advies diverse onderzoeken uitgevoerd, waarbij toervaarders rechtstreeks werden benaderd met een reeks vragen over hun vaargedrag, waaronder de vraag: "Met hoeveel personen bent u meestal aan boord?"

In navolgende tabel staan de resultaten van deze onderzoeken. Het aantal personen aan boord is niet over het gehele jaar constant. In de schoolvakanties varen er veel meer gezinnen met kinderen, dan in het voor- en naseizoen. De onderzoeken zijn verdeeld over het gehele vaarseizoen uitgevoerd.

Aantal personen aan boord, volgens de diverse onderzoeken naar het vaargedrag van watersporters:

Vaargebied	Zeilboten	Motorboten
IJsselmeergebied & Waddenzee ⁶	2,5	2,5
Noordzee ⁷	2,7	2,1
Randmeren en binnenwateren Flevoland ⁸	2,7	
Amsterdam ⁹	2,4	
Fryslân en Leeuwarden ¹⁰	2,8	
Deltagebied ¹¹	2,9	2,6

Het gemiddeld aantal personen aan boord van recreatievaartuigen in het tot het IJsselmeergebied behorende deel van Flevoland kan worden geschat op 2,5. Daarmee genereren de bezoekende boten in de jachthavens ruim 127.000 **persoonsovernachtingen** (=50.718 bootovernachtingen x 2,5 personen).

Niet alleen de bezoekende boten genereren overnachtingen, ook de ligplaatshouders verblijven gedurende het vaarseizoen een aantal nachten in de eigen haven aan boord, al dan niet na afloop van een dagtocht. Op basis van een onderzoek in Aalsmeer wordt gerekend met gemiddeld 20 overnachtingen per seizoen in de eigen haven¹². Daarmee genereren de 8.352 verhuurde ligplaatsen nog ca. 418.000 **persoonsovernachtingen** (= 8.352 boten x 20 overnachtingen x 2,5 personen). Het totale aantal persoonsovernachtingen in de havens in Flevoland in 2009 kan derhalve worden geschat op ruim 550.000. Dat is 20.000 minder dan in 2008.

Naast de overnachtingen in jachthavens is het mogelijk om bijvoorbeeld in de Randmeren te overnachten op aanlegplaatsen van de Stichting Gastvrij(e) Meren. Er zijn geen aanlegplaatsen van de Marrekrite in het IJsselmeergebied. Staatsbosbeheer is eigenaar van het eiland De Kreupel boven Andijk. Op dit eiland hebben in 2009 ruim 250 boten overnacht. Overnachtingen op dergelijke aanlegplaatsen "in het landelijk gebied" worden niet in de berekeningen meegenomen.

⁶ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003

⁷ Onderzoek vaargedrag Noordzee, Waterrecreatie Advies, januari 2004

⁸ Onderzoek vaargedrag Randmeren en Flevoland, Waterrecreatie Advies, december 2006

⁹ Onderzoek watersport Amsterdam, Waterrecreatie Advies, oktober 2006

¹⁰ Onderzoek vaargedrag Fryslân en Leeuwarden, Waterrecreatie Advies, oktober 2007

¹¹ Onderzoek vaargedrag Deltagebied, Waterrecreatie Advies, januari 2004

¹² Onderzoek gemeente Aalsmeer over verblijf aan boord in verband met Toeristenbelasting

2.4. Winterstalling

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Flevoland	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	8.352	25,5%
Aantal boten buiten op de wal	13.374	3.670	27,4%
Aantal boten binnen in een loods	5.511	884	16,0%
Aantal boten dat in het water blijft	10.364	2.791	26,9%
Totaal aantal boten in de winter	29.249	7.345	25,1%
Percentage boten dat in gebied blijft	89,4%	87,9%	

Uit de tabel blijkt dat in de winter 25,1% van alle boten in het IJsselmeergebied in het Flevoland overwinteren. Het aanbod aan winterstallingmogelijkheden in loodsen in Flevoland is verhoudingsgewijs beperkt.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Flevoland		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Aantal boten buiten op de wal	13.374	-69	-0,5%	3.670	57	1,6%
Aantal boten binnen in een loods	5.511	55	1,0%	884	-28	-3,1%
Aantal boten dat in het water blijft	10.364	133	1,3%	2.791	81	3,0%
Totaal aantal boten in de winter	29.249	119	0,4%	7.345	110	1,5%

Het aantal boten dat in de winter in het IJsselmeergebied verblijft, is gestegen van 29.130 in 2009 (winter 2008 – 2009) naar 29.249 in 2010 (winter 2009 – 2010). In Flevoland is het aantal boten op de wal buiten en in het water toegenomen. Het aantal boten in loodsen is gedaald. Dit hoeft geen onderbezetting te zijn, maar kan ook te maken hebben met toename van de scheepslengte waardoor het oppervlak toeneemt en de capaciteit daalt.

3. Sluizen, sluispassages en het weer in 2009

3.1. Sluizen en sluispassages

Het jaarlijkse onderzoek naar de ontwikkeling van de watersport geeft inzicht in de ontwikkeling van het aantal boten, ligplaatsen, passanten, bezettingsgraad etc. Om meer inzicht te krijgen in bijbehorende vaarbewegingen, zijn ook de sluispassages in het gebied bijeen gebracht. De passagecijfers zijn afkomstig van de betrokken beheerders. Bij de grotere sluizen wordt beroeps- en recreatievaart apart geteld, bij de kleinere vaak niet. Slechts een deel van de in dit overzicht opgenomen sluizen kunnen als toegangspoorten tot het IJsselmeergebied worden beschouwd, de overigen liggen in het gebied en geven inzicht in de intensiteit van de vaarbewegingen ter plaatse.

Kaart: Beleidsvisie Recreatietoervaart Nederland 2008. De nummers corresponderen met de sluizen in de tabel op de volgende bladzijde.

Doorvaartmaten basistoervaartnet in Nederland

	Zeil- en motorbootroute			Motorbootroute		
	Categorie	mast- hoogte	diep- gang	Categorie	opbouw- hoogte	diep- gang
Verbindings- water	AZM	30,00	2,10	AM	HWJH ¹ : per route beoordelen met minimum 3,40m.	1,50
Onsluitings- water	BZM	30,00	1,90	BM	HWJH ¹ : per route beoordelen met minimum 2,75m.	1,50
Onsluitings- water met door- vaartbeperkingen	CZM	komen niet voor, dan normering niet nodig		CM	2,75	1,40
	DZM			DM	2,40	1,10

¹) HWJH= „Houden wat je hebt“

Sluispassages in de provincie Flevoland

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
1	Houtribsluizen	Lelystad	21.964	21.205	759	3,6%	24.123
2	Roggebotsluis	Dronten	25.493	25.331	162	0,6%	26.703
3	Nijkerkersluis	Nijkerk	25.521	24.230	1.291	5,3%	25.812
4	Zuidersluis	Almere	4.323	3.628	695	19,2%	3.649
5	Vaartsluis	Almere	3.402	2.512	890	35,4%	2.535
6	Noordersluis	Lelystad	3.688	3.313	375	11,3%	3.353
7	Larsersluis	Zeewolde	1.514	1.432	82	5,7%	1.365
8	De blauwe Dromer	Zeewolde	2.882	2.620	262	10,0%	2.629
9	Kampersluis	Ketelhaven	2.836	2.748	88	3,2%	2.774
10	Ketelsluis	Ketelhaven	5.712	5.666	46	0,8%	5.633
11	Voorstersluis	Kraggenburg	6.047	7.047	-1.000	-14,2%	6.578
12	Friesesluis	Lemmer	4.838	5.284	-446	-8,4%	5.001
13	Urkersluis	Urk	3.338	2.936	402	13,7%	2.880
14	Marknessersluis	Marknesse	4.859	5.662	-803	-14,2%	5.310
15	Almere-Haven sluis ¹	Almere	3.120	3.000	120	4,0%	3.000
			119.537	116.614	2.923	2,5%	121.345

Sluispassages in de provincie Fryslân

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
16	Lemstersluis ²	Lemmer	16.220	15.696	524	3,3%	14.631
17	Prinses Margrietsluis	Lemmer	27.180	26.463	717	2,7%	27.411
18	Johan Frisosluis	Stavoren	42.013	39.212	2.801	7,1%	39.082
19	Sylroedesluis ¹	Hindeloopen	1.100	1.000	100	10,0%	1.000
20	Sluis Workum ²	Workum	15.549	13.894	1.655	11,9%	13.696
21	Sluis Makkum ^{1,2}	Makkum	4.500	3.943	557	14,1%	3.219
22	Lorentzsluizen	Kornwerderzand	41.449	38.758	2.691	6,9%	38.127
23	Linthorst Homansluis	Nijetrijne	25.508	26.979	-1.471	-5,5%	26.724
			173.519	165.945	7.574	4,6%	163.890

Sluispassages in de provincie Noord-Holland

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
24	Stevensluis	Den Oever	26.649	30.165	-3.516	-11,7%	33.364
25	Stontelersluis ²	Den Oever	408	356	52	14,6%	244
26	Westerhavensluis ²	Medemblik	5.110	4.369	741	17,0%	4.029
27	Zeesluis Edam ²	Edam	6.257	4.910	1.347	27,4%	4.064
28	Kloosterdijksluis ²	Monnickendam	6.887	5.647	1.240	22,0%	8.393
29	Grafelijkheidsluis ²	Monnickendam	6.864	5.645	1.219	21,6%	onbekend
30	Oranjesluizen	Amsterdam	60.028	56.072	3.956	7,1%	58.111
31	Groote Zeesluis ²	Muiden	26.587	25.375	1.212	4,8%	26.008
32	Naviduct	Enkhuizen	69.749	66.746	3.003	4,5%	69.296
			208.539	199.285	9.254	4,6%	203.509

Sluispassages in de provincie Overijssel

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
33	Sluis Kuinre	Kuinre	3.929	4.058	-129	-3,2%	4.284
34	Sluis Blokzijl	Blokzijl	18.031	17.087	944	5,5%	17.305
35	Arembergersluis	Zwartsluis	13.296	12.093	1.203	9,9%	11.483
36	Beukerssluis	Wanneperveen	21.341	19.829	1.512	7,6%	19.534
37	Ganzensluis	IJsselmuiden	11.090	11.212	-122	-1,1%	11.560
			67.687	64.279	3.408	5,3%	64.166

¹ Sluispassages zijn bij benadering

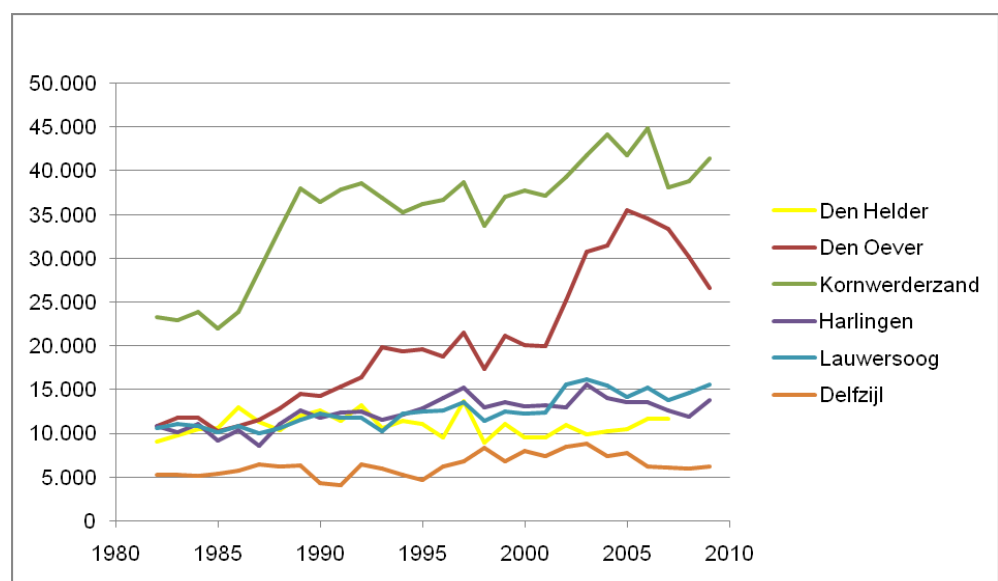
² Sluispassages zijn totaal telling, beroepsvaart niet of minimaal

Uit het overzicht blijkt dat het aantal sluispassages in het IJsselmeergebied in 2009 in alle provincies is toegenomen. Na een daling van het aantal sluispassages in 2008 t.o.v. 2007 met 1,2% is het aantal passages in 2009 t.o.v. 2008 weer met 4,2% gestegen. Vermoedelijk heeft het weer daarbij een belangrijke rol gespeeld en misschien ook wel de crisis. Het aantal passanten en betaalde bootovernachtingen bij jachthavens is in dezelfde periode gedaald. Het kan zijn dat uit kostenoverwegingen het aantal dagtochten is toegenomen en het aantal overnachtingen op openbare aanlegplaatsen en/of ankerende schepen. De toename van het aantal sluispassages en de afname van het aantal passanten is op grond van dit onderzoek niet te verklaren. Rond het IJsselmeer en Markermeer zijn niet veel openbare aanlegplaatsen.

Navraag leert dat de aanlegplaatsen op de Kreupel na de opening in 2008 door een toenemend aantal passanten wordt bezocht. Deze aanlegplaats wordt niet als "jachthaven" geteld. Er zijn nog een aantal van dergelijke locaties in het gebied, waar bezoekende schepen niet worden geregistreerd en men dus gratis kan liggen. De mogelijkheden om te ankeren zijn mede afhankelijk van het weer en de windrichting. Voor de Friese kust bij Hindeloopen en Makkum / Kornwerderzand wordt veel geankerd en afhankelijk van de wind ook langs de Noord-Hollandse kust. In Flevoland gaat het vooral om Pampushaven, Block van Kuffeler en Lelystad. In de Randmeren exploiteert de Stichting Gastvrij(e) bijna 400 openbare aanlegplaatsen op verschillende locaties. Het is zinvol ook naar het gebruik van dergelijke locaties onderzoek te doen. Op de Kreupel hebben in 2009 ruim 270 boten overnacht.

Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de passages naar de Waddenzee over een reeks jaren. Het is duidelijk dat het aantal schepen dat richting Waddenzee (en Noordzee) vaart stijgt¹³. Vanaf globaal 1985 namen vooral de passages via Kornwerderzand toe. Vanaf 2000 is ook een sterk stijgende lijn waarneembaar ten aanzien van de sluispassages bij Den Oever. Deze groei heeft te maken met het instellen van een 24-uurs bediening in Den Oever en het ondieper worden van de Boontjes tussen Kornwerderzand en Harlingen.

In 2009 is sprake van een trendbreuk. De passages vanuit het IJsselmeergebied naar de Waddenzee via Kornwerderzand en Den Oever zijn met 1,2% gedaald en de passages richting Noordzee via de Oranjesluis in Amsterdam met 7% gestegen. Het is zinvol ook van de passages in Amsterdam en IJmuiden een meerjarenoverzicht te maken.

De daling richting Waddenzee komt volledig ten laste van Den Oever, -11,7%, terwijl in Kornwerderzand de passages met 6,9% toenamen. Navraag leert dat de negatieve uitschieter in Den Oever o.a. is veroorzaakt door stremmingen voor zoutmetingen in april en mei (ca. -2.200 passages).

Het bijhouden van sluispassages in het IJsselmeergebied, bij voorkeur over een reeks van jaren, geeft belangrijke aanvullende informatie over (de gevolgen van) de ontwikkeling van de watersport, veranderingen in het gebruik en de invloed van het weer.

3.2. Het weer in 2009

In 2009 was het warm. In De Bilt bedroeg de gemiddelde temperatuur 10,5 graden tegen 9,8 graden normaal. Bovendien was het zeer zonnig: 2009 hoort tot de zonnigste jaren sinds de metingen begonnen in 1901. De zon scheen gemiddeld ruim 300 uur meer dan gewoonlijk. Verder viel er minder regen dan gewoonlijk.

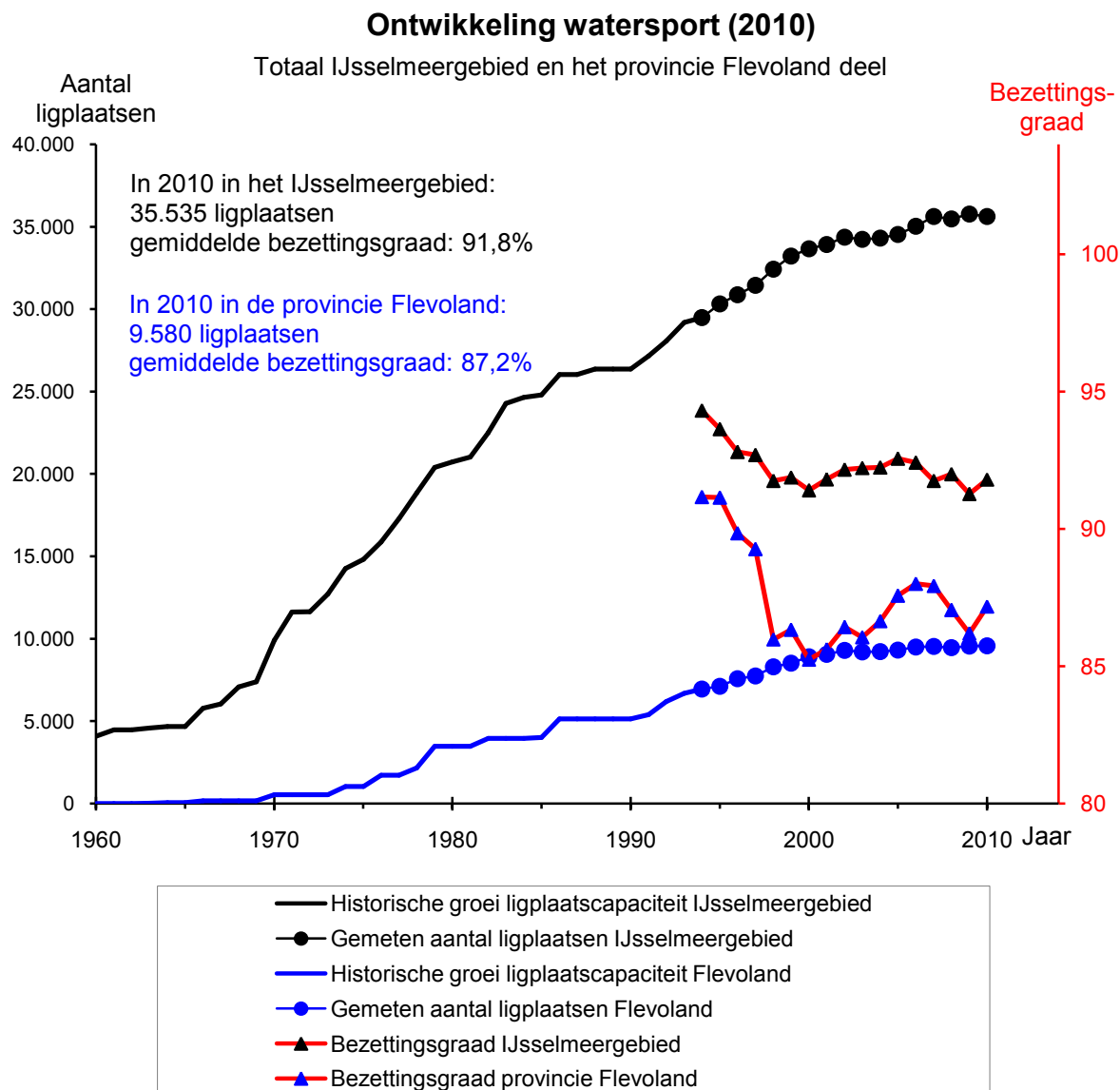
¹³ Havenvisie Wadden, Verantwoord Varen op het Wad, Oranjewoud en Waterrecreatie Advies, juli 2009

4. Trends

4.1. Ontwikkeling watersport 1960 – 2010

Sinds 1965 is het aantal ligplaatsen in het IJsselmeergebied toegenomen tot 35.635. Hiervan heeft de provincie Noord-Holland 12.078 ligplaatsen.

In onderstaande grafiek is te zien hoe de ligplaatscapaciteit in het IJsselmeergebied (zwart) in de periode 1960 – 2010 is toegenomen. De historische lijn (1960 – 1994) is afgeleid van de gegevens die door de jachthavens bij aanvang van het monitoronderzoek in 1994 werden verstrekt. Vanaf de start van de monitor zijn zowel de ligplaatscapaciteit (ronde stip, linker as) als de gemiddelde bezettingsgraad (driehoekjes, rechter as) bekend. In dezelfde grafiek is het aandeel van de provincie Flevoland (blauw) getekend.

De introductie van polyester in de jachtbouw maakte het mogelijk jachten in serie te gaan bouwen tegen een, ten opzichte van hout en staal, concurrerende prijs. In heel Nederland werden globaal vanaf de 60-er jaren van de vorige eeuw jachthavens gebouwd om de groeiende recreatievloot op te vangen. Verder speelt de aanleg van Flevoland en het ontstaan van de recreatiemogelijkheden in de Randmeren een rol in de toename van het aantal schepen in het IJsselmeergebied. De grafiek laat deze ontwikkeling prachtig zien. Ook de dip / recessie in de 80-er jaren is zichtbaar en het daarop volgende herstel.

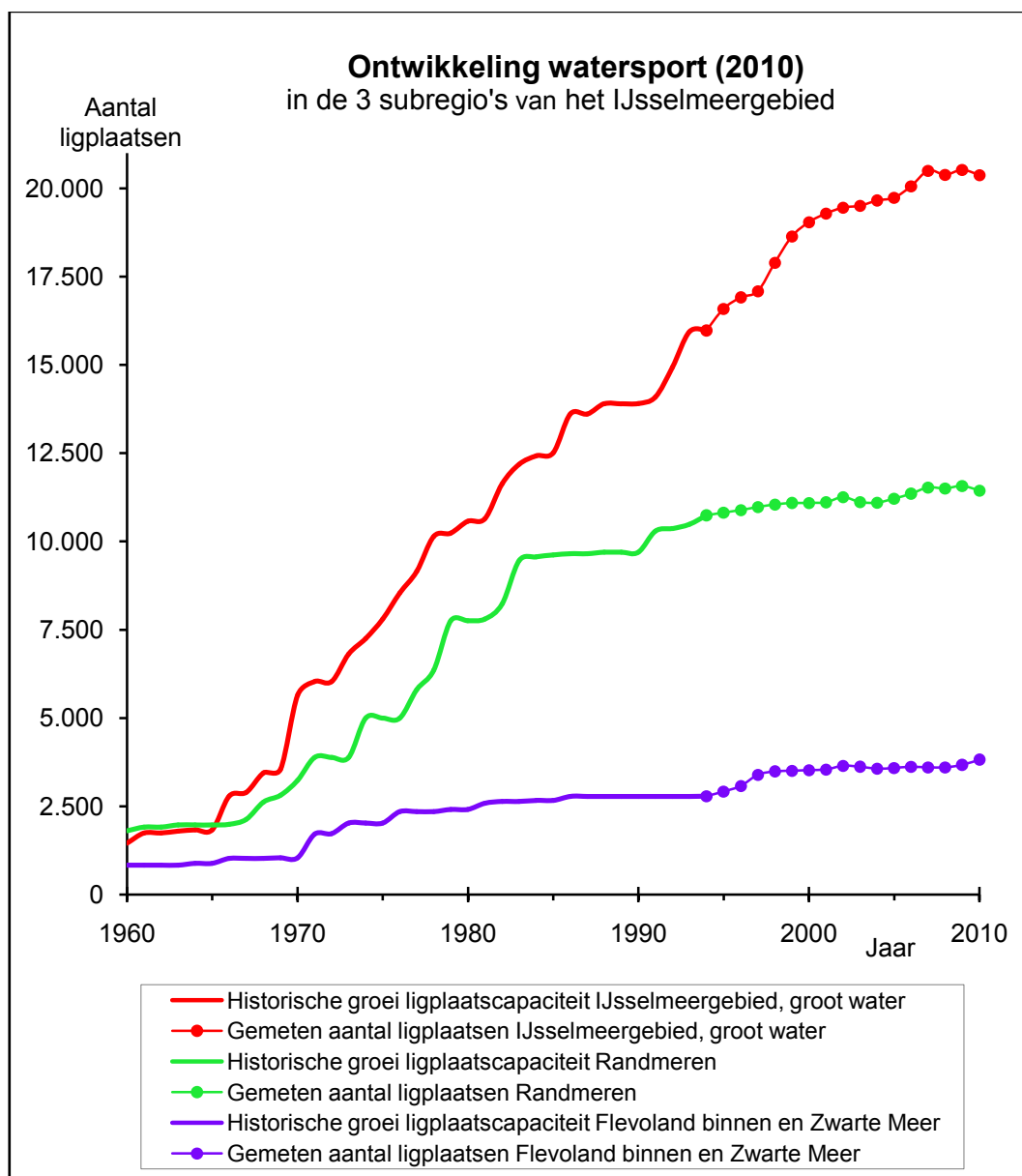
Flevoland heeft in de afgelopen 40 jaar een flink aandeel gehad in de groei van de watersport in het IJsselmeergebied. Fluctuaties in de bezettingsgraad worden vooral veroorzaakt door uitbreiding van bestaande of oplevering van nieuwe havens.

4.2. Ontwikkelingen per soort vaarwater

Onderstaande grafiek geeft de ontwikkelingen in 3 subregio's van het IJsselmeergebied:

1. Jachthavens aan groot water (IJmeer, Markermeer, IJsselmeer en Ketelmeer)
2. Jachthavens in de Randmeren (Gooimeer t/m Vossemeer)
3. Havens binnen de dijk in Flevoland en de regio Zwarte Meer (t/m Vollenhove, het Zwarte Water t/m Hasselt en het Ganzendiep).

Deze subverdeling is gemaakt omdat het eigenlijk om 3 verschillende soorten vaargebieden gaat. Dat blijkt ook uit de ontwikkelingen.

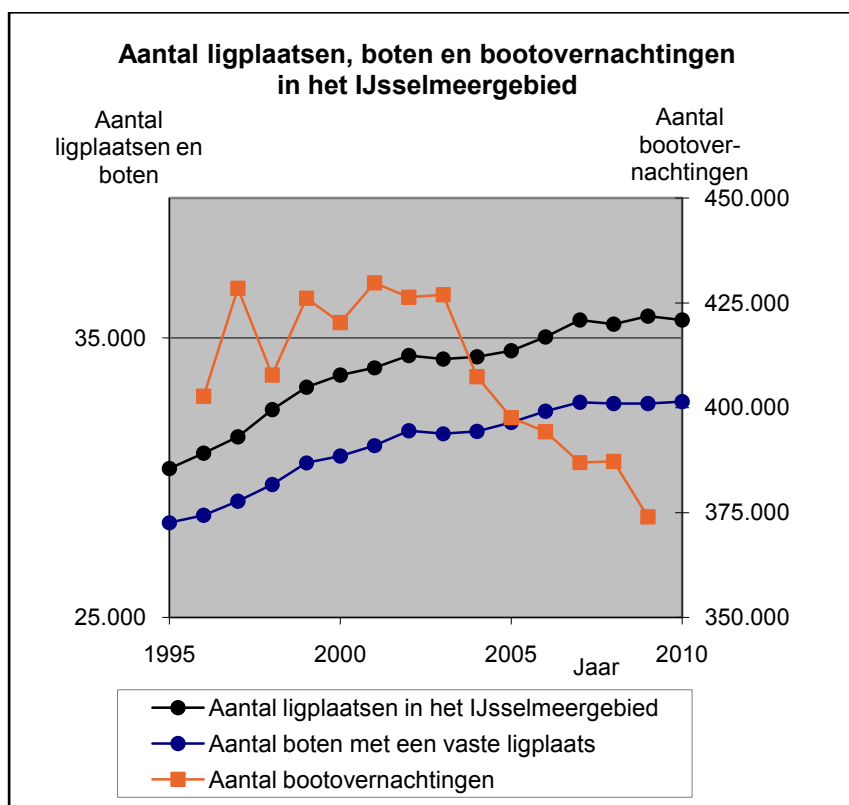

- Ad 1: De ontwikkeling van de watersport in de regio IJsselmeergebied, 'groot water' (rode lijn) kent wat kleine schommelingen, maar groeit eigenlijk vanaf halverwege de 60-er jaren gewoon door als een nagenoeg rechte lijn. Deze curve geeft ook het belang aan van groot open water voor de watersport. Het gaat in dit gebied om ruim 20.375 vaste ligplaatsen en een gemiddelde bezettingsgraad van 92,0%. Het percentage zeiljachten bedraagt 82,5% en de gemiddelde lengte van de schepen is 10,4 meter. De 'drukfactor' is 12%. Binnen het gebied varieert de drukfactor, in Fryslân is hij laag en in Noord-Holland hoog.
- Ad 2: Vanaf halverwege de 60-er jaren tot halverwege de 80-er jaren groeiden de Randmeren mee met het grote water van het IJsselmeergebied. Daarna stokte en stabiliseerde de groei. Het is interessant om de achtergronden van deze ontwikkeling verder te analyseren. In de Randmeren bevinden zich 11.441 ligplaatsen. De gemiddelde bezettingsgraad bedraagt 91,7%. Het percentage zeiljachten bedraagt hier 56,4% en de gemiddelde lengte van de schepen is 8,6 meter. De 'drukfactor' is 10%.
- Ad 3: De Overijsselse havens zorgen voor de basis van deze lijn. Vervolgens komen de Flevolandse havens binnen de dijk erbij met een sprongetje in het begin van de jaren 70. In dit deel van het IJsselmeergebied liggen ruim 3.800 ligplaatsen. De gemiddelde bezettingsgraad bedraagt 90,9%. Het percentage zeiljachten bedraagt hier 25,4% en de gemiddelde lengte van de schepen is 9,0 meter. De 'drukfactor' is 8%.

Duidelijk is dat deze gebieden sterk verschillen, de toekomst zal ook anders zijn.

4.3. Toekomstverwachting

Vlak voor de zomer van 2009 werd een toename van het aantal passanten ten opzichte van 2008 gemeten. Het was prachtig weer en iedereen was positief, ook in het Platform jachthavens IJsselmeergebied. Uiteindelijk blijkt het aantal passanten in 2009 t.o.v. 2008 toch (weer) te zijn gedaald. De gemiddelde verblijftijd van passanten in havens is wel iets toegenomen.

In de rapportage van vorig jaar zijn al allerlei trends aan de orde geweest die onveranderd van kracht zijn. Wat kan in aanvulling daarop met deze cijfers of marktontwikkelingen nog worden toegevoegd?

Ondanks wat positievere geluiden stagneert de markt nog steeds. Er is geen schepenkerkhof, dus per saldo zal het aantal schepen in Nederland niet afnemen. Wel treden er regionale verschuivingen op, zoals ook uit deze rapportage blijkt. Voor een deel hebben die verschuivingen te maken met havens die hun 'boxmix' aanpassen. Het aantal schepen verandert niet veel, maar de gemiddelde lengte neemt wel toe. Blijkbaar komen er grotere schepen bij en verdwijnen kleinere boten uit het

IJsselmeergebied. Er worden dus schepen verkocht. Minder, net als het aantal huizen, maar er beweegt nog wel wat.

De watersporter verandert, men vaart minder, de boot wordt meer een (luxe) caravan. De voorzieningen aan boord zijn met de toename van de scheepslengte ook beter geworden. Walstroom, koelkast, verwarming, televisie, een computer, WIFI en zo zijn er tegenwoordig meer faciliteiten die het verblijf aan boord best prettig maken. Waarom zou je nog varen? Blijf lekker in de haven liggen, geniet van het mooie weer, de sfeer aan boord en de (relatieve) rust. Als het regent is het binnen ook nog comfortabel. Het “activeren” van watersporters kost dus tegenwoordig meer energie.

In dit beeld past ook “de tocht” naar de Waddeneilanden. De gemiddelde verblijftijd van recreatievaartuigen in de havens daar is hoog (ca. 3,5 dagen t.o.v. 1,3 dagen in het IJsselmeergebied). Een drijvend vakantiehuis in de haven is goedkoper dan een huisje op het eiland en je kunt na een paar dagen ook nog naar een ander eiland “hoppen”. Het aantal passanten op de Waddeneilanden in 2009 is volgens een voorlopige berekening¹⁴ verder gestegen, ondanks het feit dat de haven van Vlieland laat open ging en het aantal passages door de Afsluitdijk iets is gedaald. De sluispassages bij Kornwerderzand zijn fors toegenomen (+6,9%), maar het aantal passanten in Harlingen is gedaald. Volgens de jachthaven in Harlingen was het in 2009 zulk mooi weer, dat veel boten meteen doorvoeren naar de eilanden.

Door het betere comfort aan boord ligt het voor de hand dat er ook verschuivingen optreden in het seizoen. Het aantal zeilboten dat via het Wad of de Oranjesluizen de Noordzee op gaat en vertrekt naar Scandinavië, België, Engeland en bijvoorbeeld Frankrijk neemt toe. Men heeft meer tijd om verder weg gelegen bestemmingen te bezoeken. Bij grote winterbergingbedrijven in Noord-Duitsland (Oostzee) liggen in loods al meer dan 3.000 boten waaronder veel Nederlanders die de Oostzee als vaargebied hebben. Zij overwinteren daar om niet jaarlijks heen en weer te hoeven varen. Anderzijds komen er Engelsen naar Nederland.

Dergelijke trends sluiten voor een deel aan op ervaringen van watersporters die zeggen dat het in de zomer rustig was op het water. “Het was vroeger drukker”. Dit zijn geluiden uit sommige gebieden achter de sluis, maar ook uit het IJsselmeer. Het geldt niet voor de Waddeneilanden waar nog steeds en gezien eerdergenoemde trend voorlopig wel een capaciteitsprobleem zal blijven spelen. “Ligplaatshouders keerden (in het voorjaar van 2009) gefrustreerd terug van het Wad. Het was in het weekend een gekkenhuis op Texel”. De IJsselmeerhavens aan de Noord-Hollandse kust liggen gunstig voor een weekendje Texel. Omdat de drukte wordt gemeden, zal het in het voor- en naseizoen buiten de weekenden drukker worden op het Wad, omdat er dan meestal wel plaats is.

Watersporters worden veeleisender, dat past ook in het tijdsbeeld. Schepen zijn groter geworden en beter uitgerust. Betere voorzieningen aan boord vragen ook om navenante voorzieningen aan land. Goede op- en afstapmogelijkheden worden belangrijker, mensen worden ouder. Stroomaansluitingen met voldoende (16) ampère om maar iets te noemen. Als de verblijftijd in een haven toeneemt, moet het wel comfortabel zijn.

Foto: Comfortparc, Wessum (L)

Zoals vorig jaar al aangegeven, zijn de Friese watersportkernen en toegangsporten druk bezig met het onderwerp functionaliteit, ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid (Friese Merenproject, tweede fase). Voor veel kernen wordt een Masterplan opgesteld waarin deze onderwerpen en de wensen en ervaringen van watersporters een belangrijke rol spelen. Hierbij zijn ook de bestedingen van watersporters een belangrijk aandachtspunt: Waar kan ik liggen, waar is het havenkantoor, waar is de

¹⁴ Eerste voorlopige gegevens monitor Waddenzee 2009, provincie Fryslân

(warme) bakker en de supermarkt, waar kan je lekker eten en wat valt er verder (in de omgeving) te doen? Als je watersporters wilt binden en verleiden om langer te blijven, zijn dit relevante vragen. Zorg en vrije tijd zullen in de toekomst veel werkgelegenheid genereren. De omzet van de watersportindustrie in het IJsselmeergebied kan worden geschat op ca. € 630 miljoen per jaar en de bijbehorende werkgelegenheid op 6.000 arbeidsplaatsen (Fte)¹⁵. Het is dus een belangrijke economische sector.

¹⁵ Bewerking Kerncijfers Toerisme Noord-Holland 2002 op basis cijfers NML uit 1999

5. Uitbreidingsplannen

5.1 Uitbreidingsplannen bij bestaande jachthavens

24 havens in het IJsselmeergebied hebben uitbreidingsplannen, mogelijkheden of wensen. In totaal gaat het om 2.895 nieuwe ligplaatsen, gespecificeerd door 21 jachthavens. 3 jachthavens hebben aangegeven wel uit te willen breiden, maar hebben geen aantal genoemd. 12 havens zeggen problemen te hebben met de gewenste uitbreiding, waarvan 8 aangeven problemen te hebben met “de overheid”.

7 bestaande jachthavens in Flevoland hebben uitbreidingsplannen voor in totaal 1.175 nieuwe ligplaatsen. 2 havens zeggen problemen te hebben met de gewenste uitbreiding.

Dit onderzoek geeft inzicht in trends en ontwikkelingen en daar wordt door de jachthavens rekening mee gehouden. De meeste havens met uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden zitten in Flevoland en Noord-Holland. In deze 2 provincies gaat het om bijna 2.300 extra plaatsen. Gezien de economische situatie stellen veel havens hun uitbreidingsplannen uit. Als de verkoop van boten stagneert, is het ook niet zinvol de capaciteit te vergroten, tenzij daar goede argumenten voor zijn.

Herinrichting is een argument. De boten worden groter en de masten worden hoger. Dat betekent dat bijvoorbeeld dat het percentage zeilboten in de Randmeren daalt, omdat nieuwe jachten niet meer onder de Stichtse (Huizen) en Hollandse brug (Naarden) door kunnen. Dit is de reden waarom de indeling van Jachthaven Naarden is aangepast en men zich meer gaat richten op (grotere) motorboten. Het aantal ligplaatsen in Naarden is door de herindeling gedaald.

Een ander argument is de schaal van een haven. Om financieel draagvlak te krijgen voor gewenste of zelfs noodzakelijke voorzieningen, is een bepaalde capaciteit noodzakelijk. Veel oude havens zijn eigenlijk te klein, waardoor investeringen en zelfs onderhoudswerkzaamheden worden uitgesteld. Het gevolg is dat de kwaliteit langzaam verder verslechterd en klanten wegllopen.

Een derde argument kan zijn dat de bezettingsgraad in een gebied hoog is en er veel schepen op een wachtlijst staan. Dit probleem speelt met name in Noord-Holland.

In het IJsselmeergebied staan bijna 4.000 schepen op een wachtlijst, waarvan meer dan de helft in Noord-Holland. Het aantal schepen op een wachtlijst zegt niet alles. Deels gaat het om verplaatsingen op basis van prijs, kwaliteit of omdat men qua afmetingen geen passende ligplaats kan krijgen voor de nieuwe boot. Soms staat men op meerdere wachtlijsten genoteerd, maar het kan ook zijn dat men zich niet inschrijft, omdat de gewenste ligplaats in een bepaalde haven toch niet op een redelijke termijn beschikbaar zal komen. Wachtlijsten moeten in ieder geval niet worden gezien als ‘absoluut getal’ of ‘tekort’ aan ligplaatsen. Er zit meer achter. Hoe actueel zijn wachtlijsten, worden ze geregeld opgeschoond? Moet men jaarlijks een bijdrage betalen om op een wachtlijst te blijven staan? Het aantal schepen op een wachtlijst gedeeld door de capaciteit, de ‘drukfactor’, geeft wel een indicatie van de (lokale) ernst van het capaciteitsprobleem (zie hoofdstuk 2.2.1.). Wat dat betreft zijn er in Flevoland i.t.t. Noord-Holland geen problemen. In- en rondom Flevoland is de drukfactor hoog in het Markermeer (23%), het Nijkerkernauw (29%) en in het Ketelmeer (20%).

5.2. Plannen voor nieuwe jachthavens

In Lelystad, Almere, Blaricum, Muiden, Amsterdam, Hoorn en Oude Zeug (Wieringermeer) zijn nieuwe havens gepland. Verder zijn er in Noord-Holland 6 en in Flevoland nog 7 bestaande havens met uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden.

5.2.1. Stagnatie bij de uitvoering

Ondanks genoemde plannen gebeurt er bijna niets. Uit nadere analyse blijkt dat dit niet alleen aan de marktomstandigheden ligt. In het Markermeer en IJmeer veroorzaakt vooral het verkrijgen van een Natuurbeschermingswetvergunning bij gewenste bedrijfsuitbreidingen veel problemen, vertraging en frustraties. Oorzaak is een verschil van mening tussen de provincies Noord-Holland en Flevoland over de wijze waarop getoetst moet worden. Bovendien stagneert de besluitvorming als gevolg van de Toekomstvisie Markermeer IJmeer (TMIJ), opgestart om o.a. de Schaalsprong Almere mogelijk te maken. Voorts wordt de besluitvorming vertraagd door discussies rond het beheerplan over mogelijke effecten van uitvarende boten op vogelpopulaties bij autonome groei. Goede gegevens over de ontwikkeling van de watersport, het gebruik van boten en gedrag van vogels naar soort, tijd en plaats zijn daarbij van onschatbare waarde. In de Waddenzee is men verder en wordt op advies van de

Raad van de Wadden¹⁶ onderscheid gemaakt naar type recreant, naar tijd en plaats om generalisering van mogelijke problemen en onnodige beperkingen voor de recreatievaart te voorkomen. Bovendien is door voorlichting¹⁷ veel bereikt en is aangetoond¹⁸ dat ontwikkelingsruimte niet haaks hoeft te staan op bescherming van de natuur.

¹⁶ Concept Convenant Vaarrecreatie Waddenzee, Advies aan de Stuurgroep Waddenprovincies (Raad voor de Wadden, 27 september 2006)

¹⁷ De voorlichtingscampagne 'Ik pas op het Wad' en de gedragscode 'Erecode voor Wadvaarders', 2008-heden

¹⁸ Havenvisie Wadden, Verantwoord Varen op het Wad, Oranjewoud en Waterrecreatie Advies, juli 2009

6. Chartervaart en riviercruisevaart

6.1. Traditionele chartervaart en motorchartervaart

De 'traditionele chartervaart' betreft historische schepen die op commerciële basis worden verhuurd. Veelal gaat het om klippers en tjalken. In de afgelopen jaren zijn er ook nieuwe schepen gebouwd die onder deze categorie vallen. De vroeger wel gebruikte term 'bruine vloot' gaat niet meer op. De meeste schepen hebben hun bruine zeilen vervangen door witte zeilen. Het gaat om een volwassen bedrijfstak die kwalitatief goede voorzieningen biedt. Naast de zeilende chartervaart is ook de motorchartervaart belangrijk geworden. Het gaat dan veelal om historische- of voormalige vrachtschepen die zijn verbouwd om groepen mensen te vervoeren. Bekend zijn o.a. de 'fietsboten'. Het schip fungeert als 'varend hotel' en de gasten fietsen van locatie naar locatie.

De chartervaart, zowel de zeilende- als de motorchartervaart, kent het begrip 'vaste ligplaats' nauwelijks. Er wordt gewerkt met begrippen als 'thuishaven', 'opstapplaats' en 'vaargebied'. Een 'opstapplaats' is een plaats in een haven waar de gasten aan boord komen. De meeste traditionele charterschepen hebben een vaste 'opstapplaats'.

Enkhuizen, Hoorn, Monnikendam, Muiden, Medemblik, Kampen, Lelystad, Stavoren, Lemmer en Makkum zijn bekende thuishavens en opstapplaatsen voor de traditionele chartervaart in het IJsselmeergebied. Nadat de schepen hun gasten aan boord hebben, gedragen zij zich als 'passant' en ontstaat ruimte voor bezoekende schepen.

Het aantal plaatsen voor deze schepen wordt bepaald door de lokale omstandigheden en de beschikbare meters kade. Hierbij wordt rekening gehouden met de gemiddelde lengte van de schepen en het aantal schepen dat naast elkaar kan en mag afmeren. In het hele IJsselmeergebied zijn door de (jacht)havens in totaal 603 plaatsen voor traditionele charterschepen opgegeven. De traditionele chartervaart speelt hier dan ook een belangrijke rol. In Flevoland zijn 85 plaatsen voor charterschepen, waarvan de meeste plaatsen in Lelystad.

Een overzicht van het aantal charterschepen, gemiddelde omzet, weekprijzen, totale capaciteit en het aantal overnachtingen is verkrijgbaar bij de Belangenvereniging Beroepschartervaart (BBZ) in Enkhuizen.

De Bataviahaven in Lelystad

6.2. Riviercruisevaart

De oorsprong van de riviercruisevaart ligt in Duitsland, het bekende 'reisje langs de Rijn'. De schepen zijn groter geworden en tegenwoordig is een lengte van 130 meter geen uitzondering meer. Ook in het IJsselmeergebied neemt het aantal riviercruiseschepen toe. Een aantal komt het gebied binnen via de IJssel, maar ook Amsterdam is voor veel schepen zowel vaardoel als opstapplaats. De riviercruisevaart kent veel internationale passagiers. Als een schip een haven aandoet wordt dit een 'call' genoemd. Amsterdam Cruise Port (ACP) in Amsterdam registreert het aantal 'calls' van schepen in de provincie Noord-Holland. Bekende havens voor dergelijke schepen in het IJsselmeergebied zijn Amsterdam, Enkhuizen, Hoorn en Kampen. Stavoren en Lelystad zijn als haven in opkomst.

Vaak worden bustochten ondernomen of steden bekeken. De bestedingen van de passagiers aan land kunnen aanzienlijk zijn als men de passagiers (via de rederijen) kan verleiden tot een bezoek aan de stad. De schepen zijn georganiseerd via een aantal grote, veelal buitenlandse rederijen, die overtuigd moeten worden een stad of provincie aan te doen.

De lengte van de riviercruise- en passagiersschepen in de Randmeren wordt begrensd door de afmetingen van de sluisen (Roggebotsluis en Nijkerk, scheepslengte max. 85 meter). Harderwijk en Elburg worden regelmatig bezocht, ook omdat daar een aantal rederijen gevestigd zijn.

Amsterdam Cruise Port (ACP) heeft ten behoeve van deze rapportage cijfermateriaal over de riviercruisevaart en de motorchartervaart in de provincie Noord-Holland beschikbaar gesteld. In onderstaand overzicht zijn ook havens opgenomen die niet in het IJsselmeergebied liggen.

Gemeente	Aanlopen motorchartervaart			Aanlopen riviercruise		
	2008	2009	Vershil in %	2008	2009	Vershil in %
Alkmaar	74	124	67,6%	75	81	8,0%
Den Helder	51	38	-25,5%	27	21	-22,2%
Enkhuizen	?	138		210	258	22,9%
Haarlem ^{1,2}	500	176	-64,8%	1	0	-100,0%
Hoorn	64	47	-26,6%	155	245	58,1%
Medemblik	22	36	63,6%	22	9	-59,1%
Purmerend ¹	?	?		?	?	
Waterland ¹	?	8		4	0	-100,0%
Zaanstad	95	56	-41,1%	55	250	354,5%
¹ Havens motorchartervaart						
² Gedeeltelijke stremming sluis medio maart 2009 t/m oktober 2009						
? = Geen registratie						
Bron: Amsterdam Cruise Port, project "Riviercruise en Motorchartervaart Noord-Holland"						

Uit de tabel blijkt dat het aantal aanlopen ('calls') van riviercruiseschepen aan Enkhuizen en Hoorn flink toeneemt. Het aantal "calls" van vaartuigen uit de motorchartervaart vertoont, afhankelijk van de plaats, grote fluctuaties. In 2009 deden ca. 20 riviercruiseschepen Lelystad aan. Dat de riviercruisevaart in Lelystad potentie heeft, is wel duidelijk.

Riviercruiseschepen in Amsterdam

7. Conclusies

De watersport in het IJsselmeergebied is in de afgelopen decennia flink gegroeid. Het aantal ligplaatsen in jachthavens is van ca. 5.000 in 1965 gestegen naar 35.635 in 2010.

In 2010 zijn in opdracht van de provincies alle jachthavens in Overijssel en Gelderland via dezelfde methodiek als in het IJsselmeergebied met een vragenformulier benaderd. Dit heeft in Overijssel tot een kleine aanpassing van de gebiedsindeling van deze rapportage geleid. Het aantal aan het onderzoek in het IJsselmeergebied deelnemende havens is gestegen van 220 naar 230. Het aantal jachthavens in Flevoland is gelijk gebleven (45). In de tabellen en grafieken is geen sprake van een trendbreuk omdat de veranderingen met terugwerkende kracht zijn verwerkt. Het is wel mogelijk dat cijfers in de rapportage van 2009 niet exact overeenkomen met de nieuwe cijfers van 2009 en 2010 in de nu voorliggende rapportage.

Ten opzichte van 2009, zijn er in 2010 twee jachthavens in het IJsselmeergebied bijgekomen. Er zijn per saldo 67 boten bijgekomen en 133 ligplaatsen verdwenen. Hierdoor is de bezettingsgraad gestegen van 91,3% naar 91,8 %. Het aantal schepen op een wachtlijst is ten opzichte van 2009 met ruim 4,5% gestegen.

In Flevoland zijn er 120 boten bijgekomen en 30 ligplaatsen. De bezettingsgraad is gestegen naar 87,2%. Het percentage Duitse ligplaatshouders in het IJsselmeergebied is weer gedaald, dit keer met 0,9% tot 16,3%. Tegen alle trends in is het percentage Duitse ligplaatshouders in Noord-Holland met 4,6% toegenomen, vooral in de Kop van Noord-Holland en West Friesland. De achtergrond hiervan is nog onduidelijk. Ook in Flevoland is het aantal Duitsers toegenomen.

Ondanks het mooie weer is het aantal passanten in het IJsselmeergebied in 2009 t.o.v. 2008 gedaald met 5,1% en het aantal bootovernachtingen met 3,4%. De gemiddelde verblijftijd van passanten steeg wel, van 1,30 naar 1,33 nachten.

In Flevoland is het aantal passanten gedaald met 6,1%. De gemiddelde verblijftijd in de havens in Flevoland nam toe van 1,38 naar 1,41, daardoor daalde het aantal bootovernachtingen beperkt van 52.826 naar 50.718 (- 4,0%). Het verlengen van de verblijftijd is belangrijk. Het betekent dat mensen meer gaan doen in de omgeving (en dus langer geld uitgeven). In het hele Randmerengebied steeg het aantal bootovernachtingen iets van 68.135 naar 68.605. De verblijftijd bleef nagenoeg gelijk (1,5).

2009 was het jaar waarin de economische crisis zich echt openbaarde. Er is zelfs geadviseerd vakantie in eigen land door te brengen. Op basis van de passantencijfers is dat niet gelukt. Het aantal sluispassages in het IJsselmeergebied is in 2009 echter in alle provincies toegenomen. Na een daling in 2008 t.o.v. 2007 met 1,2% is het aantal passages in 2009 t.o.v. 2008 weer met 4,2% gestegen. Een verklaring kan zijn dat uit kostenoverwegingen het aantal dagtochten is toegenomen en het aantal overnachtingen op openbare aanlegplaatsen en/of ankerende schepen.

De sluispassages in heel Flevoland zijn gestegen met 2,5%. Vooral de sluispassages naar de binnenwateren van oostelijk en zuidelijk Flevoland zijn flink toegenomen. In de Noordoostpolder zijn daarentegen de vaarbewegingen gedaald.

De passages vanuit het IJsselmeergebied naar de Waddenzee via Kornwerderzand en Den Oever zijn met 1,2% gedaald en de passages richting Noordzee via de Oranjesluis in Amsterdam met 7% gestegen. Het aantal sluispassages bij Den Oever daalde met 11,7%, o.a. vanwege stremmingen ten behoeve van zoutmetingen in april en mei. De passages in Kornwerderzand namen in 2009 met 6,9% toe. De monitor 2010 over de ontwikkeling van de watersport in de Waddenzee (uitvoering provincie Fryslân) is nog niet gereed. Voorlopige cijfers geven echter aan dat het aantal passanten in de Waddenhavens in 2009 is toegenomen.

In de winter van de 2009 op 2010 bleven 29.249 boten in het IJsselmeergebied, waarvan 7.345 (25,1%) in Flevoland. Steeds meer boten blijven in het water liggen. Dit gaat ten koste van de winterstalling buiten op de wal, hoewel dat in Flevoland niet het geval was. Het aantal boten in loodsen neemt verder toe. Het aanbod aan winterstallingsmogelijkheden in loodsen in Flevoland is verhoudingsgewijs beperkt.

24 jachthavens in het IJsselmeergebied hebben uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden. In totaal gaat het om 2.895 nieuwe ligplaatsen, gespecificeerd door 21 jachthavens. 3 jachthavens hebben aangegeven wel uit te willen breiden, maar hebben geen aantal genoemd.

In Lelystad en Almere, maar ook in het Noord-Hollandse deel van het IJsselmeer zijn een aantal plannen voor nieuwe jachthavens (Oude Zeug, Hoorn, Amsterdam, Muiden en Blaricum).

Verder zijn er 7 bestaande havens in Flevoland en 6 in Noord-Holland met uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden. Toch gebeurt er niets en dat ligt niet alleen aan de marktomstandigheden. Uit een nadere analyse blijkt dat het verkrijgen van een Natuurbeschermingswetvergunning veel problemen, vertraging en frustraties veroorzaakt.

Er bestaat verschil van mening tussen de provincies Noord-Holland en Flevoland over de wijze waarop getoetst moet worden en over de effecten van uitvarende boten op vogelpopulaties. Verder stagneert de besluitvorming door de Toekomstvisie Markermeer IJmeer (TMIJ), opgezet om o.a. de Schaalsprong Almere mogelijk te maken. Ook in discussies rond het Beheerplan wordt uitgebreid ingegaan op de effecten van recreatie op natuur. Goede gegevens over het gedrag van vogels en het gebruik van boten naar soort, plaats en tijd zijn daarbij van onschatbare waarde.

In de rapportage wordt uitgebreid aandacht besteed aan trends in de watersport. De toename van de gemiddelde scheepslengte en het comfort aan boord heeft bijvoorbeeld gevolgen voor het vaargedrag. Om de bestedingen van watersporters te verhogen, is verlenging van de verblijftijd belangrijk. De kwaliteit en functionaliteit van de haven en de omgeving spelen hierbij een belangrijke rol. De omzet van de watersportindustrie in het IJsselmeergebied kan worden geschat op ca. € 630 miljoen per jaar en de bijbehorende werkgelegenheid op 6.000 arbeidsplaatsen (Fte)¹⁹.

In Flevoland bevinden zich 85 plaatsen voor traditionele charterschepen. Dit is ruim 15% van het totale aantal plaatsen in het IJsselmeergebied. De traditionele chartervaart speelt vooral in Noord-Holland en Fryslân een belangrijke rol.

De Riviercruisevaart tenslotte lijkt zich in het IJsselmeergebied positief te ontwikkelen. Vooral Hoorn en Enkhuizen profiteren hiervan. Het aantal "calls" van vaartuigen uit de motorchartervaart vertoont, afhankelijk van de plaats, grote fluctuaties.

¹⁹ Bewerking Kerncijfers Toerisme Noord-Holland 2002 op basis cijfers NML uit 1999

Bijlagen:

•	Brief aan de jachthavens	26
•	Tabel: Kengetallen IJsselmeergebied 2010	28
•	Tabel: Kengetallen aandeel provincie Flevoland in het IJsselmeergebied 2010	29
•	Tabel: Kengetallen subregio Randmeren	30
•	Tabel: Kengetallen aandeel provincie Flevoland in de subregio's	31
•	Overzicht vuilwaterstations provincie Flevoland	34

Waterrecreatie Advies B.V.
Het Ravelijn 1
Postbus 123, 8200 AC Lelystad
Tel. 0320 21 88 47, fax 0320 28 13 08
Rek. nr. 50.51.79.431 ABN-AMRO
BTW nr. 8160 22 148 B01
K.v.K. nr. 39066758
E-mail: info@waterrecreatieadvies.nl
Website: www.waterrecreatieadvies.nl

Bedrijf
T.a.v. Contactpersoon
Adres
Woonplaats

Lelystad, 27 april 2010
Betreft: Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied

Geachte heer/mevrouw,

Dit is het 16^e opeenvolgende jaar dat wij de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeer- en Randmerengebied meten. Bijgaand treft u weer het bekende vragenformulier. Wij verzoeken u de gegevens te controleren, eventuele wijzigingen aan te geven en niet te vergeten om de passantengegevens van 2009 in te vullen. Vervolgens graag het ingevulde formulier per fax of in bijgesloten antwoordenvelop terug sturen. Als dank voor uw medewerking krijgt u ook nu weer een overzicht van de belangrijkste resultaten van het afgelopen jaar.

Ook de watersportsector in het IJsselmeergebied heeft last van de crisis. Het totaal aantal boten in het gebied is in 2009 nagenoeg gelijk gebleven. Normaalgesproken neemt het aantal boten met ca. 200 toe. Dat wil niet zeggen dat er niets gebeurt. Er zijn in het afgelopen jaar 183 boten van Duitse en 10 Belgische ligplaatshouders verdwenen. Anderzijds zijn er 158 Nederlanders en 45 andere buitenlanders bijgekomen. Zoals al eens eerder gemeld is dit een bekend fenomeen, het percentage Duitse ligplaatshouders daalt. Het type boten en de gemiddelde scheepslengte verandert ook. Het percentage motorboten is met 1% gestegen en de gemiddelde scheepslengte is met 5 cm toegenomen.

In 2008 daalde het aantal bootovernachtingen van passanten in de jachthavens met 1,3%. Deze afname in het IJsselmeergebied loopt eigenlijk al heel lang. Anderzijds nemen de passages door de Afsluitdijk toe. De schepen worden langer, daardoor zeewaardiger en de techniek en navigatieapparatuur wordt beter. In de vakanties verlaat een toenemend aantal schepen het IJsselmeergebied en gaat het Wad of de Noordzee op. Dat veroorzaakt in het hoogseizoen o.a. knelpunten op de eilanden in de Waddenzee, zeker als mensen hun schip als 'varend vakantiehuis' gaan gebruiken. Dergelijke veranderingen in gedrag zijn belangrijk. Het aantal varende boten kan wel dalen, terwijl de gemiddelde verblijftijd in een haven toeneemt. De gemiddelde verblijftijd van passanten in een haven in het IJsselmeergebied is 1,3 dagen. In de Waddenzee is deze 4. Dat heeft gevolgen voor de economie én voor de natuur.

Passanten en bootovernachtingen:

We hebben de definitie van 'passanten' wat aangescherpt, omdat daarover af en toe verwarring ontstond. Passanten zijn boten, niet het aantal personen aan boord. Uit het onderzoek Vaargedrag IJsselmeergebied en Waddenzee weten we dat er in dit gebied gemiddeld 2,5 personen aan boord zijn. We vragen nu naar het totale aantal bootovernachtingen en naar de gemiddelde verblijftijd. We hebben uw gegevens van 2008 zo goed mogelijk omgezet, maar graag even controleren of we dat goed hebben gedaan en daarna 2009 invullen.

We doen dit onderzoek niet alleen in het IJsselmeergebied, maar ook in de Waddenzee, Noord- en Zuid-Holland en in het Deltagebied. 904 van de 1.568 'jachthavens' (hoofd- en nevenactiviteit) en winterstallingbedrijven in ons bestand hebben één keer of vaker meegedaan. We zijn net gestart met een nulmeting in de provincie Overijssel en langzaam krijgen we Nederland in kaart.

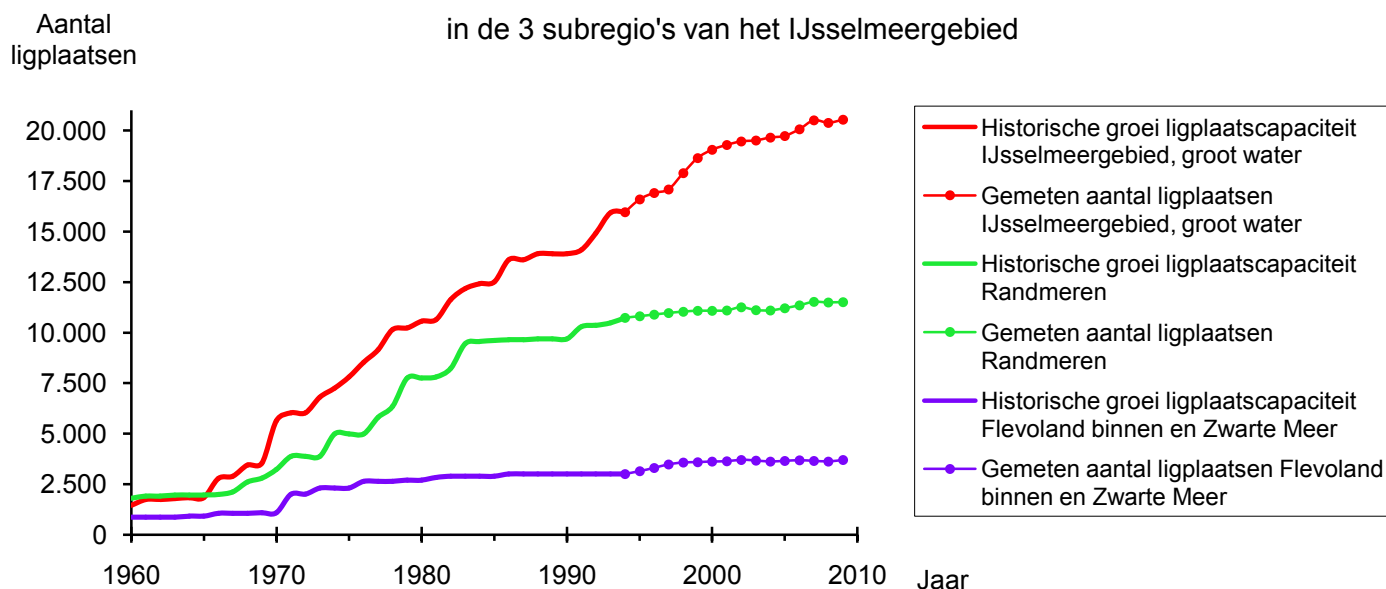
De genoemde 904 havens hebben 110.000 ligplaatsen en een gemiddelde bezettingsgraad van 94,1%. Het totale aantal bootovernachtingen bedraagt ruim 1 miljoen. Passanten (boten) besteden gemiddeld ca. € 90 per dag bij de plaatselijke middenstand en in de havens en dat geeft meteen inzicht in het belang van onze sector. De jaarlijkse omzet van de watersportindustrie in Nederland bedraagt bijna € 2,7 miljard en levert 25.000 volledige arbeidsplaatsen (Fte). Inclusief vakantiekrachten en deeltijdmedewerkers zijn dat uiteraard veel meer personen. Wij hebben bijna al ons onderzoek waaruit deze gegevens blijken al dan niet als PDF op onze website gezet. Ook het onderzoek dat wij over het IJsselmeergebied hebben uitgebracht (zie Nieuws). Per provincie kunt u zien wat de ontwikkelingen zijn geweest.

Onderstaand grafiek geeft de ontwikkelingen in 3 subregio's van het IJsselmeergebied:

1. Jachthavens aan groot water (IJmeer, Markermeer, IJsselmeer en Ketelmeer)
2. Jachthavens in de Randmeren (Gooimeer t/m Vossemeer)
3. Havens binnen de dijk in Flevoland en de regio Zwarte Meer (t/m resp. Vollenhove en het Zwarte Water tot Zwolle).

Deze subverdeling is gemaakt omdat het eigenlijk om 3 verschillende soorten vaargebieden gaat. Dat blijkt ook uit de ontwikkelingen. Volgend jaar zullen we hier verder op ingaan.

Ontwikkeling watersport (2009)

Wij hopen u weer wat nuttige informatie te hebben aangereikt en danken u weer voor uw medewerking aan dit onderzoek.

Met vriendelijke groet

 BV

Bijlage: vragenformulier 2010

Kengetallen IJsselmeergebied

1. Aantal havens (exploitatievorm):

Gemeente haven(s)	:	27	
Commerciële haven(s)	:	134	
Stichtingshaven(s)	:	14	
Verenigingshaven(s)	:	53	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	2	

Totaal	:	230	

2. Recreatievaart:

a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	35.635	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	91,8	%
Aandeel zeilboten	:	68,1	%
Aandeel motorboten	:	31,9	%
Gemiddelde bootlengte	:	9,7	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	82,5	%
Duitsland	:	16,3	%
België	:	0,4	%
Overig	:	0,8	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	3.939	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	2.921	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	4.088	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	373.959	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,3	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	13.374	
Aantal schepen in loodsen	:	5.511	
Aantal beschikbare plaatsen	:	20.527	
Bezettingsgraad droge stalling	:	92,0	%
Aantal schepen in het water	:	10.364	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	24	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	2.895	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	21	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	4	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	8	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	603	
-------------------------------------	---	-----	--

Kengetallen aandeel provincie Flevoland in het IJsselmeergebied

1. Aantal havens (exploitatievorm):

Gemeente haven(s)	:	2	
Commerciële haven(s)	:	29	
Stichtingshaven(s)	:	3	
Verenigingshaven(s)	:	11	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	0	
Totaal	:	45	

2. Recreatievaart:

a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	9.580	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	87,2	%
Aandeel zeilboten	:	68,3	%
Aandeel motorboten	:	31,7	%
Gemiddelde bootlengte	:	9,8	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	82,7	%
Duitsland	:	16,1	%
België	:	0,4	%
Overig	:	0,8	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	537	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	1.228	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	1.012	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	50.718	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,4	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	3.670	
Aantal schepen in loodsen	:	884	
Aantal beschikbare plaatsen	:	5.207	
Bezettingsgraad droge stalling	:	87,5	%
Aantal schepen in het water	:	2.791	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	7	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	1.175	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	7	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	2	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	0	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	85	
-------------------------------------	---	----	--

Kengetallen subregio Randmeren
1. Aantal havens (exploitatievorm):

Gemeente haven(s)	:	7	
Commerciële haven(s)	:	33	
Stichtingshaven(s)	:	4	
Verenigingshaven(s)	:	11	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	0	

Totaal	:	55	

2. Recreatievaart:a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	11.441	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	91,7	%
Aandeel zeilboten	:	56,4	%
Aandeel motorboten	:	43,6	%
Gemiddelde bootlengte	:	8,6	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	85,3	%
Duitsland	:	13,3	%
België	:	0,4	%
Overig	:	1,0	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	1.164	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	946	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	917	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	68.605	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,5	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	5.182	
Aantal schepen in loodsen	:	1.214	
Aantal beschikbare plaatsen	:	6.937	
Bezettingsgraad droge stalling	:	92,2	%
Aantal schepen in het water	:	3.146	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	11	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	1.109	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	9	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	1	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	5	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	80	
-------------------------------------	---	----	--

Kengetallen aandeel provincie Flevoland subregio IJsselmeergebied, groot water**1. Aantal havens (exploitatievorm):**

Gemeente haven(s)	:	1	
Commerciële haven(s)	:	7	
Stichtingshaven(s)	:	2	
Verenigingshaven(s)	:	4	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	0	
Totaal	:	14	

2. Recreatievaart:a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	4.665	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	88,0	%
Aandeel zeilboten	:	92,8	%
Aandeel motorboten	:	7,2	%
Gemiddelde bootlengte	:	10,9	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	83,1	%
Duitsland	:	15,3	%
België	:	0,5	%
Overig	:	1,1	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	415	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	562	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	425	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	28.269	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,3	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	1.566	
Aantal schepen in loodsen	:	273	
Aantal beschikbare plaatsen	:	2.100	
Bezettingsgraad droge stalling	:	87,6	%
Aantal schepen in het water	:	1.212	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	3	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	470	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	3	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	1	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	0	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	75	
-------------------------------------	---	----	--

Kengetallen aandeel provincie Flevoland subregio Randmeren**1. Aantal havens (exploitatievorm):**

Gemeente haven(s)	:	1	
Commerciële haven(s)	:	9	
Stichtingshaven(s)	:	1	
Verenigingshaven(s)	:	2	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	0	
Totaal	:	13	

2. Recreatievaart:a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	3.820	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	87,2	%
Aandeel zeilboten	:	53,0	%
Aandeel motorboten	:	47,0	%
Gemiddelde bootlengte	:	8,7	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	77,8	%
Duitsland	:	21,2	%
België	:	0,4	%
Overig	:	0,6	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	102	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	489	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	460	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	18.141	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,8	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	1.337	
Aantal schepen in loodsen	:	244	
Aantal beschikbare plaatsen	:	1.818	
Bezettingsgraad droge stalling	:	87,0	%
Aantal schepen in het water	:	1.054	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	3	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	700	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	3	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	1	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	0	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	7	
-------------------------------------	---	---	--

Kengetallen aandeel provincie Flevoland subregio Binnengebied

1. Aantal havens (exploitatievorm):

Gemeente haven(s)	:	0	
Commerciële haven(s)	:	13	
Stichtingshaven(s)	:	0	
Verenigingshaven(s)	:	5	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	0	

Totaal	:	18	

2. Recreatievaart:

a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	1.095	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	83,8	%
Aandeel zeilboten	:	14,1	%
Aandeel motorboten	:	85,9	%
Gemiddelde bootlengte	:	8,7	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	99,0	%
Duitsland	:	0,8	%
België	:	0,1	%
Overig	:	0,1	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	20	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	177	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	127	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	4.308	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,4	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	767	
Aantal schepen in loodsen	:	367	
Aantal beschikbare plaatsen	:	1.289	
Bezettingsgraad droge stalling	:	88,0	%
Aantal schepen in het water	:	525	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	1	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	5	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	1	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	0	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	0	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	3	
-------------------------------------	---	---	--

Vuilwaterstations provincie Flevoland, volgens www.vuilwater.info

Indien onderstaande gegevens incompleet of achterhaald zijn, graag contact opnemen met:

Stichting Recreatietoervaart Nederland
Contactpersoon: Manon van Meer
Postbus 102
3970 AC Driebergen
Tel.: 0343-524757
E-mail: m.vanmeer@srn.nl

+++++

Aqua Centrum Bremerbergse Hoek
Bremerbergdijk 35
8056 RD BIDDINGHUIZEN
Tel. 0321 33 16 25

Jachthaven Lelystadhaven
Oostvaardersdijk 59a
8244 PB LELYSTAD
Tel. 0320 26 03 26

Jachthaven Flevostrand
Strandweg 1
8256 RX BIDDINGHUIZEN
Tel. 0320 28 84 57

WV Lelystad
Houtribhaven 2
8242 PC LELYSTAD
Tel. 0320 26 01 98
Kanaal: 31

Gemeente Almere/Tisset bv
Sluiskade 30
1353 BV ALMERE
Tel. 036 531 72 84

Marina Schokkerhaven
Schokkerhaven 2
8308 PX NAGELE
Tel. 0527 65 27 97

Marina Muiderzand
IJmeerdijk 4
1309 BA ALMERE
Tel. 036 536 91 51

Gemeentehaven Urk
Postbus 77
8320 AB URK
Tel. 0527 68 99 70

Zuiderzee Yachting
Het Hooiveld 10
8302 AN EMMELOORD
Tel. 0527 69 96 00

Jachthaven De Eemhof
Slingerweg 9
3896 LD ZEEWOLDE
Tel. 036 522 85 21

Watersportvereniging Dronten
Kruidendreef 3
8355 BK DRONTEN
Tel. 0321 38 25 23

Jachthaven Wolderwijd
Strandweg 125
3891 AJ ZEEWOLDE
Tel. 036 522 12 20

Stichting Jachthaven Ketelmeer
Vossemeerdijk 31
8251 PM DRONTEN
Tel. 0321 31 22 71
Kanaal: 31

Recreatiegebied Erkemederstrand
Erkemederweg 79
3896 LB ZEEWOLDE
Tel. 036 522 84 21

Jachthaven Flevo Marina
IJsselmeerdijk 1-13
8221 RC LELYSTAD
Tel. 0320 27 98 03
Kanaal: 31

Gemeente Elburg
Postbus 70
8080 AB ELBURG

Jachthaven Deko Marine
Parkhaven 3
8242 PE LELYSTAD
Tel. 0320 27 98 58

Pasterkamp B.V.
Het Hooiveld 10-12
8302 AN EMMELOORD

Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied

Deelrapportage Friese IJsselmeerkust

2010

Voorwoord

Dit rapport geeft inzicht in de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied inclusief Randmeren, hierna te noemen 'IJsselmeergebied'. Extra aandacht wordt besteed aan de ontwikkelingen in het tot de provincie Fryslân behorende deel van het gebied, de Friese IJsselmeerkust.

Sinds 1994 wordt in opdracht van de meeste omringende provincies, jaarlijks onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied. Sinds vorig jaar krijgen de provincies ieder een op hun grondgebied toegesneden rapportage.

De gevolgde meetmethodiek is onveranderd. Alle jachthavens in het gebied worden benaderd tot een respons van (nagenoeg) 100% is bereikt. Veranderingen in bijvoorbeeld ligplaatscapaciteit, bezettinggraad, type boot, herkomst ligplaatshouders en winterstallingmogelijkheden worden hierdoor direct zichtbaar. Niet alleen de ontwikkelingen in het afgelopen jaar worden gemeten, ook wordt gevraagd naar uitbreidingsplannen, zowel aan bestaande havens als aan gemeenten en projectontwikkelaars. De uitkomsten van het onderzoek, trends in de watersport en toekomstverwachtingen worden jaarlijks besproken met de (37) jachthavens verenigd in het 'Platform jachthavens IJsselmeergebied'. Het platform komt 3 keer per jaar bijeen en fungeert als 'klankbordgroep' voor Waterrecreatie Advies. Er zijn ook een aantal havens uit de Waddenzee die aan dit overleg deelnemen, zodat effecten van het ene gebied op het andere gebied kunnen worden besproken. De resultaten van het overleg zijn voor zover relevant in deze rapportage verwerkt.

Het verzamelen en analyseren van cijfers is noodzakelijk om inzicht te krijgen in hetgeen zich in de watersport afspeelt. Dit is belangrijk voor de sector, voor overheden en het ontwikkelen van beleid, maar ook om eventuele effecten op de in het gebied te beschermen natuurwaarden te kunnen inschatten. 16 jaar geleden, in 1994, wist niemand hoeveel ligplaatsen en boten er in het IJsselmeergebied waren. Die situatie is gelukkig veranderd. Dank zijn wij verschuldigd aan de opdrachtgevers, dit jaar de provincies Noord-Holland, Fryslân, Flevoland, Overijssel, Gelderland en aan Rijkswaterstaat. Ook dank aan de jachthavens die weer bereid waren ons van geactualiseerde gegevens te voorzien.

De provincie Utrecht is ook dit jaar geen opdrachtgever. De jachthavens in Bunschoten en langs de Eem t/m Amersfoort doen wel ieder jaar aan het onderzoek mee. De resultaten van die havens zijn dus wel verwerkt in de totaaloverzichten van het IJsselmeergebied en de Randmeren, maar er is geen op de provincie Utrecht toegesneden rapportage.

Foto omslag: *Hindeloopen*

Opdrachtgever:

Provincie Fryslân
Postbus 20120
8900 HM Leeuwarden
Contactpersoon: Dhr. W.D.C. van der Vegt
Tel: 058-2925263

Opgesteld door:

Postbus 123, 8200 AC Lelystad
Tel. 0320 21 88 47, fax 0320 28 13 08
E-mail: info@waterrecreatieadvies.nl
Website: www.waterrecreatieadvies.nl

Inhoudsopgave:

1.	Algemeen	1
1.1.	Doelstelling	1
1.2.	Definities	1
1.3.	Gebiedsindeling	1
1.4.	Methodiek	3
2.	Resultaten jachthavenmonitor 2010	4
2.1.	Aantal jachthavens en exploitatievorm	4
2.2.	Verhuur vaste ligplaatsen	5
2.2.1.	Aantal vaste ligplaatsen, aantal boten, bezettingsgraad en wachtlijsten	5
2.2.2.	Aantal zeil- en motorboten, lengte van de boot	6
2.2.3.	Herkomst ligplaatshouders	6
2.3.	Passanten	7
2.3.1.	Aantal specifieke passantenplaatsen	8
2.3.2.	Aantal bootovernachtingen en verblijftijd bezoekende boten	8
2.3.3.	Aantal persoonsovernachtingen	9
2.4.	Winterstalling	10
3.	Sluizen, sluispassages en het weer in 2009	11
3.1.	Sluizen en sluispassages	11
3.2.	Het weer in 2009	13
4.	Trends	14
4.1.	Ontwikkeling van de watersport (1960 – 2010)	14
4.2.	Ontwikkelingen per soort vaarwater	16
4.3.	Toekomstverwachting	17
5.	Uitbreidingsplannen	19
5.1.	Uitbreidingsplannen bij bestaande jachthavens	19
5.2.	Plannen voor nieuwe jachthavens	19
5.2.1.	Stagnatie bij de uitvoering	19
6.	Chartervaart en riviercruisevaart	21
6.1.	Traditionele chartervaart en motorchartervaart	21
6.2.	Riviercruisevaart	21
7.	Conclusies	23

Bijlagen:

•	Brief aan de jachthavens	26
•	Tabel: Kengetallen IJsselmeergebied 2010	28
•	Tabel: Kengetallen aandeel provincie Fryslân in het IJsselmeergebied 2010	29
•	Overzicht vuilwaterstations Friese IJsselmeerkust	30

1. Algemeen

1.1. Doelstelling

Inzicht geven in de ontwikkeling van de grote watersport door onderzoek te doen bij de jachthavens in het IJsselmeergebied. De resultaten worden vergeleken met de ontwikkelingen in het tot de provincie Fryslân behorende deel van het gebied, de Friese IJsselmeerkust. Waar mogelijk of relevant worden signaleerde verschillen verklaard. Om meer inzicht te krijgen in de vaarbewegingen, zijn net als vorig jaar de sluispassages in het IJsselmeergebied en de sluispassages naar de Waddenzee weer in deze rapportage opgenomen.

1.2. Definities

De door Waterrecreatie Advies gehanteerde definitie van een jachthaven is als volgt: er is sprake van “*een jachthaven*”, als er verhuur van lig- en/of passantenplaatsen voor de recreatievaart en/of chartervaart dan wel winterstallingactiviteiten plaatsvinden. Daarbij wordt geen ondergrens voor het aantal ligplaatsen gehanteerd. Een jachtmakelaar die in een jachthaven een verkoopsteiger huurt wordt niet als zelfstandige “jachthaven” geteld, maar een jachtwerf die bijvoorbeeld winterstallingmogelijkheden biedt wel. Door uit te gaan van deze definitie is het aantal “jachthavens” meestal groter dan men verwacht. Het geeft echter wel een volledig beeld en ook inzicht in wat er in de winter met de recreatievloot gebeurt. Schepen bij eigen woningen of in sloten en kanalen vallen buiten het onderzoek.

Met passantenplaatsen in jachthavens worden “*specifieke passantenplaatsen*” bedoeld. Dit zijn plaatsen die niet op seizoen- of jaarbasis worden verhuurd. Niet verhuurde of tijdelijk vrijgekomen ligplaatsen (ligplaatshouder op vakantie of een weekend weg) worden in de praktijk meestal eerst als passantenplaats benut.

1.3. Gebiedsindeling

Het IJsselmeergebied is geen vast afgebakende regio. Het is een grootschalig en uniek zoetwater gebied, van internationale betekenis voor de watersport. Het biedt openheid en ruimte. Meer ruimte dan op de binnenwateren en meer beschutting dan op zee. Lekker zeilen, rust en genieten van de ruimte worden door watersporters genoemd als belangrijkste motieven om in het IJsselmeergebied te varen¹. Behalve IJsselmeer, Markermeer, Gouwezee en IJmeer worden ook de Randmeren en het Ketelmeer en Zwarte Meer tot het IJsselmeergebied gerekend.

De grens tussen kustzone en binnengebied is niet scherp. In 1994, bij de start van dit monitoronderzoek is aan de jachthavens gevraagd of hun ligplaatshouders voornamelijk op het grote water van het IJsselmeergebied of op de binnenwateren waren gericht. Op basis daarvan is destijds de begrenzing van het gebied bepaald.

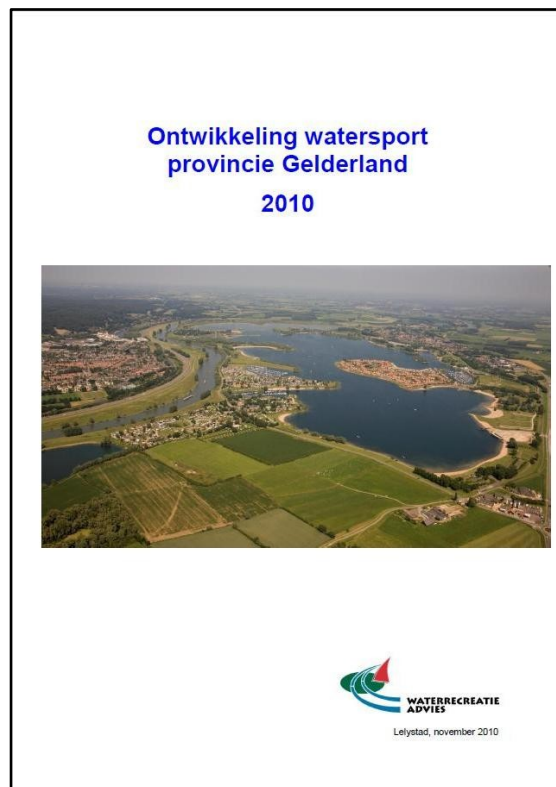
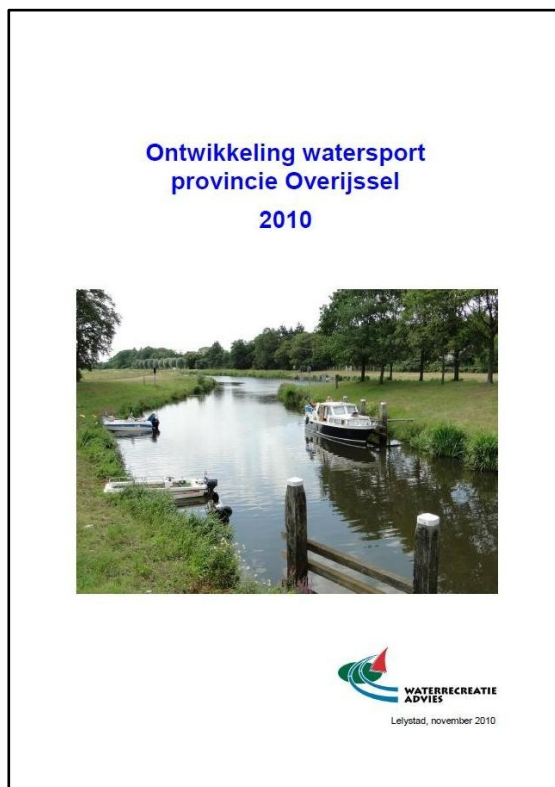

Het blauw aangegeven water op bovenstaand kaartje wordt tot het IJsselmeergebied gerekend. Havens die hieraan grenzen, ook al liggen ze achter de sluis doen mee aan het jaarlijks onderzoek naar de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied². Het water grenst aan de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht, Gelderland, Overijssel en Fryslân.

¹ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003

² Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied, Waterrecreatie Advies, jaarlijkse rapportages 1994 t/m 2010

In 2010 zijn in opdracht van de provincies alle jachthavens in Overijssel³ en Gelderland⁴ via dezelfde methodiek als in het IJsselmeergebied met een vragenformulier benaderd. Dit heeft tot een kleine aanpassing van de gebiedsindeling van deze rapportage geleid.

In **Overijssel** doen nu alle havens in de gemeenten Kampen en Zwartewaterland mee. Van de gemeente Steenwijkerland wordt alleen Vollenhove tot het IJsselmeergebied gerekend. Deze herdefinitie betekent een duidelijker afbakening van het deel van Overijssel dat tot het IJsselmeergebied behoort. In de gemeente Kampen, zijn door deze herindeling de 3 jachthavens achter de Ganzensluis (266 ligplaatsen), terugwerkend aan het IJsselmeergebied toegevoegd. De 2 jachthavens aan het Zwarte Water binnen de gemeente Zwolle (355 ligplaatsen) worden niet meer tot het IJsselmeergebied gerekend. In de tabellen en grafieken is geen sprake van een trendbreuk omdat deze veranderingen met terugwerkende kracht zijn gecorrigeerd.

In **Gelderland** betreft het de havens die aan de Randmeren grenzen (Elburg, Nunspeet, Harderwijk, Ermelo, Nulde en Nijkerk). De provinciale rapportage veroorzaakt verder geen wijzigingen. Het blijkt dat 80% van de watersport in Gelderland zich afspeelt in het rivierengebied, 20% in de Randmeren.

Vanaf 1994 doen alle havens in de provincie **Flevoland** mee, dus inclusief de havens 'binnen de dijk' in de Noordoostpolder en in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland. Qua vaargebied zijn deze havens grotendeels aangewezen op het omringende water in het IJsselmeergebied.

In **Fryslân** doen alle havens in de steden langs de kust mee, ook de havens achter de sluis zoals in Lemmer. In Workum zijn dit de havens tot de spoorbrug en bij Stavoren de havens aan het Johan Frisokanaal tot en met Marina Friesland bij Warns. Het gebied wordt in de verdere rapportage aangeduid als 'Friese IJsselmeerkust'.

Onder de provincie **Utrecht** vallen de havens in Bunschoten en de havens langs de rivier de Eem vanaf Amersfoort.

Net als in Fryslân doen in **Noord-Holland** alleen de havens mee in de steden die aan het IJsselmeergebied grenzen (al dan niet achter de sluis). In Amsterdam is een grens getrokken. De havens achter de Oranjesluis aan de noordkant van het IJ t/m de Sixhaven doen mee en de havens aan het Bovendiep aan 'de monding van het Amsterdam-Rijnkanaal. De overige havens in de stad niet.

³ Ontwikkeling watersport provincie Overijssel 2010, Waterrecreatie Advies, november 2010

⁴ Ontwikkeling watersport provincie Gelderland, Waterrecreatie Advies, november 2010

1.4. Methodiek

Dit jaar zijn alle jachthavens in Overijssel (17 maart), Gelderland (15 juni) en het IJsselmeergebied (27 april) met een vragenformulier benaderd. Havens die eerder aan het onderzoek hebben meegedaan (IJsselmeergebied), krijgen een overzicht met de getallen die men de vorige keer heeft ingevuld en het verzoek wijzigingen aan te geven. De havens kennen de procedure en de spontane respons van deze groep is hoog. Na een herinneringsmailing steeg de respons naar 80%! Niet respondenten worden daarna gebeld tot de respons (nagenoeg) 100% bedraagt.

Bedrijven die nog niet eerder hebben meegedaan, in 2010 de rest van Overijssel en het rivierengebied van Gelderland, krijgen een uitgebreide toelichting bij het vragenformulier. De spontane respons van deze groep is uiteraard lager. Ook zij krijgen een herhalingsmailing en niet-respondenten worden daarna gebeld. Inmiddels heeft meer dan $\frac{3}{4}$ van alle jachthavens in Nederland één of meerdere keren aan dit onderzoek meegedaan. Het belang is dan ook goed uit te leggen en de resultaten van alle onderzoeken worden o.a. op de website Waterrecreatie Advies gepubliceerd. Soms moeten havens meerdere keren worden gebeld, maar het aantal “weigeraars” is uiteindelijk zeer gering. In Overijssel en Gelderland waren 3 nieuwe deelnemers van de 187 jachthavens niet bereid mee te werken. Via internet, Google Earth en kengetallen van havens in de omgeving zijn voor deze “weigeraars” de resultaten zo goed mogelijk geschat zodat toch een compleet beeld ontstaat en een betrouwbare “nulmeting”.

De intensieve aandacht voor Overijssel en Gelderland heeft ertoe geleid dat in het tot deze provincies behorend deel van het IJsselmeergebied ook nog 5 bedrijven zijn gevonden die aan onze definitie “jachthaven” voldoen. We beschouwen dit als ‘voortschrijdend inzicht’ en met terugwerkende kracht zijn de resultaten verwerkt. Het kan daardoor voorkomen dat de cijfers in de rapportage van 2009 niet exact overeenkomen met de nieuwe cijfers van 2009 en 2010 in de nu voorliggende rapportage.

Naast de bestaande jachthavens worden ook gemeenten en projectontwikkelaars benaderd, waarvan bekend is of het vermoeden bestaat dat zij plannen hebben voor het ontwikkelen van nieuwe jachthavens. Deze groep wordt jaarlijks gebeld met de vraag of er ontwikkelingen zijn.

De uitkomsten van het onderzoek, trends in de watersport en toekomstverwachtingen worden besproken met de jachthavens verenigd in het Platform jachthavens IJsselmeergebied. Het platform komt 3 keer per jaar bijeen.

De havens in het binnengebied van de provincie Fryslân maken geen onderdeel uit van het IJsselmeergebied. In opdracht van Toerdata Noord, een samenwerkingsverband van de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe, worden een aantal parameters jaarlijks gemeten door het Instituut Service Management van de Stenden Hogeschool in Leeuwarden.

2. Resultaten jachthavenmonitor 2010

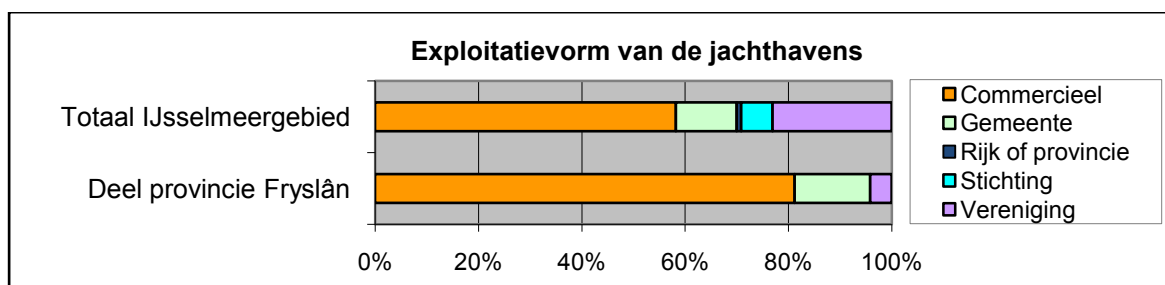
2.1. Aantal jachthavens en exploitatievorm

Exploitatievorm	Aantal jachthavens in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Fryslân	
		Aantal jachthavens	Provinciaal aandeel in %
Commercieel	134	39	29,1%
Gemeente	27	7	25,9%
Rijk of provincie	2	0	0,0%
Stichting	14	0	0,0%
Vereniging	53	2	3,8%
Totaal	230	48	20,9%

Ten opzichte van de rapportage in 2009 zijn er per saldo 9 jachthavens bijgekomen. In Vollenhove betreft het een splitsing, van de in 2003 door fusie ontstane haven. De vereniging huurt nu weer zelf de binnenhaven. Ook de tweede nieuwkomer is geen onbekende. In Lelystad heeft een bestaande ondernemer op een nieuwe locatie binnendijs, zijn winterstallingactiviteiten uitgebreid en is er in beperkte mate ook ligplaatsverhuur. De derde nieuwkomer is WSV Wilsum, die sinds eind vorig jaar een kleine jachthaven aan de IJssel beheert. In de Noordoostpolder is een jachtservice bedrijf gestopt met het aanbieden van winterberging, waarmee het niet meer tot de doelgroep behoort.

Reeds jaren bestaande nieuwe deelnemers zijn de passantenhavens in Nijkerk en Hasselt (samen circa 1.300 bootovernachtingen) en 3 winterstallingbedrijven in respectievelijk Harderwijk, Hasselt en Zwartsluis, waarbij de laatste ook over 40 ligplaatsen bleek te beschikken. Verder was vorig jaar al bekend, dat de gemeente Kampen alleen nog de charterschepen afhandelde en het beheer van de passantenstroom aan de watersportvereniging IJsselmuiden had overgedragen. Naar nu is gebleken had genoemde vereniging ook in 2008 en 2009 al een paar ligplaatsen. De nieuwe definitie van de IJsselmeerregio in Overijssel levert per saldo 1 extra jachthaven en het verlies van 89 ligplaatsen op. Het aantal havens dat grenst aan de Friese IJsselmeerkust, is 48 gebleven.

In 2010 behoorde bijna 21% van de jachthavens in het IJsselmeergebied tot de provincie Fryslân. Zoals uit onderstaande grafiek blijkt, zijn er langs de Friese IJsselmeerkust veel commerciële havens (81%), een flink aantal gemeentehavens (15%), bijna geen verenigingshavens (4%) en helemaal geen havens die door een stichting worden geëxploiteerd. De enige twee door het Rijk geëxploiteerde havens in het IJsselmeergebied liggen in Noord-Holland, te weten de passantenhaven in Marken en de Museumhaven in Enkhuizen.

Voor een deel van de 230 deelnemers aan het onderzoek is de exploitatie van de haven ook de hoofdactiviteit. Onderstaande tabel laat zien dat 180 van de 230 jachthavens meer dan 20 ligplaatsen hebben. Deze 180 havens beheren 99,3% van de ligplaatscapaciteit in het gebied. Dit is vergelijkbaar met de Friese IJsselmeerkust, waar 36 van de 48 havens met meer dan 20 ligplaatsen 98,9% van de capaciteit beheren. Deze havens hebben gemiddeld 170 ligplaatsen. Dat is minder dan in het totale IJsselmeergebied, waar de jachthavens met meer dan 20 ligplaatsen gemiddeld bijna 200 ligplaatsen hebben.

Soort jachthaven	IJsselmeergebied		Aandeel provincie Fryslân	
	Aantal jacht-havens	Totaal aantal ligplaatsen	Aantal jacht-havens	Totaal aantal ligplaatsen
Jachthavens met meer dan 20 ligplaatsen	180	35.377	36	6.096
Jachthavens met maximaal 20 ligplaatsen	22	258	5	70
Passantenhaven, geen vaste ligplaatsen	11	0	2	0
Alleen winterstallingactiviteiten	14	0	4	0
Overig	3	0	1	
Totaal	230	35.635	48	6.166

In het IJsselmeergebied zijn er 11 jachthavens die zich op passanten richten en geen vaste ligplaatsen verhuren. 14 bedrijven bieden alleen winterstalling aan. De restgroep bestaat uit de Museumhaven in Enkhuizen, de charterhaven van de gemeente Kampen en een niet actieve jachthaven in Lemmer. De capaciteit van deze haven is tijdelijk op nul gezet, tot een nieuwe exploitant zich aanmeldt.

2.2. Verhuur vaste ligplaatsen

2.2.1. Aantal vaste ligplaatsen, aantal boten, bezettingsgraad en wachtlijsten

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Fryslân	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal jachthavens	230	48	20,9%
Aantal vaste ligplaatsen	35.635	6.166	17,3%
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	5.485	16,8%
Gemiddelde bezettingsgraad	91,8%	89,0%	
Aantal schepen op een wachtlijst	3.939	200	5,1%
Drukfactor	11%	3%	

In het IJsselmeergebied is de gemiddelde bezettingsgraad 91,8%. Dat ligt een fractie onder de 92% die door HISWA Vereniging als noodzakelijke ondergrens wordt beschouwd om op economisch verantwoorde wijze een jachthaven te kunnen exploiteren. Langs de Friese IJsselmeerkust is de gemiddelde bezettingsgraad 89%.

Bij de jachthavens staan weinig boten op een wachtlijst. De hoogte van de wachtlijst gedeeld door de beschikbare capaciteit wordt 'de drukfactor' genoemd. Hoe hoger de drukfactor, hoe groter het probleem. Een drukfactor van 3% is laag. Het probleem met wachtlijsten speelt zich hoofdzakelijk af in het Noord-Hollandse deel van het IJsselmeergebied waar de drukfactor 18% bedraagt.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Fryslân		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Aantal jachthavens	230	2	0,9%	48	0	0,0%
Aantal vaste ligplaatsen	35.635	-133	-0,4%	6.166	-130	-2,1%
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	67	0,2%	5.485	0	0,0%
Gemiddelde bezettingsgraad in %	91,8%		0,5%	89,0%		1,8%
Aantal schepen op een wachtlijst	3.939	182	4,6%	200	22	11,0%

Na herdefiniëring van het gebied blijken er in 2010 t.o.v. 2009 twee jachthavens en 67 boten te zijn bijgekomen. 133 ligplaatsen zijn verdwenen, grotendeels door herinrichting van bestaande havens en

het “deactiveren” van een haven in Lemmer. De haven in Lemmer staat te koop en het aantal ligplaatsen is tijdelijk op nul gezet. De bezettingsgraad in het IJsselmeergebied is gestegen van 91,3% naar 91,8 %. Het aantal schepen op een wachtlijst is ten opzichte van 2009 met ruim 4,6% toegenomen. De bezettingsgraad langs de Friese IJsselmeerkust is ook weer wat verder opgelopen en bedraagt nu 89%.

2.2.2. Aantal zeil- en motorboten, lengte van de boot

Kengetallen	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Fryslân	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	5.485	16,8%
Aantal zeilboten	22.272	4.664	20,9%
Aantal motorboten	10.442	821	7,9%
Aandeel zeilboten	68,1%	85,0%	
Aandeel motorboten	31,9%	15,0%	
Gemiddelde bootlengte	9,68	10,77	

De Friese IJsselmeerkust is met een aandeel zeilboten van 85% een uitgesproken zeilregio. Ook zijn de boten veel groter dan in de rest van het IJsselmeergebied.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Fryslân		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Aantal zeilboten	22.272	39	0,2%	4.664	-8	-0,2%
Aantal motorboten	10.442	28	0,3%	821	8	1,0%
Totaal aantal boten	32.714	67	0,2%	5.485	0	0,0%
Gemiddelde bootlengte	9,68	0,04	0,5%	10,77	0,07	0,7%

Het aandeel motorboten in het IJsselmeergebied is sinds 2009 onveranderd 31,9% gebleven. De gemiddelde bootlengte is 4 cm gestegen, in Fryslân zelfs 7 cm. Blijkbaar was er in Fryslân nog ruimte voor grotere schepen.

2.2.3. Herkomst ligplaatshouders

	Totaal in het IJsselmeergebied		Aandeel provincie Fryslân	
	Aantal	Verdeling in %	Aantal	Verdeling in %
Boten op vaste ligplaatsen	32.714		5.485	
Ligplaatshouders uit Nederland	26.987	82,5%	2.887	34,6%
Ligplaatshouders uit Duitsland	5.343	16,3%	2.551	30,5%
Ligplaatshouders uit België	115	0,4%	24	0,3%
Ligplaatshouders uit overige landen	269	0,8%	23	0,3%

Naast Nederlanders, Duitsers en Belgen zijn in het IJsselmeergebied nog 269 ligplaatshouders afkomstig uit andere landen. 56% van deze ligplaatshouders uit de categorie ‘overige landen’, vooral Engelsen, heeft een ligplaats in het Noord-Hollandse deel van het IJsselmeergebied. De meesten werken in de Randstad, maar er zijn ook Engelsen die hier een vaste ligplaats hebben en met het vliegtuig komen.

Bijna 83% van de ligplaatshouders in het IJsselmeergebied is afkomstig uit Nederland. Naast de Nederlanders zijn vooral de Duitse ligplaatshouders belangrijk. Fryslân biedt plaats aan ruim 47% van alle Duitse ligplaatshouders in het IJsselmeergebied, Flevoland heeft 25,1%. In Fryslân daalt het aantal Duitsers, maar in de regio West-Friesland (Medemblik, Andijk, Enkhuizen Hoorn) nam het

percentage Duitse ligplaatshouders toe (+29, inmiddels bijna 7% van alle Duitse ligplaatshouders in het IJsselmeergebied). Ook in Flevoland nam het aantal Duitse ligplaatshouders toe (+24).

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Fryslân		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Ligplaatshouders uit Nederland	26.987	185	0,7%	2.887	125	4,5%
Ligplaatshouders uit Duitsland	5.343	-51	-0,9%	2.551	-42	-1,6%
Ligplaatshouders uit België	115	6	5,5%	24	-1	-4,0%
Ligplaatshouders overige landen	269	-73	-21,3%	23	-82	-78,1%
Totaal	32.714	67	0,2%	5.485	0	0,0%

Het aantal boten blijft gelijk, maar buitenlanders vertrekken, niet alleen Duitsers. Vorig jaar kwamen er 93 boten van Nederlanders bij, dit jaar 125.

2.3. Passanten

Passanten zijn de bezoekende boten die tegen betaling in een jachthaven verblijven. Gebruikelijk is dat passanten tijdelijk vrijgekomen of niet verhuurde vaste ligplaatsen gebruiken. Sommige historische havensteden of steden met een bijzonder achterland trekken meer passanten dan het aantal uitvarende ligplaatshouders. Voor deze bezoekers worden speciale plaatsen gereserveerd. Deze plaatsen worden 'specifieke passantenplaatsen' genoemd en worden niet op jaar- of seizoensbasis verhuurd.

Ook komt het voor dat passanten tegen een speciaal tarief in de vorm van een week- of maandkaart langer in een haven verblijven. In die gevallen wordt de boot vaak voor een periode onbemand achtergelaten. Niet alle jachthavens weten hoeveel bootovernachtingen aan deze "*langpassanten*" moeten worden toegerekend. Bij de bepaling van de gemiddelde verblijftijd worden deze langpassanten zonder persoonsovernachtingen niet meegeteld.

Tekort aan specifieke passantenplaatsen tijdens SAIL 2010

2.3.1. Aantal specifieke passantenplaatsen

Kengetallen	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Fryslân	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal jachthavens	230	48	20,9%
Aantal vaste ligplaatsen	35.635	6.166	17,3%
Aantal niet verhuurde ligplaatsen	2.921	681	23,3%
Aantal specifieke passantenplaatsen	4.088	986	24,1%

Het betreft hier specifieke passantenplaatsen in jachthavens. De aanlegplaatsen van de Marrekrite zitten hier dus niet bij in. Fryslân heeft een evenredig deel van de specifieke passantenplaatsen.

2.3.2. Aantal bootovernachtingen en verblijftijd bezoekende boten

Op het moment dat het monitoronderzoek werd gehouden, zomer 2010, konden de havens nog geen bezoekersaantallen voor heel 2010 opgeven. Daarom wordt standaard gevraagd naar de bezoekende schepen in het voorgaande jaar. Onderstaande tabellen gaan dan ook over de passanten in 2009.

Kengetallen	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Fryslân	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal jachthavens	230	48	20,9%
Aantal bootovernachtingen in 2009	373.959	102.425	27,4%
Gemiddelde verblijftijd	1,3	1,3	

Als de gemiddelde verblijftijd in het IJsselmeergebied gemiddeld 1,3 dagen is, gaat het dus om 373.959 **bootovernachtingen** / 1,3 verblijfsdagen = ca. 285.000 **bezoekende boten**. Uit diverse onderzoeken naar het vaargedrag van watersporters⁵ is gebleken, dat 60-70% van de passanten zijn thuishaven elders in het IJsselmeergebied heeft. Daarnaast zijn belangrijke herkomstgebieden de Friese binnenwateren en de Hollandse Plassen.

Verschillen met monitor 2009

Het aantal specifieke passantenplaatsen in het IJsselmeergebied is per saldo met 177 toegenomen, vooral in Fryslân (80) en Flevoland (105).

Het aantal passanten in het IJsselmeergebied is in 2009 t.o.v. 2008 gedaald met 5,1%, het aantal bootovernachtingen met 3,4%. De gemiddelde verblijftijd in het IJsselmeergebied steeg van 1,30 naar 1,33 nachten. Deze trend is al een aantal jaren gaande, men vaart minder (ondanks wederom een lichte toename van het aantal boten in het gebied).

In de Friese havens is het aantal passanten gedaald met 9,2%. Dit is meer dan gemiddeld (Noord-Holland min 4%, Flevoland min 6,1%). De "schade", ofwel de afname van het aantal bootovernachtingen is echter beperkt (min 2%), omdat de gemiddelde verblijftijd van passanten in de havens flink toenam van 1,23 naar 1,31. Dit is een opvallende stijging, die vorig jaar ook al zichtbaar was. Volgens deelnemers aan het Platform jachthavens IJsselmeergebied heeft de daling van het aantal passanten o.a. te maken gehad met het mooie weer. Veel boten voeren in een keer door naar de Waddeneilanden en vooral Makkum en Harlingen hebben daar last van gehad.

2009 was het jaar waarin de economische crisis zich echt openbaarde. Er is zelfs geadviseerd vakantie in eigen land door te brengen. Op basis van de passantencijfers is dat niet gelukt. Sluispassages laten echter een ander beeld zien. In hoofdstuk 3 wordt verder op deze materie ingegaan.

⁵ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003;
Onderzoek vaargedrag Randmeren en binnenwateren van Flevoland, Waterrecreatie Advies, december 2006;
Onderzoek vaargedrag Fryslân en Leeuwarden, Waterrecreatie Advies, oktober 2007.

2.3.3. Aantal persoonsovernachtingen

In voorgaande jaren zijn door Waterrecreatie Advies diverse onderzoeken uitgevoerd, waarbij toervaarders rechtstreeks werden benaderd met een reeks vragen over hun vaargedrag, waaronder de vraag: "Met hoeveel personen bent u meestal aan boord?"

In navolgende tabel staan de resultaten van deze onderzoeken. Het aantal personen aan boord is niet over het gehele jaar constant. In de schoolvakanties varen er veel meer gezinnen met kinderen, dan in het voor- en naseizoen. De onderzoeken zijn verdeeld over het gehele vaarseizoen uitgevoerd.

Aantal personen aan boord, volgens de diverse onderzoeken naar het vaargedrag van watersporters:

Vaargebied	Zeilboten	Motorboten
IJsselmeergebied & Waddenzee ⁶	2,5	2,5
Noordzee ⁷	2,7	2,1
Randmeren en binnenwateren Flevoland ⁸	2,7	
Amsterdam ⁹	2,4	
Fryslân en Leeuwarden ¹⁰	2,8	
Deltagebied ¹¹	2,9	2,6

In 2007 bleek dat in het binnengebied van de provincie Fryslân gemiddeld meer personen aan boord waren dan in 2003 in het IJsselmeergebied werd gemeten. Dit hogere gemiddelde kwam voornamelijk door het aantal kinderen aan boord. Bij de berekeningen hierna wordt uitgegaan van de voor het IJsselmeergebied gevonden waarde van gemiddeld 2,5 personen. Daarmee genereren de bezoekende boten in de jachthavens ruim 255.000 **persoonsovernachtingen** (=102.425 bootovernachtingen x 2,5 personen).

Niet alleen de bezoekende boten genereren overnachtingen, ook de ligplaatshouders verblijven gedurende het vaarseizoen een aantal nachten in de eigen haven aan boord, al dan niet na afloop van een dagtocht. Op basis van een onderzoek in Aalsmeer wordt gerekend met gemiddeld 20 overnachtingen per seizoen in de eigen haven¹². Daarmee genereren de 5.485 verhuurde ligplaatsen nog ca. 275.000 **persoonsovernachtingen** (= 5.485 boten x 20 overnachtingen x 2,5 personen). Het totale aantal persoonsovernachtingen in de havens langs de Friese IJsselmeerkust kan derhalve worden geschat op ca. 530.000, 10.000 minder dan vorig jaar.

Naast de overnachtingen in jachthavens is het mogelijk om bijvoorbeeld in de Randmeren te overnachten op aanlegplaatsen van de Stichting Gastvrij(e) Meren. Er zijn geen aanlegplaatsen van de Marrekrite in het IJsselmeergebied. Staatsbosbeheer is eigenaar van het eiland De Kreupel boven Andijk. Op dit eiland hebben in 2009 ruim 250 boten overnacht. Overnachtingen op dergelijke aanlegplaatsen "in het landelijk gebied" worden niet in de berekeningen meegenomen.

⁶ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003

⁷ Onderzoek vaargedrag Noordzee, Waterrecreatie Advies, januari 2004

⁸ Onderzoek vaargedrag Randmeren en Flevoland, Waterrecreatie Advies, december 2006

⁹ Onderzoek watersport Amsterdam, Waterrecreatie Advies, oktober 2006

¹⁰ Onderzoek vaargedrag Fryslân en Leeuwarden, Waterrecreatie Advies, oktober 2007

¹¹ Onderzoek vaargedrag Deltagebied, Waterrecreatie Advies, januari 2004

¹² Onderzoek gemeente Aalsmeer over verblijf aan boord in verband met Toeristenbelasting

2.4. Winterstalling

Kengetallen	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Fryslân	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	5.485	16,8%
Aantal boten buiten op de wal	13.374	2.061	15,4%
Aantal boten binnen in een loods	5.511	2.252	40,9%
Aantal boten dat in het water blijft	10.364	1.237	11,9%
Totaal aantal boten in de winter	29.249	5.550	19,0%
Percentage boten dat in gebied blijft	89,4%	101,2%	

Uit de tabel blijkt dat in de winter 19,0% van alle boten in het IJsselmeergebied langs de Friese IJsselmeerkust overwinteren. Het gebied trekt in de winter dus (steeds) meer boten dan in de zomer, maar het scheelt niet veel meer. Vooral het segment winterstalling in loodsen is bijzonder sterk vertegenwoordigd.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Fryslân		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Aantal boten buiten op de wal	13.374	-69	-0,5%	2.061	-101	-4,7%
Aantal boten binnen in een loods	5.511	55	1,0%	2.252	64	2,9%
Aantal boten dat in het water blijft	10.364	133	1,3%	1.237	-75	-5,7%
Totaal aantal boten in de winter	29.249	119	0,4%	5.550	-112	-2,0%

Het aantal boten dat in de winter in het IJsselmeergebied verblijft, is gestegen van 29.130 in 2009 (winter 2008 – 2009) naar 29.249 in 2010 (winter 2009 – 2010). Het aantal boten in het water en in winterstallingloodsen is toegenomen. Het aantal boten buiten op de wal is afgenomen. In Fryslân is alleen het aantal boten op de wal toegenomen. Het aantal boten in de winter is gedaald.

3. Sluizen, sluispassages en het weer in 2009

3.1. Sluizen en sluispassages

Het jaarlijkse onderzoek naar de ontwikkeling van de watersport geeft inzicht in de ontwikkeling van het aantal boten, ligplaatsen, passanten, bezettingsgraad etc. Om meer inzicht te krijgen in bijbehorende vaarbewegingen, zijn ook de sluispassages in het gebied bijeen gebracht. De passagecijfers zijn afkomstig van de betrokken beheerders. Bij de grotere sluizen wordt beroeps- en recreatievaart apart geteld, bij de kleinere vaak niet. Slechts een deel van de in dit overzicht opgenomen sluizen kunnen als toegangspoorten tot het IJsselmeergebied worden beschouwd, de overigen liggen in het gebied en geven inzicht in de intensiteit van de vaarbewegingen ter plaatse.

Kaart: Beleidsvisie Recreatietoervaart Nederland 2008. De nummers corresponderen met de sluizen in de tabel op de volgende bladzijde.

Doorvaartmaten basistoervaartnet in Nederland

	Zeil- en motorbootroute			Motorbootroute		
	Categorie	mast-hoogte	diep-gang	Categorie	opbouw-hoogte	diep-gang
Verbindings-water	AZM	30,00	2,10	AM	HWJH ¹⁾ : per route beoordelen met minimum 3,40m.	1,50
Onsluitings-water	BZM	30,00	1,90	BM	HWJH ¹⁾ : per route beoordelen met minimum 2,75m.	1,50
Onsluitings-water met doorvaartbeperkingen	CZM	komen niet voor, dan normering niet nodig		CM	2,75	1,40
	DZM			DM	2,40	1,10

¹⁾ HWJH= „Houden wat je hebt“

Sluispassages in de provincie Flevoland

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
1	Houtribsluizen	Lelystad	21.964	21.205	759	3,6%	24.123
2	Roggebotsluis	Dronten	25.493	25.331	162	0,6%	26.703
3	Nijkerkersluis	Nijkerk	25.521	24.230	1.291	5,3%	25.812
4	Zuidersluis	Almere	4.323	3.628	695	19,2%	3.649
5	Vaartsluis	Almere	3.402	2.512	890	35,4%	2.535
6	Noordersluis	Lelystad	3.688	3.313	375	11,3%	3.353
7	Larsersluis	Zeewolde	1.514	1.432	82	5,7%	1.365
8	De blauwe Dromer	Zeewolde	2.882	2.620	262	10,0%	2.629
9	Kampersluis	Ketelhaven	2.836	2.748	88	3,2%	2.774
10	Ketelsluis	Ketelhaven	5.712	5.666	46	0,8%	5.633
11	Voorstersluis	Kraggenburg	6.047	7.047	-1.000	-14,2%	6.578
12	Friesesluis	Lemmer	4.838	5.284	-446	-8,4%	5.001
13	Urkersluis	Urk	3.338	2.936	402	13,7%	2.880
14	Marknessersluis	Marknesse	4.859	5.662	-803	-14,2%	5.310
15	Almere-Haven sluis ¹	Almere	3.120	3.000	120	4,0%	3.000
			119.537	116.614	2.923	2,5%	121.345

Sluispassages in de provincie Fryslân

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
16	Lemstersluis ²	Lemmer	16.220	15.696	524	3,3%	14.631
17	Prinses Margrietsluis	Lemmer	27.180	26.463	717	2,7%	27.411
18	Johan Frisosluis	Stavoren	42.013	39.212	2.801	7,1%	39.082
19	Sylroedeslûs ¹	Hindeloopen	1.100	1.000	100	10,0%	1.000
20	Sluis Workum ²	Workum	15.549	13.894	1.655	11,9%	13.696
21	Sluis Makkum ^{1,2}	Makkum	4.500	3.943	557	14,1%	3.219
22	Lorentzsluizen	Kornwerderzand	41.449	38.758	2.691	6,9%	38.127
23	Linthorst Homansluis	Nijetrijne	25.508	26.979	-1.471	-5,5%	26.724
			173.519	165.945	7.574	4,6%	163.890

Sluispassages in de provincie Noord-Holland

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
24	Stevensluis	Den Oever	26.649	30.165	-3.516	-11,7%	33.364
25	Stontelersluis ²	Den Oever	408	356	52	14,6%	244
26	Westerhavensluis ²	Medemblik	5.110	4.369	741	17,0%	4.029
27	Zeesluis Edam ²	Edam	6.257	4.910	1.347	27,4%	4.064
28	Kloosterdijksluis ²	Monnickendam	6.887	5.647	1.240	22,0%	8.393
29	Grafelijkheidssluis ²	Monnickendam	6.864	5.645	1.219	21,6%	onbekend
30	Oranjesluizen	Amsterdam	60.028	56.072	3.956	7,1%	58.111
31	Groote Zeesluis ²	Muiden	26.587	25.375	1.212	4,8%	26.008
32	Naviduct	Enkhuizen	69.749	66.746	3.003	4,5%	69.296
			208.539	199.285	9.254	4,6%	203.509

Sluispassages in de provincie Overijssel

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
33	Sluis Kuinre	Kuinre	3.929	4.058	-129	-3,2%	4.284
34	Sluis Blokzijl	Blokzijl	18.031	17.087	944	5,5%	17.305
35	Arembergersluis	Zwartsluis	13.296	12.093	1.203	9,9%	11.483
36	Beukerssluis	Wanneperveen	21.341	19.829	1.512	7,6%	19.534
37	Ganzensluis	IJsselmuiden	11.090	11.212	-122	-1,1%	11.560
			67.687	64.279	3.408	5,3%	64.166

¹ Sluispassages zijn bij benadering

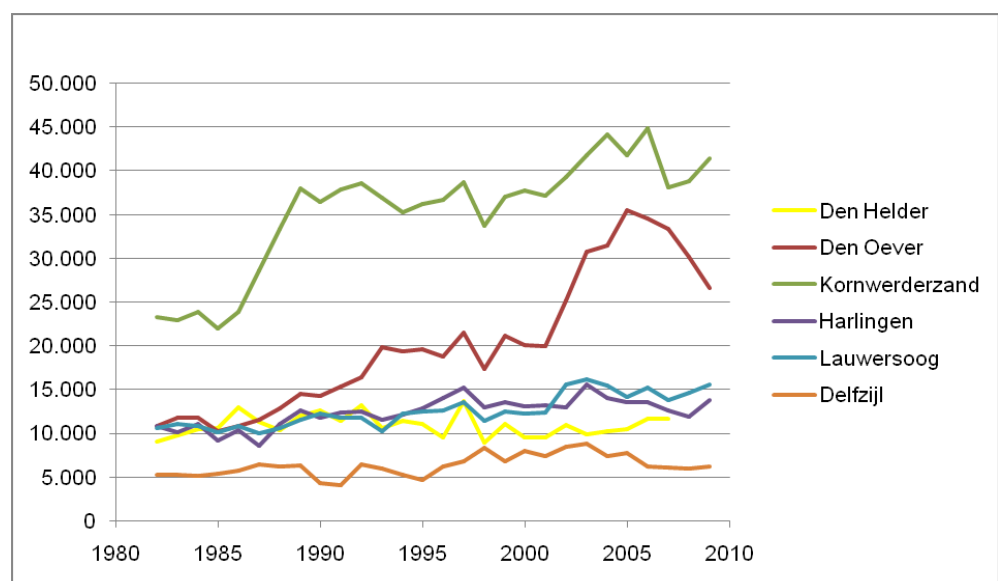
² Sluispassages zijn totaaltelling, beroepsvaart niet of minimaal

Uit het overzicht blijkt dat het aantal sluispassages in het IJsselmeergebied in 2009 in alle provincies is toegenomen. Na een daling van het aantal sluispassages in 2008 t.o.v. 2007 met 1,2% is het aantal passages in 2009 t.o.v. 2008 weer met 4,2% gestegen. Vermoedelijk heeft het weer daarbij een belangrijke rol gespeeld en misschien ook wel de crisis. Het aantal passanten en betaalde bootovernachtingen bij jachthavens is in dezelfde periode gedaald. Het kan zijn dat uit kostenoverwegingen het aantal dagtochten is toegenomen en het aantal overnachtingen op openbare aanlegplaatsen en/of ankerende schepen. De toename van het aantal sluispassages en de afname van het aantal passanten is op grond van dit onderzoek niet te verklaren. Rond het IJsselmeer en Markermeer zijn niet veel openbare aanlegplaatsen.

Navraag leert dat de aanlegplaatsen op de Kreupel na de opening in 2008 door een toenemend aantal passanten wordt bezocht. Deze aanlegplaats wordt niet als "jachthaven" geteld. Er zijn nog een aantal van dergelijke locaties in het gebied, waar bezoekende schepen niet worden geregistreerd en men dus gratis kan liggen. De mogelijkheden om te ankeren zijn mede afhankelijk van het weer en de windrichting. Voor de Friese kust bij Hindeloopen en Makkum / Kornwerderzand wordt veel geankerd en afhankelijk van de wind ook langs de Noord-Hollandse kust. In Flevoland gaat het vooral om Pampushaven, Block van Kuffeler en Lelystad. In de Randmeren exploiteert de Stichting Gastvrij(e) bijna 400 openbare aanlegplaatsen op verschillende locaties. Het is zinvol ook naar het gebruik van dergelijke locaties onderzoek te doen. Op de Kreupel hebben in 2009 ruim 270 boten overnacht.

Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de passages naar de Waddenzee over een reeks jaren. Het is duidelijk dat het aantal schepen dat richting Waddenzee (en Noordzee) vaart stijgt¹³. Vanaf globaal 1985 namen vooral de passages via Kornwerderzand toe. Vanaf 2000 is ook een sterk stijgende lijn waarneembaar ten aanzien van de sluispassages bij Den Oever. Deze groei heeft te maken met het instellen van een 24-uurs bediening in Den Oever en het ondieper worden van de Boontjes tussen Kornwerderzand en Harlingen.

In 2009 is sprake van een trendbreuk. De passages vanuit het IJsselmeergebied naar de Waddenzee via Kornwerderzand en Den Oever zijn met 1,2% gedaald en de passages richting Noordzee via de Oranjesluis in Amsterdam met 7% gestegen. Het is zinvol ook van de passages in Amsterdam en IJmuiden een meerjarenoverzicht te maken.

De daling richting Waddenzee komt volledig ten laste van Den Oever, -11,7%, terwijl in Kornwerderzand de passages met 6,9% toenamen. Navraag leert dat de negatieve uitschieter in Den Oever o.a. is veroorzaakt door stremmingen voor zoutmetingen in april en mei (ca. -2.200 passages).

Het bijhouden van sluispassages in het IJsselmeergebied, bij voorkeur over een reeks van jaren, geeft belangrijke aanvullende informatie over (de gevolgen van) de ontwikkeling van de watersport, veranderingen in het gebruik en de invloed van het weer.

3.2. Het weer in 2009

In 2009 was het warm. In De Bilt bedroeg de gemiddelde temperatuur 10,5 graden tegen 9,8 graden normaal. Bovendien was het zeer zonnig: 2009 hoort tot de zonnigste jaren sinds de metingen begonnen in 1901. De zon scheen gemiddeld ruim 300 uur meer dan gewoonlijk. Verder viel er minder regen dan gewoonlijk.

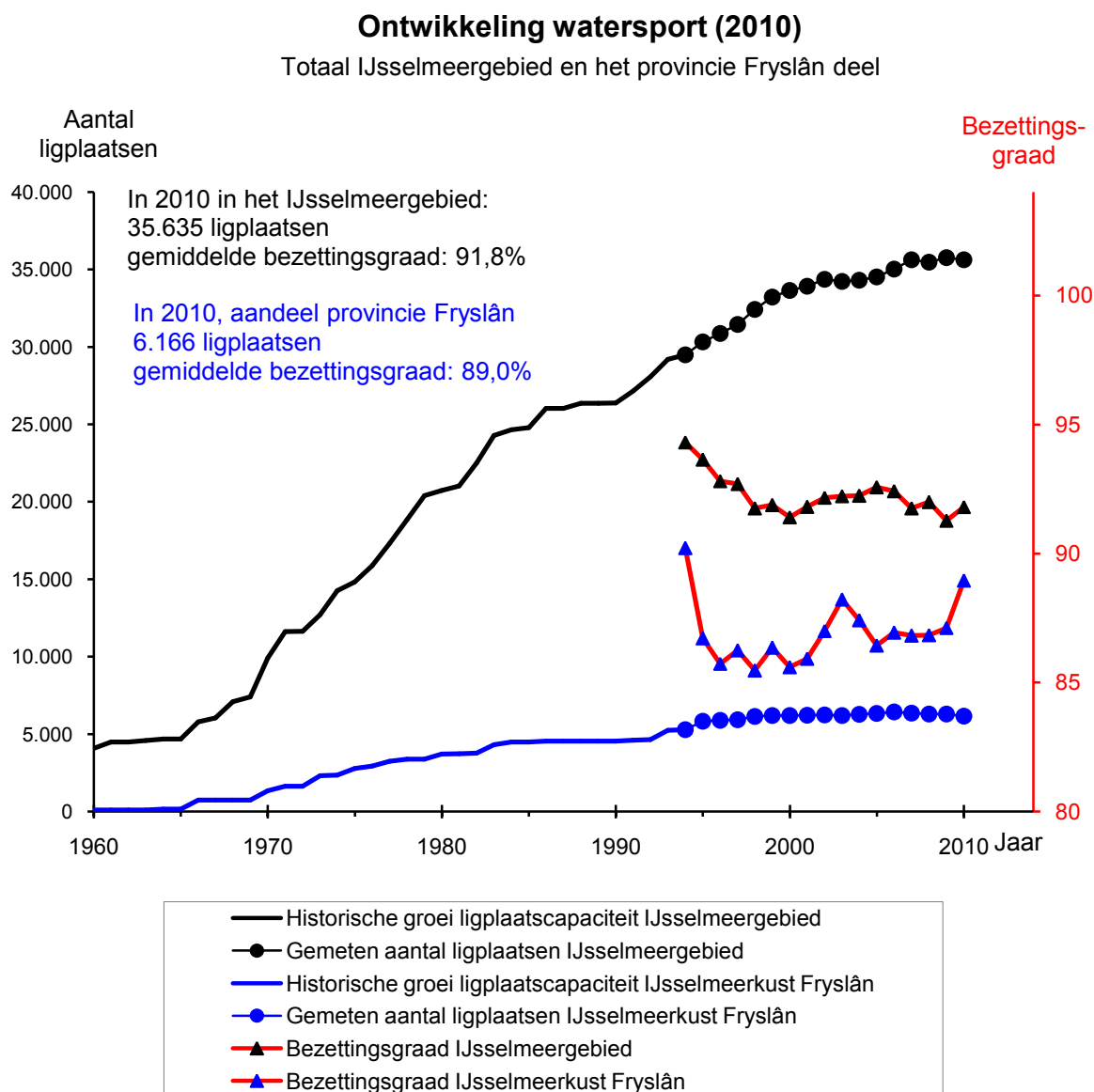
¹³ Havenvisie Wadden, Verantwoord Varen op het Wad, Oranjewoud en Waterrecreatie Advies, juli 2009

4. Trends

4.1. Ontwikkeling watersport 1960 - 2010

Sinds 1965 is het aantal ligplaatsen in het IJsselmeergebied toegenomen tot 35.635. Hiervan heeft de provincie Fryslân 6.304 ligplaatsen.

In onderstaande grafiek is te zien hoe de ligplaatscapaciteit in het IJsselmeergebied (zwart) in de periode 1960 – 2010 is toegenomen. De historische lijn (1960 – 1994) is afgeleid van de gegevens die door de jachthavens bij aanvang van het monitoronderzoek in 1994 werden verstrekt. Vanaf de start van de monitor zijn zowel de ligplaatscapaciteit (ronde stip, linker as) als de gemiddelde bezettingsgraad (driehoekjes, rechter as) bekend. In dezelfde grafiek is het aandeel van de provincie Fryslân (blauw) getekend

De introductie van polyester in de jachtbouw maakte het mogelijk jachten in serie te gaan bouwen tegen een, ten opzichte van hout en staal, concurrerende prijs. In heel Nederland werden globaal vanaf de 60-er jaren van de vorige eeuw jachthavens gebouwd om de groeiende recreatievloot op te vangen. Verder speelt de aanleg van Flevoland en het ontstaan van de recreatiemogelijkheden in de Randmeren een rol in de toename van het aantal schepen in het IJsselmeergebied. De grafiek laat deze ontwikkeling prachtig zien. Ook de dip / recessie in de 80-er jaren is zichtbaar en het daarop volgend herstel.

De Friese IJsselmeerkust heeft in de afgelopen 40 jaar een flink aandeel gehad in de groei van de watersport in het IJsselmeergebied. Niet alleen het aantal ligplaatsen in jachthavens is toegenomen, in Fryslân zijn ook veel woningen aan het water met een eigen ligplaats gebouwd. Deze ligplaatsen (en boten) zijn in de grafiek niet zichtbaar. Fluctuaties in de bezettingsgraad worden vooral veroorzaakt door uitbreiding van bestaande of oplevering van nieuwe havens. De gemiddelde bezettingsgraad langs de Friese IJsselmeerkust stijgt weer langzaam, in het IJsselmeergebied daalt de bezettingsgraad.

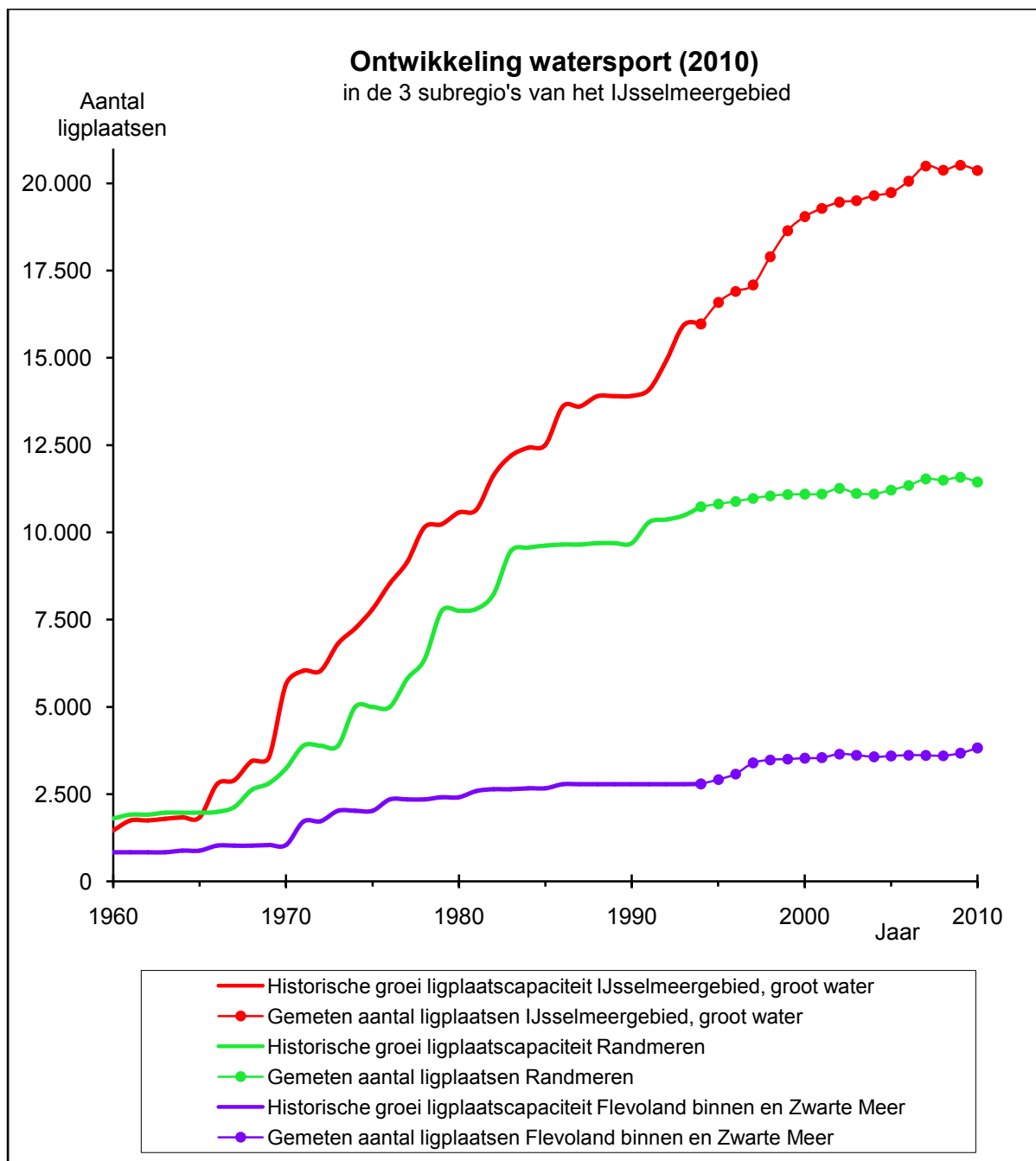
Jachtbouw in Makkum in de zomer van 2010.

4.2. Ontwikkelingen per soort vaarwater

Onderstaande grafiek geeft de ontwikkelingen in 3 subregio's van het IJsselmeergebied:

4. Jachthavens aan groot water (IJmeer, Markermeer, IJsselmeer en Ketelmeer)
5. Jachthavens in de Randmeren (Gooimeer t/m Vossemeer)
6. Havens binnen de dijk in Flevoland en de regio Zwarte Meer (t/m Vollenhove, het Zwarte Water t/m Hasselt en het Ganzendiep).

Deze subverdeling is gemaakt omdat het eigenlijk om 3 verschillende soorten vaargebieden gaat. Dat blijkt ook uit de ontwikkelingen.

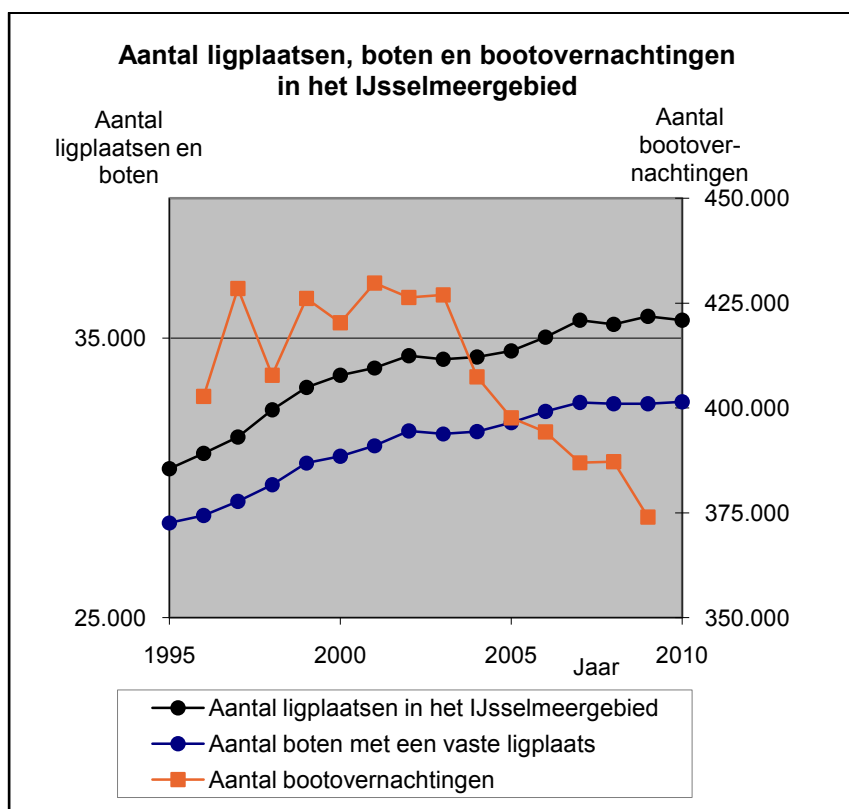
Ad 1: De ontwikkeling van de watersport in de regio IJsselmeergebied, 'groot water' (rode lijn) kent wat kleine schommelingen, maar groeit eigenlijk vanaf halverwege de 60-er jaren gewoon door als een nagenoeg rechte lijn. Deze curve geeft ook het belang aan van groot open water voor de watersport. Het gaat in dit gebied om ruim 20.375 vaste ligplaatsen en een gemiddelde bezettingsgraad van 92,0%. Het percentage zeiljachten bedraagt 82,5% en de gemiddelde lengte van de schepen is 10,4 meter. De 'drukfactor' is 12%. Binnen het gebied varieert de drukfactor, in Fryslân is hij laag en in Noord-Holland hoog.

- Ad 2: Vanaf halverwege de 60-er jaren tot halverwege de 80-er jaren groeiden de Randmeren mee met het grote water van het IJsselmeergebied. Daarna stokte en stabiliseerde de groei. Het is interessant om de achtergronden van deze ontwikkeling verder te analyseren. In de Randmeren bevinden zich 11.441 ligplaatsen. De gemiddelde bezettingsgraad bedraagt 91,7%. Het percentage zeiljachten bedraagt hier 56,4% en de gemiddelde lengte van de schepen is 8,6 meter. De 'drukfactor' is 10%.
- Ad 3: De Overijsselse havens zorgen voor de basis van deze lijn. Vervolgens komen de Flevolandse havens binnen de dijk erbij met een sprongetje in het begin van de jaren 70. In dit deel van het IJsselmeergebied liggen ruim 3.800 ligplaatsen. De gemiddelde bezettingsgraad bedraagt 90,9%. Het percentage zeiljachten bedraagt hier 25,4% en de gemiddelde lengte van de schepen is 9,0 meter. De 'drukfactor' is 8%.

Duidelijk is dat deze gebieden sterk verschillen, de toekomst zal ook anders zijn.

4.3. Toekomstverwachting

Vlak voor de zomer van 2009 werd een toename van het aantal passanten ten opzichte van 2008 gemeten. Het was prachtig weer en iedereen was positief, ook in het Platform jachthavens IJsselmeergebied. Uiteindelijk blijkt het aantal passanten in 2009 t.o.v. 2008 toch (weer) te zijn gedaald. De gemiddelde verblijftijd van passanten in havens is wel iets toegenomen.

In de rapportage van vorig jaar zijn al allerlei trends aan de orde geweest die onveranderd van kracht zijn. Wat kan in aanvulling daarop met deze cijfers of marktontwikkelingen nog worden toegevoegd?

Ondanks wat positievere geluiden stagneert de markt nog steeds. Er is geen schepenkerkhof, dus per saldo zal het aantal schepen in Nederland niet afnemen. Wel treden er regionale verschuivingen op, zoals ook uit deze rapportage blijkt. Voor een deel hebben die verschuivingen te maken met havens die hun 'boxmix' aanpassen. Het aantal schepen verandert niet veel, maar de gemiddelde lengte neemt wel toe. Blijkbaar komen er grotere schepen bij en verdwijnen kleinere boten uit het IJsselmeergebied. Er worden dus schepen verkocht. Minder, net als het aantal huizen, maar er beweegt nog wel wat.

De watersporter verandert, men vaart minder, de boot wordt meer een (luxe) caravan. De voorzieningen aan boord zijn met de toename van de scheepslengte ook beter geworden. Walstroom, koelkast, verwarming, televisie, een computer, WIFI en zo zijn er tegenwoordig meer faciliteiten die het verblijf aan boord best prettig maken. Waarom zou je nog varen? Blijf lekker in de haven liggen,

geniet van het mooie weer, de sfeer aan boord en de (relatieve) rust. Als het regent is het binnen ook nog comfortabel. Het “activeren” van watersporters kost dus tegenwoordig meer energie.

In dit beeld past ook “de tocht” naar de Waddeneilanden. De gemiddelde verblijftijd van recreatievaartuigen in de havens daar is hoog (ca. 3,5 dagen t.o.v. 1,3 dagen in het IJsselmeergebied). Een drijvend vakantiehuis in de haven is goedkoper dan een huisje op het eiland en je kunt na een paar dagen ook nog naar een ander eiland “hoppen”. Het aantal passanten op de Waddeneilanden in 2009 is volgens een voorlopige berekening¹⁴ verder gestegen, ondanks het feit dat de haven van Vlieland laat open ging en het aantal passages door de Afsluitdijk iets is gedaald. De sluispassages bij Kornwerderzand zijn fors toegenomen (+6,9%), maar het aantal passanten in Harlingen is gedaald. Volgens de jachthaven in Harlingen was het in 2009 zulk mooi weer, dat veel boten meteen doorvoeren naar de eilanden.

Door het betere comfort aan boord ligt het voor de hand dat er ook verschuivingen optreden in het seizoen. Het aantal zeilboten dat via het Wad of de Oranjesluizen de Noordzee op gaat en vertrekt naar Scandinavië, België, Engeland en bijvoorbeeld Frankrijk neemt toe. Men heeft meer tijd om verder weg gelegen bestemmingen te bezoeken. Bij grote winterbergingbedrijven in Noord-Duitsland (Oostzee) liggen in loods al meer dan 3.000 boten waaronder veel Nederlanders die de Oostzee als vaargebied hebben. Zij overwinteren daar om niet jaarlijks heen en weer te hoeven varen. Anderzijds komen er Engelsen naar Nederland.

Dergelijke trends sluiten voor een deel aan op ervaringen van watersporters die zeggen dat het in de zomer rustig was op het water. “Het was vroeger drukker”. Dit zijn geluiden uit sommige gebieden achter de sluis, maar ook uit het IJsselmeer. Het geldt niet voor de Waddeneilanden waar nog steeds en gezien eerdergenoemde trend voorlopig wel een capaciteitsprobleem zal blijven spelen.

“Ligplaatshouders keerden (in het voorjaar van 2009) gefrustreerd terug van het Wad. Het was in het weekend een gekkenhuis op Texel”. De IJsselmeerhavens aan de Noord-Hollandse kust liggen gunstig voor een weekendje Texel. Omdat de drukte wordt gemeden, zal het in het voor- en naseizoen buiten de weekenden drukker worden op het Wad, omdat er dan meestal wel plaats is.

Watersporters worden veeleisender, dat past ook in het tijdsbeeld. Schepen zijn groter geworden en beter uitgerust. Betere voorzieningen aan boord vragen ook om navenante voorzieningen aan land. Goede op- en afstapmogelijkheden worden belangrijker, mensen worden ouder. Stroomaansluitingen met voldoende (16) ampère om maar iets te noemen. Als de verblijftijd in een haven toeneemt, moet het wel comfortabel zijn.

Foto: Comfortparc, Wessum (L)

Zoals vorig jaar al aangegeven, zijn de Friese watersportkernen en toegangsporten druk bezig met het onderwerp functionaliteit, ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid (Friese Merenproject, tweede fase). Voor veel kernen wordt een Masterplan opgesteld waarin deze onderwerpen en de wensen en ervaringen van watersporters een belangrijke rol spelen. Hierbij zijn ook de bestedingen van watersporters een belangrijk aandachtspunt: Waar kan ik liggen, waar is het havenkantoor, waar is de (warme) bakker en de supermarkt, waar kan je lekker eten en wat valt er verder (in de omgeving) te doen? Als je watersporters wilt binden en verleiden om langer te blijven, zijn dit relevante vragen. Zorg en vrije tijd zullen in de toekomst veel werkgelegenheid genereren. De omzet van de watersportindustrie in het IJsselmeergebied kan worden geschat op ca. € 630 miljoen per jaar en de bijbehorende werkgelegenheid op 6.000 arbeidsplaatsen (Fte)¹⁵. Het is dus een belangrijke economische sector.

¹⁴ Eerste voorlopige gegevens monitor Waddenzee 2009, provincie Fryslân

¹⁵ Bewerking Kerncijfers Toerisme Noord-Holland 2002 op basis cijfers NML uit 1999

5. Uitbreidingsplannen

5.1 Uitbreidingsplannen bij bestaande jachthavens

24 havens in het IJsselmeergebied hebben uitbreidingsplannen, mogelijkheden of wensen. In totaal gaat het om 2.895 nieuwe ligplaatsen, gespecificeerd door 21 jachthavens. 3 jachthavens hebben aangegeven wel uit te willen breiden, maar hebben geen aantal genoemd. 12 havens zeggen problemen te hebben met de gewenste uitbreiding, waarvan 8 aangeven problemen te hebben met “de overheid”. Slechts 2 bestaande jachthavens langs de Friese IJsselmeerkust hebben uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden. Beide havens zeggen problemen te hebben met de gewenste uitbreiding.

Dit onderzoek geeft inzicht in trends en ontwikkelingen en daar wordt door de jachthavens rekening mee gehouden. De meeste havens met uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden zitten in Flevoland en Noord-Holland. In deze 2 provincies gaat het om bijna 2.300 extra plaatsen. Gezien de economische situatie stellen veel havens hun uitbreidingsplannen uit. Als de verkoop van boten stagneert, is het ook niet zinvol de capaciteit te vergroten, tenzij daar goede argumenten voor zijn.

Herinrichting is een argument. De boten worden groter en de masten worden hoger. Dat betekent dat bijvoorbeeld dat het percentage zeilboten in de Randmeren daalt, omdat nieuwe jachten niet meer onder de Stichtse (Huizen) en Hollandse brug (Naarden) door kunnen. Dit is de reden waarom de indeling van Jachthaven Naarden is aangepast en men zich meer gaat richten op (grotere) motorboten. Het aantal ligplaatsen in Naarden is door de herindeling gedaald.

Een ander argument is de schaal van een haven. Om financieel draagvlak te krijgen voor gewenste of zelfs noodzakelijke voorzieningen, is een bepaalde capaciteit noodzakelijk. Veel oude havens zijn eigenlijk te klein, waardoor investeringen en zelfs onderhoudswerkzaamheden worden uitgesteld. Het gevolg is dat de kwaliteit langzaam verder verslechterd en klanten weglopen.

Een derde argument kan zijn dat de bezettingsgraad in een gebied hoog is en er veel schepen op een wachtlijst staan. Dit probleem speelt met name in Noord-Holland.

In het IJsselmeergebied staan bijna 4.000 schepen op een wachtlijst, waarvan meer dan de helft in Noord-Holland. Het aantal schepen op een wachtlijst zegt niet alles. Deels gaat het om verplaatsingen op basis van prijs, kwaliteit of omdat men qua afmetingen geen passende ligplaats kan krijgen voor de nieuwe boot. Soms staat men op meerdere wachtlijsten genoteerd, maar het kan ook zijn dat men zich niet inschrijft, omdat de gewenste ligplaats in een bepaalde haven toch niet op een redelijke termijn beschikbaar zal komen. Wachtlijsten moeten in ieder geval niet worden gezien als ‘absoluut getal’ of ‘tekort’ aan ligplaatsen. Er zit meer achter. Hoe actueel zijn wachtlijsten, worden ze geregeld opgeschoond? Moet men jaarlijks een bijdrage betalen om op een wachtlijst te blijven staan? Het aantal schepen op een wachtlijst gedeeld door de capaciteit, de ‘drukfactor’, geeft wel een indicatie van de (lokale) ernst van het capaciteitsprobleem (zie hoofdstuk 2.2.1.). Wat dat betreft is er in Fryslân gemiddeld geen probleem, maar per toegangspoort zijn er grote verschillen.

5.2. Plannen voor nieuwe jachthavens

Langs de Friese IJsselmeerkust zijn geen plannen voor nieuwe havens bekend. In Lelystad, Almere, Blaricum, Muiden, Amsterdam, Hoorn en Oude Zeug (Wieringermeer) zijn wel nieuwe havens gepland. Verder zijn er in Noord-Holland nog 6 en in Flevoland nog 7 bestaande havens met uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden.

5.2.1. Stagnatie bij de uitvoering

Ondanks genoemde plannen gebeurt er niets. Uit nadere analyse blijkt dat dit niet alleen aan de marktomstandigheden ligt. In het Markermeer en IJmeer veroorzaakt vooral het verkrijgen van een Natuurbeschermingswetvergunning bij gewenste bedrijfsuitbreidingen veel problemen, vertraging en frustraties. Oorzaak is een verschil van mening tussen de provincies Noord-Holland en Flevoland over de wijze waarop getoetst moet worden. Bovendien stagneert de besluitvorming als gevolg van de Toekomstvisie Markermeer IJmeer (TMIJ), opgestart om o.a. de Schaalsprong Almere mogelijk te maken. Voorts wordt de besluitvorming vertraagd door discussies rond het beheerplan over mogelijke effecten van uitvarende boten op vogelpopulaties bij autonome groei. Goede gegevens over de ontwikkeling van de watersport, het gebruik van boten en gedrag van vogels naar soort tijd en plaats zijn daarbij van onschatbare waarde. In de Waddenzee is men verder en wordt op advies van de

Raad van de Wadden¹⁶ onderscheid gemaakt naar type recreant, naar tijd en plaats om generalisering van mogelijke problemen en onnodige beperkingen voor de recreatievaart te voorkomen. Bovendien is door voorlichting¹⁷ veel bereikt en is aangetoond¹⁸ dat ontwikkelingsruimte niet haaks hoeft te staan op bescherming van de natuur.

¹⁶ Concept Convenant Vaarrecreatie Waddenzee, Advies aan de Stuurgroep Waddenprovincies (Raad voor de Wadden, 27 september 2006)

¹⁷ De voorlichtingscampagne 'Ik pas op het Wad' en de gedragscode 'Erecode voor Wadvaarders', 2008-heden

¹⁸ Havenvisie Wadden, Verantwoord Varen op het Wad, Oranjewoud en Waterrecreatie Advies, juli 2009

6. Chartervaart en riviercruisevaart

6.1. Traditionele chartervaart en motorchartervaart

De 'traditionele chartervaart' betreft historische schepen die op commerciële basis worden verhuurd. Veelal gaat het om klippers en tjalken. In de afgelopen jaren zijn er ook nieuwe schepen gebouwd die onder deze categorie vallen. De vroeger wel gebruikte term 'bruine vloot' gaat niet meer op. De meeste schepen hebben hun bruine zeilen vervangen door witte zeilen. Het gaat om een volwassen bedrijfstak die kwalitatief goede voorzieningen biedt. Naast de zeilende chartervaart is ook de motorchartervaart belangrijk geworden. Het gaat dan veelal om historische- of voormalige vrachtschepen die zijn verbouwd om groepen mensen te vervoeren. Bekend zijn o.a. de 'fietsboten'. Het schip fungeert als 'varend hotel' en de gasten fietsen van locatie naar locatie.

De chartervaart, zowel de zeilende- als de motorchartervaart, kent het begrip 'vaste ligplaats' nauwelijks. Er wordt gewerkt met begrippen als 'thuishaven', 'opstapplaats' en 'vaargebied'. Een 'opstapplaats' is een plaats in een haven waar de gasten aan boord komen. De meeste traditionele charterschepen hebben een vaste 'opstapplaats'.

Makkum, Stavoren en Lemmer zijn bekende Friese thuishavens en opstapplaatsen voor de traditionele chartervaart in het IJsselmeergebied. Nadat de schepen hun gasten aan boord hebben, gedragen zij zich als 'passant' en ontstaat ruimte voor bezoekende schepen.

Het aantal plaatsen voor deze schepen wordt bepaald door de lokale omstandigheden en de beschikbare meters kade. Hierbij wordt rekening gehouden met de gemiddelde lengte van de schepen en het aantal schepen dat naast elkaar kan en mag afmeren. Langs de Friese IJsselmeerkust zijn door de (jacht)havens in totaal 152 plaatsen voor traditionele charterschepen opgegeven, 25% van het totale aantal plaatsen in het IJsselmeergebied. De traditionele chartervaart speelt hier dan ook een belangrijke rol.

Een overzicht van het aantal charterschepen, gemiddelde omzet, weekprijzen, totale capaciteit en het aantal overnachtingen is verkrijgbaar bij de Belangenvereniging Beroepschartervaart (BBZ) in Enkhuizen.

6.2. Riviercruisevaart

De oorsprong van de riviercruisevaart ligt in Duitsland, het bekende 'reisje langs de Rijn'. De schepen zijn groter geworden en tegenwoordig is een lengte van 130 meter geen uitzondering meer. Ook in het IJsselmeergebied neemt het aantal riviercruiseschepen toe. Een aantal komt het gebied binnen via de IJssel, maar ook Amsterdam is voor veel schepen zowel vaardoel als opstapplaats. De riviercruisevaart kent veel internationale passagiers. Als een schip een haven aandoet wordt dit een 'call' genoemd. Amsterdam Cruise Port (ACP) in Amsterdam registreert het aantal 'calls' van schepen in de provincie Noord-Holland. Bekende havens voor dergelijke schepen in het IJsselmeergebied zijn Amsterdam, Enkhuizen, Hoorn en Kampen. Stavoren en Lelystad zijn als haven in opkomst.

Vaak worden bustochten ondernomen of steden bekeken. De bestedingen van de passagiers aan land kunnen aanzienlijk zijn als men de passagiers (via de rederijen) kan verleiden tot een bezoek aan de stad. De schepen zijn georganiseerd via een aantal grote, veelal buitenlandse rederijen, die overtuigd moeten worden een stad of provincie aan te doen.

De lengte van de riviercruise- en passagiersschepen in de Randmeren wordt begrensd door de afmetingen van de sluizen (Roggebotsluis en Nijkerk, scheepslengte max. 85 meter). Harderwijk en Elburg worden regelmatig bezocht, ook omdat daar een aantal rederijen gevestigd zijn.

Foto: Riviercruisevaart in Leeuwarden

De riviercruisevaart in Fryslân groeit. Bovenstaande foto werd voor het (tijdelijk) provinciehuis in Leeuwarden genomen. Het aantal 'calls' van riviercruiseschepen in de haven van Stavoren bedroeg in 2009 volgens de havenmeester ca. 150. Als er goede voorzieningen zijn, kunnen de passagiers van boord en worden bustochten ondernomen of steden bekeken (o.a. Workum, Hindeloopen en Franeker).

Amsterdam Cruise Port (ACP) heeft ten behoeve van deze rapportage cijfermateriaal over de riviercruisevaart en de motorchartervaart in de provincie Noord-Holland beschikbaar gesteld. In onderstaand overzicht zijn ook havens opgenomen die niet in het IJsselmeergebied liggen.

Gemeente	Aanlopen motorchartervaart			Aanlopen riviercruise		
	2008	2009	Verschil in %	2008	2009	Verschil in %
Alkmaar	74	124	67,6%	75	81	8,0%
Den Helder	51	38	-25,5%	27	21	-22,2%
Enkhuizen	?	138		210	258	22,9%
Haarlem ^{1, 2}	500	176	-64,8%	1	0	-100,0%
Hoorn	64	47	-26,6%	155	245	58,1%
Medemblik	22	36	63,6%	22	9	-59,1%
Purmerend ¹	?	?		?	?	
Waterland ¹	?	8		4	0	-100,0%
Zaanstad	95	56	-41,1%	55	250	354,5%
¹ Havens motorchartervaart						
² Gedeeltelijke stremming sluis medio maart 2009 t/m oktober 2009						
? = Geen registratie						
Bron: Amsterdam Cruise Port, project "Riviercruise en Motorchartervaart Noord-Holland"						

7. Conclusies

De watersport in het IJsselmeergebied is in de afgelopen decennia flink gegroeid. Het aantal ligplaatsen in jachthavens is van ca. 5.000 in 1965 gestegen naar 35.635 in 2010.

In 2010 zijn in opdracht van de provincies alle jachthavens in Overijssel en Gelderland via dezelfde methodiek als in het IJsselmeergebied met een vragenformulier benaderd. Dit heeft in Overijssel tot een kleine aanpassing van de gebiedsindeling van deze rapportage geleid. Het aantal aan het onderzoek in het IJsselmeergebied deelnemende havens is gestegen van 220 naar 230. Het aantal jachthavens langs de Friese IJsselmeerkust is gelijk gebleven (48). In de tabellen en grafieken is geen sprake van een trendbreuk omdat de veranderingen met terugwerkende kracht zijn verwerkt. Het is wel mogelijk dat cijfers in de rapportage van 2009 niet exact overeenkomen met de nieuwe cijfers van 2009 en 2010 in de nu voorliggende rapportage.

Na herdefiniëring van het gebied blijken er in 2010 t.o.v. 2009 twee jachthavens en 67 boten te zijn bijgekomen. 133 ligplaatsen zijn verdwenen, grotendeels door herinrichting van bestaande havens en het “deactiveren” van een haven in Lemmer. De haven in Lemmer staat te koop en het aantal ligplaatsen is tijdelijk op nul gezet. De bezettingsgraad in het IJsselmeergebied is gestegen van 91,3% naar 91,8 %. Het aantal schepen op een wachtlijst is ten opzichte van 2009 met ruim 4,6% toegenomen. De bezettingsgraad langs de Friese IJsselmeerkust is ook weer wat verder opgelopen en bedraagt nu 89%. De Friese IJsselmeerkust is met een aandeel zeilboten van 85% een uitgesproken zeilregio. De gemiddelde bootlengte is in het IJsselmeergebied 4 cm toegenomen, in Fryslân 7 cm. Blijkbaar is er in Fryslân ruimte voor (nog) grotere schepen.

Het percentage Duitse ligplaatshouders in het IJsselmeergebied is weer gedaald, dit keer met 0,9% tot 16,3%. Tegen alle trends in is het percentage Duitse ligplaatshouders in Noord-Holland met 4,6% toegenomen, vooral in de Kop van Noord-Holland en in West Friesland. De achtergrond hiervan is nog onduidelijk.

Ondanks het mooie weer is het aantal passanten in het IJsselmeergebied in 2009 t.o.v. 2008 gedaald met 5,1% en het aantal bootovernachtingen met 3,4%. De gemiddelde verblijftijd in het IJsselmeergebied steeg van 1,30 naar 1,33 nachten. Deze trend is al een aantal jaren gaande, men vaart minder (ondanks wederom een lichte toename van het aantal boten in het gebied).

In de Friese havens is het aantal passanten gedaald met 9,2%. Dit is meer dan gemiddeld (Noord-Holland min 4%, Flevoland min 6,1%). De “schade”, ofwel de afname van het aantal bootovernachtingen is echter beperkt (min 2%), omdat de gemiddelde verblijftijd van passanten in de havens flink toenam van 1,23 naar 1,31. Dit is een opvallende stijging, die vorig jaar ook al zichtbaar was. Volgens deelnemers aan het Platform jachthavens IJsselmeergebied heeft de daling van het aantal passanten o.a. te maken gehad met het mooie weer. Veel boten voeren in een keer door naar de Waddeneilanden en vooral Makkum en Harlingen hebben daar last van gehad.

2009 was het jaar waarin de economische crisis zich echt openbaarde. Er is zelfs geadviseerd vakantie in eigen land door te brengen. Op basis van de passantencijfers is dat niet gelukt. Sluispassages laten echter een ander beeld zien. Het aantal sluispassages in het IJsselmeergebied is in 2009 in alle provincies toegenomen. Na een daling in 2008 t.o.v. 2007 met 1,2% is het aantal passages in 2009 t.o.v. 2008 met 4,2% gestegen en in Fryslân met 4,6% (Stavoren 7,1%). Een verklaring kan zijn dat uit kostenoverwegingen het aantal dagtochten is toegenomen en het aantal overnachtingen op openbare aanlegplaatsen en/of ankerende schepen. Met mooi weer treft men veel ankerende schepen bij Kornwerderzand en Hindeloopen.

De passages vanuit het IJsselmeergebied naar de Waddenzee via Kornwerderzand en Den Oever zijn met 1,2% gedaald en de passages richting Noordzee via de Oranjesluis in Amsterdam met 7% gestegen. Het aantal sluispassages bij Den Oever daalde met 11,7%, o.a. vanwege stremmingen ten behoeve van zoutmetingen in april en mei. De passages in Kornwerderzand namen in 2009 met 6,9% toe. De monitor 2010 over de ontwikkeling van de watersport in de Waddenzee (uitvoering provincie Fryslân) is nog niet gereed. Voorlopige cijfers geven echter aan dat het aantal passanten in de Waddenhavens in 2009 is toegenomen.

In de winter van de 2009 op 2010 bleven 29.249 boten in het IJsselmeergebied, waarvan 19% langs de Friese IJsselmeerkust. In Fryslân liggen verhoudingsgewijs in de winter veel schepen in winterstallingloodsen.

24 jachthavens in het IJsselmeergebied hebben uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden. In totaal gaat het om 2.895 nieuwe ligplaatsen, gespecificeerd door 21 jachthavens. 3 jachthavens hebben aangegeven wel uit te willen breiden, maar hebben geen aantal genoemd. Slechts 2 bestaande jachthavens langs de Friese IJsselmeerkust hebben uitbreidingsplannen of wensen. Beide havens zeggen problemen te hebben met de gewenste uitbreiding. Langs de Friese IJsselmeerkust zijn geen plannen voor nieuwe havens bekend.

In de rapportage wordt uitgebreid aandacht besteed aan trends in de watersport. De toename van de gemiddelde scheepslengte en het comfort aan boord heeft bijvoorbeeld gevolgen voor het vaargedrag. Om de bestedingen van watersporters te verhogen, is verlenging van de verblijftijd belangrijk. De kwaliteit en functionaliteit van de haven en de omgeving spelen hierbij een belangrijke rol. Dit sluit aan op de activiteiten van het Friese Merenproject. De omzet van de watersportindustrie in het IJsselmeergebied kan worden geschat op ca. € 630 miljoen per jaar en de bijbehorende werkgelegenheid op 6.000 arbeidsplaatsen (Fte)¹⁹.

Langs de Friese IJsselmeerkust bevinden zich 152 plaatsen voor traditionele charterschepen. Dit is ca. 25% van het totale aantal plaatsen in het IJsselmeergebied. De traditionele chartervaart speelt vooral in Noord-Holland en Fryslân (en op de Waddenzee) een belangrijke rol. De Riviercruisevaart tenslotte lijkt zich in het IJsselmeergebied positief te ontwikkelen. Vooral Hoorn en Enkhuizen profiteren hiervan. Het aantal "calls" van vaartuigen uit de motorchartervaart vertoont, afhankelijk van de plaats, grote fluctuaties.

¹⁹ Bewerking Kerncijfers Toerisme Noord-Holland 2002 op basis cijfers NML uit 1999

Bijlagen:

•	Brief aan de jachthavens	26
•	Tabel: Kengetallen IJsselmeergebied 2010	28
•	Tabel: Kengetallen aandeel provincie Fryslân in het IJsselmeergebied 2010	29
•	Overzicht vuilwaterstations Friese IJsselmeerkust	30

Waterrecreatie Advies B.V.
Het Ravelijn 1
Postbus 123, 8200 AC Lelystad
Tel. 0320 21 88 47, fax 0320 28 13 08
Rek. nr. 50.51.79.431 ABN-AMRO
BTW nr. 8160 22 148 B01
K.v.K. nr. 39066758
E-mail: info@waterrecreatieadvies.nl
Website: www.waterrecreatieadvies.nl

Bedrijf
T.a.v. Contactpersoon
Adres
Woonplaats

Lelystad, 27 april 2010
Betreft: Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied

Geachte heer/mevrouw,

Dit is het 16^e opeenvolgende jaar dat wij de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeer- en Randmerengebied meten. Bijgaand treft u weer het bekende vragenformulier. Wij verzoeken u de gegevens te controleren, eventuele wijzigingen aan te geven en niet te vergeten om de passantengegevens van 2009 in te vullen. Vervolgens graag het ingevulde formulier per fax of in bijgesloten antwoordvelop terug sturen. Als dank voor uw medewerking krijgt u ook nu weer een overzicht van de belangrijkste resultaten van het afgelopen jaar.

Ook de watersportsector in het IJsselmeergebied heeft last van de crisis. Het totaal aantal boten in het gebied is in 2009 nagenoeg gelijk gebleven. Normaalgesproken neemt het aantal boten met ca. 200 toe. Dat wil niet zeggen dat er niets gebeurt. Er zijn in het afgelopen jaar 183 boten van Duitse en 10 Belgische ligplaatshouders verdwenen. Anderzijds zijn er 158 Nederlanders en 45 andere buitenlanders bijgekomen. Zoals al eens eerder gemeld is dit een bekend fenomeen, het percentage Duitse ligplaatshouders daalt. Het type boten en de gemiddelde scheepslengte verandert ook. Het percentage motorboten is met 1% gestegen en de gemiddelde scheepslengte is met 5 cm toegenomen.

In 2008 daalde het aantal bootovernachtingen van passanten in de jachthavens met 1,3%. Deze afname in het IJsselmeergebied loopt eigenlijk al heel lang. Anderzijds nemen de passages door de Afsluitdijk toe. De schepen worden langer, daardoor zeewaardiger en de techniek en navigatieapparatuur wordt beter. In de vakanties verlaat een toenemend aantal schepen het IJsselmeergebied en gaat het Wad of de Noordzee op. Dat veroorzaakt in het hoogseizoen o.a. knelpunten op de eilanden in de Waddenzee, zeker als mensen hun schip als 'varend vakantiehuis' gaan gebruiken. Dergelijke veranderingen in gedrag zijn belangrijk. Het aantal varende boten kan wel dalen, terwijl de gemiddelde verblijftijd in een haven toeneemt. De gemiddelde verblijftijd van passanten in een haven in het IJsselmeergebied is 1,3 dagen. In de Waddenzee is deze 4. Dat heeft gevolgen voor de economie én voor de natuur.

Passanten en bootovernachtingen:

We hebben de definitie van 'passanten' wat aangescherpt, omdat daarover af en toe verwarring ontstond. Passanten zijn boten, niet het aantal personen aan boord. Uit het onderzoek Vaargedrag IJsselmeergebied en Waddenzee weten we dat er in dit gebied gemiddeld 2,5 personen aan boord zijn. We vragen nu naar het totale aantal bootovernachtingen en naar de gemiddelde verblijftijd. We hebben uw gegevens van 2008 zo goed mogelijk omgezet, maar graag even controleren of we dat goed hebben gedaan en daarna 2009 invullen.

We doen dit onderzoek niet alleen in het IJsselmeergebied, maar ook in de Waddenzee, Noord- en Zuid-Holland en in het Deltagebied. 904 van de 1.568 'jachthavens' (hoofd- en nevenactiviteit) en winterstallingbedrijven in ons bestand hebben één keer of vaker meegedaan. We zijn net gestart met een nulmeting in de provincie Overijssel en langzaam krijgen we Nederland in kaart.

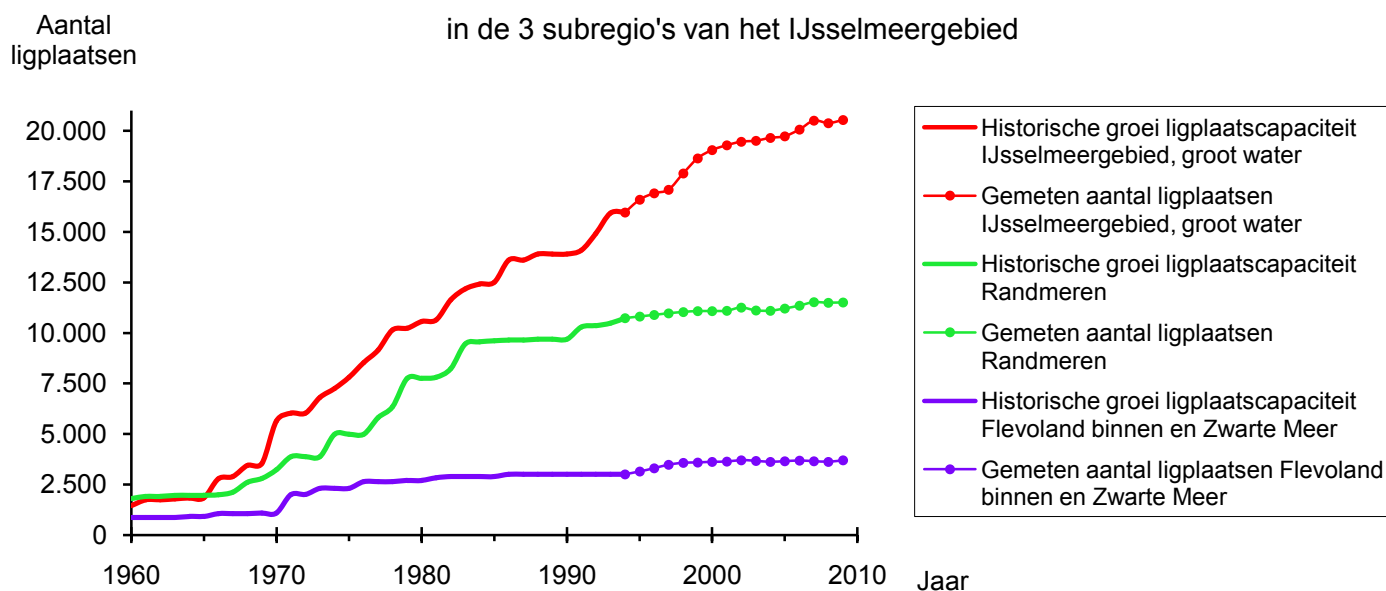
De genoemde 904 havens hebben 110.000 ligplaatsen en een gemiddelde bezettingsgraad van 94,1%. Het totale aantal bootovernachtingen bedraagt ruim 1 miljoen. Passanten (boten) besteden gemiddeld ca. € 90 per dag bij de plaatselijke middenstand en in de havens en dat geeft meteen inzicht in het belang van onze sector. De jaarlijkse omzet van de watersportindustrie in Nederland bedraagt bijna € 2,7 miljard en levert 25.000 volledige arbeidsplaatsen (Fte). Inclusief vakantiekrachten en deeltijdmedewerkers zijn dat uiteraard veel meer personen. Wij hebben bijna al ons onderzoek waaruit deze gegevens blijken al dan niet als PDF op onze website gezet. Ook het onderzoek dat wij over het IJsselmeergebied hebben uitgebracht (zie Nieuws). Per provincie kunt u zien wat de ontwikkelingen zijn geweest.

Onderstaand grafiek geeft de ontwikkelingen in 3 subregio's van het IJsselmeergebied:

4. Jachthavens aan groot water (IJmeer, Markermeer, IJsselmeer en Ketelmeer)
5. Jachthavens in de Randmeren (Gooimeer t/m Vossemeer)
6. Havens binnen de dijk in Flevoland en de regio Zwarte Meer (t/m resp. Vollenhove en het Zwarte Water tot Zwolle).

Deze subverdeling is gemaakt omdat het eigenlijk om 3 verschillende soorten vaargebieden gaat. Dat blijkt ook uit de ontwikkelingen. Volgend jaar zullen we hier verder op ingaan.

Ontwikkeling watersport (2009)

Wij hopen u weer wat nuttige informatie te hebben aangereikt en danken u weer voor uw medewerking aan dit onderzoek.

Met vriendelijke groet

 BV

Bijlage: vragenformulier 2010

Kengetallen IJsselmeergebied

1. Aantal havens (exploitatievorm):

Gemeente haven(s)	:	27	
Commerciële haven(s)	:	134	
Stichtingshaven(s)	:	14	
Verenigingshaven(s)	:	53	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	2	

Totaal	:	230	

2. Recreatievaart:

a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	35.635	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	91,8	%
Aandeel zeilboten	:	68,1	%
Aandeel motorboten	:	31,9	%
Gemiddelde bootlengte	:	9,7	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	82,5	%
Duitsland	:	16,3	%
België	:	0,4	%
Overig	:	0,8	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	3.939	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	2.921	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	4.088	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	373.959	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,3	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	13.374	
Aantal schepen in loodsen	:	5.511	
Aantal beschikbare plaatsen	:	20.527	
Bezettingsgraad droge stalling	:	92,0	%
Aantal schepen in het water	:	10.364	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	24	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	2.895	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	21	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	4	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	8	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	603	
-------------------------------------	---	-----	--

Kengetallen aandeel provincie Fryslân in het IJsselmeergebied**1. Aantal havens (exploitatievorm):**

Gemeente haven(s)	:	7	
Commerciële haven(s)	:	39	
Stichtingshaven(s)	:	0	
Verenigingshaven(s)	:	2	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	0	

Totaal	:	48	

2. Recreatievaart:a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	6.166	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	89,0	%
Aandeel zeilboten	:	85,0	%
Aandeel motorboten	:	15,0	%
Gemiddelde bootlengte	:	10,8	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	52,6	%
Duitsland	:	46,5	%
België	:	0,4	%
Overig	:	0,4	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	200	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	681	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	986	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	102.425	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,3	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	2.061	
Aantal schepen in loodsen	:	2.252	
Aantal beschikbare plaatsen	:	4.760	
Bezettingsgraad droge stalling	:	90,6	%
Aantal schepen in het water	:	1.237	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	2	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	100	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	1	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	2	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	0	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	152	
-------------------------------------	---	-----	--

Vuilwaterstations Friese IJsselmeerkust, volgens www.vuilwater.info

Indien onderstaande gegevens incompleet of achterhaald zijn, graag contact opnemen met:

Stichting Recreatietoervaart Nederland
Contactpersoon: Manon van Meer
Postbus 102
3970 AC Driebergen
Tel.: 0343-524757
E-mail: m.vanmeer@srn.nl

+++++

Jachthaven Hindeloopen
Oosterstrand 3
8713 JS HINDELOOPEN
Tel. 0514 52 45 54

Vereniging Hylper Haven
Oosterstrand HINDELOOPEN
Tel. 0514 52 20 09
Kanaal: 10

Gemeente Lemsterland Binnenjachthaven
Postbus 2
8530 AA LEMMER
Tel. 0514 56 19 79

Gemeente Lemsterland Buitenjachthaven
Postbus 2
8530 AA LEMMER
Tel. 0514 56 33 43

Jachthaven Friese Hoek Lemmer bv
Vuurtorenweg 19
8531 HJ LEMMER
Tel. 0514 56 13 46

Marine Center De Fundatie
Vuurtorenweg 2
8531 HJ LEMMER
Tel. 0514 56 27 77

Watersportcentrum De Brekken
Brekkenweg 10
8531 PM LEMMER
Tel. 0514 56 21 15

Watersportcentrum Tacozijs
Plattedijk 20
8531 PE LEMMER
Tel. 0514 56 20 03

Marina Makkum
Sûderseewei 6-8
8754 GK MAKKUM
Tel. 0515 23 28 28
Kanaal: 31

Aquatel Yachtservice
Strânwei 15
8754 HA MAKKUM
Tel. 0515 23 16 28

Marina Friesland
Ymedam 1
8722 HP MOLKWERUM
Tel. 0514 68 14 32

Buitenhaven Marina Stavoren
Postbus 10
8715 ZH STAVOREN

Gemeentehaven Stavoren
Noord 16
8715 HR STAVOREN

Jachthaven/Camping de Roggebroek
Koeweg 44
8715 EN STAVOREN

Jachthaven It Soal
Suderseleane 23 - 27
8711 GX WORKUM

Workumer Jachthaven
Parallelweg 6 - 7
8711 CH WORKUM

Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied

Deelrapportage provincie Gelderland

2010

Voorwoord

Dit rapport geeft inzicht in de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied inclusief Randmeren, hierna te noemen 'IJsselmeergebied'. Extra aandacht wordt besteed aan de ontwikkelingen in het Gelders deel van het IJsselmeergebied. Als bijlage is tevens een overzicht opgenomen met de kengetallen van het hele Randmerengebied. Af en toe wordt hieraan gerefereerd.

Sinds 1994 wordt in opdracht van de meeste omringende provincies, jaarlijks onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied. Sinds vorig jaar krijgen de provincies ieder een op hun grondgebied toegesneden rapportage.

De gevolgde meetmethodiek is onveranderd. Alle jachthavens in het gebied worden benaderd tot een respons van (nagenoeg) 100% is bereikt. Veranderingen in bijvoorbeeld ligplaatscapaciteit, bezettinggraad, type boot, herkomst ligplaatshouders en winterstallingmogelijkheden worden hierdoor direct zichtbaar. Niet alleen de ontwikkelingen in het afgelopen jaar worden gemeten, ook wordt gevraagd naar uitbreidingsplannen, zowel aan bestaande havens als aan gemeenten en projectontwikkelaars. De uitkomsten van het onderzoek, trends in de watersport en toekomstverwachtingen worden jaarlijks besproken met de (37) jachthavens verenigd in het 'Platform jachthavens IJsselmeergebied'. Het platform komt 3 keer per jaar bijeen en fungeert als 'klankbordgroep' voor Waterrecreatie Advies. Er zijn ook een aantal havens uit de Waddenzee die aan dit overleg deelnemen, zodat effecten van het ene gebied op het andere gebied kunnen worden besproken. De resultaten van het overleg zijn voor zover relevant in deze rapportage verwerkt.

Het verzamelen en analyseren van cijfers is noodzakelijk om inzicht te krijgen in hetgeen zich in de watersport afspeelt. Dit is belangrijk voor de sector, voor overheden en het ontwikkelen van beleid, maar ook om eventuele effecten op de in het gebied te beschermen natuurwaarden te kunnen inschatten. 16 jaar geleden, in 1994, wist niemand hoeveel ligplaatsen en boten er in het IJsselmeergebied waren. Die situatie is gelukkig veranderd. Dank zijn wij verschuldigd aan de opdrachtgevers, dit jaar de provincies Noord-Holland, Fryslân, Flevoland, Overijssel, Gelderland en aan Rijkswaterstaat. Ook dank aan de jachthavens die weer bereid waren ons van geactualiseerde gegevens te voorzien.

De provincie Utrecht is ook dit jaar geen opdrachtgever. De jachthavens in Bunschoten en langs de Eem t/m Amersfoort doen wel ieder jaar aan het onderzoek mee. De resultaten van die havens zijn dus wel verwerkt in de totaaloverzichten van het IJsselmeergebied en de Randmeren, maar er is geen op de provincie Utrecht toegesneden rapportage.

Foto omslag: Harderwijk

Opdrachtgever:

Provincie Gelderland
Postbus 9090
6800 GX Arnhem
Contactpersoon: Dhr. G.M. Nijenhuis
Tel: 026-3599543

Opgesteld door:

Postbus 123, 8200 AC Lelystad
Tel. 0320 21 88 47, fax 0320 28 13 08
E-mail: info@waterrecreatieadvies.nl
Website: www.waterrecreatieadvies.nl

Inhoudsopgave:

1.	Algemeen	1
1.1.	Doelstelling	1
1.2.	Definities	1
1.3.	Gebiedsindeling	1
1.4.	Methodiek	3
2.	Resultaten jachthavenmonitor 2010	4
2.1.	Aantal jachthavens en exploitatievorm	4
2.2.	Verhuur vaste ligplaatsen	5
2.2.1.	Aantal vaste ligplaatsen, aantal boten, bezettingsgraad en wachtlijsten	5
2.2.2.	Aantal zeil- en motorboten, lengte van de boot	6
2.2.3.	Herkomst ligplaatshouders	7
2.3.	Passanten	7
2.3.1.	Aantal specifieke passantenplaatsen	8
2.3.2.	Aantal bootovernachtingen en verblijftijd bezoekende boten	8
2.3.3.	Aantal persoonsovernachtingen	9
2.4.	Winterstalling	10
3.	Sluizen, sluispassages en het weer in 2009	11
3.1.	Sluizen en sluispassages	11
3.2.	Het weer in 2009	13
4.	Trends	14
4.1.	Ontwikkeling van de watersport (1960 – 2010)	14
4.2.	Ontwikkeling per soort vaarwater	15
4.3.	Toekomstverwachting	16
5.	Uitbreidingsplannen	19
5.1.	Uitbreidingsplannen bij bestaande jachthavens	19
5.2.	Plannen voor nieuwe jachthavens	19
5.2.1	Stagnatie bij de uitvoering	19
6.	Chartervaart en riviercruisevaart	21
6.1.	Traditionele chartervaart en motorchartervaart	21
6.2.	Riviercruisevaart	22
7.	Conclusies	24

Bijlagen:

•	Brief aan de jachthavens	27
•	Tabel: Kengetallen IJsselmeergebied 2010	29
•	Tabel: Kengetallen aandeel provincie Gelderland in het IJsselmeergebied 2010	30
•	Tabel: Kengetallen subregio Randmeren	31
•	Tabel: Totaaloverzicht provincie Gelderland	32
•	Overzicht vuilwaterstations in Gelders deel van de Randmeren	33

1. Algemeen

1.1. Doelstelling

Inzicht geven in de ontwikkeling van de grote watersport door onderzoek te doen bij de jachthavens in het IJsselmeergebied. De resultaten worden vergeleken met de ontwikkelingen in het tot de provincie Gelderland behorende deel van het gebied. Waar mogelijk of relevant worden gesignaleerde verschillen verklaard. Om meer inzicht te krijgen in de vaarbewegingen, zijn net als vorig jaar de sluispassages in het IJsselmeergebied en de sluispassages naar de Waddenzee weer in deze rapportage opgenomen.

1.2. Definities

De door Waterrecreatie Advies gehanteerde definitie van een jachthaven is als volgt: er is sprake van “een jachthaven”, als er verhuur van lig- en/of passantenplaatsen voor de recreatievaart en/of chartervaart dan wel winterstallingactiviteiten plaatsvinden. Daarbij wordt geen ondergrens voor het aantal ligplaatsen gehanteerd. Een jachtmakelaar die in een jachthaven een verkoopsteiger huurt wordt niet als zelfstandige “jachthaven” geteld, maar een jachtwerf die bijvoorbeeld winterstallingmogelijkheden biedt wel. Door uit te gaan van deze definitie is het aantal “jachthavens” meestal groter dan men verwacht. Het geeft echter wel een volledig beeld en ook inzicht in wat er in de winter met de recreatievloot gebeurt. Schepen bij eigen woningen of in sloten en kanalen vallen buiten het onderzoek.

Met passantenplaatsen in jachthavens worden “specifieke passantenplaatsen” bedoeld. Dit zijn plaatsen die niet op seizoen- of jaarbasis worden verhuurd. Niet verhuurde of tijdelijk vrijgekomen ligplaatsen (ligplaatshouder op vakantie of een weekend weg) worden in de praktijk meestal eerst als passantenplaats benut.

1.3. Gebiedsindeling

Het IJsselmeergebied is geen vast afgebakende regio. Het is een grootschalig en uniek zoetwater gebied, van internationale betekenis voor de watersport. Het biedt openheid en ruimte. Meer ruimte dan op de binnenwateren en meer beschutting dan op zee. Lekker zeilen, rust en genieten van de ruimte worden door watersporters genoemd als belangrijkste motieven om in het IJsselmeergebied te varen¹. Behalve IJsselmeer, Markermeer, Gouwezee en IJmeer worden ook de Randmeren en het Ketelmeer en Zwarte Meer tot het IJsselmeergebied gerekend.

De grens tussen kustzone en binnengebied is niet scherp. In 1994, bij de start van dit monitoronderzoek is aan de jachthavens gevraagd of hun ligplaatshouders voornamelijk op het grote water van het IJsselmeergebied of op de binnenwateren waren gericht. Op basis daarvan is destijds de begrenzing van het gebied bepaald.

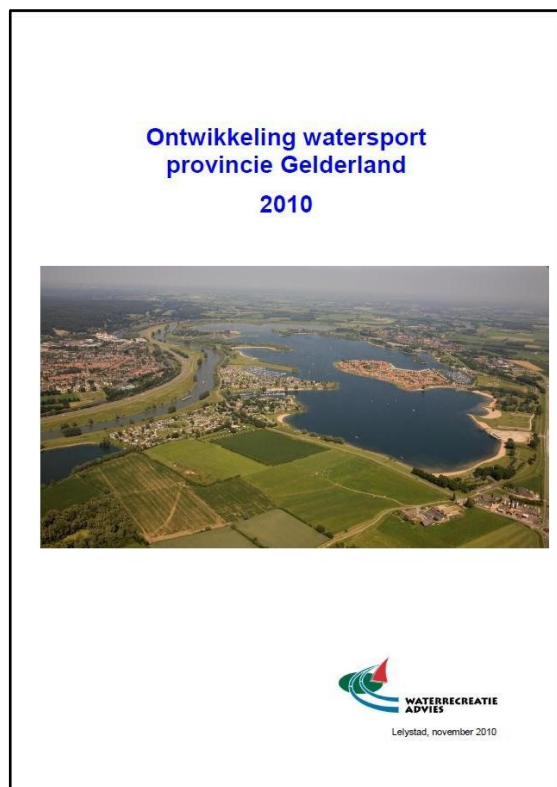
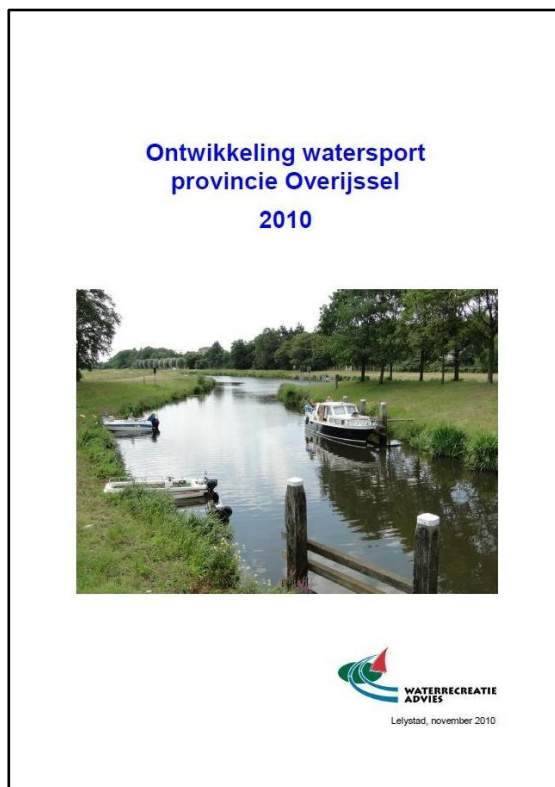

Het blauw aangegeven water op bovenstaand kaartje wordt tot het IJsselmeergebied gerekend. Havens die hieraan grenzen, ook al liggen ze achter de sluis doen mee aan het jaarlijks onderzoek naar de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied². Het water grenst aan de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht, Gelderland, Overijssel en Fryslân.

¹ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003

² Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied, Waterrecreatie Advies, jaarlijkse rapportages 1994 t/m 2010

In 2010 zijn in opdracht van de provincies alle jachthavens in Overijssel³ en Gelderland⁴ via dezelfde methodiek als in het IJsselmeergebied met een vragenformulier benaderd. Dit heeft tot een kleine aanpassing van de gebiedsindeling van deze rapportage geleid.

In **Overijssel** doen nu alle havens in de gemeenten Kampen en Zwartewaterland mee. Van de gemeente Steenwijkerland wordt alleen Vollenhove tot het IJsselmeergebied gerekend. Deze herdefinitie betekent een duidelijker afbakening van het deel van Overijssel dat tot het IJsselmeergebied behoort. In de gemeente Kampen, zijn door deze herindeling de 3 jachthavens achter de Ganzenluis (266 ligplaatsen), terugwerkend aan het IJsselmeergebied toegevoegd. De 2 jachthavens aan het Zwarte Water binnen de gemeente Zwolle (355 ligplaatsen) worden niet meer tot het IJsselmeergebied gerekend. In de tabellen en grafieken is geen sprake van een trendbreuk omdat deze veranderingen met terugwerkende kracht zijn gecorrigeerd.

In **Gelderland** betreft het de havens die aan de Randmeren grenzen (Elburg, Nunspeet, Harderwijk, Ermelo, Nulde en Nijkerk). De provinciale rapportage veroorzaakt verder geen wijzigingen. Het blijkt dat 80% van de watersport in Gelderland zich afspeelt in het rivierengebied, 20% in de Randmeren.

Vanaf 1994 doen alle havens in de provincie **Flevoland** mee, dus inclusief de havens 'binnen de dijk' in de Noordoostpolder en in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland. Qua vaargebied zijn deze havens grotendeels aangewezen op het omringende water in het IJsselmeergebied.

In **Fryslân** doen alle havens in de steden langs de kust mee, ook de havens achter de sluis zoals in Lemmer. In Workum zijn dit de havens tot de spoorbrug en bij Stavoren de havens aan het Johan Frisokanaal tot en met Marina Friesland bij Warns. Het gebied wordt in de verdere rapportage aangeduid als 'Friese IJsselmeerkust'.

Onder de provincie **Utrecht** vallen de havens in Bunschoten en de havens langs de rivier de Eem vanaf Amersfoort.

Net als in Fryslân doen in **Noord-Holland** alleen de havens mee in de steden die aan het IJsselmeergebied grenzen (al dan niet achter de sluis). In Amsterdam is een grens getrokken. De havens achter de Oranjesluis aan de noordkant van het IJ t/m de Sixhaven doen mee en de havens aan het Bovendiep aan 'de monding van het Amsterdam-Rijnkanaal. De overige havens in de stad niet.

³ Ontwikkeling watersport provincie Overijssel 2010, Waterrecreatie Advies, november 2010

⁴ Ontwikkeling watersport provincie Gelderland, Waterrecreatie Advies, november 2010

1.4. Methodiek

Dit jaar zijn alle jachthavens in Overijssel (17 maart), Gelderland (15 juni) en het IJsselmeergebied (27 april) met een vragenformulier benaderd. Havens die eerder aan het onderzoek hebben meegedaan (IJsselmeergebied), krijgen een overzicht met de getallen die men de vorige keer heeft ingevuld en het verzoek wijzigingen aan te geven. De havens kennen de procedure en de spontane respons van deze groep is hoog. Na een herinneringsmailing steeg de respons naar 80%! Niet respondenten worden daarna gebeld tot de respons (nagenoeg) 100% bedraagt.

Bedrijven die nog niet eerder hebben meegedaan, in 2010 de rest van Overijssel en het rivierengebied van Gelderland, krijgen een uitgebreide toelichting bij het vragenformulier. De spontane respons van deze groep is uiteraard lager. Ook zij krijgen een herhalingsmailing en niet-respondenten worden daarna gebeld. Inmiddels heeft meer dan $\frac{3}{4}$ van alle jachthavens in Nederland één of meerdere keren aan dit onderzoek meegedaan. Het belang is dan ook goed uit te leggen en de resultaten van alle onderzoeken worden o.a. op de website Waterrecreatie Advies gepubliceerd. Soms moeten havens meerdere keren worden gebeld, maar het aantal “weigeraars” is uiteindelijk zeer gering. In Overijssel en Gelderland waren 3 nieuwe deelnemers van de 187 jachthavens niet bereid mee te werken. Via internet, Google Earth en kengetallen van havens in de omgeving zijn voor deze “weigeraars” de resultaten zo goed mogelijk geschat zodat toch een compleet beeld ontstaat en een betrouwbare “nulmeting”.

De intensieve aandacht voor Overijssel en Gelderland heeft ertoe geleid dat in het tot deze provincies behorend deel van het IJsselmeergebied ook nog 5 bedrijven zijn gevonden die aan onze definitie “jachthaven” voldoen. We beschouwen dit als ‘voortschrijdend inzicht’ en met terugwerkende kracht zijn de resultaten verwerkt. Het kan daardoor voorkomen dat de cijfers in de rapportage van 2009 niet exact overeenkomen met de nieuwe cijfers van 2009 en 2010 in de nu voorliggende rapportage.

Naast de bestaande jachthavens worden ook gemeenten en projectontwikkelaars benaderd, waarvan bekend is of het vermoeden bestaat dat zij plannen hebben voor het ontwikkelen van nieuwe jachthavens. Deze groep wordt jaarlijks gebeld met de vraag of er ontwikkelingen zijn.

De uitkomsten van het onderzoek, trends in de watersport en toekomstverwachtingen worden besproken met de jachthavens verenigd in het Platform jachthavens IJsselmeergebied. Het platform komt 3 keer per jaar bijeen.

2. Resultaten jachthavenmonitor 2010

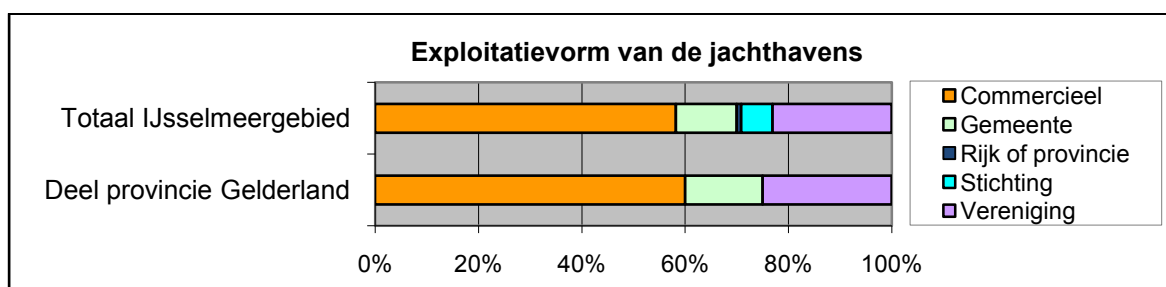
2.1. Aantal jachthavens en exploitatievorm

Exploitatievorm	Aantal jachthavens in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Gelderland	
		Aantal jachthavens	Provinciaal aandeel in %
Commercieel	134	12	9,0%
Gemeente	27	3	11,1%
Rijk of provincie	2	0	0,0%
Stichting	14	0	0,0%
Vereniging	53	5	9,4%
Totaal	230	20	8,7%

Ten opzichte van de rapportage in 2009 zijn er per saldo 9 jachthavens bijgekomen. In Vollenhove betreft het een splitsing, van de in 2003 door fusie ontstane haven. De vereniging huurt nu weer zelf de binnenhaven. Ook de tweede nieuwkomer is geen onbekende. In Lelystad heeft een bestaande ondernemer op een nieuwe locatie binnendijs, zijn winterstallingactiviteiten uitgebreid en is er in beperkte mate ook ligplaatsverhuur. De derde nieuwkomer is WSV Wilsum, die sinds eind vorig jaar een kleine jachthaven aan de IJssel beheert. In de Noordoostpolder is een jachtservice bedrijf gestopt met het aanbieden van winterberging, waarmee het niet meer tot de doelgroep behoort.

Reeds jaren bestaande nieuwe deelnemers zijn de passantenhavens in Nijkerk en Hasselt (samen circa 1.300 bootovernachtingen) en 3 winterstallingbedrijven in respectievelijk Harderwijk, Hasselt en Zwartsluis, waarbij de laatste ook over 40 ligplaatsen bleek te beschikken. Verder was vorig jaar al bekend, dat de gemeente Kampen alleen nog de charterschepen afhandelde en het beheer van de passantenstroom aan de watersportvereniging IJsselmuiden had overgedragen. Naar nu is gebleken had genoemde vereniging ook in 2008 en 2009 al een paar ligplaatsen. De nieuwe definitie van de IJsselmeerregio in Overijssel levert per saldo 1 extra jachthaven en het verlies van 89 ligplaatsen op. Het aantal jachthavens in het Gelders deel van het IJsselmeergebied bedraagt 20. Ten opzichte van de rapportage van vorig jaar zijn twee "jachthavens" met terugwerkende kracht ingevoerd: een passantenhaven in Nijkerk en een winterstallingbedrijf in Harderwijk.

In 2010 behoorde bijna 9% van de jachthavens in het IJsselmeergebied tot de provincie Gelderland. Zoals ook uit onderstaande grafiek blijkt, zijn er in Gelderland geen havens die door een stichting worden geëxploiteerd en verhoudingsgewijs veel gemeentehavens. De enige twee door het Rijk geëxploiteerde havens in het IJsselmeergebied liggen in Noord-Holland, te weten de passantenhaven in Marken en de Museumhaven in Enkhuizen.

Voor een deel van de 230 deelnemers aan het onderzoek is de exploitatie van de haven ook de hoofdactiviteit. Onderstaande tabel laat zien dat 180 van de 230 jachthavens meer dan 20 ligplaatsen hebben. Deze 180 havens beheren 99,3% van de ligplaatscapaciteit in het gebied. In het Gelders deel van de Randmeren zijn geen havens die minder dan 20 ligplaatsen hebben. De havens in Gelderland hebben gemiddeld ruim 200 ligplaatsen terwijl de jachthavens met meer dan 20 ligplaatsen in het hele IJsselmeergebied gemiddeld 197 ligplaatsen hebben.

Soort jachthaven	IJsselmeergebied		Aandeel provincie Gelderland	
	Aantal jacht-havens	Totaal aantal ligplaatsen	Aantal jacht-havens	Totaal aantal ligplaatsen
Jachthavens met meer dan 20 ligplaatsen	180	35.377	16	3.221
Jachthavens met maximaal 20 ligplaatsen	22	258	0	0
Passantenhaven, geen vaste ligplaatsen	11	0	2	0
Alleen winterstallingactiviteiten	14	0	2	0
Overig	3	0	0	0
Totaal	230	35.635	20	3.221

In het IJsselmeergebied zijn er 11 jachthavens die zich op passanten richten en geen vaste ligplaatsen verhuren. 14 bedrijven bieden alleen winterstalling aan. De restgroep bestaat uit de Museumhaven in Enkhuizen, de charterhaven van de gemeente Kampen en een wegens faillissement tijdelijk niet actieve jachthaven in Lemmer. De capaciteit van deze haven is tijdelijk op nul gezet, tot een nieuwe exploitant zich aanmeldt.

In het Gelderse deel van het IJsselmeergebied zijn 2 passantenhavens en 2 bedrijven die alleen winterstalling aanbieden. In de Randmeren liggen wel veel aanlegplaatsen in het buitengebied die beheerd worden door de Stichting Gastvrij(e) Meren. Deze aanlegplaatsen doen in het onderzoek niet mee.

2.2. Verhuur vaste ligplaatsen

2.2.1. Aantal vaste ligplaatsen, aantal boten, bezettingsgraad en wachtlijsten

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Gelderland	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal jachthavens	230	20	8,7%
Aantal vaste ligplaatsen	35.635	3.221	9,0%
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	3.021	9,2%
Gemiddelde bezettingsgraad	91,8%	93,8%	
Aantal schepen op een wachtlijst	3.939	440	11,2%
Drukfactor	11%	14%	

In het IJsselmeergebied is de gemiddelde bezettingsgraad 91,8%. Dat ligt een fractie onder de 92% die door HISWA Vereniging als noodzakelijke ondergrens wordt beschouwd om op economisch verantwoorde wijze een jachthaven te kunnen exploiteren. In het Gelders deel van het IJsselmeergebied is de gemiddelde bezettingsgraad 93,8%.

In dit deel van Gelderland staan 440 boten op een wachtlijst, dat is 11,2% van het totaal. Dit geeft aan dat er booteigenaren zijn die geen passende ligplaats kunnen vinden. Afmetingen van de (nieuwe) boot, gewenste box en prijs kunnen daarbij een rol spelen. De hoogte van de wachtlijst gedeeld door de beschikbare capaciteit wordt 'de drukfactor' genoemd. Hoe hoger de drukfactor, hoe groter het probleem. Een drukfactor van 14% ligt hoger dan het gemiddelde in het gehele IJsselmeergebied. Het probleem met wachtlijsten speelt zich hoofdzakelijk af in het Noord-Hollandse deel van het gebied waar de drukfactor gemiddeld 18% bedraagt. Er zijn lokaal wel verschillen. In het Nijkerkernauw is de drukfactor het hoogst van het hele IJsselmeergebied (29%).

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Gelderland		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Aantal jachthavens	230	2	0,9%	20	0	0,0%
Aantal vaste ligplaatsen	35.635	-133	-0,4%	3.221	-48	-1,5%
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	67	0,2%	3.021	-36	-1,2%
Gemiddelde bezettingsgraad in %	91,8%		0,5%	93,8%		0,3%
Aantal schepen op een wachtlijst	3.939	182	4,6%	440	87	19,8%

Na herdefiniëring van het gebied blijken er in 2010 t.o.v. 2009 twee jachthavens en 67 boten te zijn bijgekomen. 133 ligplaatsen zijn verdwenen, grotendeels door herinrichting van bestaande havens en het "deactiveren" van een haven in Lemmer. De haven in Lemmer staat te koop en het aantal ligplaatsen is tijdelijk op nul gezet. De bezettingsgraad in het IJsselmeergebied is gestegen van 91,3% naar 91,8 %. Het aantal schepen op een wachtlijst is ten opzichte van 2009 met ruim 4,6% toegenomen.

In het Gelderse deel van het IJsselmeergebied zijn 48 ligplaatsen en 36 boten verdwenen, waardoor de gemiddelde bezettingsgraad iets is gestegen. In het hele Randmerengebied is de ligplaatscapaciteit met 80 gedaald en het aantal schepen op een wachtlijst is met 100 toegenomen, waarvan 87 in het Gelders deel. Dat is bijna de helft van de toename in het hele IJsselmeergebied. De toename is redelijk verdeeld, in bijna alle delen van de Randmeren zijn de wachtlijsten toegenomen.

2.2.2. Aantal zeil- en motorboten, lengte van de boot

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Gelderland	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	3.021	9,2%
Aantal zeilboten	22.272	1.360	6,1%
Aantal motorboten	10.442	1.661	15,9%
Aandeel zeilboten	68,1%	45,0%	
Aandeel motorboten	31,9%	55,0%	
Gemiddelde bootlengte	9,68 m	8,29 m	

Het percentage zeilboten langs de IJssel- en Markermeerkust incl. het Ketelmeer bedraagt bijna 90%. Dit zijn ook de uitgesproken zeilgebieden. In de Randmeren zijn de zeil- en motorboten procentueel ongeveer gelijk verdeeld. Gelderland heeft relatief veel motorboten. De gemiddelde bootlengte bedraagt 8,3 m. In het Randmerengebied is dit 8,6 m. Dat de schepen wat kleiner zijn wordt vooral veroorzaakt door de jachthavens in het Veluwemeer. De diepgang is ter plaatse beperkt en daardoor kan vanuit deze havens alleen met open boten worden gevaren.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Gelderland		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Aantal zeilboten	22.272	39	0,2%	1.360	-30	-2,2%
Aantal motorboten	10.442	28	0,3%	1.661	-6	-0,4%
Totaal aantal boten	32.714	67	0,2%	3.021	-36	-1,2%
Gemiddelde bootlengte	9,68 m	0,04 m	0,5%	8,29 m	0	0,0%

Er zijn vooral zeilboten verdwenen en dat heeft te maken met de toename van de hoeveelheid waterplanten.

2.2.3. Herkomst ligplaatshouders

	Totaal in het IJsselmeergebied		Aandeel provincie Gelderland	
	Aantal	Verdeling in %	Aantal	Verdeling in %
Boten op vaste ligplaatsen	32.714		3.021	
Ligplaatshouders uit Nederland	26.987	82,5%	2.540	84,1%
Ligplaatshouders uit Duitsland	5.343	16,3%	458	15,2%
Ligplaatshouders uit België	115	0,4%	5	0,2%
Ligplaatshouders uit overige landen	269	0,8%	18	0,6%

Naast Nederlanders, Duitsers en Belgen zijn in het IJsselmeergebied nog 269 ligplaatshouders afkomstig uit andere landen. 56% van deze ligplaatshouders uit de categorie 'overige landen', vooral Engelsen, heeft een ligplaats in het Noord-Hollandse deel van het IJsselmeergebied. De meesten werken in de Randstad, maar er zijn ook Engelsen die hier een vaste ligplaats hebben en met het vliegtuig komen.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Gelderland		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Ligplaatshouders uit Nederland	26.987	185	0,7%	2.540	-5	-0,2%
Ligplaatshouders uit Duitsland	5.343	-51	-0,9%	458	-31	-6,3%
Ligplaatshouders uit België	115	6	5,5%	5	0	0,0%
Ligplaatshouders overige landen	269	-73	-21,3%	18	0	0,0%
Totaal	32.714	67	0,2%	3.021	-36	-1,2%

De herkomst van de ligplaatshouders in het totale IJsselmeergebied verschuift. Zo was in 2009 81,8% afkomstig uit Nederland tegen 82,5% nu. Het aandeel buitenlandse en vooral Duitse ligplaatshouders in het IJsselmeergebied daalt en dit proces loopt al een aantal jaren. Ook in Gelderland is het aantal Duitse ligplaatshouders weer flink gedaald, nu tot 15,2%. Opvallend dit jaar is dat het aantal Duitse ligplaatshouders in het Noord-Hollands deel van het IJsselmeergebied toeneemt, vooral in de Kop van Noord-Holland en in West-Friesland en dat er daar Nederlanders verdwijnen. De achtergrond hiervan is onduidelijk. Ook in Flevoland is het aantal Duitsers toegenomen.

2.3. Passanten

Passanten zijn bezoekende boten die tegen betaling in een jachthaven verblijven. Gebruikelijk is dat passanten tijdelijk vrijgekomen of niet verhuurde vaste ligplaatsen gebruiken. Sommige historische havensteden of steden met een bijzonder achterland trekken veel passanten, meer dan het aantal uitvarende ligplaatshouders. Harderwijk is daar een voorbeeld van, net als Hindeloopen en Enkhuizen, en uiteraard de Waddeneilanden. Voor de bezoekers worden speciale plaatsen gereserveerd. Deze plaatsen worden 'specifieke passantenplaatsen' genoemd en worden niet op jaar- of seizoensbasis verhuurd.

Ook komt het voor dat passanten tegen een speciaal tarief in de vorm van een week- of maandkaart langer in een haven verblijven. In die gevallen wordt de boot vaak voor een periode onbemand achtergelaten. Niet alle jachthavens weten hoeveel bootovernachtingen aan deze "*langpassanten*" moeten worden toegerekend. Bij de bepaling van de gemiddelde verblijftijd worden deze langpassanten zonder persoonsovernachtingen niet meegeteld.

2.3.1. Aantal specifieke passantenplaatsen

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Gelderland	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal jachthavens	230	20	8,7%
Aantal vaste ligplaatsen	35.635	3.221	9,0%
Aantal niet verhuurde ligplaatsen	2.921	200	6,8%
Aantal specifieke passantenplaatsen	4.088	232	5,7%

Het betreft hier specifieke passantenplaatsen in jachthavens. Aanlegplaatsen in het landelijk gebied, zoals de plaatsen van de Stichting Gastvrij(e) Meren zitten hier niet in.

Tekort aan specifieke passantenplaatsen tijdens SAIL 2010

2.3.2. Aantal bootovernachtingen en verblijftijd bezoekende boten

Op het moment dat het monitoronderzoek werd gehouden, zomer 2010, konden de havens nog geen bezoekersaantallen voor heel 2009 opgeven. Daarom wordt standaard gevraagd naar de bezoekende schepen in het voorgaande jaar. Onderstaande tabellen gaan dan ook over de passanten in 2009.

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Gelderland	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal jachthavens	230	20	8,7%
Aantal bootovernachtingen in 2009	373.959	25.655	6,9%
Gemiddelde verblijftijd	1,3	1,3	

Als de gemiddelde verblijftijd in het IJsselmeergebied gemiddeld 1,3 dagen is, gaat het dus om 373.959 **bootovernachtingen** / 1,3 verblijfsdagen = ca. 285.000 **bezoekende boten**. Uit diverse onderzoeken naar het vaargedrag van watersporters⁵ is gebleken, dat 60-70% van de passanten zijn thuishaven elders in het IJsselmeergebied heeft. Daarnaast zijn belangrijke herkomstgebieden de Friese binnenwateren en de Hollandse Plassen.

Verschillen met monitor 2009

Het aantal specifieke passantenplaatsen in het IJsselmeergebied is per saldo met 177 toegenomen, vooral in Fryslân (80) en Flevoland (105). In Gelderland verdwenen 12 passantenplaatsen. Het aantal passanten in het IJsselmeergebied is in 2009 t.o.v. 2008 gedaald met 5,1%, het aantal bootovernachtingen met 3,4%. De gemiddelde verblijftijd steeg van 1,30 naar 1,33 nachten. Deze trend is al een aantal jaren gaande, men vaart minder (ondanks wederom een lichte toename van het aantal boten in het gebied).

⁵ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003;
Onderzoek vaargedrag Randmeren en binnenwateren van Flevoland, Waterrecreatie Advies, december 2006;
Onderzoek vaargedrag Fryslân en Leeuwarden, Waterrecreatie Advies, oktober 2007.

In Gelderland is het aantal passanten net als in Utrecht nagenoeg gelijk gebleven. In Noord-Holland, Fryslân en Flevoland nam het aantal passanten af, alleen in Overijssel nam het aantal passanten toe. De gemiddelde verblijftijd van passanten in de havens in Gelderland bleef nagenoeg gelijk (1,34), net als het aantal bootovernachtingen (26.655). Het verlengen van de verblijftijd is belangrijk. Het betekent dat mensen meer gaan doen in de omgeving (en dus langer geld uitgeven). In het Randmerengebied steeg het aantal bootovernachtingen iets van 68.135 naar 68.605. De verblijftijd bleef nagenoeg gelijk (1,5).

2009 was het jaar waarin de economische crisis zich echt openbaarde. Er is zelfs geadviseerd vakantie in eigen land door te brengen. Op basis van bovenstaande passantencijfers is dat niet gelukt. Sluispassages laten echter een ander beeld zien. In hoofdstuk 3 wordt verder op deze materie ingegaan.

2.3.3. Aantal persoonsovernachtingen

In voorgaande jaren zijn door Waterrecreatie Advies diverse onderzoeken uitgevoerd, waarbij toervaarders rechtstreeks werden benaderd met een reeks vragen over hun vaargedrag, waaronder de vraag: “Met hoeveel personen bent u meestal aan boord?”

In navolgende tabel staan de resultaten van deze onderzoeken. Het aantal personen aan boord is niet over het gehele jaar constant. In de schoolvakanties varen er veel meer gezinnen met kinderen, dan in het voor- en naseizoen. De onderzoeken zijn verdeeld over het gehele vaarseizoen uitgevoerd.

Aantal personen aan boord, volgens de vaargedragonderzoeken in diverse vaargebieden

Vaargebied	Zeilboten	Motorboten
IJsselmeergebied & Waddenzee ⁶	2,5	2,5
Noordzee ⁷	2,7	2,1
Randmeren en binnenwateren Flevoland ⁸	2,7	
Amsterdam ⁹	2,4	
Fryslân en Leeuwarden ¹⁰	2,8	
Deltagebied ¹¹	2,9	2,6

Het gemiddeld aantal personen aan boord van recreatievaartuigen in het Gelders deel van het IJsselmeergebied kan worden geschat op 2,7. Daarmee genereren de bezoekende boten in de jachthavens bijna 70.000 **persoonsovernachtingen** (=25.655 bootovernachtingen x 2,7 personen).

Niet alleen de bezoekende boten genereren overnachtingen, ook de ligplaatshouders verblijven gedurende het vaarseizoen een aantal nachten in de eigen haven aan boord, al dan niet na afloop van een dagtocht. Op basis van een onderzoek in Aalsmeer wordt gerekend met gemiddeld 20 overnachtingen per seizoen in de eigen haven¹². Daarmee genereren de 3.021 verhuurde ligplaatsen nog ca. 163.000 **persoonsovernachtingen** (=3.021 boten x 20 overnachtingen x 2,7 personen). Het totale aantal persoonsovernachtingen in de havens in het Gelders deel van de Randmeren in 2009 kan derhalve worden geschat op ruim 230.000. Dit is een overschatting omdat vooral de boten in het Gelders deel van het Veluwemeer kleiner zijn i.v.m. de beperkte diepgang (meer open boten).

Naast de overnachtingen in jachthavens is het mogelijk om bijvoorbeeld in de Randmeren te overnachten op aanlegplaatsen van de Stichting Gastvrij(e) Meren. Er zijn geen aanlegplaatsen van de Marrekrite in het IJsselmeergebied. Staatsbosbeheer is eigenaar van het eiland De Kreupel boven Andijk. Op dit eiland hebben in 2009 ruim 250 boten overnacht. Overnachtingen op dergelijke aanlegplaatsen “in het landelijk gebied” worden niet in de berekeningen meegenomen.

⁶ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003

⁷ Onderzoek vaargedrag Noordzee, Waterrecreatie Advies, januari 2004

⁸ Onderzoek vaargedrag Randmeren en Flevoland, Waterrecreatie Advies, december 2006

⁹ Onderzoek watersport Amsterdam, Waterrecreatie Advies, oktober 2006

¹⁰ Onderzoek vaargedrag Fryslân en Leeuwarden, Waterrecreatie Advies, oktober 2007

¹¹ Onderzoek vaargedrag Deltagebied, Waterrecreatie Advies, januari 2004

¹² Onderzoek gemeente Aalsmeer over verblijf aan boord in verband met Toeristenbelasting

2.4. Winterstalling

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Gelderland	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	3.021	9,2%
Aantal boten buiten op de wal	13.374	1.529	11,4%
Aantal boten binnen in een loods	5.511	670	12,2%
Aantal boten dat in het water blijft	10.364	704	6,8%
Totaal aantal boten in de winter	29.249	2.903	9,9%
Percentage boten dat in gebied blijft	89,4%	96,1%	

Uit de tabel blijkt dat bijna 10% van alle boten in het IJsselmeergebied in het Gelders deel overwintert. Het percentage droge stalling buiten aan land en overdekt in loodsen is hoog. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door Jachtcenter Elburg, specialist in winterstalling in Elburg. Het percentage boten dat in het water blijft liggen is relatief laag.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Gelderland		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Aantal boten buiten op de wal	13.374	-69	-0,5%	1.529	42	2,8%
Aantal boten binnen in een loods	5.511	55	1,0%	670	13	2,0%
Aantal boten dat in het water blijft	10.364	133	1,3%	704	15	2,2%
Totaal aantal boten in de winter	29.249	119	0,4%	2.903	70	2,5%

Het aantal boten dat in de winter in het IJsselmeergebied verblijft, is gestegen van 29.130 in 2009 (winter 2008 – 2009) naar 29.249 in 2010 (winter 2009 – 2010). Vooral Gelderland heeft van die groei geprofiteerd. Minder boten in de zomer, maar wel meer winterstallers; in loodsen, op de wal buiten en in het water.

3. Sluizen, sluispassages en het weer in 2009

3.1. Sluizen en sluispassages

Het jaarlijkse onderzoek naar de ontwikkeling van de watersport geeft inzicht in de ontwikkeling van het aantal boten, ligplaatsen, passanten, bezettingsgraad etc. Om meer inzicht te krijgen in bijbehorende vaarbewegingen, zijn ook de sluispassages in het gebied bijeen gebracht. De passagecijfers zijn afkomstig van de betrokken beheerders. Bij de grotere sluizen wordt beroeps- en recreatievaart apart geteld, bij de kleinere vaak niet. Slechts een deel van de in dit overzicht opgenomen sluizen kunnen als toegangspoorten tot het IJsselmeergebied worden beschouwd, de overigen liggen in het gebied en geven inzicht in de intensiteit van de vaarbewegingen ter plaatse.

Kaart: Beleidsvisie Recreatietoervaart Nederland 2008. De nummers corresponderen met de sluizen in de tabel op de volgende bladzijde.

Doorvaartmaten basistoervaartnet in Nederland

	Zeil- en motorbootroute			Motorbootroute		
	Categorie	mast- hoogte	diep- gang	Categorie	opbouw- hoogte	diep- gang
Verbindings- water	AZM	30,00	2,10	AM	HWJH ¹⁾ : per route beoordelen met minimum 3,40m.	1,50
Onsluitings- water	BZM	30,00	1,90	BM	HWJH ¹⁾ : per route beoordelen met minimum 2,75m.	1,50
Onsluitings- water met door- vaartbeperkingen	CZM	komen niet voor, dan normering niet nodig		CM	2,75	1,40
	DZM			DM	2,40	1,10

¹⁾ HWJH= „Houden wat je hebt“

Sluispassages in de provincie Flevoland

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
1	Houtribsluizen	Lelystad	21.964	21.205	759	3,6%	24.123
2	Roggebotsluis	Dronten	25.493	25.331	162	0,6%	26.703
3	Nijkerkersluis	Nijkerk	25.521	24.230	1.291	5,3%	25.812
4	Zuidersluis	Almere	4.323	3.628	695	19,2%	3.649
5	Vaartsluis	Almere	3.402	2.512	890	35,4%	2.535
6	Noordersluis	Lelystad	3.688	3.313	375	11,3%	3.353
7	Larsersluis	Zeewolde	1.514	1.432	82	5,7%	1.365
8	De blauwe Dromer	Zeewolde	2.882	2.620	262	10,0%	2.629
9	Kampersluis	Ketelhaven	2.836	2.748	88	3,2%	2.774
10	Ketelsluis	Ketelhaven	5.712	5.666	46	0,8%	5.633
11	Voorstersluis	Kraggenburg	6.047	7.047	-1.000	-14,2%	6.578
12	Friesesluis	Lemmer	4.838	5.284	-446	-8,4%	5.001
13	Urkersluis	Urk	3.338	2.936	402	13,7%	2.880
14	Marknessersluis	Marknesse	4.859	5.662	-803	-14,2%	5.310
15	Almere-Haven sluis ¹	Almere	3.120	3.000	120	4,0%	3.000
			119.537	116.614	2.923	2,5%	121.345

Sluispassages in de provincie Fryslân

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
16	Lemstersluis ²	Lemmer	16.220	15.696	524	3,3%	14.631
17	Prinses Margrietsluis	Lemmer	27.180	26.463	717	2,7%	27.411
18	Johan Frisosluis	Stavoren	42.013	39.212	2.801	7,1%	39.082
19	Sylroedesluis ¹	Hindeloopen	1.100	1.000	100	10,0%	1.000
20	Sluis Workum ²	Workum	15.549	13.894	1.655	11,9%	13.696
21	Sluis Makkum ^{1,2}	Makkum	4.500	3.943	557	14,1%	3.219
22	Lorentzsluizen	Kornwerderzand	41.449	38.758	2.691	6,9%	38.127
23	Linthorst Homansluis	Nijetrijne	25.508	26.979	-1.471	-5,5%	26.724
			173.519	165.945	7.574	4,6%	163.890

Sluispassages in de provincie Noord-Holland

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
24	Stevensluis	Den Oever	26.649	30.165	-3.516	-11,7%	33.364
25	Stontelersluis ²	Den Oever	408	356	52	14,6%	244
26	Westerhavensluis ²	Medemblik	5.110	4.369	741	17,0%	4.029
27	Zeesluis Edam ²	Edam	6.257	4.910	1.347	27,4%	4.064
28	Kloosterdijksluis ²	Monnickendam	6.887	5.647	1.240	22,0%	8.393
29	Grafelijkheidsluis ²	Monnickendam	6.864	5.645	1.219	21,6%	onbekend
30	Oranjesluizen	Amsterdam	60.028	56.072	3.956	7,1%	58.111
31	Groote Zeesluis ²	Muiden	26.587	25.375	1.212	4,8%	26.008
32	Naviduct	Enkhuizen	69.749	66.746	3.003	4,5%	69.296
			208.539	199.285	9.254	4,6%	203.509

Sluispassages in de provincie Overijssel

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
33	Sluis Kuinre	Kuinre	3.929	4.058	-129	-3,2%	4.284
34	Sluis Blokzijl	Blokzijl	18.031	17.087	944	5,5%	17.305
35	Arembergersluis	Zwartsluis	13.296	12.093	1.203	9,9%	11.483
36	Beukerssluis	Wanneperveen	21.341	19.829	1.512	7,6%	19.534
37	Ganzensluis	IJsselmuiden	11.090	11.212	-122	-1,1%	11.560
			67.687	64.279	3.408	5,3%	64.166

¹ Sluispassages zijn bij benadering

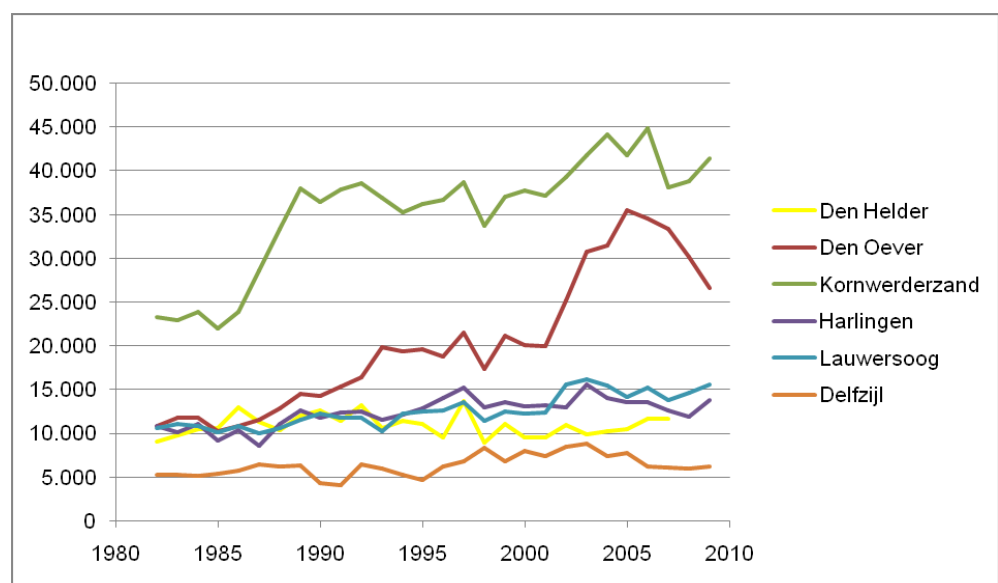
² Sluispassages zijn totaal telling, beroepsvaart niet of minimaal

Uit het overzicht blijkt dat het aantal sluispassages in het IJsselmeergebied in 2009 in alle provincies is toegenomen. Na een daling van het aantal sluispassages in 2008 t.o.v. 2007 met 1,2% is het aantal passages in 2009 t.o.v. 2008 weer met 4,2% gestegen. Vermoedelijk heeft het weer daarbij een belangrijke rol gespeeld en misschien ook wel de crisis. Het aantal passanten en betaalde bootovernachtingen bij jachthavens is in dezelfde periode gedaald. Het kan zijn dat uit kostenoverwegingen het aantal dagtochten is toegenomen en het aantal overnachtingen op openbare aanlegplaatsen en/of ankerende schepen. De toename van het aantal sluispassages en de afname van het aantal passanten is op grond van dit onderzoek niet te verklaren. Rond het IJsselmeer en Markermeer zijn niet veel openbare aanlegplaatsen.

Navraag leert dat de aanlegplaatsen op de Kreupel na de opening in 2008 door een toenemend aantal passanten wordt bezocht, ruim 270 bootovernachtingen in 2009. Deze aanlegplaats wordt niet als "jachthaven" geteld. Er zijn nog een aantal van dergelijke locaties in het gebied, waar bezoekende schepen meestal niet worden geregistreerd en men dus gratis kan liggen. De mogelijkheden om te ankeren zijn mede afhankelijk van het weer en de windrichting. Voor de Friese kust bij Hindeloopen en Makkum / Kornwerderzand wordt veel geankerd en afhankelijk van de wind ook langs de Noord-Hollandse kust. In Flevoland gaat het vooral om Pampushaven, Block van Kuffeler en Lelystad. In de Randmeren exploiteert de Stichting Gastvrij(e) bijna 400 openbare aanlegplaatsen op verschillende locaties. Het is zinvol ook naar het gebruik van dergelijke locaties onderzoek te doen.

Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de passages naar de Waddenzee over een reeks jaren. Het is duidelijk dat het aantal schepen dat richting Waddenzee (en Noordzee) vaart stijgt¹³. Vanaf globaal 1985 namen vooral de passages via Kornwerderzand toe. Vanaf 2000 is ook een sterk stijgende lijn waarneembaar ten aanzien van de sluispassages bij Den Oever. Deze groei heeft te maken met het instellen van een 24-uurs bediening in Den Oever en het ondieper worden van de Boontjes tussen Kornwerderzand en Harlingen.

In 2009 is sprake van een trendbreuk. De passages vanuit het IJsselmeergebied naar de Waddenzee via Kornwerderzand en Den Oever zijn met 1,2% gedaald en de passages richting Noordzee via de Oranjesluis in Amsterdam met 7% gestegen. Het is zinvol ook van de passages in Amsterdam en IJmuiden een meerjarenoverzicht te maken.

De daling richting Waddenzee komt volledig ten laste van Den Oever, -11,7%, terwijl in Kornwerderzand de passages met 6,9% toenamen. Navraag leert dat de negatieve uitschieter in Den Oever o.a. is veroorzaakt door stremmingen voor zoutmetingen in april en mei (ca. -2.200 passages).

Het bijhouden van sluispassages in het IJsselmeergebied, bij voorkeur over een reeks van jaren, geeft belangrijke aanvullende informatie over (de gevolgen van) de ontwikkeling van de watersport, veranderingen in het gebruik en de invloed van het weer.

3.2. Het weer in 2009

In 2009 was het warm. In De Bilt bedroeg de gemiddelde temperatuur 10,5 graden tegen 9,8 graden normaal. Bovendien was het zeer zonnig: 2009 hoort tot de zonnigste jaren sinds de metingen begonnen in 1901. De zon scheen gemiddeld ruim 300 uur meer dan gewoonlijk. Verder viel er minder regen dan gewoonlijk.

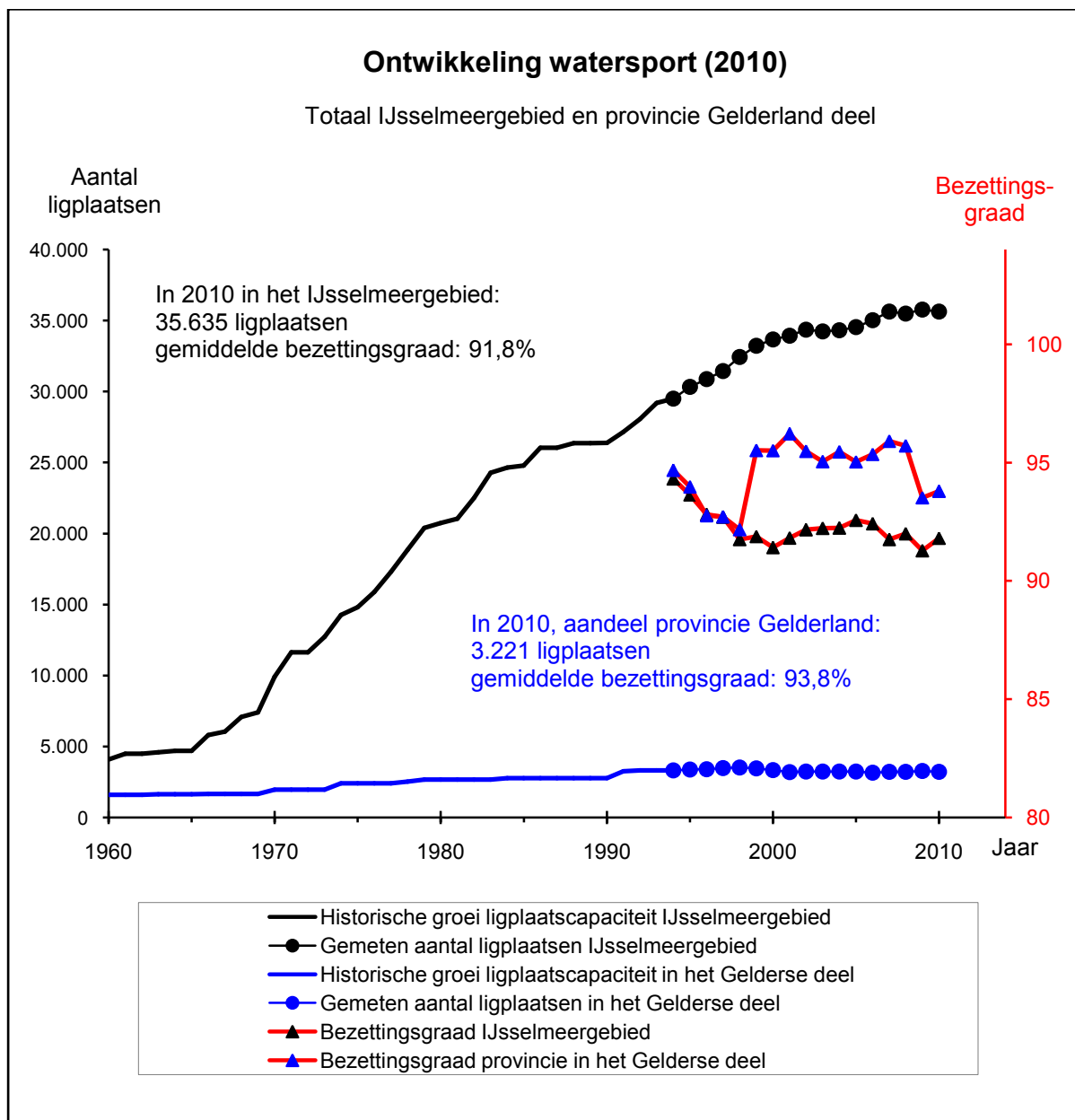
¹³ Havenvisie Wadden, Verantwoord Varen op het Wad, Oranjewoud en Waterrecreatie Advies, juli 2009

4. Trends

4.1. Ontwikkeling watersport 1960 – 2010

Sinds 1965 is het aantal ligplaatsen in het IJsselmeergebied toegenomen tot 35.635. Hiervan heeft de provincie Gelderland 3.221 ligplaatsen.

In onderstaande grafiek is te zien hoe de ligplaatscapaciteit in het IJsselmeergebied (zwart) in de periode 1960 – 2010 is toegenomen. De historische lijn (1960 – 1994) is afgeleid van de gegevens die door de jachthavens bij aanvang van het monitoronderzoek in 1994 werden verstrekt. Vanaf de start van de monitor zijn zowel de ligplaatscapaciteit (ronde stip, linker as) als de gemiddelde bezettingsgraad (driehoekjes, rechter as) bekend. In dezelfde grafiek is het aandeel van de provincie Gelderland (blauw) getekend.

De introductie van polyester in de jachtbouw maakte het mogelijk jachten in serie te gaan bouwen tegen een, ten opzichte van hout en staal, concurrerende prijs. In heel Nederland werden globaal vanaf de 60-er jaren van de vorige eeuw jachthavens gebouwd om de groeiende recreatievloot op te vangen. Verder speelt de aanleg van Flevoland en het ontstaan van de recreatiemogelijkheden in de Randmeren een rol in de toename van het aantal schepen in het IJsselmeergebied. De grafiek laat deze ontwikkeling prachtig zien. Ook de dip / recessie in de 80-er jaren is zichtbaar en het daarop volgend herstel. Het deel van het IJsselmeergebied dat tot de provincie Gelderland wordt gerekend heeft in de afgelopen 40 jaar een beperkt aandeel gehad in de groei van de watersport. Het aantal

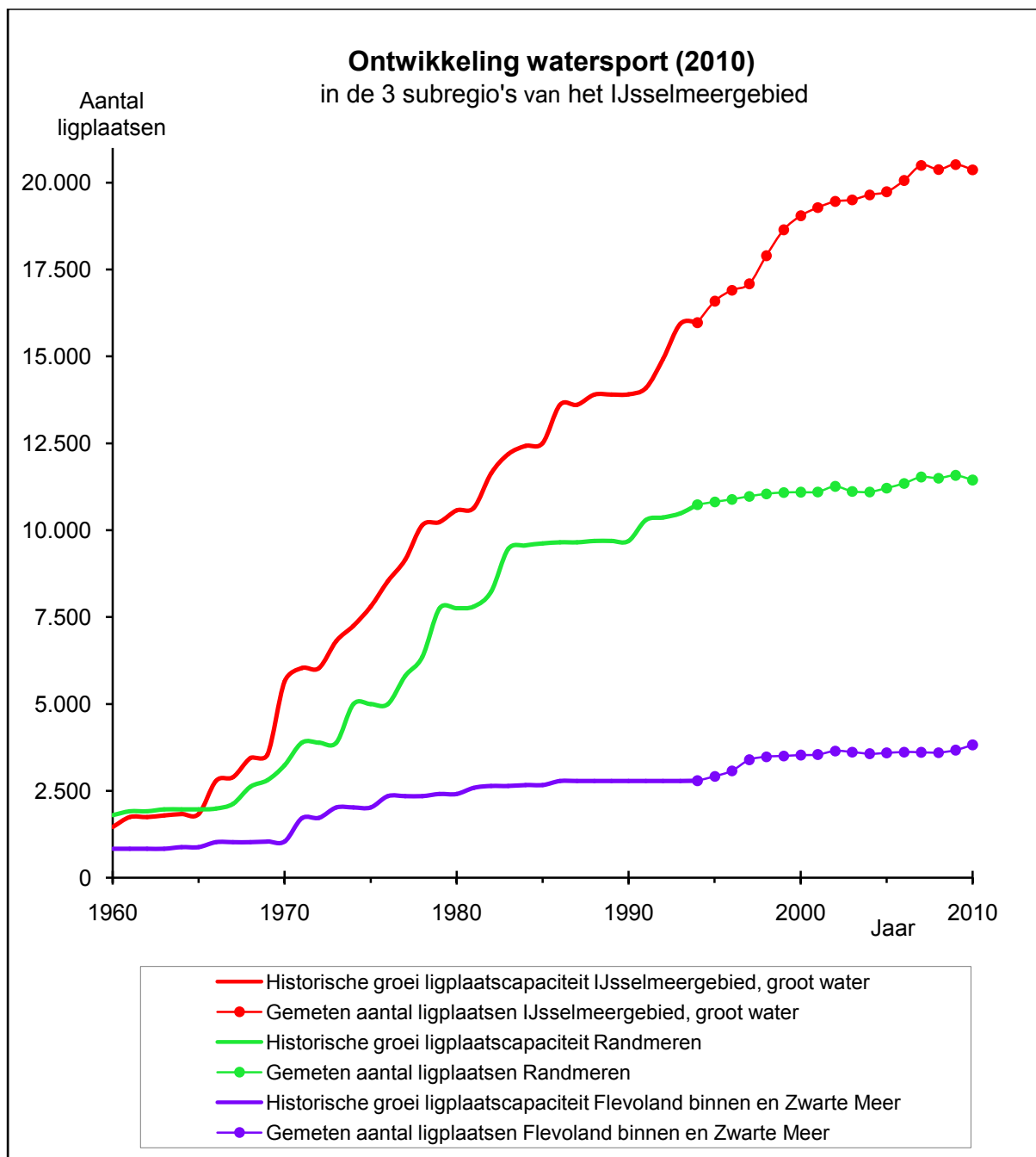
ligplaatsen is al sinds het begin van de 60-er jaren stabiel. De bezettingsgraad fluctueert, maar verandert weinig. Het is niet duidelijk waarom het aantal ligplaatsen in het Gelders deel van de Randmeren niet is toegenomen. De bezettingsgraad is altijd vrij hoog geweest. In navolgend hoofdstuk wordt ingegaan op de ontwikkeling van de watersport per soort vaarwater.

4.2. Ontwikkelingen per soort vaarwater

Onderstaande grafiek geeft de ontwikkelingen in 3 subregio's van het IJsselmeergebied:

7. Jachthavens aan groot water (IJmeer, Markermeer, IJsselmeer en Ketelmeer)
8. Jachthavens in de Randmeren (Gooimeer t/m Vossemeer)
9. Havens binnen de dijk in Flevoland en de regio Zwarte Meer (t/m Vollenhove, het Zwarte Water t/m Hasselt en het Ganzendiep).

Deze subverdeling is gemaakt omdat het eigenlijk om 3 verschillende soorten vaargebieden gaat. Dat blijkt ook uit de ontwikkelingen.

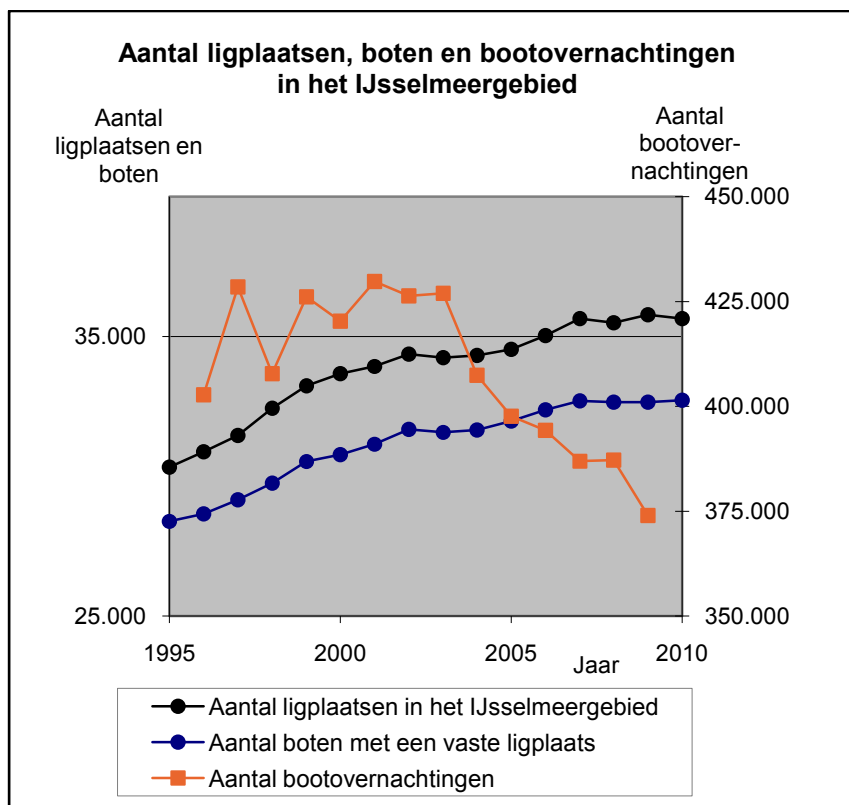

- Ad 1: De ontwikkeling van de watersport in de regio IJsselmeergebied, 'groot water' (rode lijn) kent wat kleine schommelingen, maar groeit eigenlijk vanaf halverwege de 60-er jaren gewoon door als een nagenoeg rechte lijn. Deze curve geeft ook het belang aan van groot open water voor de watersport. Het gaat in dit gebied om ruim 20.375 vaste ligplaatsen en een gemiddelde bezettingsgraad van 92,0%. Het percentage zeiljachten bedraagt 82,5% en de gemiddelde lengte van de schepen is 10,4 meter. De 'drukfactor' is 12%. Binnen het gebied varieert de drukfactor, in Fryslân is hij laag en in Noord-Holland hoog.
- Ad 2: Vanaf halverwege de 60-er jaren tot halverwege de 80-er jaren groeiden de Randmeren mee met het grote water van het IJsselmeergebied. Daarna stokte en stabiliseerde de groei. Het is interessant om de achtergronden van deze ontwikkeling verder te analyseren. In de Randmeren bevinden zich 11.441 ligplaatsen. De gemiddelde bezettingsgraad bedraagt 91,7%. Het percentage zeiljachten bedraagt hier 56,4% en de gemiddelde lengte van de schepen is 8,6 meter. De 'drukfactor' is 10%. Tussen 1965 en 1997 is het aantal ligplaatsen in de Randmeren met 9.000 toegenomen van ca. 2.000 naar 11.000. Uit de grafiek op bladzijde 14 blijkt dat Gelderland nauwelijks van die groei heeft geprofiteerd. Uiteraard hebben de Gelderse havens wel veel bezoekers (passanten) ontvangen, vooral Harderwijk en Elburg.
- Ad 3: De Overijsselse havens zorgen voor de basis van deze lijn. Vervolgens komen de Flevolandse havens binnen de dijk erbij met een sprongetje in het begin van de jaren 70. In dit deel van het IJsselmeergebied liggen ruim 3.800 ligplaatsen. De gemiddelde bezettingsgraad bedraagt 90,9%. Het percentage zeiljachten bedraagt hier 25,4% en de gemiddelde lengte van de schepen is 9,0 meter. De 'drukfactor' is 8%.

Duidelijk is dat deze gebieden sterk verschillen, de toekomst zal ook anders zijn.

4.3. Toekomstverwachting

Vlak voor de zomer van 2009 werd een toename van het aantal passanten ten opzichte van 2008 gemeten. Het was prachtig weer en iedereen was positief, ook in het Platform jachthavens IJsselmeergebied. Uiteindelijk blijkt het aantal passanten in 2009 t.o.v. 2008 toch (weer) te zijn gedaald. De gemiddelde verblijftijd van passanten in havens is wel iets toegenomen.

In de rapportage van vorig jaar zijn al allerlei trends aan de orde geweest die onveranderd van kracht zijn. Wat kan in aanvulling daarop met deze cijfers of marktontwikkelingen nog worden toegevoegd?

Ondanks wat positievere geluiden stagneert de markt nog steeds. Er is geen schepenkerkhof, dus per saldo zal het aantal schepen in Nederland niet afnemen. Wel treden er regionale verschuivingen op, zoals ook uit deze rapportage blijkt. Voor een deel hebben die verschuivingen te maken met havens die hun 'boxmix' aanpassen. Het aantal schepen verandert niet veel, maar de gemiddelde lengte neemt wel toe. Blijkbaar komen er grotere schepen bij en verdwijnen kleinere boten uit het IJsselmeergebied. Er worden dus schepen verkocht. Minder, net als het aantal huizen, maar er beweegt nog wel wat.

De watersporter verandert, men vaart minder, de boot wordt meer een (luxe) caravan. De voorzieningen aan boord zijn met de toename van de scheepslengte ook beter geworden. Walstroom, koelkast, verwarming, televisie, een computer, WIFI en zo zijn er tegenwoordig meer faciliteiten die het verblijf aan boord best prettig maken. Waarom zou je nog varen? Blijf lekker in de haven liggen, geniet van het mooie weer, de sfeer aan boord en de (relatieve) rust. Als het regent is het binnen ook nog comfortabel. Het "activeren" van watersporters kost dus tegenwoordig meer energie.

In dit beeld past ook "de tocht" naar de Waddeneilanden. De gemiddelde verblijftijd van recreatievaartuigen in de havens daar is hoog (ca. 3,5 dagen t.o.v. 1,3 dagen in het IJsselmeergebied). Een drijvend vakantiehuis in de haven is goedkoper dan een huisje op het eiland en je kunt na een paar dagen ook nog naar een ander eiland "hoppen". Het aantal passanten op de Waddeneilanden in 2009 is volgens een voorlopige berekening¹⁴ verder gestegen, ondanks het feit dat de haven van Vlieland laat open ging en het aantal passages door de Afsluitdijk iets is gedaald. De sluispassages bij Kornwerderzand zijn fors toegenomen (+6,9%), maar het aantal passanten in Harlingen is gedaald. Volgens de jachthaven in Harlingen was het in 2009 zulk mooi weer, dat veel boten meteen doorvoeren naar de eilanden.

Door het betere comfort aan boord ligt het voor de hand dat er ook verschuivingen optreden in het seizoen. Het aantal zeilboten dat via het Wad of de Oranjesluizen de Noordzee op gaat en vertrekt naar Scandinavië, België, Engeland en bijvoorbeeld Frankrijk neemt toe. Men heeft meer tijd om verder weg gelegen bestemmingen te bezoeken. Bij grote winterbergingbedrijven in Noord-Duitsland (Oostzee) liggen in loodsen al meer dan 3.000 boten waaronder veel Nederlanders die de Oostzee als vaargebied hebben. Zij overwinteren daar om niet jaarlijks heen en weer te hoeven varen. Anderzijds komen er Engelsen naar Nederland.

Dergelijke trends sluiten voor een deel aan op ervaringen van watersporters die zeggen dat het in de zomer rustig was op het water. "Het was vroeger drukker". Dit zijn geluiden uit sommige gebieden achter de sluis, maar ook uit het IJsselmeer. Het geldt niet voor de Waddeneilanden waar nog steeds en gezien eerdergenoemde trend voorlopig wel een capaciteitsprobleem zal blijven spelen. "Ligplaatshouders keerden (in het voorjaar van 2009) gefrustreerd terug van het Wad. Het was in het weekend een gekkenhuis op Texel". De IJsselmeerhavens aan de Noord-Hollandse kust liggen gunstig voor een weekendje Texel. Omdat de drukte wordt gemeden, zal het in het voor- en naseizoen buiten de weekenden drukker worden op het Wad, omdat er dan meestal wel plaats is.

Watersporters worden veeleisender, dat past ook in het tijdsbeeld. Schepen zijn groter geworden en beter uitgerust. Betere voorzieningen aan boord vragen ook om naventende voorzieningen aan land. Goede op- en afstapmogelijkheden worden belangrijker, mensen worden ouder. Stroomaansluitingen met voldoende (16) ampère om maar iets te noemen. Als de verblijftijd in een haven toeneemt, moet het wel comfortabel zijn.

Foto: Comfortparc, Wessum (L)

¹⁴ Eerste voorlopige gegevens monitor Waddenzee 2009, provincie Fryslân

Zoals vorig jaar al aangegeven, zijn de Friese watersportkernen en toegangsporten druk bezig met het onderwerp functionaliteit, ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid (Friese Merenproject, tweede fase). Voor veel kernen wordt een Masterplan opgesteld waarin deze onderwerpen en de wensen en ervaringen van watersporters een belangrijke rol spelen. Hierbij zijn ook de bestedingen van watersporters een belangrijk aandachtspunt: Waar kan ik liggen, waar is het havenkantoor, waar is de (warme) bakker en de supermarkt, waar kan je lekker eten en wat valt er verder (in de omgeving) te doen? Als je watersporters wilt binden en verleiden om langer te blijven, zijn dit relevante vragen. Zorg en vrije tijd zullen in de toekomst veel werkgelegenheid genereren. De Noord Veluwe verwacht dat in de toekomst bijna 40% van de werkgelegenheid

De omzet van de watersportindustrie in het IJsselmeergebied kan worden geschat op ca. € 630 miljoen per jaar en de bijbehorende werkgelegenheid op 6.000 arbeidsplaatsen (Fte)¹⁵. Het is dus een belangrijke economische sector. De Noord-Veluwe is onderdeel van de tweede toeristische regio van Nederland. Toerisme en recreatie hebben dan ook een belangrijke plek in de lokale economie.

In het Kansenboek Gelderland 2040¹⁶, wordt aangegeven dat de bevolking van de Noord-Veluwe de komende jaren naar verwachting licht zal groeien. Het aandeel ouderen binnen de bevolking neemt sterk toe. In tegenstelling tot het beeld dat velen hiervan hebben, trekken jongeren ook in de toekomst niet massaal weg uit de regio. Het aantal jongeren en de potentiële beroepsbevolking blijven tot 2040 redelijk stabiel, de groep 65+ en zeker ook 75+ groeit flink. De vergrijzing is een gegeven in de regio. De regio biedt de groeiende groep ouderen een aantrekkelijk leefklimaat, waarop op een slimme manier moet worden ingespeeld. Het is daarnaast een interessante opgave het leefklimaat voor de groep van 30 tot 55 jaar aantrekkelijk te houden.

¹⁵ Bewerking Kerncijfers Toerisme Noord-Holland 2002 op basis cijfers NML uit 1999

¹⁶ Gelderland 2040: waar begint uw Toekomst, Kansen voor de Gelderse regio's, provincie Gelderland, oktober 2010

5. Uitbreidingsplannen

5.1 Uitbreidingsplannen bij bestaande jachthavens

24 havens in het IJsselmeergebied hebben uitbreidingsplannen, mogelijkheden of wensen. In totaal gaat het om 2.895 nieuwe ligplaatsen, gespecificeerd door 21 jachthavens. 3 jachthavens hebben aangegeven wel uit te willen breiden, maar hebben geen aantal genoemd. 12 havens zeggen problemen te hebben met de gewenste uitbreiding, waarvan 8 aangeven problemen te hebben met “de overheid”.

2 bestaande jachthavens in Gelderland hebben uitbreidingsplannen voor in totaal 154 nieuwe ligplaatsen. Een haven geeft aan problemen te hebben met de gewenste uitbreiding.

Dit onderzoek geeft inzicht in trends en ontwikkelingen en daar wordt door de jachthavens rekening mee gehouden. De meeste havens met uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden zitten in Flevoland en Noord-Holland. In deze 2 provincies gaat het om bijna 2.300 extra plaatsen. Gezien de economische situatie stellen veel havens hun uitbreidingsplannen uit. Als de verkoop van boten stagneert, is het ook niet zinvol de capaciteit te vergroten, tenzij daar goede argumenten voor zijn.

Herinrichting is een argument. De boten worden groter en de masten worden hoger. Dat betekent dat bijvoorbeeld dat het percentage zeilboten in de Randmeren daalt, omdat nieuwe jachten niet meer onder de Stichtse (Huizen) en Hollandse brug (Naarden) door kunnen. Dit is de reden waarom de indeling van Jachthaven Naarden is aangepast en men zich meer gaat richten op (grotere) motorboten. Het aantal ligplaatsen in Naarden is door de herindeling gedaald.

Een ander argument is de schaal van een haven. Om financieel draagvlak te krijgen voor gewenste of zelfs noodzakelijke voorzieningen, is een bepaalde capaciteit noodzakelijk. Veel oude havens zijn eigenlijk te klein, waardoor investeringen en zelfs onderhoudswerkzaamheden worden uitgesteld. Het gevolg is dat de kwaliteit langzaam verder verslechterd en klanten weglopen.

Een derde argument kan zijn dat de bezettingsgraad in een gebied hoog is en er veel schepen op een wachtlijst staan. Dit probleem speelt met name in Noord-Holland.

In het IJsselmeergebied staan bijna 4.000 schepen op een wachtlijst, waarvan meer dan de helft in Noord-Holland. Het aantal schepen op een wachtlijst zegt niet alles. Deels gaat het om verplaatsingen op basis van prijs, kwaliteit of omdat men qua afmetingen geen passende ligplaats kan krijgen voor de nieuwe boot. Soms staat men op meerdere wachtlijsten genoteerd, maar het kan ook zijn dat men zich niet inschrijft, omdat de gewenste ligplaats in een bepaalde haven toch niet op een redelijke termijn beschikbaar zal komen. Wachtlijsten moeten in ieder geval niet worden gezien als ‘absoluut getal’ of ‘tekort’ aan ligplaatsen. Er zit meer achter. Hoe actueel zijn wachtlijsten, worden ze geregeld opgeschoond? Moet men jaarlijks een bijdrage betalen om op een wachtlijst te blijven staan? Het aantal schepen op een wachtlijst gedeeld door de capaciteit, de ‘drukfactor’, geeft wel een indicatie van de (lokale) ernst van het capaciteitsprobleem (zie hoofdstuk 2.2.1.). De drukfactor in Gelderland is behoorlijk, 14%. In het IJsselmeergebied is de drukfactor het hoogst in het Markermeer (23%), het Nijkerkernauw (29%) en in het Ketelmeer (20%).

5.2. Plannen voor nieuwe jachthavens

In Lelystad, Almere, Blaricum, Muiden, Amsterdam, Hoorn en Oude Zeug (Wieringermeer) zijn nieuwe havens gepland. Verder zijn er in Noord-Holland 6 en in Flevoland nog 7 bestaande havens met uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden. Het nieuwe waterfront van Harderwijk is in het Randmerengebied een van de grootste projecten.

5.2.1. Stagnatie bij de uitvoering

Ondanks genoemde plannen gebeurt er bijna niets. Uit nadere analyse blijkt dat dit niet alleen aan de marktomstandigheden ligt. In het Markermeer en IJmeer veroorzaakt vooral het verkrijgen van een Natuurbeschermingswetvergunning bij gewenste bedrijfsuitbreidingen veel problemen, vertraging en frustraties. Oorzaak is een verschil van mening tussen de provincies Noord-Holland en Flevoland over de wijze waarop getoetst moet worden. Bovendien stagneert de besluitvorming als gevolg van de Toekomstvisie Markermeer IJmeer (TMIJ), opgestart om o.a. de Schaalsprong Almere mogelijk te maken. Voorts wordt de besluitvorming vertraagd door discussies rond het beheerplan over mogelijke effecten van uitvarende boten op vogelpopulaties bij autonome groei. Goede gegevens over de ontwikkeling van de watersport, het gebruik van boten en gedrag van vogels naar soort tijd en plaats

zijn daarbij van onschatbare waarde. In de Waddenzee is men verder en wordt op advies van de Raad van de Wadden¹⁷ onderscheid gemaakt naar type recreant, naar tijd en plaats om generalisering van mogelijke problemen en onnodige beperkingen voor de recreatievaart te voorkomen. Bovendien is door voorlichting¹⁸ veel bereikt en is aangetoond¹⁹ dat ontwikkelingsruimte niet haaks hoeft te staan op bescherming van de natuur.

Ook in de Randmeren zorgt de Natuurbeschermingswet voor veel vertraging. Het waterfront van Harderwijk heeft hier mee te maken gehad, maar ook het IIVR. Voor een van de laatste projecten uit het IIVR, de recreatieve verdiepingen in het Wolderwijd en het Veluwemeer, heeft de provincie Flevoland onlangs de (koepel)vergunning goedgekeurd. Deze ligt nu ter visie en eind januari 2011 is bekend of er beroepszaken gaan dienen bij de Raad van State. Indien er beroep wordt aangetekend, leert de praktijk dat het negen tot twaalf maanden duurt voor de Raad van State een uitspraak kan doen²⁰.

¹⁷ Concept Convenant Vaarrecreatie Waddenzee, Advies aan de Stuurgroep Waddenprovincies (Raad voor de Wadden, 27 september 2006)

¹⁸ De voorlichtingscampagne 'Ik pas op het Wad' en de gedragscode 'Erecode voor Wadvaarders', 2008-heden

¹⁹ Havenvisie Wadden, Verantwoord Varen op het Wad, Oranjewoud en Waterrecreatie Advies, juli 2009

²⁰ Nieuwsbrief IIVR, nummer 26, winter 2010 / 2011

6. Chartervaart en riviercruisevaart

6.1. Traditionele chartervaart en motorchartervaart

De 'traditionele chartervaart' betreft historische schepen die op commerciële basis worden verhuurd. Veelal gaat het om klippers en tjalken. In de afgelopen jaren zijn er ook nieuwe schepen gebouwd die onder deze categorie vallen. De vroeger wel gebruikte term 'bruine vloot' gaat niet meer op. De meeste schepen hebben hun bruine zeilen vervangen door witte zeilen. Het gaat om een volwassen bedrijfstak die kwalitatief goede voorzieningen biedt. Naast de zeilende chartervaart is ook de motorchartervaart belangrijk geworden. Het gaat dan veelal om historische- of voormalige vrachtschepen die zijn verbouwd om groepen mensen te vervoeren. Bekend zijn o.a. de 'fietsboten'. Het schip fungeert als 'varend hotel' en de gasten fietsen van locatie naar locatie.

De chartervaart, zowel de zeilende- als de motorchartervaart, kent het begrip 'vaste ligplaats' nauwelijks. Er wordt gewerkt met begrippen als 'thuishaven', 'opstapplaats' en 'vaargebied'. Een 'opstapplaats' is een plaats in een haven waar de gasten aan boord komen. De meeste traditionele charterschepen hebben een vaste 'opstapplaats'.

Enkhuizen, Hoorn, Monnikendam, Muiden, Medemblik, Kampen, Lelystad, Stavoren, Lemmer en Makkum zijn bekende thuishavens en opstapplaatsen voor de traditionele chartervaart in het IJsselmeergebied. Nadat de schepen hun gasten aan boord hebben, gedragen zij zich als 'passant' en ontstaat ruimte voor bezoekende schepen.

Het aantal plaatsen voor deze schepen wordt bepaald door de lokale omstandigheden en de beschikbare meters kade. Hierbij wordt rekening gehouden met de gemiddelde lengte van de schepen en het aantal schepen dat naast elkaar kan en mag afmeren. In het hele IJsselmeergebied zijn door de (jacht)havens in totaal 603 plaatsen voor traditionele charterschepen opgegeven. De traditionele chartervaart speelt hier dan ook een belangrijke rol.

Een overzicht van het aantal charterschepen, gemiddelde omzet, weekprijzen, totale capaciteit en het aantal overnachtingen is verkrijgbaar bij de Belangenvereniging Beroepschartervaart (BBZ) in Enkhuizen.

De Bataviahaven in Lelystad

De grote tjalken en klippers komen in de Randmeren nauwelijks voor, omdat de doorvaarthoogte beperkt wordt door de Stichtse en Hollandse brug (max. 12,90 m). In de Randmeren wordt wel veel met botters gevaren. Een groot deel van deze historische vloot ligt in Elburg, Harderwijk, Spakenburg en Huizen. In Elburg is op 9 september door Prinses Margriet op de oude locatie van de scheepswerf van de firma Balk de nieuwe Museum Botterwerf geopend.

Foto's: www.bottersselburg.nl

6.2. Riviercruisevaart

De oorsprong van de riviercruisevaart ligt in Duitsland, het bekende 'reisje langs de Rijn'. De schepen zijn groter geworden en tegenwoordig is een lengte van 130 meter geen uitzondering meer. Ook in het IJsselmeergebied neemt het aantal riviercruiseschepen toe. Een aantal komt het gebied binnen via de IJssel, maar ook Amsterdam is voor veel schepen zowel vaardoel als opstapplaats. De riviercruisevaart kent veel internationale passagiers. Als een schip een haven aandoet wordt dit een 'call' genoemd. Amsterdam Cruise Port (ACP) in Amsterdam registreert het aantal 'calls' van schepen in de provincie Noord-Holland. Bekende havens voor dergelijke schepen in het IJsselmeergebied zijn Amsterdam, Enkhuizen, Hoorn en Kampen. Stavoren en Lelystad zijn als haven in opkomst.

Vaak worden bustochten ondernomen of steden bekeken. De bestedingen van de passagiers aan land kunnen aanzienlijk zijn als men de passagiers (via de rederijen) kan verleiden tot een bezoek aan de stad. De schepen zijn georganiseerd via een aantal grote, veelal buitenlandse rederijen, die overtuigd moeten worden een stad of provincie aan te doen.

De lengte van de riviercruise- en passagiersschepen in de Randmeren wordt begrensd door de afmetingen van de sluisen (Roggebotsluis en Nijkerk, scheepslengte max. 85 meter). Harderwijk en Elburg worden regelmatig bezocht, ook omdat daar een aantal rederijen gevestigd zijn. Af en toe bezoekt de Prins Willem Alexander Harderwijk. Dit is het grootste schip dat door de Roggebotsluis kan.

Amsterdam Cruise Port (ACP) heeft ten behoeve van deze rapportage cijfermateriaal over de riviercruisevaart en de motorchartervaart in de provincie Noord-Holland beschikbaar gesteld. In onderstaand overzicht zijn ook havens opgenomen die niet in het IJsselmeergebied liggen.

Gemeente	Aanlopen motorchartervaart			Aanlopen riviercruise		
	2008	2009	Vershil in %	2008	2009	Vershil in %
Alkmaar	74	124	67,6%	75	81	8,0%
Den Helder	51	38	-25,5%	27	21	-22,2%
Enkhuizen	?	138		210	258	22,9%
Haarlem ^{1, 2}	500	176	-64,8%	1	0	-100,0%
Hoorn	64	47	-26,6%	155	245	58,1%
Medemblik	22	36	63,6%	22	9	-59,1%
Purmerend ¹	?	?		?	?	
Waterland ¹	?	8		4	0	-100,0%
Zaanstad	95	56	-41,1%	55	250	354,5%
¹ Havens motorchartervaart						
² Gedeeltelijke stremming sluis medio maart 2009 t/m oktober 2009						
? = Geen registratie						
Bron: Amsterdam Cruise Port, project "Riviercruise en Motorchartervaart Noord-Holland"						

Uit de tabel blijkt dat het aantal aanlopen ('calls') van riviercruiseschepen aan Enkhuizen en Hoorn flink toeneemt. Het aantal "calls" van vaartuigen uit de motorchartervaart vertoont, afhankelijk van de plaats, grote fluctuaties. De bereikbaarheid is beperkt, maar Harderwijk en Elburg zijn interessante plaatsen om te bezoeken. Ook de omgeving is interessant. Meerdere motorchartervaartuigen met fietsers ("fietsboten") bezoeken Harderwijk. Volgens de havenmeester ca. 100 bezoeken of "calls" in 2008²¹.

De Prins Willem Alexander bezoekt Harderwijk ca. 4 keer per jaar.

²¹ Waterfront Harderwijk, Ontwikkeling havens Waterfront Zuid, Waterrecreatie Advies, november 2009

7. Conclusies

De watersport in het IJsselmeergebied is in de afgelopen decennia flink gegroeid. Het aantal ligplaatsen in jachthavens is van ca. 5.000 in 1965 gestegen naar 35.635 in 2010. In de Randmeren is het aantal ligplaatsen in dezelfde periode toegenomen van ca. 2.000 naar bijna 11.500.

In 2010 zijn in opdracht van de provincies alle jachthavens in Overijssel en Gelderland via dezelfde methodiek als in het IJsselmeergebied met een vragenformulier benaderd. Dit heeft in Overijssel tot een kleine aanpassing van de gebiedsindeling van deze rapportage geleid. Het aantal aan het onderzoek in het IJsselmeergebied deelnemende havens is gestegen van 220 naar 230. Het aantal jachthavens in het Gelders deel van het IJsselmeergebied bedraagt 20, dat is twee meer dan in de rapportage van vorig jaar. Toegevoegd zijn een al langer bestaande passantenhaven in Nijkerk en een winterstallingbedrijf in Harderwijk. In de tabellen en grafieken is geen sprake van een trendbreuk omdat deze veranderingen met terugwerkende kracht zijn verwerkt. Het is daardoor wel mogelijk dat cijfers in de rapportage van 2009 niet exact overeenkomen met de nieuwe cijfers van 2009 en 2010 in de nu voorliggende rapportage.

Ten opzichte van 2009, zijn er in 2010 twee jachthavens in het IJsselmeergebied bijgekomen. Er zijn per saldo 67 boten bijgekomen en 133 ligplaatsen verdwenen. Hierdoor is de bezettingsgraad gestegen van 91,3% naar 91,8 %. Het aantal schepen op een wachtlijst is ten opzichte van 2009 met ruim 4,5% gestegen.

In het Gelderse deel van het IJsselmeergebied zijn 48 ligplaatsen en 36 boten verdwenen, waardoor de gemiddelde bezettingsgraad iets is gestegen. In het hele Randmerengebied is de ligplaatscapaciteit met 80 gedaald en het aantal schepen op een wachtlijst is met 100 toegenomen, waarvan 87 in het Gelders deel. Dat is bijna de helft van de toename in het hele IJsselmeergebied. De toename is redelijk verdeeld, in bijna alle delen van de Randmeren zijn de wachtlijsten toegenomen.

Het percentage Duitse ligplaatshouders in het IJsselmeergebied is weer gedaald, dit keer met 0,9% tot 16,3%. In het Gelders deel van het gebied is het percentage Duitsers gedaald naar 15,2%. Tegen alle trends in is het percentage Duitse ligplaatshouders in Noord-Holland met 4,6% toegenomen, vooral in de Kop van Noord-Holland en West Friesland. De achtergrond hiervan is nog onduidelijk. Ook in Flevoland is het aantal Duitsers toegenomen.

Ondanks het mooie weer is het aantal passanten in het IJsselmeergebied in 2009 t.o.v. 2008 gedaald met 5,1% en het aantal bootovernachtingen met 3,4%. De gemiddelde verblijftijd van passanten steeg wel, van 1,30 naar 1,33 nachten. Deze trend is al een aantal jaren gaande, men vaart minder (ondanks wederom een lichte toename van het aantal boten in het gebied).

In Gelderland is het aantal passanten net als in Utrecht nagenoeg gelijk gebleven. In Noord-Holland, Fryslân en Flevoland nam het aantal passanten af, alleen in Overijssel nam het aantal passanten toe. De gemiddelde verblijftijd van passanten in de havens in Gelderland bleef nagenoeg gelijk (1,34), net als het aantal bootovernachtingen (26.655). Het verlengen van de verblijftijd is belangrijk. Het betekent dat mensen meer gaan doen in de omgeving (en dus langer geld uitgeven). In het Randmerengebied steeg het aantal bootovernachtingen iets van 68.135 naar 68.605. De verblijftijd bleef nagenoeg gelijk (1,5).

2009 was het jaar waarin de economische crisis zich echt openbaarde. Er is zelfs geadviseerd vakantie in eigen land door te brengen. Op basis van de passantencijfers is dat niet gelukt, maar het aantal sluispassages in het IJsselmeergebied is in 2009 wel in alle provincies toegenomen. Na een daling in 2008 t.o.v. 2007 met 1,2% is het aantal passages in 2009 t.o.v. 2008 weer met 4,2% gestegen. Een verklaring kan zijn dat uit kostenoverwegingen het aantal dagtochten is toegenomen en het aantal overnachtingen op openbare aanlegplaatsen en/of ankerende schepen. De passages door de Roggebotsluis zijn nagenoeg gelijk gebleven (+0,6%). De passages door de Nijkersluis zijn met 5,3% toegenomen.

De passages vanuit het IJsselmeergebied naar de Waddenzee via Kornwerderzand en Den Oever zijn met 1,2% gedaald en de passages richting Noordzee via de Oranjesluis in Amsterdam met 7% gestegen. Het aantal sluispassages bij Den Oever daalde met 11,7%, o.a. vanwege stremmingen ten behoeve van zoutmetingen in april en mei. De passages in Kornwerderzand namen in 2009 met 6,9% toe. De monitor 2010 over de ontwikkeling van de watersport in de Waddenzee (uitvoering provincie Fryslân) is nog niet gereed. Voorlopige cijfers geven echter aan dat het aantal passanten in de Waddenhavens in 2009 is toegenomen.

In de winter van de 2009 op 2010 bleven 29.249 boten in het IJsselmeergebied, waarvan 2.903 (10%) in Gelderland. Mede door de activiteiten van Jachtcenter Elburg heeft Gelderland een belangrijk deel in het winterstallingaanbod in het IJsselmeergebied. Het aantal boten buiten op de wal, in loodsen en in het water nam toe met 2,5%.

24 jachthavens in het IJsselmeergebied hebben uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden. In totaal gaat het om 2.895 nieuwe ligplaatsen, gespecificeerd door 21 jachthavens. 3 jachthavens hebben aangegeven wel uit te willen breiden, maar hebben geen aantal genoemd.

In Lelystad en Almere, maar ook in het Noord-Hollandse deel van het IJsselmeer zijn een aantal plannen voor nieuwe jachthavens (Oude Zeug, Hoorn, Amsterdam, Muiden en Blaricum). Verder zijn er 7 bestaande havens in Flevoland en 6 in Noord-Holland met uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden. In Gelderland zijn 2 havens met uitbreidingsplannen of wensen en grote plannen voor de ontwikkeling van het waterfront in Harderwijk. Toch gebeurt er niets en dat ligt niet alleen aan de marktomstandigheden. Uit een nadere analyse blijkt dat het verkrijgen van een Natuurbeschermingswetvergunning veel problemen, vertraging en frustraties veroorzaakt.

Er bestaat verschil van mening tussen de provincies Noord-Holland, Flevoland en ook Gelderland over de wijze waarop getoetst moet worden en over de effecten van uitvarende boten op vogelpopulaties. Verder stagneert de besluitvorming door de Toekomstvisie Markermeer IJmeer (TMIJ), opgezet om o.a. de Schaalsprong Almere mogelijk te maken. Ook in discussies rond het Beheerplan wordt uitgebreid ingegaan op de effecten van recreatie op natuur. Goede gegevens over het gedrag van vogels en het gebruik van boten naar soort, plaats en tijd zijn daarbij van onschatbare waarde.

In de rapportage wordt uitgebreid aandacht besteed aan trends in de watersport. De toename van de gemiddelde scheepslengte en het comfort aan boord heeft bijvoorbeeld gevolgen voor het vaargedrag. Om de bestedingen van watersporters te verhogen, is verlenging van de verblijftijd belangrijk. De kwaliteit en functionaliteit van de haven en de omgeving spelen hierbij een belangrijke rol. De omzet van de watersportindustrie in het IJsselmeergebied kan worden geschat op ca. € 630 miljoen per jaar en de bijbehorende werkgelegenheid op 6.000 arbeidsplaatsen (Fte)²².

De traditionele chartervaart met klippers en tjalken speelt vooral in Noord-Holland en Fryslân een belangrijke rol. In Huizen, Spakenburg, Harderwijk en Elburg liggen veel botters. In Elburg is door Prinses Margriet in september 2010 de nieuwe Museum Botterwerf geopend. De Riviercruisevaart tenslotte lijkt zich in het IJsselmeergebied positief te ontwikkelen. Vooral Hoorn en Enkhuizen profiteren hiervan. Het aantal "calls" van vaartuigen uit de motorchartervaart vertoont, afhankelijk van de plaats, grote fluctuaties. Veel "fietsboten" doen Harderwijk aan op een tocht door de Randmeren.

²² Bewerking Kerncijfers Toerisme Noord-Holland 2002 op basis cijfers NML uit 1999

Bijlagen

•	Brief aan de jachthavens	27
•	Tabel: Kengetallen IJsselmeergebied 2010	29
•	Tabel: Kengetallen aandeel provincie Gelderland in het IJsselmeergebied 2010	30
•	Tabel: Kengetallen subregio Randmeren	31
•	Tabel: Totaaloverzicht provincie Gelderland	32
•	Overzicht vuilwaterstations in Gelders deel van de Randmeren	33

Waterrecreatie Advies B.V.
Het Ravelijn 1
Postbus 123, 8200 AC Lelystad
Tel. 0320 21 88 47, fax 0320 28 13 08
Rek. nr. 50.51.79.431 ABN-AMRO
BTW nr. 8160 22 148 B01
K.v.K. nr. 39066758
E-mail: info@waterrecreatieadvies.nl
Website: www.waterrecreatieadvies.nl

Bedrijf
T.a.v. Contactpersoon
Adres
Postcode en woonplaats

Lelystad, 27 april 2010
Betreft: Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied

Geachte heer/mevrouw,

Dit is het 16^e opeenvolgende jaar dat wij de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeer- en Randmerengebied meten. Bijgaand treft u weer het bekende vragenformulier. Wij verzoeken u de gegevens te controleren, eventuele wijzigingen aan te geven en niet te vergeten om de passantengegevens van 2009 in te vullen. Vervolgens graag het ingevulde formulier per fax of in bijgesloten antwoordenvolop terug sturen. Als dank voor uw medewerking krijgt u ook nu weer een overzicht van de belangrijkste resultaten van het afgelopen jaar.

Ook de watersportsector in het IJsselmeergebied heeft last van de crisis. Het totaal aantal boten in het gebied is in 2009 nagenoeg gelijk gebleven. Normaalgesproken neemt het aantal boten met ca. 200 toe. Dat wil niet zeggen dat er niets gebeurt. Er zijn in het afgelopen jaar 183 boten van Duitse en 10 Belgische ligplaatshouders verdwenen. Anderzijds zijn er 158 Nederlanders en 45 andere buitenlanders bijgekomen. Zoals al eens eerder gemeld is dit een bekend fenomeen, het percentage Duitse ligplaatshouders daalt. Het type boten en de gemiddelde scheepslengte verandert ook. Het percentage motorboten is met 1% gestegen en de gemiddelde scheepslengte is met 5 cm toegenomen.

In 2008 daalde het aantal bootovernachtingen van passanten in de jachthavens met 1,3%. Deze afname in het IJsselmeergebied loopt eigenlijk al heel lang. Anderzijds nemen de passages door de Afsluitdijk toe. De schepen worden langer, daardoor zeewaardiger en de techniek en navigatieapparatuur wordt beter. In de vakanties verlaat een toenemend aantal schepen het IJsselmeergebied en gaat het Wad of de Noordzee op. Dat veroorzaakt in het hoogseizoen o.a. knelpunten op de eilanden in de Waddenzee, zeker als mensen hun schip als 'varend vakantiehuis' gaan gebruiken. Dergelijke veranderingen in gedrag zijn belangrijk. Het aantal varende boten kan wel dalen, terwijl de gemiddelde verblijftijd in een haven toeneemt. De gemiddelde verblijftijd van passanten in een haven in het IJsselmeergebied is 1,3 dagen. In de Waddenzee is deze 4. Dat heeft gevolgen voor de economie én voor de natuur.

Passanten en bootovernachtingen:

We hebben de definitie van 'passanten' wat aangescherpt, omdat daarover af en toe verwarring ontstond. Passanten zijn boten, niet het aantal personen aan boord. Uit het onderzoek Vaargedrag IJsselmeergebied en Waddenzee weten we dat er in dit gebied gemiddeld 2,5 personen aan boord zijn. We vragen nu naar het totale aantal bootovernachtingen en naar de gemiddelde verblijftijd. We hebben uw gegevens van 2008 zo goed mogelijk omgezet, maar graag even controleren of we dat goed hebben gedaan en daarna 2009 invullen.

We doen dit onderzoek niet alleen in het IJsselmeergebied, maar ook in de Waddenzee, Noord- en Zuid-Holland en in het Deltagebied. 904 van de 1.568 'jachthavens' (hoofd- en nevenactiviteit) en winterstallingbedrijven in ons bestand hebben één keer of vaker meegedaan. We zijn net gestart met een nulmeting in de provincie Overijssel en langzaam krijgen we Nederland in kaart.

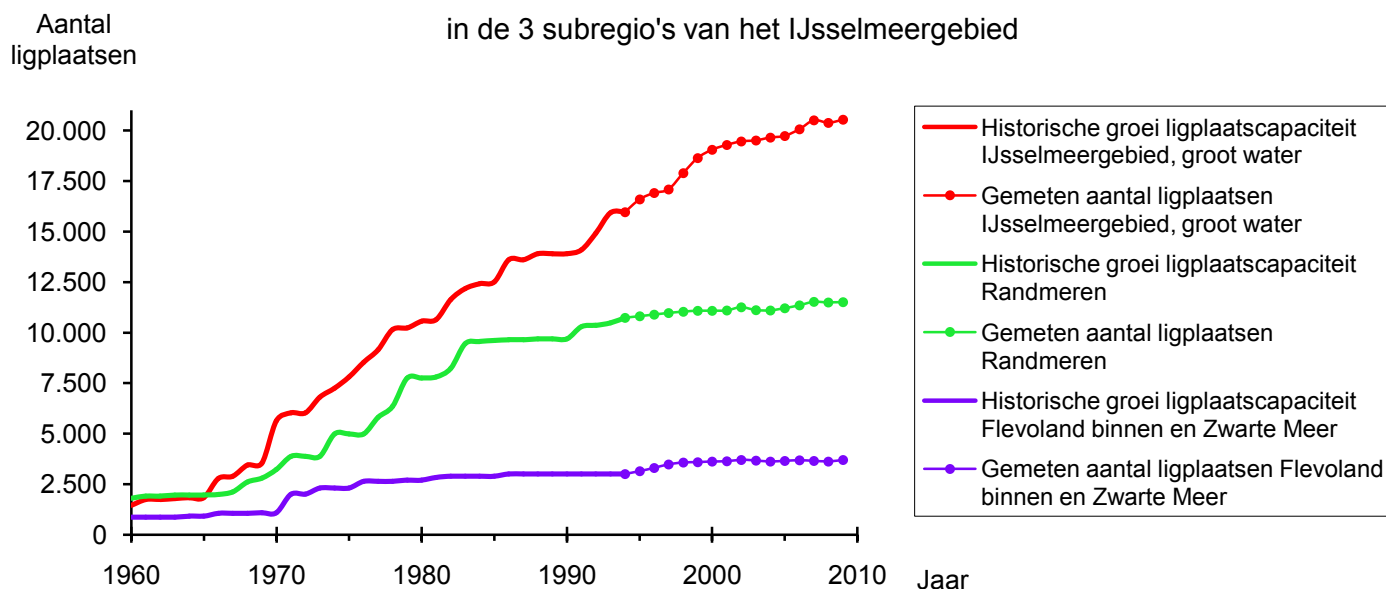
De genoemde 904 havens hebben 110.000 ligplaatsen en een gemiddelde bezettingsgraad van 94,1%. Het totale aantal bootovernachtingen bedraagt ruim 1 miljoen. Passanten (boten) besteden gemiddeld ca. € 90 per dag bij de plaatselijke middenstand en in de havens en dat geeft meteen inzicht in het belang van onze sector. De jaarlijkse omzet van de watersportindustrie in Nederland bedraagt bijna € 2,7 miljard en levert 25.000 volledige arbeidsplaatsen (Fte). Inclusief vakantiekrachten en deeltijdmedewerkers zijn dat uiteraard veel meer personen. Wij hebben bijna al ons onderzoek waaruit deze gegevens blijken al dan niet als PDF op onze website gezet. Ook het onderzoek dat wij over het IJsselmeergebied hebben uitgebracht (zie Nieuws). Per provincie kunt u zien wat de ontwikkelingen zijn geweest.

Onderstaand grafiek geeft de ontwikkelingen in 3 subregio's van het IJsselmeergebied:

7. Jachthavens aan groot water (IJmeer, Markermeer, IJsselmeer en Ketelmeer)
8. Jachthavens in de Randmeren (Gooimeer t/m Vossemeer)
9. Havens binnen de dijk in Flevoland en de regio Zwarte Meer (t/m resp. Vollenhove en het Zwarte Water tot Zwolle).

Deze subverdeling is gemaakt omdat het eigenlijk om 3 verschillende soorten vaargebieden gaat. Dat blijkt ook uit de ontwikkelingen. Volgend jaar zullen we hier verder op ingaan.

Ontwikkeling watersport (2009)

Wij hopen u weer wat nuttige informatie te hebben aangereikt en danken u weer voor uw medewerking aan dit onderzoek.

Met vriendelijke groet

 BV

Bijlage: vragenformulier 2010

Kengetallen IJsselmeergebied

1. Aantal havens (exploitatievorm):

Gemeente haven(s)	:	27	
Commerciële haven(s)	:	134	
Stichtingshaven(s)	:	14	
Verenigingshaven(s)	:	53	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	2	
Totaal	:	230	

2. Recreatievaart:

a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	35.635	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	91,8	%
Aandeel zeilboten	:	68,1	%
Aandeel motorboten	:	31,9	%
Gemiddelde bootlengte	:	9,7	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	82,5	%
Duitsland	:	16,3	%
België	:	0,4	%
Overig	:	0,8	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	3.939	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	2.921	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	4.088	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	373.959	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,3	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	13.374	
Aantal schepen in loodsen	:	5.511	
Aantal beschikbare plaatsen	:	20.527	
Bezettingsgraad droge stalling	:	92,0	%
Aantal schepen in het water	:	10.364	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	24	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	2.895	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	21	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	4	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	8	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	603	
-------------------------------------	---	-----	--

Kengetallen aandeel provincie Gelderland in het IJsselmeergebied**1. Aantal havens (exploitatievorm):**

Gemeente haven(s)	:	3	
Commerciële haven(s)	:	12	
Stichtingshaven(s)	:	0	
Verenigingshaven(s)	:	5	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	0	

Totaal	:	20	

2. Recreatievaart:a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	3.221	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	93,8	%
Aandeel zeilboten	:	45,0	%
Aandeel motorboten	:	55,0	%
Gemiddelde bootlengte	:	8,3	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	84,1	%
Duitsland	:	15,2	%
België	:	0,2	%
Overig	:	0,6	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	440	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	200	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	232	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	25.655	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,3	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	1.529	
Aantal schepen in loodsen	:	670	
Aantal beschikbare plaatsen	:	2.310	
Bezettingsgraad droge stalling	:	95,2	%
Aantal schepen in het water	:	704	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	2	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	154	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	2	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	0	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	1	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	30	
-------------------------------------	---	----	--

Kengetallen subregio Randmeren
1. Aantal havens (exploitatievorm):

Gemeente haven(s)	:	7	
Commerciële haven(s)	:	33	
Stichtingshaven(s)	:	4	
Verenigingshaven(s)	:	11	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	0	

Totaal	:	55	

2. Recreatievaart:a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	11.441	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	91,7	%
Aandeel zeilboten	:	56,4	%
Aandeel motorboten	:	43,6	%
Gemiddelde bootlengte	:	8,6	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	85,3	%
Duitsland	:	13,3	%
België	:	0,4	%
Overig	:	1,0	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	1.164	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	946	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	917	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	68.605	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,5	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	5.182	
Aantal schepen in loodsen	:	1.214	
Aantal beschikbare plaatsen	:	6.937	
Bezettingsgraad droge stalling	:	92,2	%
Aantal schepen in het water	:	3.146	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	11	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	1.109	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	9	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	1	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	5	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	80	
-------------------------------------	---	----	--

Totaaloverzicht provincie Gelderland
1. Aantal havens (exploitatievorm):

Gemeente haven(s)	:	6	
Commerciële haven(s)	:	59	
Stichtingshaven(s)	:	1	
Verenigingshaven(s)	:	31	

Totaal	:	97	

2. Recreatievaart:a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	12.286	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	90,9	%
Aandeel zeilboten	:	26,0	%
Aandeel motorboten	:	74,0	%
Gemiddelde bootlengte	:	8,4	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	86,4	%
Duitsland	:	12,8	%
België	:	0,3	%
Overig	:	0,4	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	1.168	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	1.116	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	811	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	65.508	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,4	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	3.070	
Aantal schepen in loodsen	:	1.799	
Aantal beschikbare plaatsen	:	5.513	
Bezettingsgraad droge stalling	:	88,3	%
Aantal schepen in het water	:	3.835	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	16	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	917	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	14	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	3	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	5	haven(s)

**Vuilwaterstations in Gelders deel van de Randmeren, volgens
www.vuilwater.info**

Indien onderstaande gegevens incompleet of achterhaald zijn, graag contact opnemen met:

Stichting Recreatietoervaart Nederland
Contactpersoon: Manon van Meer
Postbus 102
3970 AC Driebergen
Tel.: 0343-524757
E-mail: m.vanmeer@srn.nl

+++++

Gemeente Elburg
Postbus 70
8080 AB ELBURG
Tel. 0525 68 21 00

Jachthaven Strand Horst
Palmbosweg 18
3853 LB ERMELO
Tel. 0341 56 13 33
Kanaal: 31

WSV Flevo/ Jachthaven De Knar
Postbus 333
3840 AH HARDERWIJK
Tel 0341 42 32 71

WSV Nulde
Strandboulevard 5
3882 RN PUTTEN
Tel. 0341 35 27 32

Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied

Deelrapportage provincie Noord-Holland

2010

Voorwoord

Dit rapport geeft inzicht in de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied inclusief Randmeren, hierna te noemen 'IJsselmeergebied'. Extra aandacht wordt besteed aan de ontwikkelingen in het tot de provincie Noord-Holland behorende deel van het gebied.

Sinds 1994 wordt in opdracht van de meeste omringende provincies, jaarlijks onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied. Sinds vorig jaar krijgen de provincies ieder een op hun grondgebied toegesneden rapportage.

De gevolgde meetmethodiek is onveranderd. Alle jachthavens in het gebied worden benaderd tot een respons van (nagenoeg) 100% is bereikt. Veranderingen in bijvoorbeeld ligplaatscapaciteit, bezettinggraad, type boot, herkomst ligplaatshouders en winterstallingmogelijkheden worden hierdoor direct zichtbaar. Niet alleen de ontwikkelingen in het afgelopen jaar worden gemeten, ook wordt gevraagd naar uitbreidingsplannen, zowel aan bestaande havens als aan gemeenten en projectontwikkelaars. De uitkomsten van het onderzoek, trends in de watersport en toekomstverwachtingen worden jaarlijks besproken met de (37) jachthavens verenigd in het 'Platform jachthavens IJsselmeergebied'. Het platform komt 3 keer per jaar bijeen en fungeert als 'klankbordgroep' voor Waterrecreatie Advies. Er zijn ook een aantal havens uit de Waddenzee die aan dit overleg deelnemen, zodat effecten van het ene gebied op het andere gebied kunnen worden besproken. De resultaten van het overleg zijn voor zover relevant in deze rapportage verwerkt.

Het verzamelen en analyseren van cijfers is noodzakelijk om inzicht te krijgen in hetgeen zich in de watersport afspeelt. Dit is belangrijk voor de sector, voor overheden en het ontwikkelen van beleid, maar ook om eventuele effecten op de in het gebied te beschermen natuurwaarden te kunnen inschatten. 16 jaar geleden, in 1994, wist niemand hoeveel ligplaatsen en boten er in het IJsselmeergebied waren. Die situatie is gelukkig veranderd. Dank zijn wij verschuldigd aan de opdrachtgevers, dit jaar de provincies Noord-Holland, Fryslân, Flevoland, Overijssel, Gelderland en aan Rijkswaterstaat. Ook dank aan de jachthavens die weer bereid waren ons van geactualiseerde gegevens te voorzien.

De provincie Utrecht is ook dit jaar geen opdrachtgever. De jachthavens in Bunschoten en langs de Eem t/m Amersfoort doen wel ieder jaar aan het onderzoek mee. De resultaten van die havens zijn dus wel verwerkt in de totaaloverzichten van het IJsselmeergebied en de Randmeren, maar er is geen op de provincie Utrecht toegesneden rapportage.

Foto omslag: Oude Haven Enkhuizen

Opdrachtgever:

Provincie Noord-Holland
Sector: Economie, Landbouw en Toerisme
Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Contactpersoon: Dhr. J.P. Neuteboom
Tel: 023-5143665

Opgesteld door:

Postbus 123, 8200 AC Lelystad
Tel. 0320 21 88 47, fax 0320 28 13 08
E-mail: info@waterrecreatieadvies.nl
Website: www.waterrecreatieadvies.nl

Inhoudsopgave:

1.	Algemeen	1
1.1.	Doelstelling	1
1.2.	Definities	1
1.3.	Gebiedsindeling	1
1.4.	Methodiek	3
2.	Resultaten jachthavenmonitor 2010	4
2.1.	Aantal jachthavens en exploitatievorm	4
2.2.	Verhuur vaste ligplaatsen	5
2.2.1.	Aantal vaste ligplaatsen, aantal boten, bezettingsgraad en wachtlijsten	5
2.2.2.	Aantal zeil- en motorboten, lengte van de boot	6
2.2.3.	Herkomst ligplaatshouders	7
2.3.	Passanten	8
2.3.1.	Aantal specifieke passantenplaatsen	8
2.3.2.	Aantal bootovernachtingen en verblijftijd bezoekende boten	9
2.3.3.	Aantal persoonsovernachtingen	10
2.4.	Winterstalling	11
3.	Sluizen, sluispassages en het weer in 2009	12
3.1.	Sluizen en sluispassages	12
3.2.	Het weer in 2009	14
4.	Trends	15
4.1.	Ontwikkeling van de watersport (1960 – 2010)	15
4.2.	Ontwikkelingen per soort vaarwater	16
4.3.	Toekomstverwachting	17
5.	Uitbreidingsplannen	19
5.1.	Uitbreidingsplannen bij bestaande jachthavens	19
5.2.	Plannen voor nieuwe jachthavens	19
5.2.1.	Stagnatie bij de uitvoering	19
6.	Chartervaart en riviercruisevaart	20
6.1.	Traditionele chartervaart en motorchartervaart	20
6.2.	Riviercruisevaart	20
7.	Conclusies	22

Bijlagen:

•	Brief aan de jachthavens	26
•	Tabel: Kengetallen IJsselmeergebied 2010	28
•	Tabel: Kengetallen aandeel provincie Noord-Holland in het IJsselmeergebied 2010	29
•	Tabel: Kengetallen subregio Randmeren	30
•	Overzicht vuilwaterstations IJsselmeergebied Noord-Holland	31

1. Algemeen

1.1. Doelstelling

Inzicht geven in de ontwikkeling van de grote watersport door onderzoek te doen bij de jachthavens in het IJsselmeergebied. De resultaten worden vergeleken met de ontwikkelingen in het tot de provincie Noord-Holland behorende deel van het gebied. Waar mogelijk of relevant worden gesignaleerde verschillen verklaard. Om meer inzicht te krijgen in de vaarbewegingen, zijn net als vorig jaar, de sluispassages in het IJsselmeergebied en de sluispassages naar de Waddenzee weer in deze rapportage opgenomen.

1.2. Definities

De door Waterrecreatie Advies gehanteerde definitie van een jachthaven is als volgt: er is sprake van “een jachthaven”, als er verhuur van lig- en/of passantenplaatsen voor de recreatievaart en/of chartervaart dan wel winterstallingactiviteiten plaatsvinden. Daarbij wordt geen ondergrens voor het aantal ligplaatsen gehanteerd. Een jachtmakelaar die in een jachthaven een verkoopsteiger huurt wordt niet als zelfstandige “jachthaven” geteld, maar een jachtwerf die bijvoorbeeld winterstallingmogelijkheden biedt wel. Door uit te gaan van deze definitie is het aantal “jachthavens” meestal groter dan men verwacht. Het geeft echter wel een volledig beeld en ook inzicht in wat er in de winter met de recreatievloot gebeurt. Schepen bij eigen woningen of in sloten en kanalen vallen buiten het onderzoek.

Met passantenplaatsen in jachthavens worden “specifieke passantenplaatsen” bedoeld. Dit zijn plaatsen die niet op seizoen- of jaarbasis worden verhuurd. Niet verhuurde of tijdelijk vrijgekomen ligplaatsen (ligplaatshouder op vakantie of een weekend weg) worden in de praktijk meestal eerst als passantenplaats benut.

1.3. Gebiedsindeling

Het IJsselmeergebied is geen vast afgebakende regio. Het is een grootschalig en uniek zoetwater gebied, van internationale betekenis voor de watersport. Het biedt openheid en ruimte. Meer ruimte dan op de binnenwateren en meer beschutting dan op zee. Lekker zeilen, rust en genieten van de ruimte worden door watersporters genoemd als belangrijkste motieven om in het IJsselmeergebied te varen¹. Behalve IJsselmeer, Markermeer, Gouwezee en IJmeer worden ook de Randmeren en het Ketelmeer en Zwarte Meer tot het IJsselmeergebied gerekend.

De grens tussen kustzone en binnengebied is niet scherp. In 1994, bij de start van dit monitoronderzoek is aan de jachthavens gevraagd of hun ligplaatshouders voornamelijk op het grote water van het IJsselmeergebied of op de binnenwateren waren gericht. Op basis daarvan is destijds de begrenzing van het gebied bepaald.

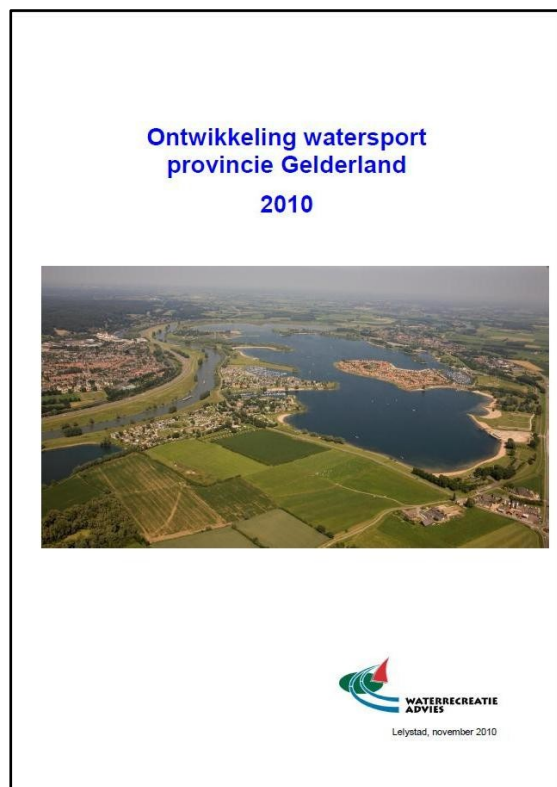
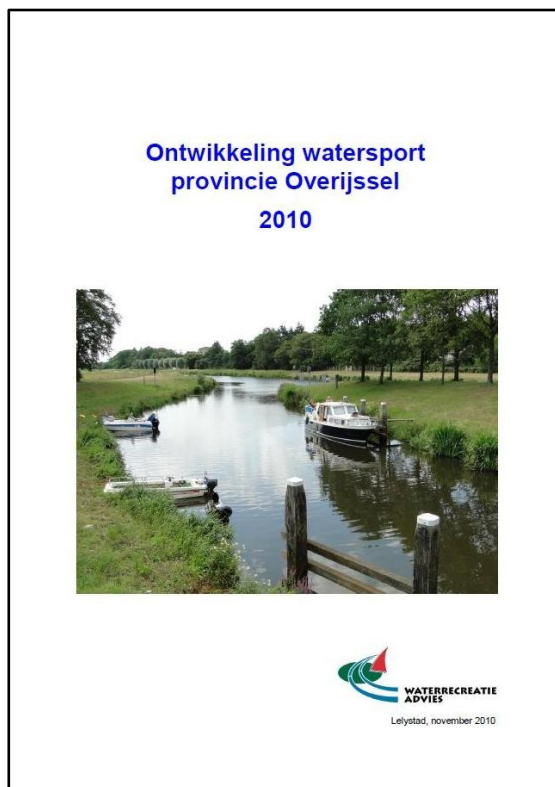

Het blauw aangegeven water op bovenstaand kaartje wordt tot het IJsselmeergebied gerekend. Havens die hieraan grenzen, ook al liggen ze achter de sluis doen mee aan het jaarlijks onderzoek naar de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied². Het water grenst aan de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht, Gelderland, Overijssel en Fryslân.

¹ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003

² Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied, Waterrecreatie Advies, jaarlijkse rapportages 1994 t/m 2010

In 2010 zijn in opdracht van de provincies alle jachthavens in Overijssel³ en Gelderland⁴ via dezelfde methodiek als in het IJsselmeergebied met een vragenformulier benaderd. Dit heeft tot een kleine aanpassing van de gebiedsindeling van deze rapportage geleid.

In **Overijssel** doen nu alle havens in de gemeenten Kampen en Zwartewaterland mee. Van de gemeente Steenwijkerland wordt alleen Vollenhove tot het IJsselmeergebied gerekend. Deze herdefinitie betekent een duidelijker afbakening van het deel van Overijssel dat tot het IJsselmeergebied behoort. In de gemeente Kampen, zijn door deze herindeling de 3 jachthavens achter de Ganzenluis (266 ligplaatsen), terugwerkend aan het IJsselmeergebied toegevoegd. De 2 jachthavens aan het Zwarte Water binnen de gemeente Zwolle (355 ligplaatsen) worden niet meer tot het IJsselmeergebied gerekend. In de tabellen en grafieken is geen sprake van een trendbreuk omdat deze veranderingen met terugwerkende kracht zijn gecorrigeerd.

In **Gelderland** betreft het de havens die aan de Randmeren grenzen (Elburg, Nunspeet, Harderwijk, Ermelo, Nulde en Nijkerk). De provinciale rapportage veroorzaakt verder geen wijzigingen. Het blijkt dat 80% van de watersport in Gelderland zich afspeelt in het rivierengebied, 20% in de Randmeren.

Vanaf 1994 doen alle havens in de provincie **Flevoland** mee, dus inclusief de havens 'binnen de dijk' in de Noordoostpolder en in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland. Qua vaargebied zijn deze havens grotendeels aangewezen op het omringende water in het IJsselmeergebied.

In **Fryslân** doen alle havens in de steden langs de kust mee, ook de havens achter de sluis zoals in Lemmer. In Workum zijn dit de havens tot de spoorbrug en bij Stavoren de havens aan het Johan Frisokanaal tot en met Marina Friesland bij Warns. Het gebied wordt in de verdere rapportage aangeduid als 'Friese IJsselmeerkust'.

Onder de provincie **Utrecht** vallen de havens in Bunschoten en de havens langs de rivier de Eem vanaf Amersfoort.

Net als in Fryslân doen in **Noord-Holland** alleen de havens mee in de steden die aan het IJsselmeergebied grenzen (al dan niet achter de sluis). In Amsterdam is een grens getrokken. De havens achter de Oranjesluis aan de noordkant van het IJ t/m de Sixhaven doen mee en de havens aan het Bovendiep aan 'de monding van het Amsterdam-Rijnkanaal. De overige havens in de stad niet.

³ Ontwikkeling watersport provincie Overijssel 2010, Waterrecreatie Advies, november 2010

⁴ Ontwikkeling watersport provincie Gelderland, Waterrecreatie Advies, november 2010

1.4. Methodiek

Dit jaar zijn alle jachthavens in Overijssel (17 maart), Gelderland (15 juni) en het IJsselmeergebied (27 april) met een vragenformulier benaderd. Havens die eerder aan het onderzoek hebben meegedaan (IJsselmeergebied), krijgen een overzicht met de getallen die men de vorige keer heeft ingevuld en het verzoek wijzigingen aan te geven. De havens kennen de procedure en de spontane respons van deze groep is hoog. Na een herinneringsmailing steeg de respons naar 80%! Niet respondenten worden daarna gebeld tot de respons (nagenoeg) 100% bedraagt.

Bedrijven die nog niet eerder hebben meegedaan, in 2010 de rest van Overijssel en het rivierengebied van Gelderland, krijgen een uitgebreide toelichting bij het vragenformulier. De spontane respons van deze groep is uiteraard lager. Ook zij krijgen een herhalingsmailing en niet-respondenten worden daarna gebeld. Inmiddels heeft meer dan $\frac{3}{4}$ van alle jachthavens in Nederland één of meerdere keren aan dit onderzoek meegedaan. Het belang is dan ook goed uit te leggen en de resultaten van alle onderzoeken worden o.a. op de website Waterrecreatie Advies gepubliceerd. Soms moeten havens meerdere keren worden gebeld, maar het aantal “weigeraars” is uiteindelijk zeer gering. In Overijssel en Gelderland waren 3 nieuwe deelnemers van de 187 jachthavens niet bereid mee te werken. Via internet, Google Earth en kengetallen van havens in de omgeving zijn voor deze “weigeraars” de resultaten zo goed mogelijk geschat zodat toch een compleet beeld ontstaat en een betrouwbare “nulmeting”.

De intensieve aandacht voor Overijssel en Gelderland heeft ertoe geleid dat in het tot deze provincies behorend deel van het IJsselmeergebied ook nog 5 bedrijven zijn gevonden die aan onze definitie “jachthaven” voldoen. We beschouwen dit als ‘voortschrijdend inzicht’ en met terugwerkende kracht zijn de resultaten verwerkt. Het kan daardoor voorkomen dat de cijfers in de rapportage van 2009 niet exact overeenkomen met de nieuwe cijfers van 2009 en 2010 in de nu voorliggende rapportage.

Naast de bestaande jachthavens worden ook gemeenten en projectontwikkelaars benaderd, waarvan bekend is of het vermoeden bestaat dat zij plannen hebben voor het ontwikkelen van nieuwe jachthavens. Deze groep wordt jaarlijks gebeld met de vraag of er ontwikkelingen zijn.

De uitkomsten van het onderzoek, trends in de watersport en toekomstverwachtingen worden besproken met de jachthavens verenigd in het Platform jachthavens IJsselmeergebied. Het platform komt 3 keer per jaar bijeen.

2. Resultaten jachthavenmonitor in 2010

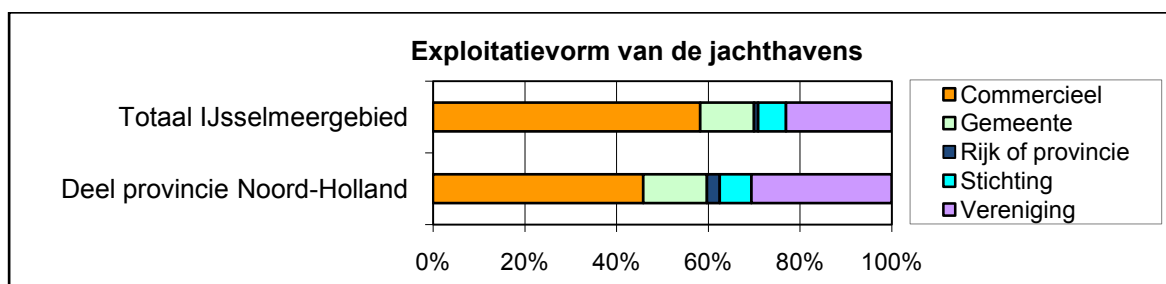
2.1. Aantal jachthavens en exploitatievorm

Exploitatievorm	Aantal jachthavens in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Noord-Holland	
		Aantal jachthavens	Provinciaal aandeel in %
Commercieel	134	33	24,6%
Gemeente	27	10	37,0%
Rijk of provincie	2	2	100,0%
Stichting	14	5	35,7%
Vereniging	53	22	41,5%
Totaal	230	72	31,3%

Ten opzichte van de rapportage in 2009 zijn er per saldo 9 jachthavens bijgekomen. In Vollenhove betreft het een splitsing, van de in 2003 door fusie ontstane haven. De vereniging huurt nu weer zelf de binnenhaven. Ook de tweede nieuwkomer is geen onbekende. In Lelystad heeft een bestaande ondernemer op een nieuwe locatie binnendijks, zijn winterstallingactiviteiten uitgebreid en is er in beperkte mate ook ligplaatsverhuur. De derde nieuwkomer is WSV Wilsum, die sinds eind vorig jaar een kleine jachthaven aan de IJssel beheert. In de Noordoostpolder is een jachtservice bedrijf gestopt met het aanbieden van winterberging, waarmee het niet meer tot de doelgroep behoort.

Reeds jaren bestaande nieuwe deelnemers zijn de passantenhavens in Nijkerk en Hasselt (samen circa 1.300 bootovernachtingen) en 3 winterstallingbedrijven in respectievelijk Harderwijk, Hasselt en Zwartsluis, waarbij de laatste ook over 40 ligplaatsen bleek te beschikken. Verder was vorig jaar al bekend, dat de gemeente Kampen alleen nog de charterschepen afhandelde en het beheer van de passantenstroom aan de watersportvereniging IJsselmuiden had overgedragen. Naar nu is gebleken had genoemde vereniging ook in 2008 en 2009 al een paar ligplaatsen. De nieuwe definitie van de IJsselmeerregio in Overijssel levert per saldo 1 extra jachthaven en het verlies van 89 ligplaatsen op. Het aantal jachthavens in het Noord-Hollandse deel van het IJsselmeergebied is 72 gebleven.

In 2010 behoorde ruim 31% van de jachthavens in het IJsselmeergebied tot de provincie Noord-Holland. Zoals ook uit onderstaande grafiek blijkt, zijn er in Noord-Holland relatief weinig (46%) commerciële havens en relatief veel (31%) verenigingshavens. De enige twee door het Rijk geëxploiteerde havens in het IJsselmeergebied liggen in Noord-Holland, te weten de passantenhaven in Marken en de Museumhaven in Enkhuizen.

Voor een deel van de 230 deelnemers aan het onderzoek is de exploitatie van de haven ook de hoofdactiviteit. Onderstaande tabel laat zien dat 180 van de 230 jachthavens meer dan 20 ligplaatsen hebben. Deze 180 havens beheren 99,3% van de ligplaatscapaciteit in het gebied. Dit is vergelijkbaar met het Noord-Hollandse deel, waar 56 van de 72 havens met meer dan 20 ligplaatsen 99,5% van de capaciteit beheren. Deze havens in Noord-Holland hebben gemiddeld 215 ligplaatsen terwijl de jachthavens met meer dan 20 ligplaatsen in het gehele IJsselmeergebied gemiddeld 197 ligplaatsen hebben.

Soort jachthaven	IJsselmeergebied		Aandeel provincie Noord-Holland	
	Aantal jacht-havens	Totaal aantal ligplaatsen	Aantal jacht-havens	Totaal aantal ligplaatsen
Jachthavens met meer dan 20 ligplaatsen	180	35.377	56	12.015
Jachthavens met maximaal 20 ligplaatsen	22	258	6	63
Passantenhaven, geen vaste ligplaatsen	11	0	4	0
Alleen winterstallingactiviteiten	14	0	5	0
Overig	3	0	1	0
Totaal	230	35.635	72	12.078

In het IJsselmeergebied zijn er 11 jachthavens die zich op passanten richten en geen vaste ligplaatsen verhuren. 14 bedrijven bieden alleen winterstalling aan. De restgroep bestaat uit de Museumhaven in Enkhuizen, de charterhaven van de gemeente Kampen en een wegens faillissement tijdelijk niet actieve jachthaven in Lemmer. De capaciteit van deze haven is tijdelijk op nul gezet, tot een nieuwe exploitant zich aanmeldt.

In dit deel van Noord-Holland bevinden zich 62 jachthavens die ligplaatsen verhuren, 4 specifieke passantenhavens, 5 bedrijven met uitsluitend winterstalling en 1 charterhaven (Enkhuizen).

2.2. Verhuur vaste ligplaatsen

2.2.1. Aantal vaste ligplaatsen, aantal boten, bezettingsgraad en wachtlijsten

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Noord-Holland	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal jachthavens	230	72	31,3%
Aantal vaste ligplaatsen	35.635	12.078	33,9%
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	11.563	35,3%
Gemiddelde bezettingsgraad	91,8%	95,7%	
Aantal schepen op een wachtlijst	3.939	2.187	55,5%
Drukfactor	11%	18%	

In het IJsselmeergebied is de gemiddelde bezettingsgraad 91,8%. Dat ligt een fractie onder de 92% die door HISWA Vereniging als noodzakelijke ondergrens wordt beschouwd om op economisch verantwoorde wijze een jachthaven te kunnen exploiteren. In de provincie Noord-Holland is de gemiddelde bezettingsgraad 95,7%.

In Noord-Holland staan ruim 2.187 boten op een wachtlijst. Dat is 55,5% van alle boten die in het IJsselmeergebied op een wachtlijst staan. Het is dus moeilijk om in Noord-Holland een passende ligplaats te vinden. Afmetingen van de (nieuwe) boot, gewenste box en prijs spelen daarbij een rol. De hoogte van de wachtlijst gedeeld door de beschikbare capaciteit wordt 'de drukfactor' genoemd. Hoe hoger de drukfactor, hoe groter het probleem.

	Tot het IJsselmeergebied behorend aandeel van de Noord-Hollandse WGR-gebieden			
	Kop van Noord-Holland	West-Friesland	Agglomeratie Amsterdam	Gooi- en Vechtstreek
Aantal jachthavens	1	20	39	12
Aantal vaste ligplaatsen	340	3.839	4.989	2.910
Aantal boten op vaste ligplaatsen	320	3.743	4.726	2.774
Gemiddelde bezettingsgraad	94,1%	97,5%	94,7%	95,3%
Aantal schepen op een wachtlijst	0	944	761	482
Drukfactor	0,0%	24,6%	15,3%	16,6%

Wanneer naar de kustzones van de verschillende WGR-gebieden wordt gekeken, is de gemiddelde bezettingsgraad hoog. De drukfactor is het hoogst in West-Friesland. In hoofdstuk 5.1. wordt verder op de achtergronden van wachtlijsten ingegaan.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Noord-Holland		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Aantal jachthavens	230	2	0,9%	72	0	0,0%
Aantal vaste ligplaatsen	35.635	-133	-0,4%	12.078	-75	-0,6%
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	67	0,2%	11.563	-76	-0,7%
Gemiddelde bezettingsgraad in %	91,8%		0,5%	95,7%		0,0%
Aantal schepen op een wachtlijst	3.939	182	4,6%	2.187	77	3,5%

Na herdefiniëring van het gebied blijken er in 2010 t.o.v. 2009 twee jachthavens en 67 boten te zijn bijgekomen. 133 ligplaatsen zijn verdwenen, grotendeels door herinrichting van bestaande havens. De bezettingsgraad is gestegen van 91,3% naar 91,8 %. Het aantal schepen op een wachtlijst is ten opzichte van 2009 met ruim 4,6% toegenomen.

56% van de afname van de ligplaatscapaciteit in het IJsselmeergebied komt voor rekening van de provincie Noord-Holland. Er zijn daar per saldo 75 ligplaatsen verdwenen en 76 boten vertrokken uit het gebied. De bezettingsgraad is daardoor nagenoeg gelijk gebleven. Het aantal schepen op de diverse wachtlijsten is met 77 toegenomen.

De meeste ligplaatsen (85) zijn verdwenen in de Gooi- en Vechtstreek i.v.m. de herinrichting van een haven. In de regio's West-Friesland en de Agglomeratie Amsterdam nam het aantal ligplaatsen met 5 toe. Eenzelfde beeld zien we bij het aantal boten: in de Gooi- en Vechtstreek is het aantal boten met 132 afgenomen terwijl West-Friesland en de Agglomeratie Amsterdam een toename kennen van respectievelijk 43 en 23 boten.

Dit heeft tot gevolg dat de bezettingsgraad in de Gooi- en Vechtstreek afneemt en in de andere twee regio's toeneemt. De wachtlijsten nemen alleen toe in de gebieden West-Friesland en Gooi- en Vechtstreek.

2.2.2. Aantal zeil- en motorboten, lengte van de boot

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Noord-Holland	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	11.563	35,3%
Aantal zeilboten	22.272	8.724	39,2%
Aantal motorboten	10.442	2.839	27,2%
Aandeel zeilboten	68,1%	75,5%	
Aandeel motorboten	31,9%	24,5%	
Gemiddelde bootlengte	9,68 m	9,72 m	

Uit bovenstaande tabel blijkt dat er vooral zeilboten (75%) in het Noord-Hollandse deel van het IJsselmeergebied varen, dit ligt ruim 7% hoger dan in het gehele IJsselmeergebied.

	Tot het IJsselmeergebied behorend aandeel van de Noord-Hollandse WGR-gebieden			
	Kop van Noord-Holland	West-Friesland	Agglomeratie Amsterdam	Gooi- en Vechtstreek
Percentage zeilboten	97,0%	90,4%	62,8%	74,3%
Percentage motorboten	3,0%	9,6%	37,2%	25,7%
Gemiddelde bootlengte	11,0 m	10,4 m	9,5 m	8,9 m

De zeilboten bevinden zich vooral in de Kop van Noord-Holland en West-Friesland, terwijl in de Agglomeratie Amsterdam het percentage motorboten hoger dan gemiddeld is. In de noordelijke regio's Kop van Noord-Holland en West-Friesland zijn de boten gemiddeld ook wat langer.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Noord-Holland		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Aantal zeilboten	22.272	39	0,2%	8.724	-59	-0,7%
Aantal motorboten	10.442	28	0,3%	2.839	-17	-0,6%
Totaal aantal boten	32.714	67	0,2%	11.563	-76	-0,7%
Gemiddelde bootlengte	9,68 m	0,04 m	0,5%	9,72 m	0,09 m	0,9%

Hoewel het aantal boten in het IJsselmeergebied weer iets is toegenomen, is in Noord-Holland een kleine afname te zien. Het aandeel motorboten in het IJsselmeergebied is sinds 2009 onveranderd 31,9% gebleven. De gemiddelde bootlengte is 4 cm gestegen.

De gemiddelde lengte van de boten in Noord-Holland is in tegenstelling tot vorig jaar toegenomen. Havens passen hun 'boxmix' aan, waardoor ruimte ontstaat voor grotere boten.

2.2.3. Herkomst ligplaatshouders

	Totaal in het IJsselmeergebied		Aandeel provincie Noord-Holland	
	Aantal	Verdeling in %	Aantal	Verdeling in %
Boten op vaste ligplaatsen	32.714		11.563	
Ligplaatshouders uit Nederland	26.987	82,5%	10.699	92,5%
Ligplaatshouders uit Duitsland	5.343	16,3%	664	5,7%
Ligplaatshouders uit België	115	0,4%	49	0,4%
Ligplaatshouders uit overige landen	269	0,8%	151	1,3%

Naast Nederlanders, Duitsers en Belgen zijn in het IJsselmeergebied nog 269 ligplaatshouders afkomstig uit andere landen. 56% van deze ligplaatshouders uit de categorie 'overige landen', vooral Engelsen, heeft een ligplaats in het Noord-Hollandse deel van het IJsselmeergebied. De meesten werken in de Randstad, maar er zijn ook Engelsen die hier een vaste ligplaats hebben en met het vliegtuig komen.

	Tot het IJsselmeergebied behorend aandeel van de Noord-Hollandse WGR-gebieden			
	Kop van Noord-Holland	West-Friesland	Agglomeratie Amsterdam	Gooi- en Vechtstreek
Ligplaatshouders uit Nederland	98,0%	89,0%	94,6%	93,2%
Ligplaatshouders uit Duitsland	2,0%	9,9%	3,9%	3,7%
Ligplaatshouders uit België	0,0%	0,4%	0,3%	0,7%
Ligplaatshouders uit overige landen	0,0%	0,8%	1,2%	2,3%

Het valt op dat in de regio West-Friesland het percentage Duitse ligplaatshouders bijna 10% is.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Noord-Holland		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Ligplaatshouders uit Nederland	26.987	185	0,7%	10.699	-106	-1,0%
Ligplaatshouders uit Duitsland	5.343	-51	-0,9%	664	29	4,6%
Ligplaatshouders uit België	115	6	5,5%	49	-3	-5,8%
Ligplaatshouders overige landen	269	-73	-21,3%	151	4	2,7%
Totaal	32.714	67	0,2%	11.563	-76	-0,7%

De herkomst van de ligplaatshouders in het totale IJsselmeergebied verschuift. Zo was in 2009 81,8% afkomstig uit Nederland tegen 82,5% nu. Het aandeel buitenlandse en vooral Duitse ligplaatshouders in het IJsselmeergebied daalt en dit proces loopt al een aantal jaren.

Opvallend dit jaar is dat het aantal Duitse ligplaatshouders in het Noord-Hollands deel van het IJsselmeergebied toeneemt, vooral in de Kop van Noord-Holland en in West-Friesland en dat er Nederlanders verdwijnen. De achtergrond hiervan is onduidelijk. Ook in Flevoland nam het aantal Duitse ligplaatshouders toe (+24).

2.3. Passanten

Passanten zijn de bezoekende boten die tegen betaling in een jachthaven verblijven. Gebruikelijk is dat passanten tijdelijk vrijgekomen of niet verhuurde vaste ligplaatsen gebruiken. Sommige historische havensteden of steden met een bijzonder achterland trekken meer passanten dan het aantal uitvarende ligplaatshouders. Voor deze bezoekers worden speciale plaatsen gereserveerd. Deze plaatsen worden 'specifieke passantenplaatsen' genoemd en worden niet op jaar- of seizoensbasis verhuurd.

Ook komt het voor dat passanten tegen een speciaal tarief in de vorm van een week- of maandkaart langer in een haven verblijven. In die gevallen wordt de boot vaak voor een periode onbemand achtergelaten. Niet alle jachthavens weten hoeveel bootovernachtingen aan deze "*langpassanten*" moeten worden toegerekend. Bij de bepaling van de gemiddelde verblijftijd worden deze langpassanten zonder persoonsovernachtingen niet meegeteld.

2.3.1. Aantal specifieke passantenplaatsen

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Noord-Holland	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal jachthavens	230	72	31,3%
Aantal vaste ligplaatsen	35.635	12.078	33,9%
Aantal niet verhuurde ligplaatsen	2.921	515	17,6%
Aantal specifieke passantenplaatsen	4.088	1.463	35,8%

Het betreft hier specifieke passantenplaatsen in jachthavens. Aanlegplaatsen in het landelijk gebied zitten hier niet in.

Tekort aan specifieke passantenplaatsen tijdens SAIL 2010

	Tot het IJsselmeergebied behorend aandeel van de Noord-Hollandse WGR-gebieden			
	Kop van Noord-Holland	West-Friesland	Agglomeratie Amsterdam	Gooi- en Vechtstreek
Aantal specifieke passantenplaatsen	0	903	410	150

2.3.2. Aantal bootovernachtingen en verblijftijd bezoekende boten

Op het moment dat het monitoronderzoek werd gehouden, zomer 2010, konden de havens nog geen bezoekersaantallen voor heel 2010 opgeven. Daarom wordt standaard gevraagd naar de bezoekende schepen in het voorgaande jaar. Onderstaande tabellen gaan dan ook over de passanten in 2009.

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Noord-Holland	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal jachthavens	230	72	31,3%
Aantal bootovernachtingen in 2009	373.959	162.401	43,4%
Gemiddelde verblijftijd (dagen)	1,3	1,3	

Als de gemiddelde verblijftijd in het IJsselmeergebied gemiddeld 1,3 dagen is, gaat het dus om 373.959 **bootovernachtingen** / 1,3 verblijfsdagen = ca. 285.000 **bezoekende boten**. Uit diverse onderzoeken naar het vaargedrag van watersporters⁵ is gebleken, dat 60-70% van de passanten zijn thuishaven elders in het IJsselmeergebied heeft. Daarnaast zijn belangrijke herkomstgebieden de Friese binnenwateren en de Hollandse Plassen.

	Tot het IJsselmeergebied behorend aandeel van de Noord-Hollandse WGR-gebieden			
	Kop van Noord-Holland	West-Friesland	Agglomeratie Amsterdam	Gooi- en Vechtstreek
Aantal bootovernachtingen in 2009	3.685	85.607	52.442	20.667
Gemiddelde verblijftijd	1,0	1,2	1,4	1,4

Verschillen met monitor 2009

Het aantal specifieke passantenplaatsen in het IJsselmeergebied is vooral in Fryslân en Flevoland toegenomen (+ 177). Het aantal passantenplaatsen in Noord-Holland bleef nagenoeg gelijk.

⁵ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003;
Onderzoek vaargedrag Randmeren en binnenwateren van Flevoland, Waterrecreatie Advies, december 2006;
Onderzoek vaargedrag Fryslân en Leeuwarden, Waterrecreatie Advies, oktober 2007.

Het aantal passanten in het IJsselmeergebied is in 2009 t.o.v. 2008 gedaald met 5,1%, het aantal bootovernachtingen met 3,4%. De gemiddelde verblijftijd steeg van 1,30 naar 1,33 nachten. Deze trend is al een aantal jaren gaande, men vaart minder (ondanks wederom een lichte toename van het aantal boten in het gebied).

In Noord-Holland is het aantal passanten gedaald met 4%. De gemiddelde verblijftijd van passanten in de havens nam toe van 1,28 naar 1,29, daardoor daalde het aantal bootovernachtingen van 168.153 naar 162.401 (- 3,4%). De gemiddelde verblijftijd in de havens in de Kop van Noord-Holland en West-Friesland is relatief laag. Dat komt deels omdat veel schepen in de Kop van Noord-Holland op weg zijn naar de Waddenzee. Het verlengen van de verblijftijd is belangrijk. Het betekent dat mensen meer gaan doen in de omgeving (en dus langer geld uitgeven). In het Randmerengebied steeg het aantal bootovernachtingen iets van 68.135 naar 68.605. De verblijftijd bleef daar nagenoeg gelijk (1,5).

2009 was het jaar waarin de economische crisis zich echt openbaarde. Er is zelfs geadviseerd vakantie in eigen land door te brengen. Op basis van bovenstaande passantencijfers is dat niet gelukt. Sluispassages laten echter een ander beeld zien. In hoofdstuk 3 wordt verder op deze materie ingegaan.

2.3.3. Aantal persoonsovernachtingen

In voorgaande jaren zijn door Waterrecreatie Advies diverse onderzoeken uitgevoerd, waarbij toervaarders rechtstreeks werden benaderd met een reeks vragen over hun vaargedrag, waaronder de vraag: "Met hoeveel personen bent u meestal aan boord?"

In navolgende tabel staan de resultaten van deze onderzoeken. Het aantal personen aan boord is niet over het gehele jaar constant. In de schoolvakanties varen er veel meer gezinnen met kinderen, dan in het voor- en naseizoen. De onderzoeken zijn verdeeld over het gehele vaarseizoen uitgevoerd.

Aantal personen aan boord, volgens de diverse onderzoeken naar het vaargedrag van watersporters:

Vaargebied	Zeilboten	Motorboten
IJsselmeergebied & Waddenzee ⁶	2,5	2,5
Noordzee ⁷	2,7	2,1
Randmeren en binnenwateren Flevoland ⁸	2,7	
Amsterdam ⁹	2,4	
Fryslân en Leeuwarden ¹⁰	2,8	
Deltagebied ¹¹	2,9	2,6

Het gemiddeld aantal personen aan boord van recreatievaartuigen in het tot het IJsselmeergebied behorende deel van de provincie Noord-Holland kan worden geschat op 2,5. Daarmee genereren de bezoekende boten in de jachthavens ruim 406.000 **persoonsovernachtingen** (=162.401 bootovernachtingen x 2,5 personen).

Niet alleen de bezoekende boten generen overnachtingen, ook de ligplaatshouders verblijven gedurende het vaarseizoen een aantal nachten in de eigen haven aan boord, al dan niet na afloop van een dagtocht. Op basis van een onderzoek in Aalsmeer wordt gerekend met gemiddeld 20 overnachtingen per seizoen in de eigen haven¹². Daarmee genereren de 11.563 verhuurde ligplaatsen nog ca. 578.000 **persoonsovernachtingen** (= 11.563 boten x 20 overnachtingen x 2,5 personen). Het totale aantal persoonsovernachtingen in de havens in het Noord-Hollandse deel van het IJsselmeergebied kan derhalve worden geschat op bijna 1 miljoen.

⁶ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003

⁷ Onderzoek vaargedrag Noordzee, Waterrecreatie Advies, januari 2004

⁸ Onderzoek vaargedrag Randmeren en Flevoland, Waterrecreatie Advies, december 2006

⁹ Onderzoek watersport Amsterdam, Waterrecreatie Advies, oktober 2006

¹⁰ Onderzoek vaargedrag Fryslân en Leeuwarden, Waterrecreatie Advies, oktober 2007

¹¹ Onderzoek vaargedrag Deltagebied, Waterrecreatie Advies, januari 2004

¹² Onderzoek gemeente Aalsmeer over verblijf aan boord in verband met Toeristenbelasting

Naast de overnachtingen in jachthavens is het mogelijk om bijvoorbeeld in de Randmeren te overnachten op aanlegplaatsen van de Stichting Gastvrij(e) Meren. Er zijn geen aanlegplaatsen van de Marrekrite in het IJsselmeergebied. Staatsbosbeheer is eigenaar van het eiland De Kreupel boven Andijk. Op dit eiland hebben in 2009 ruim 250 boten overnacht. Overnachtingen op dergelijke aanlegplaatsen "in het landelijk gebied" worden niet in de berekeningen meegenomen.

2.4. Winterstalling

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Noord-Holland	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	11.563	35,3%
Aantal boten buiten op de wal	13.374	4.373	32,7%
Aantal boten binnen in een loods	5.511	1.273	23,1%
Aantal boten dat in het water blijft	10.364	3.869	37,3%
Totaal aantal boten in de winter	29.249	9.515	32,5%
Percentage boten dat in gebied blijft	89,4%	82,3%	

Uit de tabel blijkt dat in de winter 32,5% van alle boten in het IJsselmeergebied in het Noord-Hollandse deel overwinteren. Het aanbod aan winterstallingmogelijkheden in loodsen in het Noord-Hollands deel van het IJsselmeergebied is verhoudingsgewijs beperkt. Binnendijks, o.a. in Alkmaar bevinden zich nog een aantal grote stallingbedrijven.

	Tot het IJsselmeergebied behorend aandeel van de Noord-Hollandse WGR-gebieden			
	Kop van Noord-Holland	West-Friesland	Agglomeratie Amsterdam	Gooi- en Vechtstreek
Aantal boten op vaste ligplaatsen	320	3.743	4.726	2.774
Aantal boten buiten op de wal	70	1.015	2.177	1.111
Aantal boten binnen in een loods	75	409	564	225
Aantal boten dat in het water blijft	120	1.378	1.625	746
Totaal aantal boten in de winter	265	2.802	4.366	2.082
Percentage boten dat in gebied blijft	82,8%	74,9%	92,4%	75,1%

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Noord-Holland		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Aantal boten buiten op de wal	13.374	-69	-0,5%	4.373	-71	-1,6%
Aantal boten binnen in een loods	5.511	55	1,0%	1.273	28	2,2%
Aantal boten dat in het water blijft	10.364	133	1,3%	3.869	48	1,3%
Totaal aantal boten in de winter	29.249	119	0,4%	9.515	5	0,1%

Het aantal boten dat in de winter in het IJsselmeergebied verblijft, is gestegen van 29.130 in 2009 (winter 2008 – 2009) naar 29.249 in 2010 (winter 2009 – 2010). Het aantal boten in het water en in winterstallingloodsen is toegenomen. Het aantal boten buiten op de wal is afgenomen. Dit geldt zowel voor het hele IJsselmeergebied als voor Noord-Holland.

3. Sluizen, sluispassages en het weer in 2009

3.1. Sluizen en sluispassages

Het jaarlijkse onderzoek naar de ontwikkeling van de watersport geeft inzicht in de ontwikkeling van het aantal boten, ligplaatsen, passanten, bezettingsgraad etc. Om meer inzicht te krijgen in bijbehorende vaarbewegingen, zijn ook de sluispassages in het gebied bijeen gebracht. De passagecijfers zijn afkomstig van de betrokken beheerders. Bij de grotere sluizen wordt beroeps- en recreatievaart apart geteld, bij de kleinere vaak niet. Slechts een deel van de in dit overzicht opgenomen sluizen kunnen als toegangspoorten tot het IJsselmeergebied worden beschouwd, de overigen liggen in het gebied en geven inzicht in de intensiteit van de vaarbewegingen ter plaatse.

Kaart: Beleidsvisie Recreatietoervaart Nederland 2008. De nummers corresponderen met de sluizen in de tabel op de volgende bladzijde.

Doorvaartmaten basistoervaartnet in Nederland						
	Zeil- en motorbootroute			Motorbootroute		
	Categorie	mast-hoogte	diep-gang	Categorie	opbouw-hoogte	diep-gang
Verbindings-water	AZM	30,00	2,10	AM	HWJH ¹⁾ : per route beoordelen met minimum 3,40m.	1,50
Onsluitings-water	BZM	30,00	1,90	BM	HWJH ¹⁾ : per route beoordelen met minimum 2,75m.	1,50
Onsluitings-water met doorvaartbeperkingen	CZM	komen niet voor, dan normering niet nodig		CM	2,75	1,40
	DZM			DM	2,40	1,10

¹⁾ HWJH= „Houden wat je hebt“

Sluispassages in de provincie Flevoland

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
1	Houtribsluizen	Lelystad	21.964	21.205	759	3,6%	24.123
2	Roggebotsluis	Dronten	25.493	25.331	162	0,6%	26.703
3	Nijkerkersluis	Nijkerk	25.521	24.230	1.291	5,3%	25.812
4	Zuidersluis	Almere	4.323	3.628	695	19,2%	3.649
5	Vaartsluis	Almere	3.402	2.512	890	35,4%	2.535
6	Noordersluis	Lelystad	3.688	3.313	375	11,3%	3.353
7	Larsersluis	Zeewolde	1.514	1.432	82	5,7%	1.365
8	De blauwe Dromer	Zeewolde	2.882	2.620	262	10,0%	2.629
9	Kampersluis	Ketelhaven	2.836	2.748	88	3,2%	2.774
10	Ketelsluis	Ketelhaven	5.712	5.666	46	0,8%	5.633
11	Voorstersluis	Kraggenburg	6.047	7.047	-1.000	-14,2%	6.578
12	Friesesluis	Lemmer	4.838	5.284	-446	-8,4%	5.001
13	Urkersluis	Urk	3.338	2.936	402	13,7%	2.880
14	Marknessersluis	Marknesse	4.859	5.662	-803	-14,2%	5.310
15	Almere-Haven sluis ¹	Almere	3.120	3.000	120	4,0%	3.000
			119.537	116.614	2.923	2,5%	121.345

Sluispassages in de provincie Fryslân

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
16	Lemstersluis ²	Lemmer	16.220	15.696	524	3,3%	14.631
17	Prinses Margrietsluis	Lemmer	27.180	26.463	717	2,7%	27.411
18	Johan Frisosluis	Stavoren	42.013	39.212	2.801	7,1%	39.082
19	Sylroedesluis ¹	Hindeloopen	1.100	1.000	100	10,0%	1.000
20	Sluis Workum ²	Workum	15.549	13.894	1.655	11,9%	13.696
21	Sluis Makkum ^{1,2}	Makkum	4.500	3.943	557	14,1%	3.219
22	Lorentzsluizen	Kornwerderzand	41.449	38.758	2.691	6,9%	38.127
23	Linthorst Homansluis	Nijetrijne	25.508	26.979	-1.471	-5,5%	26.724
			173.519	165.945	7.574	4,6%	163.890

Sluispassages in de provincie Noord-Holland

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
24	Stevensluis	Den Oever	26.649	30.165	-3.516	-11,7%	33.364
25	Stontelersluis ²	Den Oever	408	356	52	14,6%	244
26	Westerhavensluis ²	Medemblik	5.110	4.369	741	17,0%	4.029
27	Zeesluis Edam ²	Edam	6.257	4.910	1.347	27,4%	4.064
28	Kloosterdijksluis ²	Monnickendam	6.887	5.647	1.240	22,0%	8.393
29	Grafelijkheidssluis ²	Monnickendam	6.864	5.645	1.219	21,6%	onbekend
30	Oranjesluizen	Amsterdam	60.028	56.072	3.956	7,1%	58.111
31	Groote Zeesluis ²	Muiden	26.587	25.375	1.212	4,8%	26.008
32	Naviduct	Enkhuizen	69.749	66.746	3.003	4,5%	69.296
			208.539	199.285	9.254	4,6%	203.509

Sluispassages in de provincie Overijssel

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
33	Sluis Kuinre	Kuinre	3.929	4.058	-129	-3,2%	4.284
34	Sluis Blokzijl	Blokzijl	18.031	17.087	944	5,5%	17.305
35	Arembergersluis	Zwartsluis	13.296	12.093	1.203	9,9%	11.483
36	Beukerssluis	Wanneperveen	21.341	19.829	1.512	7,6%	19.534
37	Ganzensluis	IJsselmuiden	11.090	11.212	-122	-1,1%	11.560
			67.687	64.279	3.408	5,3%	64.166

¹ Sluispassages zijn bij benadering

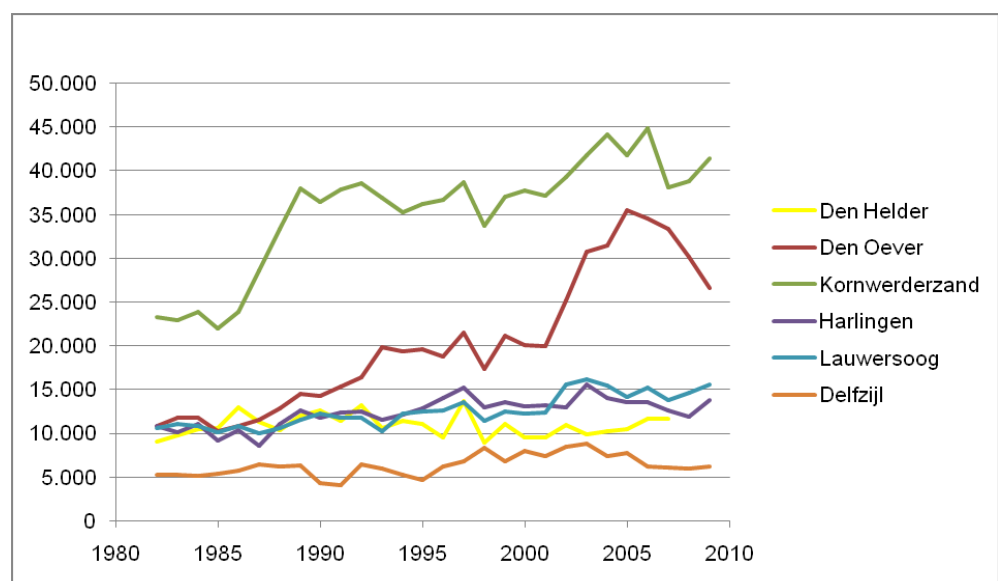
² Sluispassages zijn totaal telling, beroepsvaart niet of minimaal

Uit het overzicht blijkt dat het aantal sluispassages in het IJsselmeergebied in 2009 in alle provincies is toegenomen. Na een daling van het aantal sluispassages in 2008 t.o.v. 2007 met 1,2% is het aantal passages in 2009 t.o.v. 2008 weer met 4,2% gestegen. Vermoedelijk heeft het weer daarbij een belangrijke rol gespeeld en misschien ook wel de crisis. Het aantal passanten en betaalde bootovernachtingen bij jachthavens is in dezelfde periode gedaald. Het kan zijn dat uit kostenoverwegingen het aantal dagtochten is toegenomen en het aantal overnachtingen op openbare aanlegplaatsen en/of ankerende schepen. De toename van het aantal sluispassages en de afname van het aantal passanten is op grond van dit onderzoek niet te verklaren. Rond het IJsselmeer en Markermeer zijn niet veel openbare aanlegplaatsen.

Navraag leert dat de aanlegplaatsen op de Kreupel na de opening in 2008 door een toenemend aantal passanten wordt bezocht. Deze aanlegplaats wordt niet als "jachthaven" geteld. Er zijn nog een aantal van dergelijke locaties in het gebied, waar bezoekende schepen niet worden geregistreerd en men dus gratis kan liggen. De mogelijkheden om te ankeren zijn mede afhankelijk van het weer en de windrichting. Voor de Friese kust bij Hindeloopen en Makkum / Kornwerderzand wordt veel geankerd en afhankelijk van de wind ook langs de Noord-Hollandse kust. In Flevoland gaat het vooral om Pampushaven, Block van Kuffeler en Lelystad. In de Randmeren exploiteert de Stichting Gastvrij(e) bijna 400 openbare aanlegplaatsen op verschillende locaties. Het is zinvol ook naar het gebruik van dergelijke locaties onderzoek te doen. Op de Kreupel hebben in 2009 ruim 270 boten overnacht.

Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de passages naar de Waddenzee over een reeks jaren. Het is duidelijk dat het aantal schepen dat richting Waddenzee (en Noordzee) vaart stijgt¹³. Vanaf globaal 1985 namen vooral de passages via Kornwerderzand toe. Vanaf 2000 is ook een sterk stijgende lijn waarneembaar ten aanzien van de sluispassages bij Den Oever. Deze groei heeft te maken met het instellen van een 24-uurs bediening in Den Oever en het ondieper worden van de Boontjes tussen Kornwerderzand en Harlingen.

In 2009 is sprake van een trendbreuk. De passages vanuit het IJsselmeergebied naar de Waddenzee via Kornwerderzand en Den Oever zijn met 1,2% gedaald en de passages richting Noordzee via de Oranjesluis in Amsterdam met 7% gestegen. Het is zinvol ook van de passages in Amsterdam en IJmuiden een meerjarenoverzicht te maken.

De daling richting Waddenzee komt volledig ten laste van Den Oever, -11,7%, terwijl in Kornwerderzand de passages met 6,9% toenamen. Navraag leert dat de negatieve uitschieter in Den Oever o.a. is veroorzaakt door stremmingen voor zoutmetingen in april en mei (ca. -2.200 passages).

Het bijhouden van sluispassages in het IJsselmeergebied, bij voorkeur over een reeks van jaren, geeft belangrijke aanvullende informatie over (de gevolgen van) de ontwikkeling van de watersport, veranderingen in het gebruik en de invloed van het weer.

3.2. Het weer in 2009

In 2009 was het warm. In De Bilt bedroeg de gemiddelde temperatuur 10,5 graden tegen 9,8 graden normaal. Bovendien was het zeer zonnig: 2009 hoort tot de zonnigste jaren sinds de metingen begonnen in 1901. De zon scheen gemiddeld ruim 300 uur meer dan gewoonlijk. Verder viel er minder regen dan gewoonlijk.

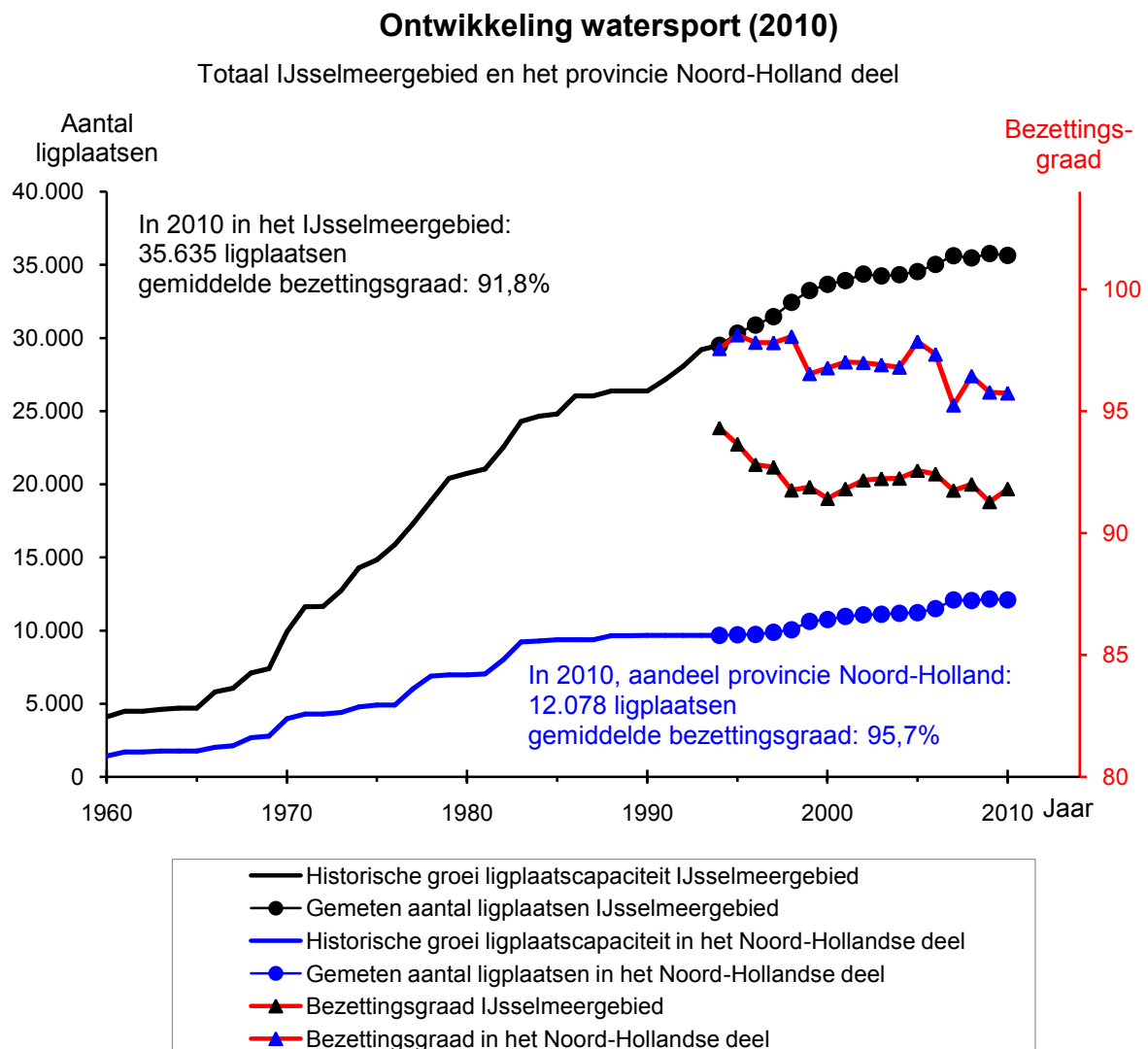
¹³ Havenvisie Wadden, Verantwoord Varen op het Wad, Oranjewoud en Waterrecreatie Advies, juli 2009

4. Trends

4.1. Ontwikkeling watersport 1960 – 2010

Sinds 1965 is het aantal ligplaatsen in het IJsselmeergebied toegenomen tot 35.635. Hiervan heeft de provincie Noord-Holland 12.078 ligplaatsen.

In onderstaande grafiek is te zien hoe de ligplaatscapaciteit in het IJsselmeergebied (zwart) in de periode 1960 – 2010 is toegenomen. De historische lijn (1960 – 1994) is afgeleid van de gegevens die door de jachthavens bij aanvang van het monitoronderzoek in 1994 werden verstrekt. Vanaf de start van de monitor zijn zowel de ligplaatscapaciteit (ronde stip, linker as) als de gemiddelde bezettingsgraad (driehoekjes, rechter as) bekend. In dezelfde grafiek is het aandeel van de provincie Noord-Holland (blauw) getekend.

De introductie van polyester in de jachtbouw maakte het mogelijk jachten in serie te gaan bouwen tegen een, ten opzichte van hout en staal, concurrerende prijs. In heel Nederland werden globaal vanaf de 60-er jaren van de vorige eeuw jachthavens gebouwd om de groeiende recreatievloot op te vangen. Verder speelt de aanleg van Flevoland en het ontstaan van de recreatiemogelijkheden in de Randmeren een rol in de toename van het aantal schepen in het IJsselmeergebied. De grafiek laat deze ontwikkeling prachtig zien. Ook de dip / recessie in de 80-er jaren is zichtbaar en het daarop volgend herstel.

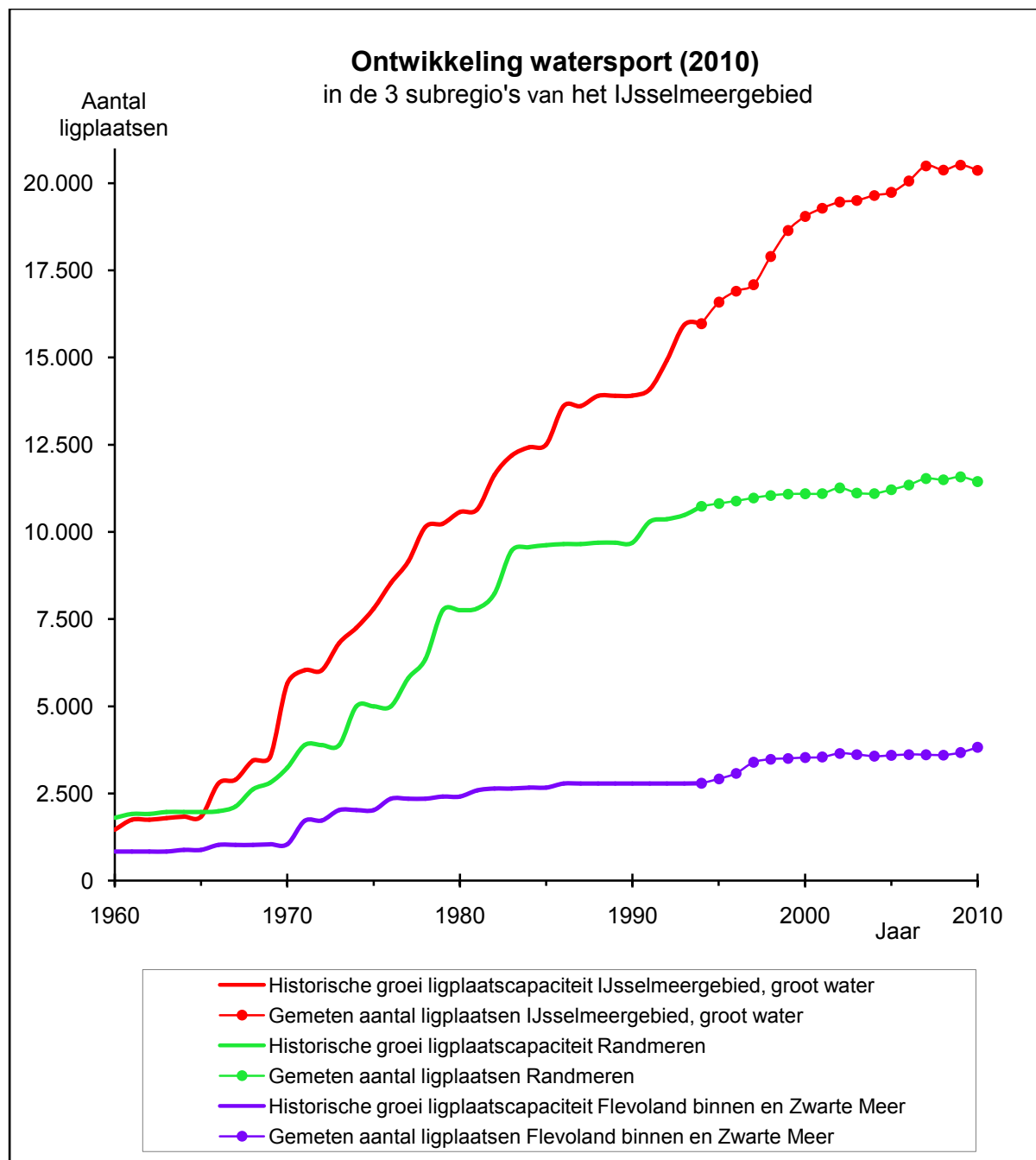
Opvallend is dat sinds de 80-er jaren de groei in Noord-Holland achterblijft bij de rest van het IJsselmeergebied. Fluctuaties in de bezettingsgraad worden vooral veroorzaakt door de oplevering van nieuwe havens. In de grafiek van Noord-Holland is bijvoorbeeld het effect van de oplevering van Marina Volendam en de haven van WSV IJburg duidelijk zichtbaar.

4.2. Ontwikkelingen per soort vaarwater

Onderstaande grafiek geeft de ontwikkelingen in 3 subregio's van het IJsselmeergebied:

10. Jachthavens aan groot water (IJmeer, Markermeer, IJsselmeer en Ketelmeer)
11. Jachthavens in de Randmeren (Gooimeer t/m Vossemeer)
12. Havens binnen de dijk in Flevoland en de regio Zwarte Meer (t/m Vollenhove, het Zwarte Water t/m Hasselt en het Ganzendiep).

Deze subverdeling is gemaakt omdat het eigenlijk om 3 verschillende soorten vaargebieden gaat. Dat blijkt ook uit de ontwikkelingen.

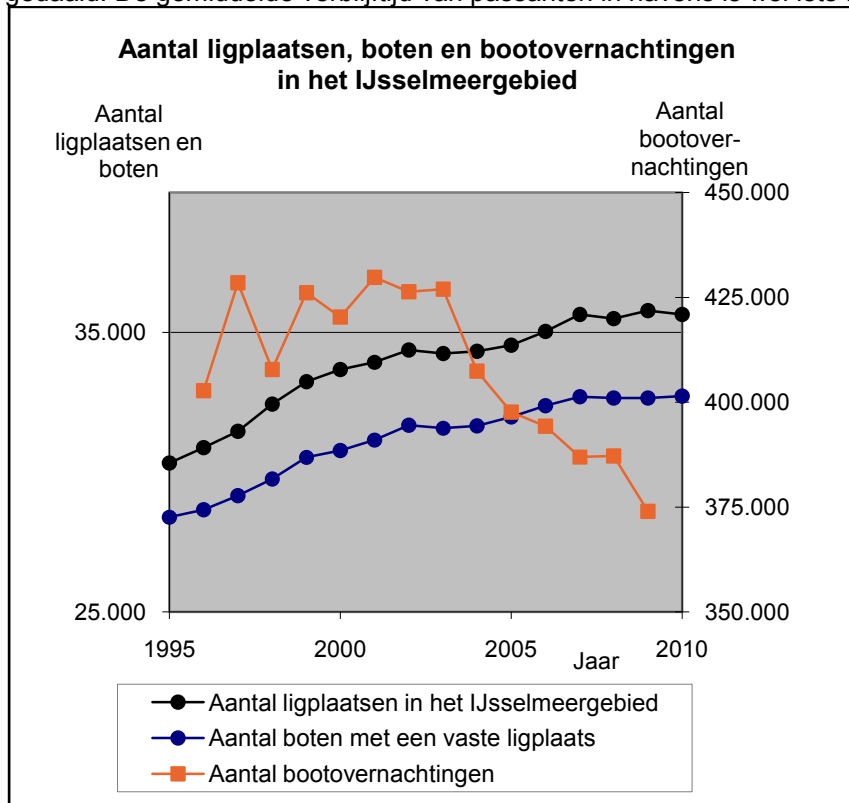
Ad 1: De ontwikkeling van de watersport in de regio IJsselmeergebied, 'groot water' (rode lijn) kent wat kleine schommelingen, maar groeit eigenlijk vanaf halverwege de 60-er jaren gewoon door als een nagenoeg rechte lijn. Deze curve geeft ook het belang aan van groot open water voor de watersport. Het gaat in dit gebied om ruim 20.375 vaste ligplaatsen en een gemiddelde bezettingsgraad van 92,0%. Het percentage zeiljachten bedraagt 82,5% en de gemiddelde lengte van de schepen is 10,4 meter. De 'drukfactor' is 12%. Binnen het gebied varieert de drukfactor, in Fryslân is hij laag en in Noord-Holland hoog.

- Ad 2: Vanaf halverwege de 60-er jaren tot halverwege de 80-er jaren groeiden de Randmeren mee met het grote water van het IJsselmeergebied. Daarna stokte en stabiliseerde de groei. Het is interessant om de achtergronden van deze ontwikkeling verder te analyseren. In de Randmeren bevinden zich 11.441 ligplaatsen. De gemiddelde bezettingsgraad bedraagt 91,7%. Het percentage zeiljachten bedraagt hier 56,4% en de gemiddelde lengte van de schepen is 8,6 meter. De 'drukfactor' is 10%.
- Ad 3: De Overijsselse havens zorgen voor de basis van deze lijn. Vervolgens komen de Flevolandse havens binnen de dijk erbij met een sprongetje in het begin van de jaren 70. In dit deel van het IJsselmeergebied liggen ruim 3.800 ligplaatsen. De gemiddelde bezettingsgraad bedraagt 90,9%. Het percentage zeiljachten bedraagt hier 25,4% en de gemiddelde lengte van de schepen is 9,0 meter. De 'drukfactor' is 8%.

Duidelijk is dat deze gebieden sterk verschillen, de toekomst zal ook anders zijn.

4.3. Toekomstverwachting

Vlak voor de zomer van 2009 werd een toename van het aantal passanten ten opzichte van 2008 gemeten. Het was prachtig weer en iedereen was positief, ook in het Platform jachthavens IJsselmeergebied. Uiteindelijk blijkt het aantal passanten in 2009 t.o.v. 2008 toch (weer) te zijn gedaald. De gemiddelde verblijftijd van passanten in havens is wel iets toegenomen.

In de rapportage van vorig jaar zijn al allerlei trends aan de orde geweest die onveranderd van kracht zijn. Wat kan in aanvulling daarop met deze cijfers of marktontwikkelingen nog worden toegevoegd?

Ondanks wat positievere geluiden stagneert de markt nog steeds. Er is geen schepenkerkhof, dus per saldo zal het aantal schepen in Nederland niet afnemen. Wel treden er regionale verschuivingen op, zoals ook uit deze rapportage blijkt. Voor een deel hebben die verschuivingen te maken met havens die hun 'boxmix' aanpassen. Het aantal schepen verandert niet veel, maar de gemiddelde lengte neemt wel toe. Blijkbaar komen er grotere schepen bij en verdwijnen kleinere boten uit het IJsselmeergebied. Er worden dus schepen verkocht. Minder, net als het aantal huizen, maar er beweegt nog wel wat.

De watersporter verandert, men vaart minder, de boot wordt meer een (luke) caravan. De voorzieningen aan boord zijn met de toename van de scheepslengte ook beter geworden. Walstroom, koelkast, verwarming, televisie, een computer, WIFI en zo zijn er tegenwoordig meer faciliteiten die het verblijf aan boord best prettig maken. Waarom zou je nog varen? Blijf lekker in de haven liggen,

geniet van het mooie weer, de sfeer aan boord en de (relatieve) rust. Als het regent is het binnen ook nog comfortabel. Het “activeren” van watersporters kost dus tegenwoordig meer energie.

In dit beeld past ook “de tocht” naar de Waddeneilanden. De gemiddelde verblijftijd van recreatievaartuigen in de havens daar is hoog (ca. 3,5 dagen t.o.v. 1,3 dagen in het IJsselmeergebied). Een drijvend vakantiehuis in de haven is goedkoper dan een huisje op het eiland en je kunt na een paar dagen ook nog naar een ander eiland “hoppen”. Het aantal passanten op de Waddeneilanden in 2009 is volgens een voorlopige berekening¹⁴ verder gestegen, ondanks het feit dat de haven van Vlieland laat open ging en het aantal passages door de Afsluitdijk iets is gedaald. De sluispassages bij Kornwerderzand zijn fors toegenomen (+6,9%), maar het aantal passanten in Harlingen is gedaald. Volgens de jachthaven in Harlingen was het in 2009 zulk mooi weer, dat veel boten meteen doorvoeren naar de eilanden.

Door het betere comfort aan boord ligt het voor de hand dat er ook verschuivingen optreden in het seizoen. Het aantal zeilboten dat via het Wad of de Oranjesluizen de Noordzee op gaat en vertrekt naar Scandinavië, België, Engeland en bijvoorbeeld Frankrijk neemt toe. Men heeft meer tijd om verder weg gelegen bestemmingen te bezoeken. Bij grote winterbergingsbedrijven in Noord-Duitsland (Oostzee) liggen in loods al meer dan 3.000 boten waaronder veel Nederlanders die de Oostzee als vaargebied hebben. Zij overwinteren daar om niet jaarlijks heen en weer te hoeven varen. Anderzijds komen er Engelsen naar Nederland.

Dergelijke trends sluiten voor een deel aan op ervaringen van watersporters die zeggen dat het in de zomer rustig was op het water. “Het was vroeger drukker”. Dit zijn geluiden uit sommige gebieden achter de sluis, maar ook uit het IJsselmeer. Het geldt niet voor de Waddeneilanden waar nog steeds en gezien eerdergenoemde trend voorlopig wel een capaciteitsprobleem zal blijven spelen.

“Ligplaatshouders keerden (in het voorjaar van 2009) gefrustreerd terug van het Wad. Het was in het weekend een gekkenhuis op Texel”. De IJsselmeerhavens aan de Noord-Hollandse kust liggen gunstig voor een weekendje Texel. Omdat de drukte wordt gemeden, zal het in het voor- en naseizoen buiten de weekenden drukker worden op het Wad, omdat er dan meestal wel plaats is.

Watersporters worden veeleisender, dat past ook in het tijdsbeeld. Schepen zijn groter geworden en beter uitgerust. Betere voorzieningen aan boord vragen ook om navenante voorzieningen aan land. Goede op- en afstapmogelijkheden worden belangrijker, mensen worden ouder. Stroomaansluitingen met voldoende (16) ampère om maar iets te noemen. Als de verblijftijd in een haven toeneemt, moet het wel comfortabel zijn.

Foto: Comfortparc, Wessum (L)

Zoals vorig jaar al aangegeven, zijn de Friese watersportkernen en toegangsporten druk bezig met het onderwerp functionaliteit, ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid (Friese Merenproject, tweede fase). Voor veel kernen wordt een Masterplan opgesteld waarin deze onderwerpen en de wensen en ervaringen van watersporters een belangrijke rol spelen. Hierbij zijn ook de bestedingen van watersporters een belangrijk aandachtspunt: Waar kan ik liggen, waar is het havenkantoor, waar is de (warme) bakker en de supermarkt, waar kan je lekker eten en wat valt er verder (in de omgeving) te doen? Als je watersporters wilt binden en verleiden om langer te blijven, zijn dit relevante vragen. Zorg en vrije tijd zullen in de toekomst veel werkgelegenheid genereren. De omzet van de watersportindustrie in het IJsselmeergebied kan worden geschat op ca. € 630 miljoen per jaar en de bijbehorende werkgelegenheid op 6.000 arbeidsplaatsen (Fte)¹⁵. Het is dus een belangrijke economische sector.

¹⁴ Eerste voorlopige gegevens monitor Waddenzee 2009, provincie Fryslân

¹⁵ Bewerking Kerncijfers Toerisme Noord-Holland 2002 op basis cijfers NML uit 1999

5. Uitbreidingsplannen

5.1 Uitbreidingsplannen bij bestaande jachthavens

	Aantal jacht-havens	Aantal vaste ligpl.	Bezettingsgraad	Aantal op wachtlijst	Drukfactor	Aantal havens met uitbr. plannen	Aantal ligpl.	Wel/geen probl. met overheid
Kop van Noord-Holland	1	340	94,1%	0		0		
West-Friesland	20	3.839	97,5%	944	24,6%	1	350	0 / 1
Agglomeratie Amsterdam	39	4.989	94,7%	761	15,3%	4	721	2 / 2
Gooi- en Vechtstreek	12	2.910	95,3%	482	16,6%	1	40	0 / 1
Noord-Holland	72	12.078	95,7%	2.187	18,1%	6	1.111	2 / 4
Gehele IJsselmeergebied	230	35.635	91,8%	3.939	11,1%	24	2.895	8 / 16

24 havens in het IJsselmeergebied hebben uitbreidingsplannen. In totaal gaat het om 2.895 nieuwe ligplaatsen, gespecificeerd door 21 jachthavens. 3 jachthavens hebben aangegeven wel uit te willen breiden, maar hebben geen aantal genoemd.

12 havens zeggen problemen te hebben met de gewenste uitbreiding, waarvan 8 aangeven problemen te hebben met “de overheid”.

6 bestaande jachthavens in het Noord-Hollands deel van het IJsselmeergebied hebben uitbreidingsplannen voor in totaal 1.111 nieuwe ligplaatsen. 2 havens zeggen problemen te hebben met de gewenste uitbreiding, beide geven aan problemen te hebben met “de overheid”.

De gemiddelde bezettingsgraad in het Noord-Hollandse deel van het IJsselmeergebied is hoog en er staan ruim 2.000 schepen bij de verschillende havens op een wachtlijst. Dat is ruim 55% van alle boten op een wachtlijst in het IJsselmeergebied. Deels gaat het om verplaatsingen vanwege prijs of kwaliteit, of omdat men qua afmetingen geen passende ligplaats kan krijgen voor de (nieuwe) boot. Soms staat men op meerdere wachtlijsten genoteerd, maar het kan ook zijn dat men zich niet inschrijft, omdat de gewenste ligplaats in een bepaalde haven toch niet op een redelijke termijn beschikbaar zal komen. Wachtlijsten moeten in ieder geval niet worden gezien als ‘absoluut getal’ of ‘tekort’ aan ligplaatsen. Er zit meer achter. Hoe actueel zijn wachtlijsten, worden ze geregeld opgeschoond? Moet men jaarlijks een bijdrage betalen om op een wachtlijst te blijven staan? Het aantal schepen op een wachtlijst gedeeld door de capaciteit, de ‘drukfactor’, geeft wel een indicatie van de (lokale) ernst van het capaciteitsprobleem. Op basis van de drukfactor is de problematiek in West-Friesland het grootst.

5.2. Plannen voor nieuwe jachthavens

In Lelystad, Almere, Blaricum, Muiden, Amsterdam, Hoorn en Oude Zeug (Wieringermeer) zijn nieuwe havens gepland. Verder zijn er in Noord-Holland nog 6 en in Flevoland nog 7 bestaande havens met uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden.

5.2.1. Stagnatie bij de uitvoering

Ondanks genoemde plannen gebeurt er bijna niets. Uit nadere analyse blijkt dat dit niet alleen aan de marktomstandigheden ligt. In het Markermeer en IJmeer veroorzaakt vooral het verkrijgen van een Natuurbeschermingswetvergunning bij gewenste bedrijfsuitbreidingen veel problemen, vertraging en frustraties. Oorzaak is een verschil van mening tussen de provincies Noord-Holland en Flevoland over de wijze waarop getoetst moet worden. Bovendien stagneert de besluitvorming als gevolg van de Toekomstvisie Markermeer IJmeer (TMIJ), opgestart om o.a. de Schaalsprong Almere mogelijk te maken. Voorts wordt de besluitvorming vertraagd door discussies rond het beheerplan over mogelijke

effecten van uitvarende boten op vogelpopulaties bij autonome groei. Goede gegevens over de ontwikkeling van de watersport, het gebruik van boten en gedrag van vogels naar soort tijd en plaats zijn daarbij van onschatbare waarde. In de Waddenzee is men verder en wordt op advies van de Raad van de Wadden¹⁶ onderscheid gemaakt naar type recreant, naar tijd en plaats om generalisering van mogelijke problemen en onnodige beperkingen voor de recreatievaart te voorkomen. Bovendien is door voorlichting¹⁷ veel bereikt en is aangetoond¹⁸ dat ontwikkelingsruimte niet haaks hoeft te staan op bescherming van de natuur.

¹⁶ Concept Convenant Vaarrecreatie Waddenzee, Advies aan de Stuurgroep Waddenprovincies (Raad voor de Wadden, 27 september 2006)

¹⁷ De voorlichtingscampagne 'Ik pas op het Wad' en de gedragscode 'Erecode voor Wadvaarders', 2008-heden

¹⁸ Havenvisie Wadden, Verantwoord Varen op het Wad, Oranjewoud en Waterrecreatie Advies, juli 2009

6. Chartervaart en riviercruisevaart

6.1. Traditionele chartervaart en motorchartervaart

De 'traditionele chartervaart' betreft historische schepen die op commerciële basis worden verhuurd. Veelal gaat het om klippers en tjalken. In de afgelopen jaren zijn er ook nieuwe schepen gebouwd die onder deze categorie vallen. De vroeger wel gebruikte term 'bruine vloot' gaat niet meer op. De meeste schepen hebben hun bruine zeilen vervangen door witte zeilen. Het gaat om een volwassen bedrijfstak die kwalitatief goede voorzieningen biedt. Naast de zeilende chartervaart is ook de motorchartervaart belangrijk geworden. Het gaat dan veelal om historische- of voormalige vrachtschepen die zijn verbouwd om groepen mensen te vervoeren. Bekend zijn o.a. de 'fietsboten'. Het schip fungeert als 'varend hotel' en de gasten fietsen van locatie naar locatie.

De chartervaart, zowel de zeilende- als de motorchartervaart, kent het begrip 'vaste ligplaats' nauwelijks. Er wordt gewerkt met begrippen als 'thuishaven', 'opstapplaats' en 'vaargebied'. Een 'opstapplaats' is een plaats in een haven waar de gasten aan boord komen. De meeste traditionele charterschepen hebben een vaste 'opstapplaats'.

Enkhuizen, Hoorn, Monnikendam en Muiden zijn bekende thuishavens en opstapplaatsen voor de traditionele chartervaart in Noord-Holland. Nadat de schepen hun gasten aan boord hebben, gedragen zij zich als 'passant' en ontstaat ruimte voor bezoekende schepen.

Het aantal plaatsen voor deze schepen wordt bepaald door de lokale omstandigheden en de beschikbare meters kade. Hierbij wordt rekening gehouden met de gemiddelde lengte van de schepen en het aantal schepen dat naast elkaar kan en mag afmeren. In het Noord-Hollandse deel van het IJsselmeergebied zijn door de (jacht)havens in totaal 258 plaatsen voor traditionele charterschepen opgegeven, 43% van het totale aantal plaatsen in het IJsselmeergebied. De traditionele chartervaart speelt hier dan ook een belangrijke rol.

Een overzicht van het aantal charterschepen, gemiddelde omzet, weekprijzen, totale capaciteit en het aantal overnachtingen is verkrijgbaar bij de Belangenvereniging Beroepschartervaart (BBZ) in Enkhuizen.

6.2. Riviercruisevaart

De oorsprong van de riviercruisevaart ligt in Duitsland, het bekende 'reisje langs de Rijn'. De schepen zijn groter geworden en tegenwoordig is een lengte van 130 meter geen uitzondering meer. Ook in het IJsselmeergebied neemt het aantal riviercruiseschepen toe. Een aantal komt het gebied binnen via de IJssel, maar ook Amsterdam is voor veel schepen zowel vaardoel als opstapplaats. De riviercruisevaart kent veel internationale passagiers. Als een schip een haven aandoet wordt dit een 'call' genoemd. Amsterdam Cruise Port (ACP) in Amsterdam registreert het aantal 'calls' van schepen in de provincie Noord-Holland. Bekende havens voor dergelijke schepen in het IJsselmeergebied zijn Amsterdam, Enkhuizen, Hoorn en Kampen. Stavoren en Lelystad zijn als haven in opkomst.

Vaak worden bustochten ondernomen of steden bekeken. De bestedingen van de passagiers aan land kunnen aanzienlijk zijn als men de passagiers (via de rederijen) kan verleiden tot een bezoek aan de stad. De schepen zijn georganiseerd via een aantal grote, veelal buitenlandse rederijen, die overtuigd moeten worden een stad of provincie aan te doen.

De lengte van de riviercruise- en passagiersschepen in de Randmeren wordt begrensd door de afmetingen van de sluisen (Roggebotsluis en Nijkerk, scheepslengte max. 85 meter). Harderwijk en Elburg worden regelmatig bezocht, ook omdat daar een aantal rederijen gevestigd zijn.

Amsterdam Cruise Port (ACP) heeft ten behoeve van deze rapportage cijfermateriaal over de riviercruisevaart en de motorchartervaart in de provincie Noord-Holland beschikbaar gesteld. In onderstaand overzicht zijn ook havens opgenomen die niet in het IJsselmeergebied liggen.

Gemeente	Aanlopen motorchartervaart			Aanlopen riviercruise		
	2008	2009	Vershil in %	2008	2009	Vershil in %
Alkmaar	74	124	67,6%	75	81	8,0%
Den Helder	51	38	-25,5%	27	21	-22,2%
Enkhuizen	?	138		210	258	22,9%
Haarlem ^{1, 2}	500	176	-64,8%	1	0	-100,0%
Hoorn	64	47	-26,6%	155	245	58,1%
Medemblik	22	36	63,6%	22	9	-59,1%
Purmerend ¹	?	?		?	?	
Waterland ¹	?	8		4	0	-100,0%
Zaandstad	95	56	-41,1%	55	250	354,5%
¹ Havens motorchartervaart ² Gedeeltelijke stremming sluis medio maart 2009 t/m oktober 2009 ? = Geen registratie						
Bron: Amsterdam Cruise Port, project "Riviercruise en Motorchartervaart Noord-Holland"						

Uit de tabel blijkt dat het aantal aanlopen ('calls') van riviercruiseschepen aan Enkhuizen en Hoorn flink toeneemt. Het aantal "calls" van vaartuigen uit de motorchartervaart vertoont, afhankelijk van de plaats, grote fluctuaties.

7. Conclusies

De watersport in het IJsselmeergebied is in de afgelopen decennia flink gegroeid. Het aantal ligplaatsen in jachthavens is van ca. 5.000 in 1965 gestegen naar 35.635 in 2010.

In 2010 zijn in opdracht van de provincies alle jachthavens in Overijssel en Gelderland via dezelfde methodiek als in het IJsselmeergebied met een vragenformulier benaderd. Dit heeft in Overijssel tot een kleine aanpassing van de gebiedsindeling van deze rapportage geleid. Het aantal aan het onderzoek in het IJsselmeergebied deelnemende havens is gestegen van 220 naar 230. Het aantal jachthavens in Noord-Holland is gelijk gebleven (72). In de tabellen en grafieken is geen sprake van een trendbreuk omdat de veranderingen met terugwerkende kracht zijn verwerkt. Het is wel mogelijk dat cijfers in de rapportage van 2009 niet exact overeenkomen met de nieuwe cijfers van 2009 en 2010 in de nu voorliggende rapportage.

Ten opzichte van 2009, zijn er in 2010 twee jachthavens in het IJsselmeergebied bijgekomen. Er zijn per saldo 67 boten bijgekomen en 133 ligplaatsen verdwenen. Hierdoor is de bezettingsgraad gestegen van 91,3% naar 91,8 %. Het aantal schepen op een wachtlijst is ten opzichte van 2009 met ruim 4,5% gestegen.

56% van de afname van de ligplaatscapaciteit in het IJsselmeergebied komt voor rekening van de provincie Noord-Holland. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de herinrichting van een bestaande haven. Er zijn per saldo 75 ligplaatsen in het Noord-Hollands deel van het IJsselmeergebied verdwenen en 76 boten. Daardoor is de bezettingsgraad gelijk gebleven. Het aantal schepen op een wachtlijst is met 77 toegenomen.

Het percentage Duitse ligplaatshouders in het IJsselmeergebied is weer gedaald, dit keer met 0,9% tot 16,3%. Tegen alle trends in is het percentage Duitse ligplaatshouders in Noord-Holland met 4,6% toegenomen, vooral in de Kop van Noord-Holland en West-Friesland. De achtergrond hiervan is nog onduidelijk.

Ondanks het mooie weer is het aantal passanten in het IJsselmeergebied in 2009 t.o.v. 2008 gedaald met 5,1% en het aantal bootovernachtingen met 3,4%. De gemiddelde verblijftijd steeg van 1,30 naar 1,33 nachten. Deze trend is al een aantal jaren gaande, men vaart minder (ondanks wederom een lichte toename van het aantal boten in het gebied).

In Noord-Holland is het aantal passanten gedaald met 4%. De gemiddelde verblijftijd van passanten in de havens nam toe van 1,28 naar 1,29, daardoor daalde het aantal bootovernachtingen van 168.153 naar 162.401 (- 3,4%). De gemiddelde verblijftijd van passanten in de havens in de Kop van Noord-Holland en West-Friesland is relatief laag. Het verlengen van de verblijftijd is belangrijk. Het betekent dat mensen meer gaan doen in de omgeving (en dus langer geld uitgeven).

In het Randmerengebied steeg het aantal bootovernachtingen iets van 68.135 naar 68.605. De verblijftijd bleef daar nagenoeg gelijk (1,5).

2009 was het jaar waarin de economische crisis zich echt openbaarde. Er is zelfs geadviseerd vakantie in eigen land door te brengen. Op basis van de passantencijfers is dat niet gelukt. Het aantal sluispassages in het IJsselmeergebied is in 2009 echter in alle provincies toegenomen. Na een daling in 2008 t.o.v. 2007 met 1,2% is het aantal passages in 2009 t.o.v. 2008 weer met 4,2% gestegen. Een verklaring kan zijn dat uit kostenoverwegingen het aantal dagtochten is toegenomen en het aantal overnachtingen op openbare aanlegplaatsen en/of ankerende schepen.

De passages vanuit het IJsselmeergebied naar de Waddenzee via Kornwerderzand en Den Oever zijn met 1,2% gedaald en de passages richting Noordzee via de Oranjesluis in Amsterdam met 7% gestegen. Het aantal sluispassages bij Den Oever daalde met 11,7%, o.a. vanwege stremmingen ten behoeve van zoutmetingen in april en mei. De passages in Kornwerderzand namen in 2009 met 6,9% toe. De monitor 2010 over de ontwikkeling van de watersport in de Waddenzee (uitvoering provincie Fryslân) is nog niet gereed. Voorlopige cijfers geven echter aan dat het aantal passanten in de Waddenhavens in 2009 is toegenomen.

In de winter van de 2009 op 2010 bleven 29.249 boten in het IJsselmeergebied, waarvan 32,5% in het Noord-Hollandse deel. Steeds meer boten blijven in het water liggen. Dit gaat ten koste van de winterstalling buiten op de wal. Het aantal boten in loodsen neemt wel toe. Het aanbod aan winterstallingsmogelijkheden in loodsen in het Noord-Hollands deel van het IJsselmeergebied is verhoudingsgewijs beperkt.

24 jachthavens in het IJsselmeergebied hebben uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden. In totaal gaat het om 2.895 nieuwe ligplaatsen, gespecificeerd door 21 jachthavens. 3 jachthavens hebben aangegeven wel uit te willen breiden, maar hebben geen aantal genoemd.

In het Noord-Hollandse deel van het IJsselmeer zijn een aantal plannen voor nieuwe jachthavens (Oude Zeug, Hoorn, Amsterdam, Muiden en Blaricum). Verder zijn er 6 bestaande havens met uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden. Toch gebeurt er niets en dat ligt niet alleen aan de marktomstandigheden. Uit een nadere analyse blijkt dat het verkrijgen van een Natuurbeschermingswetvergunning veel problemen, vertraging en frustraties veroorzaakt.

Er bestaat verschil van mening tussen de provincies Noord-Holland en Flevoland over de wijze waarop getoetst moet worden en over de effecten van uitvarende boten op vogelpopulaties. Verder stagneert de besluitvorming door de Toekomstvisie Markermeer IJmeer (TMIJ), opgezet om o.a. de Schaalsprong Almere mogelijk te maken. Ook in discussies rond het Beheerplan wordt uitgebreid ingegaan op de effecten van recreatie op natuur. Goede gegevens over het gedrag van vogels en het gebruik van boten naar soort, plaats en tijd zijn daarbij van onschatbare waarde.

In de rapportage wordt uitgebreid aandacht besteed aan trends in de watersport. De toename van de gemiddelde scheepslengte en het comfort aan boord heeft bijvoorbeeld gevolgen voor het vaargedrag. Om de bestedingen van watersporters te verhogen, is verlenging van de verblijftijd belangrijk. De kwaliteit en functionaliteit van de haven en de omgeving spelen hierbij een belangrijke rol. De omzet van de watersportindustrie in het IJsselmeergebied kan worden geschat op ca. € 630 miljoen per jaar en de bijbehorende werkgelegenheid op 6.000 arbeidsplaatsen (Fte)¹⁹.

In het Noord-Hollands deel van het IJsselmeergebied bevinden zich 258 plaatsen voor traditionele charterschepen. Dit is ca. 43% van het totale aantal plaatsen in het IJsselmeergebied. De traditionele chartervaart speelt vooral in Noord-Holland en Fryslân een belangrijke rol.

De Riviercruisevaart tenslotte lijkt zich in het IJsselmeergebied positief te ontwikkelen. Vooral Hoorn en Enkhuizen profiteren hiervan. Het aantal "calls" van vaartuigen uit de motorchartervaart vertoont, afhankelijk van de plaats, grote fluctuaties.

¹⁹ Bewerking Kerncijfers Toerisme Noord-Holland 2002 op basis cijfers NML uit 1999

Bijlagen:

•	Brief aan de jachthavens	26
•	Tabel: Kengetallen IJsselmeergebied 2010	28
•	Tabel: Kengetallen aandeel provincie Noord-Holland in het IJsselmeergebied 2010	29
•	Tabel: Kengetallen subregio Randmeren	30
•	Overzicht vuilwaterstations IJsselmeergebied Noord-Holland	31

Waterrecreatie Advies B.V.
Het Ravelijn 1
Postbus 123, 8200 AC Lelystad
Tel. 0320 21 88 47, fax 0320 28 13 08
Rek. nr. 50.51.79.431 ABN-AMRO
BTW nr. 8160 22 148 B01
K.v.K. nr. 39066758
E-mail: info@waterrecreatieadvies.nl
Website: www.waterrecreatieadvies.nl

Bedrijf
T.a.v. Contactpersoon
Adres
Woonplaats

Lelystad, 27 april 2010
Betreft: Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied

Geachte heer/mevrouw,

Dit is het 16^e opeenvolgende jaar dat wij de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeer- en Randmerengebied meten. Bijgaand treft u weer het bekende vragenformulier. Wij verzoeken u de gegevens te controleren, eventuele wijzigingen aan te geven en niet te vergeten om de passantengegevens van 2009 in te vullen. Vervolgens graag het ingevulde formulier per fax of in bijgesloten antwoordenvolop terug sturen. Als dank voor uw medewerking krijgt u ook nu weer een overzicht van de belangrijkste resultaten van het afgelopen jaar.

Ook de watersportsector in het IJsselmeergebied heeft last van de crisis. Het totaal aantal boten in het gebied is in 2009 nagenoeg gelijk gebleven. Normaalgesproken neemt het aantal boten met ca. 200 toe. Dat wil niet zeggen dat er niets gebeurt. Er zijn in het afgelopen jaar 183 boten van Duitse en 10 Belgische ligplaatshouders verdwenen. Anderzijds zijn er 158 Nederlanders en 45 andere buitenlanders bijgekomen. Zoals al eens eerder gemeld is dit een bekend fenomeen, het percentage Duitse ligplaatshouders daalt. Het type boten en de gemiddelde scheepslengte verandert ook. Het percentage motorboten is met 1% gestegen en de gemiddelde scheepslengte is met 5 cm toegenomen.

In 2008 daalde het aantal bootovernachtingen van passanten in de jachthavens met 1,3%. Deze afname in het IJsselmeergebied loopt eigenlijk al heel lang. Anderzijds nemen de passages door de Afsluitdijk toe. De schepen worden langer, daardoor zeewaardiger en de techniek en navigatieapparatuur wordt beter. In de vakanties verlaat een toenemend aantal schepen het IJsselmeergebied en gaat het Wad of de Noordzee op. Dat veroorzaakt in het hoogseizoen o.a. knelpunten op de eilanden in de Waddenzee, zeker als mensen hun schip als 'varend vakantiehuis' gaan gebruiken. Dergelijke veranderingen in gedrag zijn belangrijk. Het aantal varende boten kan wel dalen, terwijl de gemiddelde verblijftijd in een haven toeneemt. De gemiddelde verblijftijd van passanten in een haven in het IJsselmeergebied is 1,3 dagen. In de Waddenzee is deze 4. Dat heeft gevolgen voor de economie én voor de natuur.

Passanten en bootovernachtingen:

We hebben de definitie van 'passanten' wat aangescherpt, omdat daarover af en toe verwarring ontstond. Passanten zijn boten, niet het aantal personen aan boord. Uit het onderzoek Vaargedrag IJsselmeergebied en Waddenzee weten we dat er in dit gebied gemiddeld 2,5 personen aan boord zijn. We vragen nu naar het totale aantal bootovernachtingen en naar de gemiddelde verblijftijd. We hebben uw gegevens van 2008 zo goed mogelijk omgezet, maar graag even controleren of we dat goed hebben gedaan en daarna 2009 invullen.

We doen dit onderzoek niet alleen in het IJsselmeergebied, maar ook in de Waddenzee, Noord- en Zuid-Holland en in het Deltagebied. 904 van de 1.568 'jachthavens' (hoofd- en nevenactiviteit) en winterstallingbedrijven in ons bestand hebben één keer of vaker meegedaan. We zijn net gestart met een nulmeting in de provincie Overijssel en langzaam krijgen we Nederland in kaart.

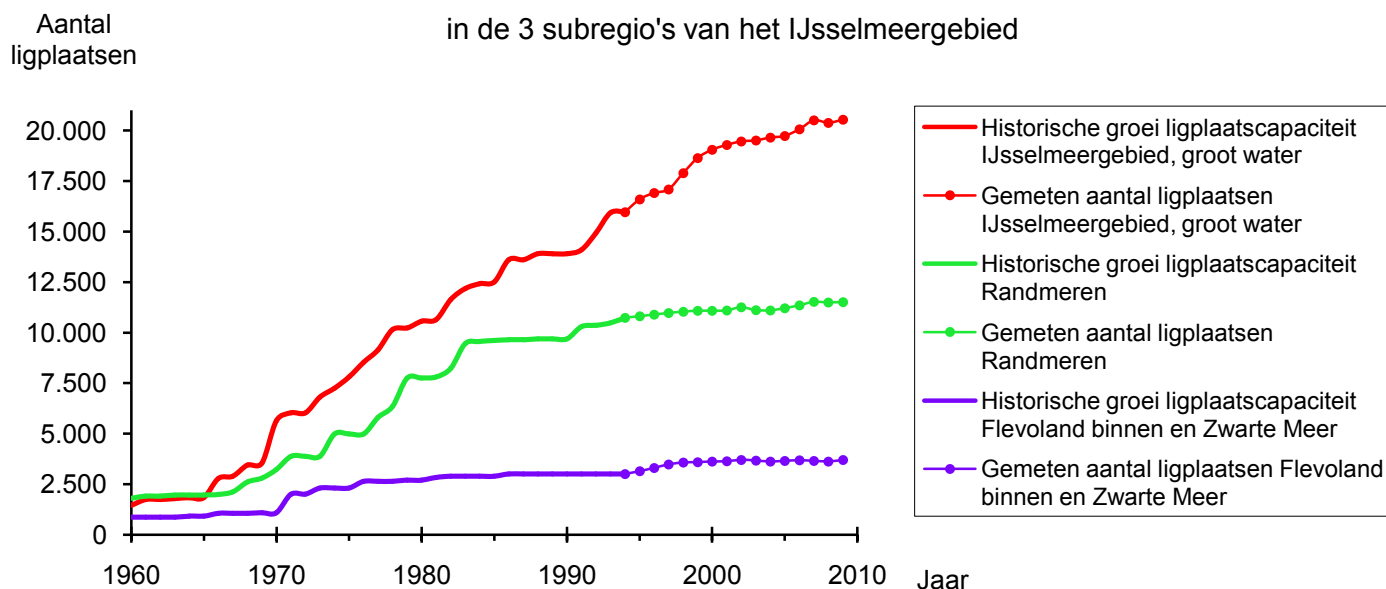
De genoemde 904 havens hebben 110.000 ligplaatsen en een gemiddelde bezettingsgraad van 94,1%. Het totale aantal bootovernachtingen bedraagt ruim 1 miljoen. Passanten (boten) besteden gemiddeld ca. € 90 per dag bij de plaatselijke middenstand en in de havens en dat geeft meteen inzicht in het belang van onze sector. De jaarlijkse omzet van de watersportindustrie in Nederland bedraagt bijna € 2,7 miljard en levert 25.000 volledige arbeidsplaatsen (Fte). Inclusief vakantiekrachten en deeltijdmedewerkers zijn dat uiteraard veel meer personen. Wij hebben bijna al ons onderzoek waaruit deze gegevens blijken al dan niet als PDF op onze website gezet. Ook het onderzoek dat wij over het IJsselmeergebied hebben uitgebracht (zie Nieuws). Per provincie kunt u zien wat de ontwikkelingen zijn geweest.

Onderstaand grafiek geeft de ontwikkelingen in 3 subregio's van het IJsselmeergebied:

10. Jachthavens aan groot water (IJmeer, Markermeer, IJsselmeer en Ketelmeer)
11. Jachthavens in de Randmeren (Gooimeer t/m Vossemeer)
12. Havens binnen de dijk in Flevoland en de regio Zwarte Meer (t/m resp. Vollenhove en het Zwarte Water tot Zwolle).

Deze subverdeling is gemaakt omdat het eigenlijk om 3 verschillende soorten vaargebieden gaat. Dat blijkt ook uit de ontwikkelingen. Volgend jaar zullen we hier verder op ingaan.

Ontwikkeling watersport (2009)

Wij hopen u weer wat nuttige informatie te hebben aangereikt en danken u weer voor uw medewerking aan dit onderzoek.

Met vriendelijke groet

 BV

Bijlage: vragenformulier 2010

Kengetallen IJsselmeergebied

1. Aantal havens (exploitatievorm):

Gemeente haven(s)	:	27	
Commerciële haven(s)	:	134	
Stichtingshaven(s)	:	14	
Verenigingshaven(s)	:	53	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	2	

Totaal	:	230	

2. Recreatievaart:

a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	35.635	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	91,8	%
Aandeel zeilboten	:	68,1	%
Aandeel motorboten	:	31,9	%
Gemiddelde bootlengte	:	9,7	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	82,5	%
Duitsland	:	16,3	%
België	:	0,4	%
Overig	:	0,8	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	3.939	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	2.921	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	4.088	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	373.959	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,3	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	13.374	
Aantal schepen in loodsen	:	5.511	
Aantal beschikbare plaatsen	:	20.527	
Bezettingsgraad droge stalling	:	92,0	%
Aantal schepen in het water	:	10.364	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	24	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	2.895	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	21	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	4	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	8	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	603	
-------------------------------------	---	-----	--

Kengetallen aandeel provincie Noord-Holland in het IJsselmeergebied

1. Aantal havens (exploitatievorm):

Gemeente haven(s)	:	10	
Commerciële haven(s)	:	33	
Stichtingshaven(s)	:	5	
Verenigingshaven(s)	:	22	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	2	

Totaal	:	72	

2. Recreatievaart:

a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	12.078	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	95,7	%
Aandeel zeilboten	:	75,5	%
Aandeel motorboten	:	24,5	%
Gemiddelde bootlengte	:	9,7	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	92,5	%
Duitsland	:	5,7	%
België	:	0,4	%
Overig	:	1,3	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	2.187	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	515	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	1.463	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	162.401	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,3	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	4.373	
Aantal schepen in loodsen	:	1.273	
Aantal beschikbare plaatsen	:	5.964	
Bezettingsgraad droge stalling	:	94,7	%
Aantal schepen in het water	:	3.869	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	6	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	1.111	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	6	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	0	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	2	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	258	
-------------------------------------	---	-----	--

Kengetallen subregio Randmeren
1. Aantal havens (exploitatievorm):

Gemeente haven(s)	:	7	
Commerciële haven(s)	:	33	
Stichtingshaven(s)	:	4	
Verenigingshaven(s)	:	11	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	0	

Totaal	:	55	

2. Recreatievaart:a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	11.441	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	91,7	%
Aandeel zeilboten	:	56,4	%
Aandeel motorboten	:	43,6	%
Gemiddelde bootlengte	:	8,6	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	85,3	%
Duitsland	:	13,3	%
België	:	0,4	%
Overig	:	1,0	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	1.164	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	946	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	917	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	68.605	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,5	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	5.182	
Aantal schepen in loodsen	:	1.214	
Aantal beschikbare plaatsen	:	6.937	
Bezettingsgraad droge stalling	:	92,2	%
Aantal schepen in het water	:	3.146	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	11	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	1.109	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	9	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	1	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	5	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	80	
-------------------------------------	---	----	--

**Vuilwaterstations IJsselmeergebied Noord-Holland, volgens
www.vuilwater.info**

Indien onderstaande gegevens incompleet of achterhaald zijn, graag contact opnemen met:

Stichting Recreatietoervaart Nederland
Contactpersoon: Manon van Meer
Postbus 102
3970 AC Driebergen
Tel.: 0343-524757
E-mail: m.vanmeer@srn.nl

+++++

KLPD Waterpolitie
Westerdoksdiijk 2 - 10
1013 AE AMSTERDAM
Tel. 020 523 02 30

Stichting Jachthaven Andijk
Nieuwehaven 1
1619 JW ANDIJK
Tel. 0228 59 30 75

WV De Kreupel
Koopmanspolder 1
1619 JV ANDIJK
Tel. 0228 59 23 50

WSV De Broekerhaven
Zuiderdijk 1a
1611 MC BOVENKARSPEL
Tel. 0228 51 87 98

Marina Den Oever
Noorderdijkweg 25a
1771 MJ
WIERINGERWERF
Tel. 0227 51 17 89

Compagnieshaven
Compagnieshaven 7
1601 ZA ENKHUIZEN
Tel. 0228 31 33 53

KNZR De Buyshaven
Flevolaan 6
1601 MA ENKHUIZEN
Tel. 0228 31 56 60
Kanaal: 31

Havendienst Enkhuizen
Havenweg 3
1601 GA ENKHUIZEN
Tel. 0228 31 24 44
Kanaal: 12

Scheeps- en Jachtwerf
Stofberg & Zn
Volmolen 2
1601 ET ENKHUIZEN
Tel. 0228 31 26 52

De Watersport Enkhuizen
Havenweg 9
1601 GA ENKHUIZEN
Tel. 0228 32 11 27

Stichting Jachthaven
't Huizenhoofd
Postbus 282
1270 AG HUIZEN
Tel. 035 525 86 22

Gemeentehaven Huizen
Energieweg 3
1271 EC HUIZEN
Tel. 035 528 12 22
Kanaal: 31

Watersportcentrum
De Zeilbeek
Hoogedijk 6-7
1145 PM KATWOUDE
Tel. 0299 65 14 63

Jachthaven Hemmeland
Hemmeland 1
1141 LA MONNICKENDAM
Tel. 0299 65 55 55
Kanaal: 31

Fa. Kool & Co
Oosterhaven 22
1671 AB MEDEMBLIK
Tel. 0227 54 12 65

Regatta Center Medemblik
Vooroever 3
1671 SG MEDEMBLIK
Tel. 0227 54 77 81
kanaal: 31

Jachtwerf Dudink
Nijverheidsweg 17
1671 GC MEDEMBLIK
Tel. 0227 54 34 93

Jachthaven Naarden
Onderwal 4
1411 LV NAARDEN
Tel. 035 695 60 50

Atalante Scheeps- en
Jachtservice
Mallegomsteeg 3
1621 BJ HOORN
Tel. 0229 21 22 28

Stichting Jachthaven Hoorn
Visserseiland
1622 AB HOORN
Tel. 0229 21 52 08

WSV Hoorn
Postbus 206
1620 AE HOORN
Tel. 0229 21 35 40

Gemeente Werken
Edam/Volendam
Postbus 180
1130 AD VOLENDAM
Tel. 0299 37 14 77

KNZRV Muiden
Westzeedijk 7
1398 BB MUIDEN

Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied

Deelrapportage provincie Overijssel

2010

Voorwoord

Dit rapport geeft inzicht in de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied inclusief Randmeren, hierna te noemen 'IJsselmeergebied'. Extra aandacht wordt besteed aan de ontwikkelingen in het deel van Overijssel dat tot het IJsselmeergebied wordt gerekend. Als bijlage is tevens een overzicht opgenomen met de kengetallen van het Randmerengebied. Af en toe wordt hieraan gerefereerd.

Sinds 1994 wordt in opdracht van de meeste omringende provincies, jaarlijks onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied. Sinds vorig jaar krijgen de provincies ieder een op hun grondgebied toegesneden rapportage.

De gevolgde meetmethodiek is onveranderd. Alle jachthavens in het gebied worden benaderd tot een respons van (nagenoeg) 100% is bereikt. Veranderingen in bijvoorbeeld ligplaatscapaciteit, bezettinggraad, type boot, herkomst ligplaatshouders en winterstallingmogelijkheden worden hierdoor direct zichtbaar. Niet alleen de ontwikkelingen in het afgelopen jaar worden gemeten, ook wordt gevraagd naar uitbreidingsplannen, zowel aan bestaande havens als aan gemeenten en projectontwikkelaars. De uitkomsten van het onderzoek, trends in de watersport en toekomstverwachtingen worden jaarlijks besproken met de (37) jachthavens verenigd in het 'Platform jachthavens IJsselmeergebied'. Het platform komt 3 keer per jaar bijeen en fungeert als 'klankbordgroep' voor Waterrecreatie Advies. Er zijn ook een aantal havens uit de Waddenzee die aan dit overleg deelnemen, zodat effecten van het ene gebied op het andere gebied kunnen worden besproken. De resultaten van het overleg zijn voor zover relevant in deze rapportage verwerkt.

Het verzamelen en analyseren van cijfers is noodzakelijk om inzicht te krijgen in hetgeen zich in de watersport afspeelt. Dit is belangrijk voor de sector, voor overheden en het ontwikkelen van beleid, maar ook om eventuele effecten op de in het gebied te beschermen natuurwaarden te kunnen inschatten. 16 jaar geleden, in 1994, wist niemand hoeveel ligplaatsen en boten er in het IJsselmeergebied waren. Die situatie is gelukkig veranderd. Dank zijn wij verschuldigd aan de opdrachtgevers, dit jaar de provincies Noord-Holland, Fryslân, Flevoland, Overijssel, Gelderland en aan Rijkswaterstaat. Ook dank aan de jachthavens die weer bereid waren ons van geactualiseerde gegevens te voorzien.

De provincie Utrecht is ook dit jaar geen opdrachtgever. De jachthavens in Bunschoten en langs de Eem t/m Amersfoort doen wel ieder jaar aan het onderzoek mee. De resultaten van die havens zijn dus wel verwerkt in de totaaloverzichten van het IJsselmeergebied en de Randmeren, maar er is geen op de provincie Utrecht toegesneden rapportage.

Foto omslag: Kampen

Opdrachtgever:

Provincie Overijssel
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Contactpersoon: Dhr. J.I.H. de Haan
Tel: 038-4997544

Opgesteld door:

Postbus 123, 8200 AC Lelystad
Tel. 0320 21 88 47, fax 0320 28 13 08
E-mail: info@waterrecreatieadvies.nl
Website: www.waterrecreatieadvies.nl

Inhoudsopgave:

1.	Algemeen	1
1.1.	Doelstelling	1
1.2.	Definities	1
1.3.	Gebiedsindeling	1
1.4.	Methodiek	3
2.	Resultaten jachthavenmonitor 2010	4
2.1.	Aantal jachthavens en exploitatievorm	4
2.2.	Verhuur vaste ligplaatsen	5
2.2.1.	Aantal vaste ligplaatsen, aantal boten, bezettingsgraad en wachtlijsten	5
2.2.2.	Aantal zeil- en motorboten, lengte van de boot	6
2.2.3.	Herkomst ligplaatshouders	7
2.3.	Passanten	7
2.3.1.	Aantal specifieke passantenplaatsen	8
2.3.2.	Aantal bootovernachtingen en verblijftijd bezoekende boten	8
2.3.3.	Aantal persoonsovernachtingen	9
2.4.	Winterstalling	10
3.	Sluizen, sluispassages en het weer in 2009	11
3.1.	Sluizen en sluispassages	11
3.2.	Het weer in 2009	13
4.	Trends	14
4.1.	Ontwikkeling van de watersport (1960 – 2010)	14
4.2.	Ontwikkeling per soort vaarwater	15
4.3.	Toekomstverwachting	16
5.	Uitbreidingsplannen	18
5.1.	Uitbreidingsplannen bij bestaande jachthavens	18
5.2.	Plannen voor nieuwe jachthavens	18
5.2.1	Stagnatie bij de uitvoering	18
6.	Chartervaart en riviercruisevaart	20
6.1.	Traditionele chartervaart en motorchartervaart	20
6.2.	Riviercruisevaart	21
7.	Conclusies	23

Bijlagen:

•	Brief aan de jachthavens	26
•	Tabel: Kengetallen IJsselmeergebied 2010	27
•	Tabel: Kengetallen aandeel provincie Overijssel in het IJsselmeergebied 2010	28
•	Tabel: Kengetallen subregio Randmeren	29
•	Tabel: Totaaloverzicht provincie Overijssel	30
•	Overzicht vuilwaterstations in Overijssels deel van de Randmeren	31

1. Algemeen

1.1. Doelstelling

Inzicht geven in de ontwikkeling van de grote watersport door onderzoek te doen bij de jachthavens in het IJsselmeergebied. De resultaten worden vergeleken met de ontwikkelingen in het tot de provincie Overijssel behorende deel van het gebied. Waar mogelijk of relevant worden gesignaleerde verschillen verklaard. Om meer inzicht te krijgen in de vaarbewegingen, zijn net als vorig jaar, de sluispassages in het IJsselmeergebied en de sluispassages naar de Waddenzee weer in deze rapportage opgenomen.

1.2. Definities

De door Waterrecreatie Advies gehanteerde definitie van een jachthaven is als volgt: er is sprake van “een jachthaven”, als er verhuur van lig- en/of passantenplaatsen voor de recreatievaart en/of chartervaart dan wel winterstallingactiviteiten plaatsvinden. Daarbij wordt geen ondergrens voor het aantal ligplaatsen gehanteerd. Een jachtmakelaar die in een jachthaven een verkoopsteiger huurt wordt niet als zelfstandige “jachthaven” geteld, maar een jachtwerf die bijvoorbeeld winterstallingmogelijkheden biedt wel. Door uit te gaan van deze definitie is het aantal “jachthavens” meestal groter dan men verwacht. Het geeft echter wel een volledig beeld en ook inzicht in wat er in de winter met de recreatievloot gebeurt. Schepen bij eigen woningen of in sloten en kanalen vallen buiten het onderzoek.

Met passantenplaatsen in jachthavens worden “specifieke passantenplaatsen” bedoeld. Dit zijn plaatsen die niet op seizoen- of jaarbasis worden verhuurd. Niet verhuurde of tijdelijk vrijgekomen ligplaatsen (ligplaatshouder op vakantie of een weekend weg) worden in de praktijk meestal eerst als passantenplaats benut.

1.3. Gebiedsindeling

Het IJsselmeergebied is geen vast afgebakende regio. Het is een grootschalig en uniek zoetwater gebied, van internationale betekenis voor de watersport. Het biedt openheid en ruimte. Meer ruimte dan op de binnenwateren en meer beschutting dan op zee. Lekker zeilen, rust en genieten van de ruimte worden door watersporters genoemd als belangrijkste motieven om in het IJsselmeergebied te varen¹. Behalve IJsselmeer, Markermeer, Gouwezee en IJmeer worden ook de Randmeren en het Ketelmeer en Zwarte Meer tot het IJsselmeergebied gerekend.

De grens tussen kustzone en binnengebied is niet scherp. In 1994, bij de start van dit monitoronderzoek is aan de jachthavens gevraagd of hun ligplaatshouders voornamelijk op het grote water van het IJsselmeergebied of op de binnenwateren waren gericht. Op basis daarvan is destijds de begrenzing van het gebied bepaald.

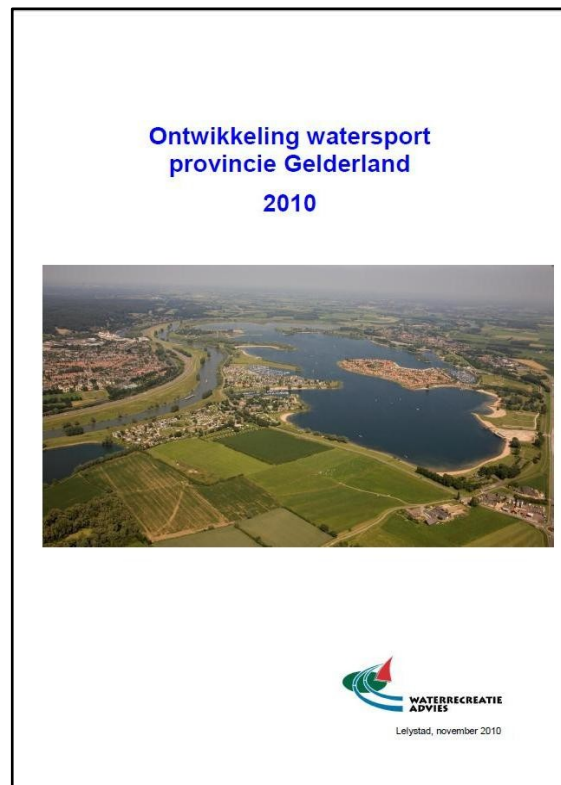
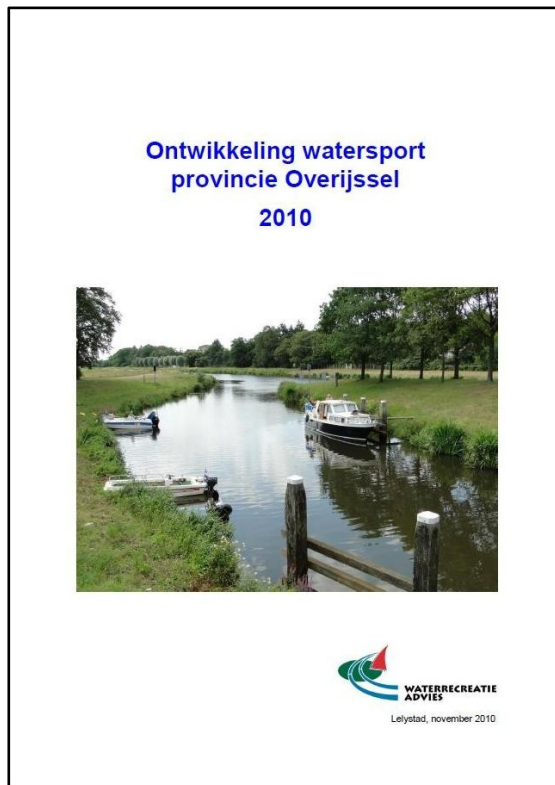
Het blauw aangegeven water op bovenstaand kaartje wordt tot het IJsselmeergebied gerekend. Havens die hieraan grenzen, ook al liggen ze achter de sluis doen mee aan het jaarlijks onderzoek naar de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied². Het water grenst aan de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht, Gelderland, Overijssel en Fryslân.

¹ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003

² Ontwikkeling watersport IJsselmeergebied, Waterrecreatie Advies, jaarlijkse rapportages 1994 t/m 2010

In 2010 zijn in opdracht van de provincies alle jachthavens in Overijssel³ en Gelderland⁴ via dezelfde methodiek als in het IJsselmeergebied met een vragenformulier benaderd. Dit heeft tot een kleine aanpassing van de gebiedsindeling van deze rapportage geleid.

In **Overijssel** doen nu alle havens in de gemeenten Kampen en Zwartewaterland mee. Van de gemeente Steenwijkerland wordt alleen Vollenhove tot het IJsselmeergebied gerekend. Deze herdefinitie betekent een duidelijker afbakening van het deel van Overijssel dat tot het IJsselmeergebied behoort. In de gemeente Kampen, zijn door deze herindeling de 3 jachthavens achter de Ganzensluis (266 ligplaatsen), terugwerkend aan het IJsselmeergebied toegevoegd. De 2 jachthavens aan het Zwarte Water binnen de gemeente Zwolle (355 ligplaatsen) worden niet meer tot het IJsselmeergebied gerekend. In de tabellen en grafieken is geen sprake van een trendbreuk omdat deze veranderingen met terugwerkende kracht zijn gecorrigeerd. Van de 90 jachthavens in de hele provincie Overijssel worden nu 30 tot de regio IJsselmeergebied gerekend.

In **Gelderland** betreft het de havens die aan de Randmeren grenzen (Elburg, Nunspeet, Harderwijk, Ermelo, Nulde en Nijkerk). De provinciale rapportage veroorzaakt verder geen wijzigingen. Het blijkt dat 80% van de watersport in Gelderland zich afspeelt in het rivierengebied, 20% in de Randmeren.

Vanaf 1994 doen alle havens in de provincie **Flevoland** mee, dus inclusief de havens 'binnen de dijk' in de Noordoostpolder en in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland. Qua vaargebied zijn deze havens grotendeels aangewezen op het omringende water in het IJsselmeergebied.

In **Fryslân** doen alle havens in de steden langs de kust mee, ook de havens achter de sluis zoals in Lemmer. In Workum zijn dit de havens tot de spoorbrug en bij Stavoren de havens aan het Johan Frisokanaal tot en met Marina Friesland bij Warns. Het gebied wordt in de verdere rapportage aangeduid als 'Friese IJsselmeerkust'.

Onder de provincie **Utrecht** vallen de havens in Bunschoten en de havens langs de rivier de Eem vanaf Amersfoort.

Net als in Fryslân doen in **Noord-Holland** alleen de havens mee in de steden die aan het IJsselmeergebied grenzen (al dan niet achter de sluis). In Amsterdam is een grens getrokken. De havens achter de Oranjesluis aan de noordkant van het IJ t/m de Sixhaven doen mee en de havens aan het Bovendiep aan 'de monding van het Amsterdam-Rijnkanaal. De overige havens in de stad niet.

³ Ontwikkeling watersport provincie Overijssel 2010, Waterrecreatie Advies, november 2010

⁴ Ontwikkeling watersport provincie Gelderland, Waterrecreatie Advies, november 2010

1.4. Methodiek

Dit jaar zijn alle jachthavens in Overijssel (17 maart), Gelderland (15 juni) en het IJsselmeergebied (27 april) met een vragenformulier benaderd. Havens die eerder aan het onderzoek hebben meegedaan (IJsselmeergebied), krijgen een overzicht met de getallen die men de vorige keer heeft ingevuld en het verzoek wijzigingen aan te geven. De havens kennen de procedure en de spontane respons van deze groep is hoog. Na een herinneringsmailing steeg de respons naar 80%! Niet respondenten worden daarna gebeld tot de respons (nagenoeg) 100% bedraagt.

Bedrijven die nog niet eerder hebben meegedaan, in 2010 de rest van Overijssel en het rivierengebied van Gelderland, krijgen een uitgebreide toelichting bij het vragenformulier. De spontane respons van deze groep is uiteraard lager. Ook zij krijgen een herhalingsmailing en niet-respondenten worden daarna gebeld. Inmiddels heeft meer dan $\frac{3}{4}$ van alle jachthavens in Nederland één of meerdere keren aan dit onderzoek meegedaan. Het belang is dan ook goed uit te leggen en de resultaten van alle onderzoeken worden o.a. op de website Waterrecreatie Advies gepubliceerd. Soms moeten havens meerdere keren worden gebeld, maar het aantal “weigeraars” is uiteindelijk zeer gering. In Overijssel en Gelderland waren 3 nieuwe deelnemers van de 187 jachthavens niet bereid mee te werken. Via internet, Google Earth en kengetallen van havens in de omgeving zijn voor deze “weigeraars” de resultaten zo goed mogelijk geschat zodat toch een compleet beeld ontstaat en een betrouwbare “nulmeting”.

De intensieve aandacht voor Overijssel en Gelderland heeft ertoe geleid dat in het tot deze provincies behorend deel van het IJsselmeergebied ook nog 5 bedrijven zijn gevonden die aan onze definitie “jachthaven” voldoen. We beschouwen dit als ‘voortschrijdend inzicht’ en met terugwerkende kracht zijn de resultaten verwerkt. Het kan daardoor voorkomen dat de cijfers in de rapportage van 2009 niet exact overeenkomen met de nieuwe cijfers van 2009 en 2010 in de nu voorliggende rapportage.

Naast de bestaande jachthavens worden ook gemeenten en projectontwikkelaars benaderd, waarvan bekend is of het vermoeden bestaat dat zij plannen hebben voor het ontwikkelen van nieuwe jachthavens. Deze groep wordt jaarlijks gebeld met de vraag of er ontwikkelingen zijn.

De uitkomsten van het onderzoek, trends in de watersport en toekomstverwachtingen worden besproken met de jachthavens verenigd in het Platform jachthavens IJsselmeergebied. Het platform komt 3 keer per jaar bijeen.

2. Resultaten jachthavenmonitor in 2010

2.1. Aantal jachthavens en exploitatievorm

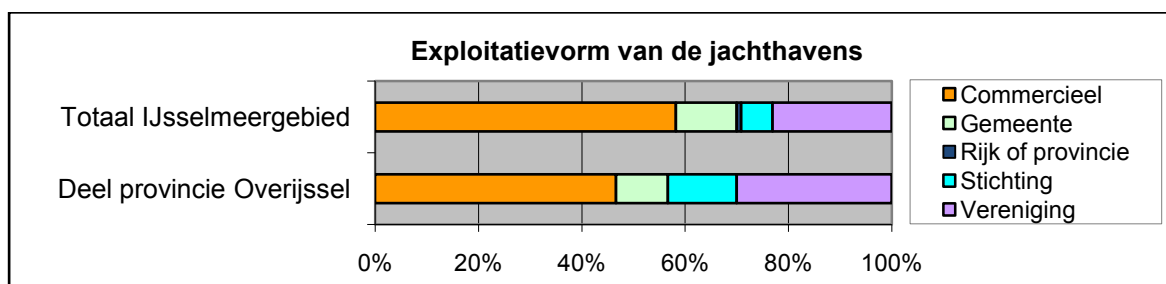
Exploitatievorm	Aantal jachthavens in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Overijssel	
		Aantal jachthavens	Provinciaal aandeel in %
Commercieel	134	14	10,4%
Gemeente	27	3	11,1%
Rijk of provincie	2	0	0,0%
Stichting	14	4	28,6%
Vereniging	53	9	17,0%
Totaal	230	30	13,0%

Ten opzichte van de rapportage in 2009 zijn er per saldo 9 jachthavens bijgekomen. In Vollenhove betreft het een splitsing, van de in 2003 door fusie ontstane haven. De vereniging huurt nu weer zelf de binnenhaven. Ook de tweede nieuwkomer is geen onbekende. In Lelystad heeft een bestaande ondernemer op een nieuwe locatie binnendijs, zijn winterstallingactiviteiten uitgebreid en is er in beperkte mate ook ligplaatsverhuur. De derde nieuwkomer is WSV Wilsum, die sinds eind vorig jaar een kleine jachthaven aan de IJssel beheert. In de Noordoostpolder is een jachtservice bedrijf gestopt met het aanbieden van winterberging, waarmee het niet meer tot de doelgroep behoort.

Reeds jaren bestaande nieuwe deelnemers zijn de passantenhavens in Nijkerk en Hasselt (samen circa 1.300 bootovernachtingen) en 3 winterstallingbedrijven in respectievelijk Harderwijk, Hasselt en Zwartsluis, waarbij de laatste ook over 40 ligplaatsen bleek te beschikken. Verder was vorig jaar al bekend, dat de gemeente Kampen alleen nog de charterschepen afhandelde en het beheer van de passantenstroom aan de watersportvereniging IJsselmuiden had overgedragen. Naar nu is gebleken had genoemde vereniging ook in 2008 en 2009 al een paar ligplaatsen.

De provincie Overijssel telt nu binnen de nieuw gedefinieerde IJsselmeerregio 30 jachthavens, een toename van 7. Dit hogere aantal jachthavens betekent echter niet, dat de beschikbare ligplaatscapaciteit in dit deel van Overijssel wezenlijk is veranderd.

In 2010 behoorde 13% van de jachthavens in het IJsselmeergebied tot de provincie Overijssel. Zoals uit onderstaande grafiek blijkt, zijn er in het Overijsselse deel van het IJsselmeergebied relatief weinig commerciële havens (47%), relatief veel (13%) als stichting geëxploiteerde jachthavens en ook meer dan een gemiddeld aantal (30%) verenigingshavens. De enige twee door het Rijk geëxploiteerde havens in het IJsselmeergebied liggen in Noord-Holland, te weten de passantenhaven in Marken en de museumhaven in Enkhuizen.

Voor een deel van de 230 deelnemers aan het onderzoek is de exploitatie van de haven ook de hoofdactiviteit. Onderstaande tabel laat zien dat 180 van de 230 jachthavens meer dan 20 ligplaatsen hebben. Deze 180 havens beheren 99,3% van de ligplaatscapaciteit in het gebied. Dit is vergelijkbaar met het deel van de provincie Overijssel, waar 24 van de 30 havens met meer dan 20 ligplaatsen, 99,1% van de capaciteit beheren. Deze havens hebben gemiddeld 124 ligplaatsen. Dat is aanzienlijk minder dan in het totale IJsselmeergebied, waar de jachthavens met meer dan 20 ligplaatsen gemiddeld 197 ligplaatsen hebben.

Soort jachthaven	IJsselmeergebied		Aandeel provincie Overijssel	
	Aantal jacht-havens	Totaal aantal ligplaatsen	Aantal jacht-havens	Totaal aantal ligplaatsen
Jachthavens met meer dan 20 ligplaatsen	180	35.377	24	2.980
Jachthavens met maximaal 20 ligplaatsen	22	258	3	26
Passantenhaven, geen vaste ligplaatsen	11	0	1	0
Alleen winterstallingactiviteiten	14	0	1	0
Overig	3	0	1	0
Totaal	230	35.635	30	3.006

In het IJsselmeergebied zijn er 11 jachthavens die zich op passanten richten en geen vaste ligplaatsen verhuren. 14 bedrijven bieden alleen winterstalling aan. De restgroep bestaat uit de Museumhaven in Enkhuizen, de charterhaven van de gemeente Kampen en een wegens faillissement tijdelijk niet actieve jachthaven in Lemmer. De capaciteit van deze haven is tijdelijk op nul gezet, tot een nieuwe exploitant zich aanmeldt.

In het Overijsselse deel van het IJsselmeergebied is slechts 1 passantenhaven en 1 bedrijf dat uitsluitend winterstalling aanbiedt. De ligplaatsen voor de chartervaart in Kampen worden door de gemeente beheerd (zie ook foto omslag). Van de 90 jachthavens in de hele provincie Overijssel worden 30 tot de regio IJsselmeergebied gerekend.

2.2. Verhuur vaste ligplaatsen

2.2.1. Aantal vaste ligplaatsen, aantal boten, bezettingsgraad en wachtlijsten

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Overijssel	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal jachthavens	230	30	13,0%
Aantal vaste ligplaatsen	35.635	3.006	8,4%
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	2.774	8,5%
Gemiddelde bezettingsgraad	91,8%	92,3%	
Aantal schepen op een wachtlijst	3.939	293	7,4%
Drukfactor	11%	10%	

In het IJsselmeergebied is de gemiddelde bezettingsgraad 91,8%. Dat ligt een fractie onder de 92% die door HISWA Vereniging als noodzakelijke ondergrens wordt beschouwd om op economisch verantwoorde wijze een jachthaven te kunnen exploiteren. In de provincie Overijssel is de gemiddelde bezettingsgraad 92,3%.

Toch staan er in dit deel van Overijssel ruim 290 boten op een wachtlijst. Dit geeft aan dat er booteigenaren zijn die geen passende ligplaats kunnen vinden. Afmetingen van de (nieuwe) boot, gewenste box en prijs kunnen daarbij een rol spelen. De hoogte van de wachtlijst gedeeld door de beschikbare capaciteit wordt 'de drukfactor' genoemd. Hoe hoger de drukfactor, hoe groter het probleem. Een drukfactor van 10% komt redelijk overeen met het gemiddelde in het IJsselmeergebied. Het probleem met wachtlijsten speelt zich hoofdzakelijk af in het Noord-Hollandse deel van het gebied waar de drukfactor 18% bedraagt.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Overijssel		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Aantal jachthavens	230	2	0,9%	30	2	6,7%
Aantal vaste ligplaatsen	35.635	-133	-0,4%	3.006	95	3,2%
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	67	0,2%	2.774	72	2,6%
Gemiddelde bezettingsgraad in %	91,8%		0,5%	92,3%	-0,5	-0,5%
Aantal schepen op een wachtlijst	3.939	182	4,6%	293	-11	-3,8%

Na herdefiniëring van het gebied blijken er in 2010 t.o.v. 2009 twee jachthavens en 67 boten te zijn bijgekomen. 133 ligplaatsen zijn verdwenen, grotendeels door herinrichting van bestaande havens. De bezettingsgraad is gestegen van 91,3% naar 91,8 %. Het aantal schepen op een wachtlijst is ten opzichte van 2009 met ruim 4,6% toegenomen.

In het Overijsselse deel van het IJsselmeergebied zijn 95 ligplaatsen bijgebouwd en er zijn 72 boten bijgekomen. De gemiddelde bezettingsgraad is hierdoor met 0,5% gedaald en ook het aantal boten op een wachtlijst is iets afgenomen. Uitbreiding van het aantal ligplaatsen (en boten) vond plaats achter de brug in Kampen (IJsselmuiden en Wilsum).

2.2.2. Aantal zeil- en motorboten, lengte van de boot

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Overijssel	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	2.774	8,5%
Aantal zeilboten	22.272	933	4,2%
Aantal motorboten	10.442	1.841	17,6%
Aandeel zeilboten	68,1%	33,6%	
Aandeel motorboten	31,9%	66,4%	
Gemiddelde bootlengte	9,68 m	9,11 m	

Uit bovenstaande tabel blijkt dat er vooral motorboten (66%) in het Overijssels deel van het IJsselmeergebied liggen. Dit is precies tegengesteld aan de mix in het IJsselmeergebied.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Overijssel		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Aantal zeilboten	22.272	39	0,2%	933	-9	-1,0%
Aantal motorboten	10.442	28	0,3%	1.841	81	4,6%
Totaal aantal boten	32.714	67	0,2%	2.774	72	2,7%
Gemiddelde bootlengte	9,68 m	0,04 m	0,5%	9,11 m	-0,14 m	-1,5%

Het aantal boten in het IJsselmeergebied is weer iets toegenomen. Het aandeel motorboten in het IJsselmeergebied is sinds 2009 onveranderd 31,9% gebleven. De gemiddelde bootlengte is 4 cm gestegen.

In Overijssel is het aantal motorboten 4,6% toegenomen en het aantal zeilboten 1% gedaald. De gemiddelde bootlengte is met 14 cm afgenomen. Deze veranderingen worden grotendeels veroorzaakt door de herindeling. De havens aan het Zwarte Water in Zwolle worden niet meer tot het IJsselmeergebied gerekend, de havens bij Kampen achter de sluis in het Ganzendiep wel en daar zijn de boten kleiner.

2.2.3. Herkomst ligplaatshouders

	Totaal in het IJsselmeergebied		Aandeel provincie Overijssel	
	Aantal	Verdeling in %	Aantal	Verdeling in %
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714		2.774	
Ligplaatshouders uit Nederland	26.987	82,5%	2.457	88,6%
Ligplaatshouders uit Duitsland	5.343	16,3%	306	11,0%
Ligplaatshouders uit België	115	0,4%	0	0,0%
Ligplaatshouders uit overige landen	269	0,8%	11	0,4%

Bijna 82% van de ligplaatshouders in het IJsselmeergebied is afkomstig uit Nederland. Naast Nederlanders, Duitsers en Belgen zijn in het IJsselmeergebied nog 269 ligplaatshouders afkomstig uit andere landen.

11% van de ligplaatshouders in dit deel van Overijssel komt uit Duitsland.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Overijssel		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Ligplaatshouders uit Nederland	26.987	185	0,7%	2.457	98	4,2%
Ligplaatshouders uit Duitsland	5.343	-51	-0,9%	306	-25	-7,6%
Ligplaatshouders uit België	115	6	5,5%	0	-2	-100,0%
Ligplaatshouders overige landen	269	-73	-21,3%	11	1	10,0%
Totaal	32.714	67	0,2%	2.774	72	2,7%

De herkomst van de ligplaatshouders in het totale IJsselmeergebied verschuift. Zo was in 2009 81,8% afkomstig uit Nederland tegen 82,5% nu. Het aandeel buitenlandse en vooral Duitse ligplaatshouders in het IJsselmeergebied daalt en dit proces loopt al een aantal jaren.

Ook in Overijssel daalt het aandeel buitenlandse ligplaatshouders. Er verdwijnen Duitsers. Opvallend dit jaar is dat het aantal Duitse ligplaatshouders in het Noord-Hollands deel van het IJsselmeergebied toeneemt, vooral in de Kop van Noord-Holland en in West-Friesland en dat er Nederlanders verdwijnen. De achtergrond hiervan is onduidelijk. Ook in Flevoland nam het aantal Duitse ligplaatshouders toe (+24).

2.3. Passanten

Passanten zijn de bezoekende boten die tegen betaling in een jachthaven verblijven. Gebruikelijk is dat passanten tijdelijk vrijgekomen of niet verhuurde vaste ligplaatsen gebruiken. Sommige historische havensteden of steden met een bijzonder achterland trekken meer passanten dan het aantal uitvarende ligplaatshouders. Voor deze bezoekers worden speciale plaatsen gereserveerd. Deze plaatsen worden 'specifieke passantenplaatsen' genoemd en worden niet op jaar- of seizoensbasis verhuurd.

Ook komt het voor dat passanten tegen een speciaal tarief in de vorm van een week- of maandkaart langer in een haven verblijven. In die gevallen wordt de boot vaak voor een periode onbemand achtergelaten. Niet alle jachthavens weten hoeveel bootovernachtingen aan deze "*langpassanten*" moeten worden toegerekend. Bij de bepaling van de gemiddelde verblijftijd worden deze langpassanten zonder persoonsovernachtingen niet meegeteld.

2.3.1. Aantal specifieke passantenplaatsen

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Overijssel	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal jachthavens	230	30	13,0%
Aantal vaste ligplaatsen	35.635	3.006	8,4%
Aantal niet verhuurde ligplaatsen	2.921	232	7,9%
Aantal specifieke passantenplaatsen	4.088	290	7,1%

Het betreft hier specifieke passantenplaatsen in jachthavens. Aanlegplaatsen in het buitengebied horen hier dus niet bij.

Tekort aan specifieke passantenplaatsen tijdens SAIL 2010

2.3.2. Aantal bootovernachtingen en verblijftijd bezoekende boten

Op het moment dat het monitoronderzoek werd gehouden, zomer 2010, konden de havens nog geen bezoekersaantallen voor heel 2010 opgeven. Daarom wordt standaard gevraagd naar de bezoekende schepen in het voorgaande jaar. Onderstaande tabellen gaan dan ook over de passanten in 2009.

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Overijssel	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal jachthavens	230	30	13,0%
Aantal bootovernachtingen in 2009	377.284	24.211	6,4%
Gemiddelde verblijftijd	1,3	1,4	

Als de gemiddelde verblijftijd in het IJsselmeergebied gemiddeld 1,3 dagen is, gaat het dus om 377.284 **bootovernachtingen** / 1,3 verblijfdagen = ruim. 290.000 **bezoekende boten**. Uit diverse onderzoeken naar het vaargedrag van watersporters⁵ is gebleken, dat 60-70% van de passanten hun thuishaven elders in het IJsselmeergebied heeft. Daarnaast zijn belangrijke herkomstgebieden de Friese binnenwateren en de Hollandse Plassen.

Verschillen met monitor 2009

Het aantal specifieke passantenplaatsen in het IJsselmeergebied is per saldo met 177 toegenomen, vooral in Fryslân (80) en Flevoland (105).

Het aantal passanten in het IJsselmeergebied is in 2009 t.o.v. 2008 gedaald met 5,1%, het aantal bootovernachtingen met 3,4%. De gemiddelde verblijftijd steeg van 1,30 naar 1,33 nachten.

⁵ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003;
Onderzoek vaargedrag Randmeren en binnenwateren van Flevoland, Waterrecreatie Advies, december 2006;
Onderzoek vaargedrag Fryslân en Leeuwarden, Waterrecreatie Advies, oktober 2007.

Deze trend is al een aantal jaren gaande, men vaart minder (ondanks wederom een lichte toename van het aantal boten in het gebied).

In Overijssel is het aantal passanten gestegen met 6,1%. Dit is tegen alle trends in. In Flevoland daalde het aantal passanten met 6,1%, in Noord-Holland met 4% en in Fryslân met 9,2%. Utrecht en Gelderland bleven nagenoeg gelijk. De gemiddelde verblijftijd van passanten in de havens in Overijssel nam iets af; van 1,46 naar 1,44 waardoor het aantal bootovernachtingen slechts beperkt toenam van 23.115 naar 24.211 (+ 0,5%). Toename van het aantal bootovernachtingen en daling van de verblijftijd bleek na nadere analyse vooral te maken te hebben met (dag)evenementen / activiteiten in Kampen. Het verlengen van de verblijftijd is belangrijk. Het betekent dat mensen meer gaan doen in de omgeving (en dus langer geld uitgeven). In het Randmerengebied steeg het aantal bootovernachtingen iets van 68.135 naar 68.605. De verblijftijd bleef nagenoeg gelijk (1,5).

2009 was het jaar waarin de economische crisis zich echt openbaarde. Er is zelfs geadviseerd vakantie in eigen land door te brengen. Op basis van bovenstaande passantencijfers is dat eigenlijk alleen in Overijssel gelukt. Ook de sluispassages in Overijssel sluiten hierop aan. In hoofdstuk 3 wordt verder op deze materie ingegaan.

2.3.3. Aantal persoonsovernachtingen

In voorgaande jaren zijn door Waterrecreatie Advies diverse onderzoeken uitgevoerd, waarbij toervaarders rechtstreeks werden benaderd met een reeks vragen over hun vaargedrag, waaronder de vraag: "Met hoeveel personen bent u meestal aan boord?"

In navolgende tabel staan de resultaten van deze onderzoeken. Het aantal personen aan boord is niet over het gehele jaar constant. In de schoolvakanties varen er veel meer gezinnen met kinderen, dan in het voor- en naseizoen. De onderzoeken zijn verdeeld over het gehele vaarseizoen uitgevoerd.

Vaargebied	Zeilboten	Motorboten
IJsselmeergebied & Waddenzee ⁶	2,5	2,5
Noordzee ⁷	2,7	2,1
Randmeren en binnenwateren Flevoland ⁸	2,7	
Amsterdam ⁹	2,4	
Fryslân en Leeuwarden ¹⁰	2,8	
Deltagebied ¹¹	2,9	2,6

Het vaargebied in en rond de IJsseldelta kan het beste worden vergeleken met de Randmeren en de binnenwateren van Flevoland. Op basis hiervan kan het aantal opvarenden per boot worden geschat op gemiddeld 2,7 personen. Daarmee genereren de bezoekende boten in de jachthavens in Overijssel die tot het IJsselmeergebied worden gerekend, ruim 65.000 **persoonsovernachtingen** (= 24.211 bootovernachtingen x 2,7 personen).

Niet alleen de bezoekende boten generen overnachtingen, ook de ligplaatshouders verblijven gedurende het vaarseizoen een aantal nachten in de eigen haven aan boord, al dan niet na afloop van een dagtocht. Op basis van een onderzoek in Aalsmeer wordt gerekend met gemiddeld 20 overnachtingen per seizoen in de eigen haven¹².

Daarmee genereren de 2.774 verhuurde ligplaatsen nog bijna 150.000 **persoonsovernachtingen** (= 2.774 boten x 20 overnachtingen x 2,7 personen).

Het totale aantal persoonsovernachtingen in de havens in Overijssel die tot het IJsselmeergebied worden gerekend kan derhalve worden geschat op ca. 215.000.

2.4. Winterstalling

⁶ Onderzoek vaargedrag IJsselmeergebied & Waddenzee, Waterrecreatie Advies, februari 2003

⁷ Onderzoek vaargedrag Noordzee, Waterrecreatie Advies, januari 2004

⁸ Onderzoek vaargedrag Randmeren en Flevoland, Waterrecreatie Advies, december 2006

⁹ Onderzoek watersport Amsterdam, Waterrecreatie Advies, oktober 2006

¹⁰ Onderzoek vaargedrag Fryslân en Leeuwarden, Waterrecreatie Advies, oktober 2007

¹¹ Onderzoek vaargedrag Deltagebied, Waterrecreatie Advies, januari 2004

¹² Onderzoek gemeente Aalsmeer over verblijf aan boord in verband met Toeristenbelasting

	Totaal in het IJsselmeergebied	Aandeel provincie Overijssel	
		Totaal in de provincie	Provinciaal aandeel in %
Aantal boten op vaste ligplaatsen	32.714	2.774	8,5%
Aantal boten buiten op de wal	13.374	627	4,7%
Aantal boten binnen in een loods	5.511	300	5,4%
Aantal boten dat in het water blijft	10.364	1.105	10,7%
Totaal aantal boten in de winter	29.249	2.032	6,9%
Percentage boten dat in gebied blijft	89,4%	73,3%	

In dit deel van Overijssel ligt 8,5% van de boten in het IJsselmeergebied. In de winter ligt 6,9% van de overwinteraars bij de havens. Er liggen verhoudingsgewijs veel schepen in het water en weinig schepen op de wal buiten of in winterstallingloodsen.

Verschillen met monitor 2009

	Totaal in het IJsselmeergebied			Aandeel provincie Overijssel		
	Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009		Aantal in 2010	Verschil 2010 - 2009	
		Aantal	In %		Aantal	In %
Aantal boten buiten op de wal	13.374	-69	-0,5%	627	-15	-2,3%
Aantal boten binnen in een loods	5.511	55	1,0%	300	-29	-8,8%
Aantal boten dat in het water blijft	10.364	133	1,3%	1.105	31	2,9%
Totaal aantal boten in de winter	29.249	119	0,4%	2.032	-13	-0,6%

Het aantal schepen in het water neemt toe en er staan minder boten op de wal. In andere gebieden neemt vaak ook het aantal boten in het water toe, maar ook het aantal boten in loodsen. Of ze vanuit Overijssel naar andere gebieden verplaatsen is onbekend. Nader onderzoek zou dat uit moeten wijzen.

3. Sluizen, sluispassages en het weer in 2009

3.1. Sluizen en sluispassages

Het jaarlijkse onderzoek naar de ontwikkeling van de watersport geeft inzicht in de ontwikkeling van het aantal boten, ligplaatsen, passanten, bezettingsgraad etc. Om meer inzicht te krijgen in bijbehorende vaarbewegingen, zijn ook de sluispassages in het gebied bijeen gebracht. De passagecijfers zijn afkomstig van de betrokken beheerders. Bij de grotere sluizen wordt beroeps- en recreatievaart apart geteld, bij de kleinere vaak niet. Slechts een deel van de in dit overzicht opgenomen sluizen kunnen als toegangspoorten tot het IJsselmeergebied worden beschouwd, de overigen liggen in het gebied en geven inzicht in de intensiteit van de vaarbewegingen ter plaatse.

Kaart: Beleidsvisie Recreatietoervaart Nederland 2008. De nummers corresponderen met de sluizen in de tabel op de volgende bladzijde.

Doorvaartmaten basistoervaartnet in Nederland

	Zeil- en motorbootroute			Motorbootroute		
	Categorie	mast- hoogte	diep- gang	Categorie	opbouw- hoogte	diep- gang
Verbindings- water	AZM	30,00	2,10	AM	HWJH ¹⁾ : per route beoordelen met minimum 3,40m.	1,50
Onsluitings- water	BZM	30,00	1,90	BM	HWJH ¹⁾ : per route beoordelen met minimum 2,75m.	1,50
Onsluitings- water met door- vaartbeperkingen	CZM	komen niet voor, dan normering niet nodig		CM	2,75	1,40
	DZM			DM	2,40	1,10

¹⁾ HWJH= „Houden wat je hebt“

Sluispassages in de provincie Flevoland

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
1	Houtribsluizen	Lelystad	21.964	21.205	759	3,6%	24.123
2	Roggebotsluis	Dronten	25.493	25.331	162	0,6%	26.703
3	Nijkerkersluis	Nijkerk	25.521	24.230	1.291	5,3%	25.812
4	Zuidersluis	Almere	4.323	3.628	695	19,2%	3.649
5	Vaartsluis	Almere	3.402	2.512	890	35,4%	2.535
6	Noordersluis	Lelystad	3.688	3.313	375	11,3%	3.353
7	Larsersluis	Zeewolde	1.514	1.432	82	5,7%	1.365
8	De blauwe Dromer	Zeewolde	2.882	2.620	262	10,0%	2.629
9	Kampersluis	Ketelhaven	2.836	2.748	88	3,2%	2.774
10	Ketelsluis	Ketelhaven	5.712	5.666	46	0,8%	5.633
11	Voorstersluis	Kraggenburg	6.047	7.047	-1.000	-14,2%	6.578
12	Friesesluis	Lemmer	4.838	5.284	-446	-8,4%	5.001
13	Urkersluis	Urk	3.338	2.936	402	13,7%	2.880
14	Marknessersluis	Marknesse	4.859	5.662	-803	-14,2%	5.310
15	Almere-Haven sluis ¹	Almere	3.120	3.000	120	4,0%	3.000
			119.537	116.614	2.923	2,5%	121.345

Sluispassages in de provincie Fryslân

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
16	Lemstersluis ²	Lemmer	16.220	15.696	524	3,3%	14.631
17	Prinses Margrietsluis	Lemmer	27.180	26.463	717	2,7%	27.411
18	Johan Frisosluis	Stavoren	42.013	39.212	2.801	7,1%	39.082
19	Sylroedeslûs ¹	Hindeloopen	1.100	1.000	100	10,0%	1.000
20	Sluis Workum ²	Workum	15.549	13.894	1.655	11,9%	13.696
21	Sluis Makkum ^{1,2}	Makkum	4.500	3.943	557	14,1%	3.219
22	Lorentzsluizen	Kornwerderzand	41.449	38.758	2.691	6,9%	38.127
23	Linthorst Homansluis	Nijetrijne	25.508	26.979	-1.471	-5,5%	26.724
			173.519	165.945	7.574	4,6%	163.890

Sluispassages in de provincie Noord-Holland

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
24	Stevensluis	Den Oever	26.649	30.165	-3.516	-11,7%	33.364
25	Stontelersluis ²	Den Oever	408	356	52	14,6%	244
26	Westerhavensluis ²	Medemblik	5.110	4.369	741	17,0%	4.029
27	Zeesluis Edam ²	Edam	6.257	4.910	1.347	27,4%	4.064
28	Kloosterdijksluis ²	Monnickendam	6.887	5.647	1.240	22,0%	8.393
29	Grafelijkheidssluis ²	Monnickendam	6.864	5.645	1.219	21,6%	onbekend
30	Oranjesluizen	Amsterdam	60.028	56.072	3.956	7,1%	58.111
31	Groote Zeesluis ²	Muiden	26.587	25.375	1.212	4,8%	26.008
32	Naviduct	Enkhuizen	69.749	66.746	3.003	4,5%	69.296
			208.539	199.285	9.254	4,6%	203.509

Sluispassages in de provincie Overijssel

Nr	Sluisnaam	Plaatsnaam	2009	2008	Verschil 2009 - 2008		2007
					Aantal	In %	
33	Sluis Kuinre	Kuinre	3.929	4.058	-129	-3,2%	4.284
34	Sluis Blokzijl	Blokzijl	18.031	17.087	944	5,5%	17.305
35	Arembergersluis	Zwartsluis	13.296	12.093	1.203	9,9%	11.483
36	Beukerssluis	Wanneperveen	21.341	19.829	1.512	7,6%	19.534
37	Ganzensluis	IJsselmuiden	11.090	11.212	-122	-1,1%	11.560
			67.687	64.279	3.408	5,3%	64.166

¹ Sluispassages zijn bij benadering

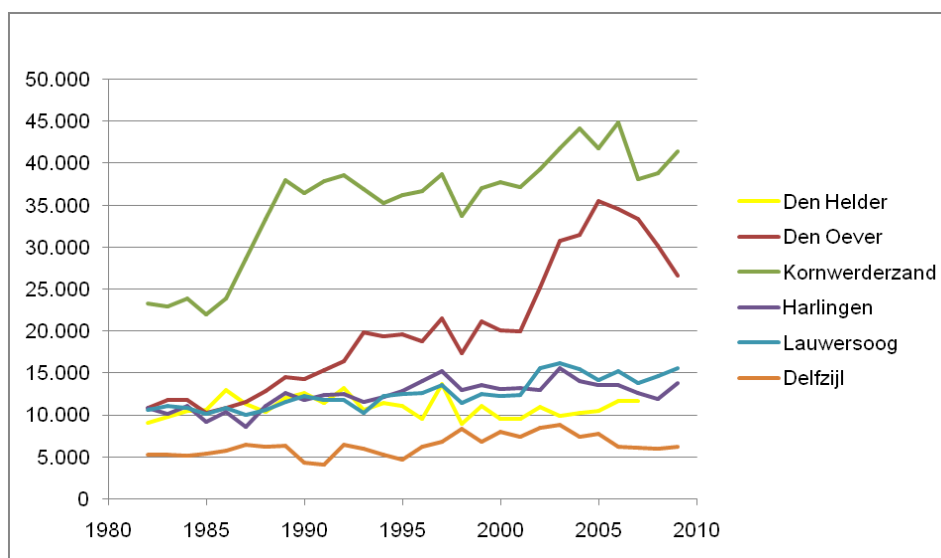
² Sluispassages zijn totaal telling, beroepsvaart niet of minimaal

Uit het overzicht blijkt dat het aantal sluispassages in het IJsselmeergebied in 2009 in alle provincies is toegenomen. Na een daling van het aantal sluispassages in 2008 t.o.v. 2007 met 1,2% is het aantal passages in 2009 t.o.v. 2008 weer met 4,2% gestegen. Vermoedelijk heeft het weer daarbij een belangrijke rol gespeeld en misschien ook wel de crisis. Het aantal passanten en betaalde bootovernachtingen bij jachthavens is in dezelfde periode gedaald. Het kan zijn dat uit kostenoverwegingen het aantal dagtochten is toegenomen en het aantal overnachtingen op openbare aanlegplaatsen en/of ankerende schepen. De toename van het aantal sluispassages en de afname van het aantal passanten is op grond van dit onderzoek niet te verklaren. Rond het IJsselmeer en Markermeer zijn niet veel openbare aanlegplaatsen.

Navraag leert dat de aanlegplaatsen op de Kreupel ten noorden van Andijk na de opening in 2008 door een toenemend aantal passanten wordt bezocht. Deze aanlegplaats wordt niet als "jachthaven" geteld. Er zijn nog een aantal van dergelijke locaties in het gebied, waar bezoekende schepen niet worden geregistreerd en men dus gratis kan liggen. De mogelijkheden om te ankeren zijn mede afhankelijk van het weer en de windrichting. Voor de Friese kust bij Hindeloopen en Makkum / Kornwerderzand wordt veel geankerd en afhankelijk van de wind ook langs de Noord-Hollandse kust. In Flevoland gaat het vooral om Pampushaven, Block van Kuffeler en Lelystad. In de Randmeren exploiteert de Stichting Gastvrij(e) bijna 400 openbare aanlegplaatsen op verschillende locaties. Het is zinvol ook naar het gebruik van dergelijke locaties onderzoek te doen. Op de Kreupel hebben in 2009 ruim 270 boten overnacht.

Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de passages naar de Waddenzee over een reeks jaren. Het is duidelijk dat het aantal schepen dat richting Waddenzee (en Noordzee) vaart stijgt¹³. Vanaf globaal 1985 namen vooral de passages via Kornwerderzand toe. Vanaf 2000 is ook een sterk stijgende lijn waarneembaar ten aanzien van de sluispassages bij Den Oever. Deze groei heeft te maken met het instellen van een 24-uurs bediening in Den Oever en het ondieper worden van de Boontjes tussen Kornwerderzand en Harlingen.

In 2009 is sprake van een trendbreuk. De passages vanuit het IJsselmeergebied naar de Waddenzee via Kornwerderzand en Den Oever zijn met 1,2% gedaald en de passages richting Noordzee via de Oranjesluis in Amsterdam met 7% gestegen. Het is zinvol ook van de passages in Amsterdam en IJmuiden een meerjarenoverzicht te maken.

De daling richting Waddenzee komt volledig ten laste van Den Oever, -11,7%, terwijl in Kornwerderzand de passages met 6,9% toenamen. Navraag leert dat de negatieve uitschieter in Den Oever o.a. is veroorzaakt door stremmingen voor zoutmetingen in april en mei (ca. -2.200 passages).

Het bijhouden van sluispassages in het IJsselmeergebied, bij voorkeur over een reeks van jaren, geeft belangrijke aanvullende informatie over (de gevolgen van) de ontwikkeling van de watersport, veranderingen in het gebruik en de invloed van het weer.

3.2. Het weer in 2009

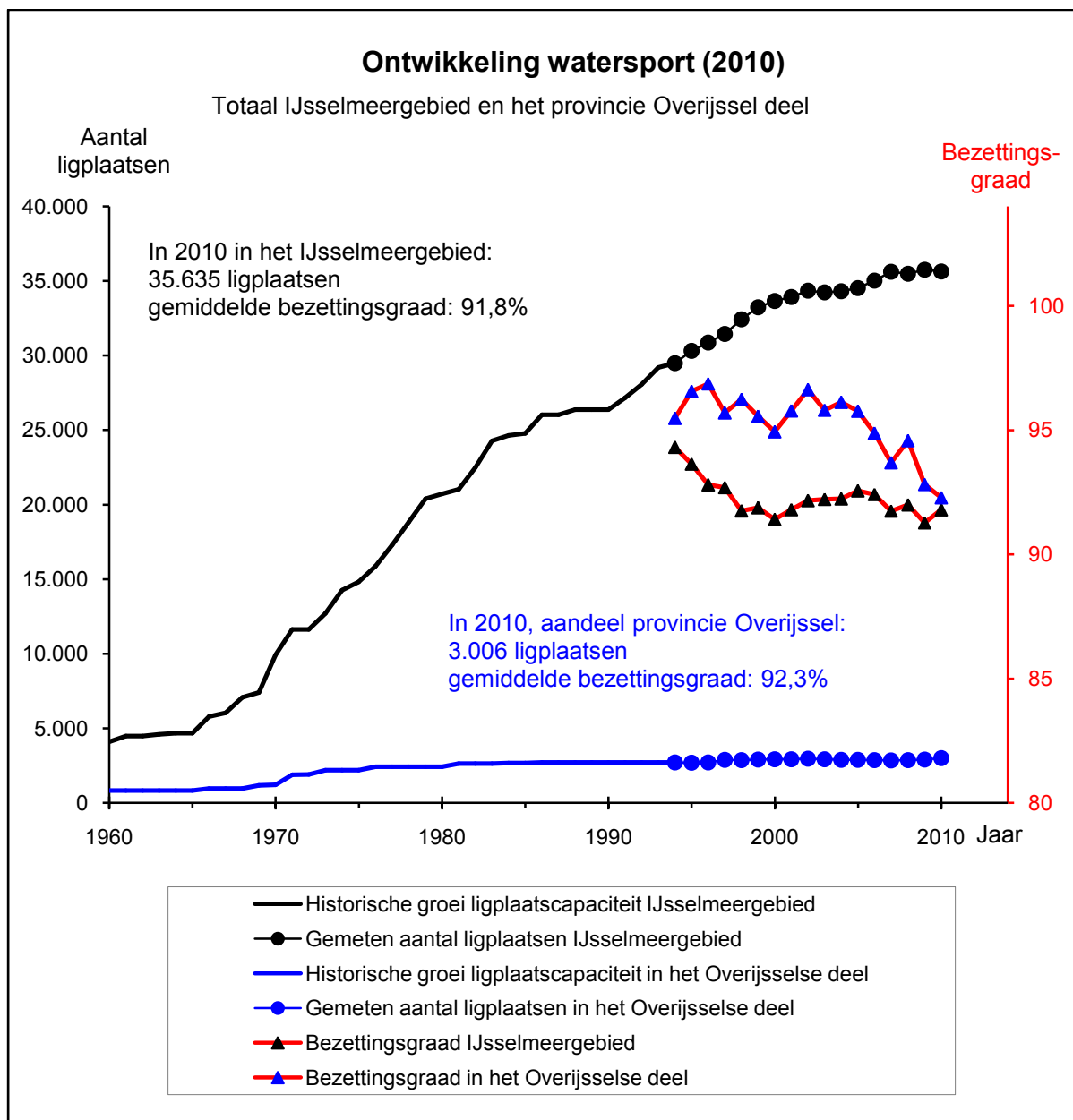
In 2009 was het warm. In De Bilt bedroeg de gemiddelde temperatuur 10,5 graden tegen 9,8 graden normaal. Bovendien was het zeer zonnig: 2009 hoort tot de zonnigste jaren sinds de metingen begonnen in 1901. De zon scheen gemiddeld ruim 300 uur meer dan gewoonlijk. Verder viel er minder regen dan gewoonlijk.

¹³ Havenvisie Wadden, Verantwoord Varen op het Wad, Oranjewoud en Waterrecreatie Advies, juli 2009

4. Trends

4.1. Ontwikkeling watersport 1960 - 2010

Sinds 1965 is het aantal ligplaatsen in het IJsselmeergebied toegenomen tot 35.764. Hiervan heeft de provincie Overijssel 2.940 ligplaatsen. In onderstaande grafiek is te zien hoe de ligplaatscapaciteit in het IJsselmeergebied (zwart) in de periode 1960 – 2009 is toegenomen. De historische lijn (1960 – 1994) is afgeleid van de gegevens die door de jachthavens bij aanvang van het monitoronderzoek in 1994 werden verstrekt. Vanaf de start van de monitor zijn zowel de ligplaatscapaciteit (ronde stip, linker as), als de gemiddelde bezettingsgraad (driehoekjes, rechter as) bekend. In dezelfde grafiek is het aandeel van de provincie Overijssel (blauw) getekend.

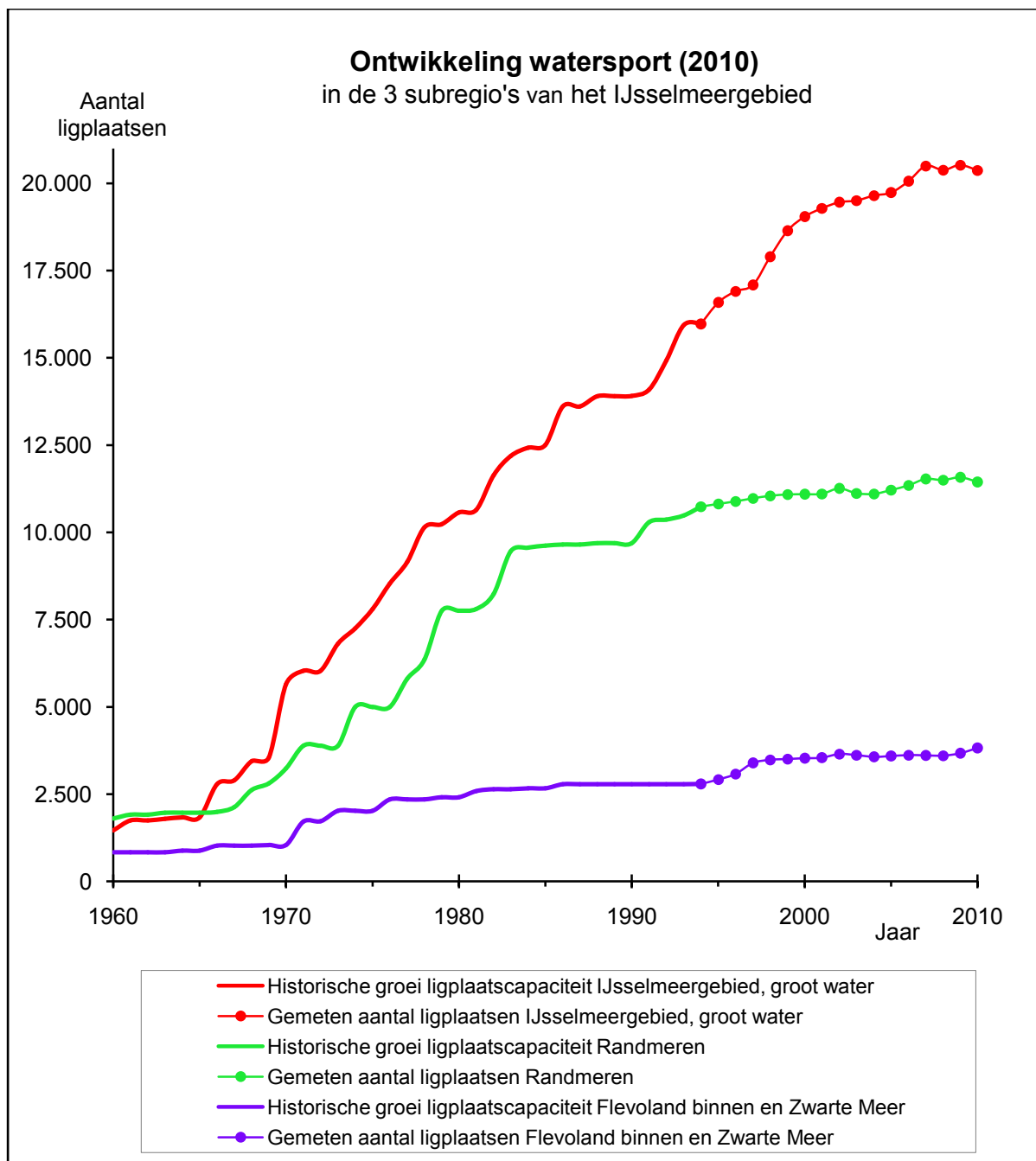
De introductie van polyester in de jachtbouw maakte het mogelijk jachten in serie te gaan bouwen tegen een, ten opzichte van hout en staal, concurrerende prijs. In heel Nederland werden globaal vanaf de 60-er jaren van de vorige eeuw jachthavens gebouwd om de groeiende recreatievloot op te vangen. Verder speelt de aanleg van Flevoland en het ontstaan van de recreatiemogelijkheden in de Randmeren een rol in de toename van het aantal schepen in het IJsselmeergebied. De grafiek laat deze ontwikkeling prachtig zien. Ook de dip / recessie in de 80-er jaren is zichtbaar en het daarop volgend herstel. Het deel van het IJsselmeergebied dat tot de provincie Overijssel wordt gerekend heeft in de afgelopen 40 jaar een beperkt aandeel gehad in de groei van de watersport. Het gaat ook niet goed met de bezettingsgraad.

4.2. Ontwikkelingen per soort vaarwater

Onderstaande grafiek geeft de ontwikkelingen in 3 subregio's van het IJsselmeergebied:

13. Jachthavens aan groot water (IJmeer, Markermeer, IJsselmeer en Ketelmeer)
14. Jachthavens in de Randmeren (Gooimeer t/m Vossemeer)
15. Havens binnen de dijk in Flevoland en de regio Zwarte Meer (t/m Vollenhove, het Zwarte Water t/m Hasselt en het Ganzendiep).

Deze subverdeling is gemaakt omdat het eigenlijk om 3 verschillende soorten vaargebieden gaat. Dat blijkt ook uit de ontwikkelingen.

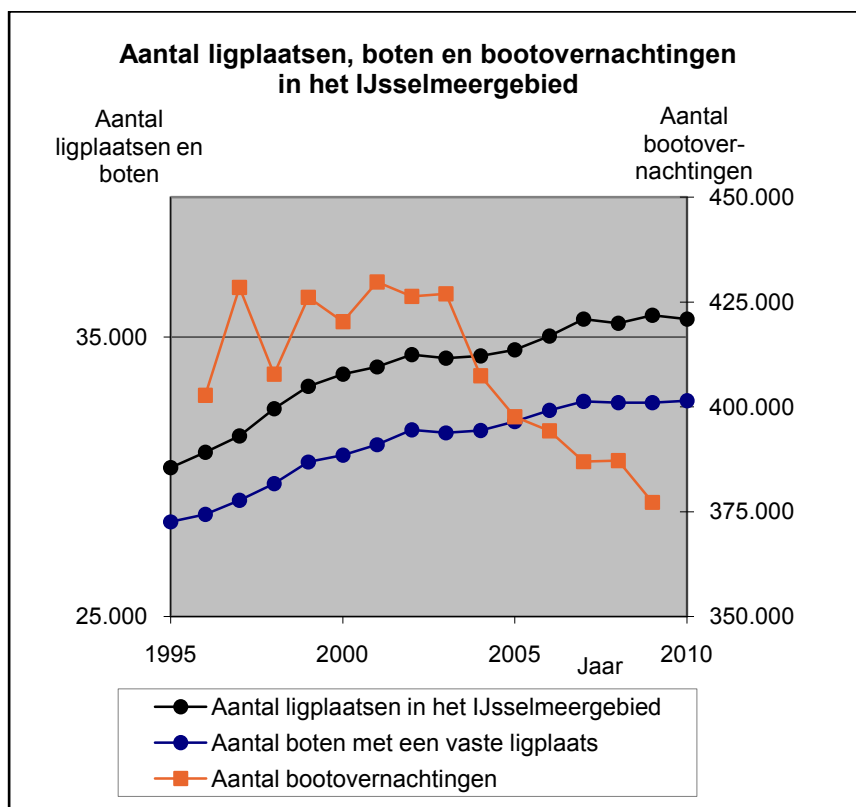
Ad 1: De ontwikkeling van de watersport in de regio IJsselmeergebied, 'groot water' (rode lijn) kent wat kleine schommelingen, maar groeit eigenlijk vanaf halverwege de 60-er jaren gewoon door als een nagenoeg rechte lijn. Deze curve geeft ook het belang aan van groot open water voor de watersport. Het gaat in dit gebied om ruim 20.375 vaste ligplaatsen en een gemiddelde bezettingsgraad van 92,0%. Het percentage zeiljachten bedraagt 82,5% en de gemiddelde lengte van de schepen is 10,4 meter. De 'drukfactor' is 12%. Binnen het gebied varieert de drukfactor, in Fryslân is hij laag en in Noord-Holland hoog.

- Ad 2: Vanaf halverwege de 60-er jaren tot halverwege de 80-er jaren groeiden de Randmeren mee met het grote water van het IJsselmeergebied. Daarna stokte en stabiliseerde de groei. Het is interessant om de achtergronden van deze ontwikkeling verder te analyseren. In de Randmeren bevinden zich 11.441 ligplaatsen. De gemiddelde bezettingsgraad bedraagt 91,7%. Het percentage zeiljachten bedraagt hier 56,4% en de gemiddelde lengte van de schepen is 8,6 meter. De 'drukfactor' is 10%.
- Ad 3: De Overijsselse havens zorgen voor de basis van deze lijn. Vervolgens komen de Flevolandse havens binnen de dijk erbij met een sprongetje in het begin van de jaren 70. In dit deel van het IJsselmeergebied liggen ruim 3.800 ligplaatsen. De gemiddelde bezettingsgraad bedraagt 90,9%. Het percentage zeiljachten bedraagt hier 25,4% en de gemiddelde lengte van de schepen is 9,0 meter. De 'drukfactor' is 8%.

Duidelijk is dat deze gebieden sterk verschillen, de toekomst zal ook anders zijn.

4.3. Toekomstverwachting

Vlak voor de zomer van 2009 werd een toename van het aantal passanten ten opzichte van 2008 gemeten. Het was prachtig weer en iedereen was positief, ook in het Platform jachthavens IJsselmeergebied. Uiteindelijk blijkt het aantal passanten in 2009 t.o.v. 2008 toch (weer) te zijn gedaald. De gemiddelde verblijftijd van passanten in havens is wel iets toegenomen.

In de rapportage van vorig jaar zijn al allerlei trends aan de orde geweest die onveranderd van kracht zijn. Wat kan in aanvulling daarop met deze cijfers of marktontwikkelingen nog worden toegevoegd?

Ondanks wat positievere geluiden stagneert de markt nog steeds. Er is geen schepenkerkhof, dus per saldo zal het aantal schepen in Nederland niet afnemen. Wel treden er regionale verschuivingen op, zoals ook uit deze rapportage blijkt. Voor een deel hebben die verschuivingen te maken met havens die hun 'boxmix' aanpassen. Het aantal schepen verandert niet veel, maar de gemiddelde lengte neemt wel toe. Blijkbaar komen er grotere schepen bij en verdwijnen kleinere boten uit het IJsselmeergebied. Er worden dus schepen verkocht. Minder, net als het aantal huizen, maar er beweegt nog wel wat.

De watersporter verandert, men vaart minder, de boot wordt meer een (luke) caravan. De voorzieningen aan boord zijn met de toename van de scheepslengte ook beter geworden. Walstroom, koelkast, verwarming, televisie, een computer, WIFI en zo zijn er tegenwoordig meer faciliteiten die het verblijf aan boord best prettig maken. Waarom zou je nog varen? Blijf lekker in de haven liggen,

geniet van het mooie weer, de sfeer aan boord en de (relatieve) rust. Als het regent is het binnen ook nog comfortabel. Het “activeren” van watersporters kost dus tegenwoordig meer energie.

In dit beeld past ook “de tocht” naar de Waddeneilanden. De gemiddelde verblijftijd van recreatievaartuigen in de havens daar is hoog (ca. 3,5 dagen t.o.v. 1,3 dagen in het IJsselmeergebied). Een drijvend vakantiehuis in de haven is goedkoper dan een huisje op het eiland en je kunt na een paar dagen ook nog naar een ander eiland “hoppen”. Het aantal passanten op de Waddeneilanden in 2009 is volgens een voorlopige berekening¹⁴ verder gestegen, ondanks het feit dat de haven van Vlieland laat open ging en het aantal passages door de Afsluitdijk iets is gedaald. De sluispassages bij Kornwerderzand zijn fors toegenomen (+6,9%), maar het aantal passanten in Harlingen is gedaald. Volgens de jachthaven in Harlingen was het in 2009 zulk mooi weer, dat veel boten meteen doorvoeren naar de eilanden.

Door het betere comfort aan boord ligt het voor de hand dat er ook verschuivingen optreden in het seizoen. Het aantal zeilboten dat via het Wad of de Oranjesluizen de Noordzee op gaat en vertrekt naar Scandinavië, België, Engeland en bijvoorbeeld Frankrijk neemt toe. Men heeft meer tijd om verder weg gelegen bestemmingen te bezoeken. Bij grote winterbergingsbedrijven in Noord-Duitsland (Oostzee) liggen in loods al meer dan 3.000 boten waaronder veel Nederlanders die de Oostzee als vaargebied hebben. Zij overwinteren daar om niet jaarlijks heen en weer te hoeven varen. Anderzijds komen er Engelsen naar Nederland.

Dergelijke trends sluiten voor een deel aan op ervaringen van watersporters die zeggen dat het in de zomer rustig was op het water. “Het was vroeger drukker”. Dit zijn geluiden uit sommige gebieden achter de sluis, maar ook uit het IJsselmeer. Het geldt niet voor de Waddeneilanden waar nog steeds en gezien eerdergenoemde trend voorlopig wel een capaciteitsprobleem zal blijven spelen. “Ligplaatshouders keerden (in het voorjaar van 2009) gefrustreerd terug van het Wad. Het was in het weekend een gekkenhuis op Texel”. De IJsselmeershavens aan de Noord-Hollandse kust liggen gunstig voor een weekendje Texel. Omdat de drukte wordt gemeden, zal het in het voor- en naseizoen buiten de weekenden drukker worden op het Wad, omdat er dan meestal wel plaats is.

Watersporters worden veeleisender, dat past ook in het tijdsbeeld. Schepen zijn groter geworden en beter uitgerust. Betere voorzieningen aan boord vragen ook om navenante voorzieningen aan land. Goede op- en afstapmogelijkheden worden belangrijker, mensen worden ouder. Stroomaansluitingen met voldoende (16) ampère om maar iets te noemen. Als de verblijftijd in een haven toeneemt, moet het wel comfortabel zijn.

Foto: Comfortparc, Wessum (L)

Zoals vorig jaar al aangegeven, zijn de Friese watersportkernen en toegangsporten druk bezig met het onderwerp functionaliteit, ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid (Friese Merenproject, tweede fase). Voor veel kernen wordt een Masterplan opgesteld waarin deze onderwerpen en de wensen en ervaringen van watersporters een belangrijke rol spelen. Hierbij zijn ook de bestedingen van watersporters een belangrijk aandachtspunt: Waar kan ik liggen, waar is het havenkantoor, waar is de (warme) bakker en de supermarkt, waar kan je lekker eten en wat valt er verder (in de omgeving) te doen? Als je watersporters wilt binden en verleiden om langer te blijven, zijn dit relevante vragen. Zorg en vrije tijd zullen in de toekomst veel werkgelegenheid genereren. De omzet van de watersportindustrie in het IJsselmeergebied kan worden geschat op ca. € 630 miljoen per jaar en de bijbehorende werkgelegenheid op 6.000 arbeidsplaatsen (Fte)¹⁵. Het is dus een belangrijke economische sector.

¹⁴ Eerste voorlopige gegevens monitor Waddenzee 2009, provincie Fryslân

¹⁵ Bewerking Kerncijfers Toerisme Noord-Holland 2002 op basis cijfers NML uit 1999

5. Uitbreidingsplannen

5.1 Uitbreidingsplannen bij bestaande jachthavens

24 havens in het IJsselmeergebied hebben uitbreidingsplannen, mogelijkheden of wensen. In totaal gaat het om 2.895 nieuwe ligplaatsen, gespecificeerd door 21 jachthavens. 3 jachthavens hebben aangegeven wel uit te willen breiden, maar hebben geen aantal genoemd. 12 havens zeggen problemen te hebben met de gewenste uitbreiding, waarvan 8 aangeven problemen te hebben met “de overheid”.

3 bestaande jachthavens in Overijssel hebben uitbreidingsplannen voor in totaal 225 nieuwe ligplaatsen. Alle havens zeggen problemen te hebben met de gewenste uitbreiding.

Dit onderzoek geeft inzicht in trends en ontwikkelingen en daar wordt door de jachthavens rekening mee gehouden. De meeste havens met uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden zitten in Flevoland en Noord-Holland. In deze 2 provincies gaat het om bijna 2.300 extra plaatsen. Gezien de economische situatie stellen veel havens hun uitbreidingsplannen uit. Als de verkoop van boten stagneert, is het ook niet zinvol de capaciteit te vergroten, tenzij daar goede argumenten voor zijn.

Herinrichting is een argument. De boten worden groter en de masten worden hoger. Dat betekent dat bijvoorbeeld dat het percentage zeilboten in de Randmeren daalt, omdat nieuwe jachten niet meer onder de Stichtse (Huizen) en Hollandse brug (Naarden) door kunnen. Dit is de reden waarom de indeling van Jachthaven Naarden is aangepast en men zich meer gaat richten op (grotere) motorboten. Het aantal ligplaatsen in Naarden is door de herindeling gedaald.

Een ander argument is de schaal van een haven. Om financieel draagvlak te krijgen voor gewenste of zelfs noodzakelijke voorzieningen, is een bepaalde capaciteit noodzakelijk. Veel oude havens zijn eigenlijk te klein, waardoor investeringen en zelfs onderhoudswerkzaamheden worden uitgesteld. Het gevolg is dat de kwaliteit langzaam verder verslechterd en klanten weglopen.

Een derde argument kan zijn dat de bezettingsgraad in een gebied hoog is en er veel schepen op een wachtlijst staan. Dit probleem speelt met name in Noord-Holland.

In het IJsselmeergebied staan bijna 4.000 schepen op een wachtlijst, waarvan meer dan de helft in Noord-Holland. Het aantal schepen op een wachtlijst zegt niet alles. Deels gaat het om verplaatsingen op basis van prijs, kwaliteit of omdat men qua afmetingen geen passende ligplaats kan krijgen voor de nieuwe boot. Soms staat men op meerdere wachtlijsten genoteerd, maar het kan ook zijn dat men zich niet inschrijft, omdat de gewenste ligplaats in een bepaalde haven toch niet op een redelijke termijn beschikbaar zal komen. Wachtlijsten moeten in ieder geval niet worden gezien als ‘absoluut getal’ of ‘tekort’ aan ligplaatsen. Er zit meer achter. Hoe actueel zijn wachtlijsten, worden ze geregeld opgeschoond? Moet men jaarlijks een bijdrage betalen om op een wachtlijst te blijven staan? Het aantal schepen op een wachtlijst gedeeld door de capaciteit, de ‘drukfactor’, geeft wel een indicatie van de (lokale) ernst van het capaciteitsprobleem (zie hoofdstuk 2.2.1.). De drukfactor is hoog in het Markermeer (23%), het Nijkerkernauw (29%) en in het Ketelmeer (20%). Kampen hoort tot de regio Ketelmeer.

5.2. Plannen voor nieuwe jachthavens

In Lelystad, Almere, Blaricum, Muiden, Amsterdam, Hoorn en Oude Zeug (Wieringermeer) zijn nieuwe havens gepland. Verder zijn er in Noord-Holland 6 en in Flevoland nog 7 bestaande havens met uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden.

Het nieuwe waterfront van Harderwijk is in het Randmerengebied een van de grootste projecten. Ook in de Bypass bij Kampen zijn plannen voor een nieuwe jachthaven en ligplaatsen bij woningen¹⁶.

5.2.1. Stagnatie bij de uitvoering

Ondanks genoemde plannen gebeurt er bijna niets. Uit nadere analyse blijkt dat dit niet alleen aan de marktomstandigheden ligt. Vooral het verkrijgen van een Natuurbeschermingswetvergunning bij gewenste bedrijfsuitbreidingen veroorzaakt veel problemen, vertraging en frustraties. Oorzaak in het Markermeer en IJmeer is een verschil van mening tussen de provincies Noord-Holland en Flevoland over de wijze waarop getoetst moet worden. Bovendien stagneert de besluitvorming als gevolg van de Toekomstvisie Markermeer IJmeer (TMIJ), opgestart om o.a. de Schaalsprong Almere mogelijk te

¹⁶ Recreatievaart in de Bypass van Kampen, Waterrecreatie Advies, september 2010

maken. Voorts wordt de besluitvorming vertraagd door discussies rond het beheerplan over mogelijke effecten van uitvarende boten op vogelpopulaties bij autonome groei. Goede gegevens over de ontwikkeling van de watersport, het gebruik van boten en gedrag van vogels naar soort tijd en plaats zijn daarbij van onschatbare waarde. In de Waddenzee is men verder en wordt op advies van de Raad van de Wadden¹⁷ onderscheid gemaakt naar type recreant, naar tijd en plaats om generalisering van mogelijke problemen en onnodige beperkingen voor de recreatievaart te voorkomen. Bovendien is door voorlichting¹⁸ veel bereikt en is aangetoond¹⁹ dat ontwikkelingsruimte niet haaks hoeft te staan op bescherming van de natuur.

¹⁷ Concept Convenant Vaarrecreatie Waddenzee, Advies aan de Stuurgroep Waddenprovincies (Raad voor de Wadden, 27 september 2006)

¹⁸ De voorlichtingscampagne 'Ik pas op het Wad' en de gedragscode 'Erecode voor Wadvaarders', 2008-heden

¹⁹ Havenvisie Wadden, Verantwoord Varen op het Wad, Oranjewoud en Waterrecreatie Advies, juli 2009

6. Chartervaart en riviercruisevaart

6.1. Traditionele chartervaart en motorchartervaart

De 'traditionele chartervaart' betreft historische schepen die op commerciële basis worden verhuurd. Veelal gaat het om klippers en tjalken. In de afgelopen jaren zijn er ook nieuwe schepen gebouwd die onder deze categorie vallen. De vroeger wel gebruikte term 'bruine vloot' gaat niet meer op. De meeste schepen hebben hun bruine zeilen vervangen door witte zeilen. Het gaat om een volwassen bedrijfstak die kwalitatief goede voorzieningen biedt. Naast de zeilende chartervaart is ook de motorchartervaart belangrijk geworden. Het gaat dan veelal om historische- of voormalige vrachtschepen die zijn verbouwd om groepen mensen te vervoeren. Bekend zijn o.a. de 'fietsboten'. Het schip fungeert als 'varend hotel' en de gasten fietsen van locatie naar locatie.

De chartervaart, zowel de zeilende- als de motorchartervaart, kent het begrip 'vaste ligplaats' nauwelijks. Er wordt gewerkt met begrippen als 'thuishaven', 'opstapplaats' en 'vaargebied'. Een 'opstapplaats' is een plaats in een haven waar de gasten aan boord komen. De meeste traditionele charterschepen hebben een vaste 'opstapplaats'.

Enkhuizen, Hoorn, Monnikendam, Muiden, Medemblik, Kampen, Lelystad, Stavoren, Lemmer en Makkum zijn bekende thuishavens en opstapplaatsen voor de traditionele chartervaart in het IJsselmeergebied. Nadat de schepen hun gasten aan boord hebben, gedragen zij zich als 'passant' en ontstaat ruimte voor bezoekende schepen.

Het aantal plaatsen voor deze schepen wordt bepaald door de lokale omstandigheden en de beschikbare meters kade. Hierbij wordt rekening gehouden met de gemiddelde lengte van de schepen en het aantal schepen dat naast elkaar kan en mag afmeren. In het hele IJsselmeergebied zijn door de (jacht)havens in totaal 603 plaatsen voor traditionele charterschepen opgegeven. De traditionele chartervaart speelt hier dan ook een belangrijke rol.

Een overzicht van het aantal charterschepen, gemiddelde omzet, weekprijzen, totale capaciteit en het aantal overnachtingen is verkrijgbaar bij de Belangenvereniging Beroepschartervaart (BBZ) in Enkhuizen.

Na aanleg van de Eilandbrug over de IJssel ten noorden van Kampen (A50), is een deel van de chartervloot van Hanzestad Compagnie (tegenwoordig Naupar) van Kampen naar Lelystad vertrokken.

De Bataviahaven in Lelystad

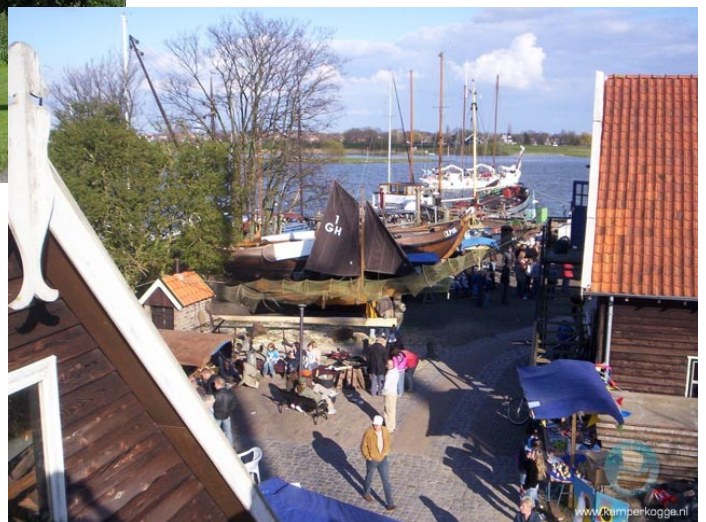
Grote tjalken en klippers komen in de Randmeren nauwelijks voor, omdat de doorvaarthoogte beperkt wordt door de Stichtse en Hollandse brug (max. 12,90 m). In de Randmeren wordt wel veel met bidders gevaren. Een groot deel van deze historische vloot ligt in Elburg, Harderwijk, Spakenburg en Huizen. In Elburg is op 9 september door Prinses Margriet op de oude locatie van de scheepswerf van de firma Balk de nieuwe Museum Botterwerf geopend.

Kampen heeft een Kogge, een reconstructie van een kogge uit de 14^e eeuw.

De Kamper Kogge in Hasselt

Foto's: www.kamper-kogge.nl

De Koggewerf in Kampen

6.2. Riviercruisevaart

De oorsprong van de riviercruisevaart ligt in Duitsland, het bekende 'reisje langs de Rijn'. De schepen zijn groter geworden en tegenwoordig is een lengte van 130 meter geen uitzondering meer. Ook in het IJsselmeergebied neemt het aantal riviercruiseschepen toe. Een aantal komt het gebied binnen via de IJssel, maar ook Amsterdam is voor veel schepen zowel vaardoel als opstapplaats. De riviercruisevaart kent veel internationale passagiers. Als een schip een haven aandoet wordt dit een 'call' genoemd. Amsterdam Cruise Port (ACP) in Amsterdam registreert het aantal 'calls' van schepen in de provincie Noord-Holland. Bekende havens voor dergelijke schepen in het IJsselmeergebied zijn Amsterdam, Enkhuizen, Hoorn en Kampen. Stavoren en Lelystad zijn als haven in opkomst.

Vaak worden bustochten ondernomen of steden bekeken. De bestedingen van de passagiers aan land kunnen aanzienlijk zijn als men de passagiers (via de rederijen) kan verleiden tot een bezoek aan de stad. De schepen zijn georganiseerd via een aantal grote, veelal buitenlandse rederijen, die overtuigd moeten worden een stad of provincie aan te doen.

De lengte van de riviercruise- en passagiersschepen in de Randmeren wordt begrensd door de afmetingen van de sluisen (Roggebotsluis en Nijkerk, scheepslengte max. 85 meter). Harderwijk en Elburg worden regelmatig bezocht, ook omdat daar een aantal rederijen gevestigd zijn. Af en toe bezoekt de Prins Willem Alexander Harderwijk. Dit is het grootste schip dat door de Roggebotsluis kan.

Amsterdam Cruise Port (ACP) heeft ten behoeve van deze rapportage cijfermateriaal over de riviercruisevaart en de motorchartervaart in de provincie Noord-Holland beschikbaar gesteld. In onderstaand overzicht zijn ook havens opgenomen die niet in het IJsselmeergebied liggen.

Gemeente	Aanlopen motorchartervaart			Aanlopen riviercruise		
	2008	2009	Vershil in %	2008	2009	Vershil in %
Alkmaar	74	124	67,6%	75	81	8,0%
Den Helder	51	38	-25,5%	27	21	-22,2%
Enkhuizen	?	138		210	258	22,9%
Haarlem ^{1,2}	500	176	-64,8%	1	0	-100,0%
Hoorn	64	47	-26,6%	155	245	58,1%
Medemblik	22	36	63,6%	22	9	-59,1%
Purmerend ¹	?	?		?	?	
Waterland ¹	?	8		4	0	-100,0%
Zaanstad	95	56	-41,1%	55	250	354,5%
¹ Havens motorchartervaart						
² Gedeeltelijke stremming sluis medio maart 2009 t/m oktober 2009						
? = Geen registratie						
Bron: Amsterdam Cruise Port, project "Riviercruise en Motorchartervaart Noord-Holland"						

Uit de tabel blijkt dat het aantal aanlopen ('calls') van riviercruiseschepen aan Enkhuizen en Hoorn flink toeneemt. Het aantal "calls" van vaartuigen uit de motorchartervaart vertoont, afhankelijk van de plaats, grote fluctuaties. De bereikbaarheid is beperkt, maar Harderwijk en Elburg zijn interessante plaatsen om te bezoeken. Ook de omgeving is interessant. Meerdere motorchartervaartuigen met fietsers ("fietsboten") bezoeken Harderwijk. Volgens de havenmeester ca. 100 bezoeken of "calls" in 2008²⁰.

Kampen heeft een kade van 110 meter voor de "witte vloot". In april en mei wordt er bijna dagelijks afgemeerd. In 2009 zijn er 120 van dergelijke schepen in Kampen geweest ("calls"). Ongeveer 90% hiervan blijft een nacht, de rest blijft niet. Deventer heeft 200 meter kade. In 2009 waren daar 105 "calls"²¹.

De Prins Willem Alexander bezoekt Harderwijk

²⁰ Waterfront Harderwijk, Ontwikkeling havens Waterfront Zuid, Waterrecreatie Advies, november 2009

²¹ Ontwikkeling watersport provincie Overijssel, Waterrecreatie Advies, november 2010.

7. Conclusies

De watersport in het IJsselmeergebied is in de afgelopen decennia flink gegroeid. Het aantal ligplaatsen in jachthavens is van ca. 5.000 in 1965 gestegen naar 35.635 in 2010. In de Randmeren is het aantal ligplaatsen in dezelfde periode toegenomen van ca. 2.000 naar bijna 11.500.

In 2010 zijn in opdracht van de provincies alle jachthavens in Overijssel en Gelderland via dezelfde methodiek als in het IJsselmeergebied met een vragenformulier benaderd. Dit heeft in Overijssel tot een aanpassing van de gebiedsindeling van deze rapportage geleid. Het aantal aan het onderzoek in het IJsselmeergebied deelnemende havens is gestegen van 220 naar 230.

Het aantal jachthavens in het Overijssels deel van het IJsselmeergebied bedraagt nu 30, dat is 7 meer dan in de rapportage van vorig jaar. In de tabellen en grafieken is geen sprake van een trendbreuk omdat deze veranderingen met terugwerkende kracht zijn verwerkt. Het is wel mogelijk dat cijfers in de rapportage van 2009 niet exact overeenkomen met de nieuwe cijfers van 2009 en 2010 in de nu voorliggende rapportage.

Ten opzichte van 2009, zijn er in 2010 twee jachthavens in het IJsselmeergebied bijgekomen. Er zijn per saldo 67 boten bijgekomen en 133 ligplaatsen verdwenen. Hierdoor is de bezettingsgraad gestegen van 91,3% naar 91,8 %. Het aantal schepen op een wachtlijst is ten opzichte van 2009 met ruim 4,5% gestegen.

In het Overijssels deel van het IJsselmeergebied zijn er, ten opzichte van 2009, 95 ligplaatsen en 72 boten bijgekomen. De gemiddelde bezettingsgraad is 0,5% gedaald. In het Randmerengebied is de ligplaatscapaciteit met 80 gedaald, voornamelijk door herinrichting van een haven in het Gooimeer. Het aantal schepen op een wachtlijst in de Randmeren is met 100 toegenomen.

Het percentage Duitse ligplaatshouders in het IJsselmeergebied is weer gedaald, dit keer met 0,9% tot 16,3%. In het Overijssels deel van het IJsselmeergebied is het percentage Duitsers gedaald naar 11% (min 25 boten). Tegen alle trends in is het percentage Duitse ligplaatshouders in Noord-Holland met 4,6% toegenomen, vooral in de Kop van Noord-Holland en West Friesland. De achtergrond hiervan is nog onduidelijk. Ook in Flevoland is het aantal Duitsers toegenomen.

Ondanks het mooie weer is het aantal passanten in het IJsselmeergebied in 2009 t.o.v. 2008 gedaald met 5,1% en het aantal bootovernachtingen met 3,4%. De gemiddelde verblijftijd van passanten steeg van 1,30 naar 1,33 nachten.

In Overijssel is het aantal passanten gestegen met 6,1%. Dit is tegen alle trends in. De gemiddelde verblijftijd van passanten in de havens in Overijssel nam iets af; van 1,46 naar 1,44 waardoor het aantal bootovernachtingen slechts beperkt toenam van 23.115 naar 24.211 (+ 0,5%). Toename van het aantal bootovernachtingen en daling van de verblijftijd bleek na nadere analyse vooral te maken te hebben met (dag)evenementen / activiteiten in Kampen. Het verlengen van de verblijftijd is belangrijk. Het betekent dat mensen meer gaan doen in de omgeving (en dus langer geld uitgeven). In het Randmerengebied steeg het aantal bootovernachtingen iets van 68.135 naar 68.605. De verblijftijd bleef nagenoeg gelijk (1,5).

2009 was het jaar waarin de economische crisis zich echt openbaarde. Er is zelfs geadviseerd vakantie in eigen land door te brengen. Op basis van de passantencijfers in het hele IJsselmeergebied is dat niet gelukt, maar het aantal sluispassages is in 2009 wel in alle provincies toegenomen. Na een daling in 2008 t.o.v. 2007 met 1,2% is het aantal passages in 2009 t.o.v. 2008 weer met 4,2% gestegen. In de sluis van Blokzijl, de Arembergersluis en de Beukersluis, is het aantal passages zelfs met 7,5% gestegen. Er is een grotere uitwisseling geweest tussen boten uit het binnengebied van Overijssel, de Weerribben en de Wieden en de IJsseldelta. Het aantal passages van de Linthorst Homansluis bij Nijetrijne richting Fryslân is met 5,5% gedaald en de passages door de Roggebotsluis zijn nagenoeg gelijk gebleven (+0,6%). Een verklaring kan zijn dat (uit kostenoverwegingen) het aantal dag- en weekendtochten is toegenomen en het aantal overnachtingen op openbare aanlegplaatsen en/of ankerende schepen.

De sluispassages in Overijssel zijn gestegen met 5,3%. Het gaat vooral om de uitwisseling tussen de Wieden en Weerribben en het IJsselmeergebied via Vollenhove en Zwartsluis. De passages via de Linthorst Homansluis bij Nijetrijne binnendoor naar Fryslân zijn met 5,5% gedaald.

De passages vanuit het IJsselmeergebied naar de Waddenzee via Kornwerderzand en Den Oever zijn met 1,2% gedaald en de passages richting Noordzee via de Oranjesluis in Amsterdam met 7% gestegen. Het aantal sluispassages bij Den Oever daalde met 11,7%, o.a. vanwege stremmingen ten behoeve van zoutmetingen in april en mei. De passages in Kornwerderzand namen in 2009 met 6,9% toe.

De monitor 2010 over de ontwikkeling van de watersport in de Waddenzee (uitvoering provincie Fryslân) is nog niet gereed. Voorlopige cijfers geven echter aan dat het aantal passanten in de Waddenhavens in 2009 is toegenomen.

In de winter van de 2009 op 2010 bleven 29.249 boten in het IJsselmeergebied, waarvan 2.032 (6,9%) in Overijssel. Het aantal boten in Overijssel dat 's winters op de wal staat daalde, zowel buiten als in loodsen en het aantal boten dat in het water bleef liggen nam toe.

24 jachthavens in het IJsselmeergebied hebben uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden. In totaal gaat het om 2.895 nieuwe ligplaatsen, gespecificeerd door 21 jachthavens. 3 jachthavens hebben aangegeven wel uit te willen breiden, maar hebben geen aantal genoemd.

In Lelystad en Almere, maar ook in het Noord-Hollandse deel van het IJsselmeer zijn een aantal plannen voor nieuwe jachthavens (Oude Zeug, Hoorn, Amsterdam, Muiden en Blaricum). Verder zijn er 7 bestaande havens in Flevoland en 6 in Noord-Holland met uitbreidingsplannen, wensen of mogelijkheden. In Overijssel zijn 2 bestaande havens met uitbreidingsplannen of wensen en er is een plan voor een nieuwe haven in de Bypass bij Kampen (plus ligplaatsen bij woningen). Toch gebeurt er bijna niets en dat ligt niet alleen aan de marktomstandigheden. Uit een nadere analyse blijkt dat het verkrijgen van een Natuurbeschermingswetvergunning veel problemen, vertraging en frustraties veroorzaakt.

Er bestaat verschil van mening tussen de provincies Noord-Holland en Flevoland over de wijze waarop getoetst moet worden en over de effecten van uitvarende boten op vogelpopulaties. Verder stagneert de besluitvorming door de Toekomstvisie Markermeer IJmeer (TMIJ), opgezet om o.a. de Schaalsprong Almere mogelijk te maken. Ook in discussies rond het Beheerplan wordt uitgebreid ingegaan op de effecten van recreatie op natuur. Goede gegevens over het gedrag van vogels en het gebruik van boten naar soort, plaats en tijd zijn daarbij van onschatbare waarde.

In de rapportage wordt uitgebreid aandacht besteed aan trends in de watersport. De toename van de gemiddelde scheepslengte en het comfort aan boord heeft bijvoorbeeld gevolgen voor het vaargedrag. Om de bestedingen van watersporters te verhogen, is verlenging van de verblijftijd belangrijk. De kwaliteit en functionaliteit van de haven en de omgeving spelen hierbij een belangrijke rol. De omzet van de watersportindustrie in het IJsselmeergebied kan worden geschat op ca. € 630 miljoen per jaar en de bijbehorende werkgelegenheid op 6.000 arbeidsplaatsen (Fte). De omzet van de watersportindustrie in de provincie Overijssel wordt geschat op 110 miljoen per jaar en ruim 1.000 volledige arbeidsplaatsen²².

De traditionele chartervaart met klippers en tjalken speelt vooral in Noord-Holland en Fryslân een belangrijke rol. In Huizen, Spakenburg, Harderwijk en Elburg liggen veel bidders. In Elburg is door Prinses Margriet in september 2010 de nieuwe Museum Botterwerf geopend. Ook in Kampen liggen een aantal grotere chartervaartuigen van Naupar en de Kamper Kogge. De Riviercruisevaart tenslotte lijkt zich in het IJsselmeergebied positief te ontwikkelen. Vooral Hoorn en Enkhuizen profiteren hiervan, maar ook Kampen en Zwolle.

²² Ontwikkeling watersport provincie Overijssel, Waterrecreatie Advies, november 2010

Bijlagen:

•	Brief aan de jachthavens	26
•	Tabel: Kengetallen IJsselmeergebied 2010	27
•	Tabel: Kengetallen aandeel provincie Overijssel in het IJsselmeergebied 2010	28
•	Tabel: Kengetallen subregio Randmeren	29
•	Tabel: Totaaloverzicht provincie Overijssel	30
•	Overzicht vuilwaterstations in Overijssels deel van de Randmeren	31

Waterrecreatie Advies B.V.
Het Ravelijn 1
Postbus 123, 8200 AC Lelystad
Tel. 0320 21 88 47, fax 0320 28 13 08
Rek. nr. 50.51.79.431 ABN-AMRO
BTW nr. 8160 22 148 B01
K.v.K. nr. 39066758
E-mail: info@waterrecreatieadvies.nl
Website: www.waterrecreatieadvies.nl

Bedrijf
T.a.v. Contactpersoon
Adres
Postcode en woonplaats

Lelystad, 17 maart 2010
Betreft: Ontwikkeling watersport in de provincie Overijssel

Geachte heer/mevrouw,

Zoals bekend doen wij sinds 1994 in opdracht van de provincies en Rijkswaterstaat onderzoek naar de ontwikkeling van de watersport in het IJsselmeergebied. Elk jaar doen bijna 25 'jachthavens' in Overijssel hieraan mee. Het onderzoek geeft inzicht in ontwikkelingen en trends in de watersport. Wij hebben dit jaar voor het eerst (5) provinciale rapporten gemaakt. Deze staan allemaal op onze website. Op de website van de provincie (Thema's → Toerisme en Vrije Tijd in cijfers → Ontwikkeling watersport in het IJsselmeergebied) staat een PDF van het rapport over de ontwikkeling van de watersport in het Overijssels deel van het IJsselmeergebied. U krijgt dus dit jaar geen samenvatting, maar kunt het hele onderzoek downloaden en eventueel kijken hoe het in de andere provincies gaat.

We hebben dit jaar opdracht gekregen de watersport in heel Overijssel in kaart te brengen en daarom krijgen de overige 90 'jachthavens' in ons bestand voor het eerst ook een vragenformulier. Wij hopen dat dit onderzoek een stimulans betekent voor de watersport in Overijssel.

In de afgelopen jaren hebben wij niet alleen het IJsselmeergebied, maar ook de Waddenzee, de provincies Noord- en Zuid-Holland en het Deltagebied volgens dezelfde systematiek onderzocht. 887 'jachthavens' (van de ruim 1.500) hebben bijna 110.000 ligplaatsen (gemiddelde bezettingsgraad 94,1%) en ruim 1 miljoen 'bootovernachtingen' van passanten. Toervaarders besteden gemiddeld ca. € 80 per boot per dag, dus watersport is belangrijk voor de plaatselijke middenstand en het in stand houden van voorzieningen.

Wij vragen u het bijgevoegde formulier zoals gebruikelijk even te controleren en waar nodig aan te vullen. Het eindrapport is na de zomer gereed en zal o.a. op onze website worden gepubliceerd. Ook deze keer bij voorbaat dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Bijlage: vragenformulier 2010

Kengetallen IJsselmeergebied

1. Aantal havens (exploitatievorm):

Gemeente haven(s)	:	27	
Commerciële haven(s)	:	134	
Stichtingshaven(s)	:	14	
Verenigingshaven(s)	:	53	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	2	
Totaal	:	230	

2. Recreatievaart:

a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	35.635	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	91,8	%
Aandeel zeilboten	:	68,1	%
Aandeel motorboten	:	31,9	%
Gemiddelde bootlengte	:	9,7	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	82,5	%
Duitsland	:	16,3	%
België	:	0,4	%
Overig	:	0,8	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	3.939	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	2.921	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	4.088	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	377.284	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,3	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	13.374	
Aantal schepen in loodsen	:	5.511	
Aantal beschikbare plaatsen	:	20.527	
Bezettingsgraad droge stalling	:	92,0	%
Aantal schepen in het water	:	10.364	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	24	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	2.895	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	21	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	4	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	8	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	603	
-------------------------------------	---	-----	--

Kengetallen aandeel provincie Overijssel in het IJsselmeergebied

1. Aantal havens (exploitatievorm):

Gemeente haven(s)	:	3	
Commerciële haven(s)	:	14	
Stichtingshaven(s)	:	4	
Verenigingshaven(s)	:	9	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	0	

Totaal	:	30	

2. Recreatievaart:

a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	3.006	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	92,3	%
Aandeel zeilboten	:	33,6	%
Aandeel motorboten	:	66,4	%
Gemiddelde bootlengte	:	9,1	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	88,6	%
Duitsland	:	11,1	%
België	:	0,0	%
Overig	:	0,4	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	293	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	232	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	290	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	24.211	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,4	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	627	
Aantal schepen in loodsen	:	300	
Aantal beschikbare plaatsen	:	997	
Bezettingsgraad droge stalling	:	93,0	%
Aantal schepen in het water	:	1.105	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	3	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	225	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	2	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	0	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	3	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	35	
-------------------------------------	---	----	--

Kengetallen subregio Randmeren
1. Aantal havens (exploitatievorm):

Gemeente haven(s)	:	7	
Commerciële haven(s)	:	33	
Stichtingshaven(s)	:	4	
Verenigingshaven(s)	:	11	
Rijks- / provinciale haven(s)	:	0	

Totaal	:	55	

2. Recreatievaart:a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	11.441	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	91,7	%
Aandeel zeilboten	:	56,4	%
Aandeel motorboten	:	43,6	%
Gemiddelde bootlengte	:	8,6	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	85,3	%
Duitsland	:	13,3	%
België	:	0,4	%
Overig	:	1,0	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	1.164	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	946	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	917	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	68.605	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,5	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	5.182	
Aantal schepen in loodsen	:	1.214	
Aantal beschikbare plaatsen	:	6.937	
Bezettingsgraad droge stalling	:	92,2	%
Aantal schepen in het water	:	3.146	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	11	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	1.109	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	9	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	1	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	5	haven(s)

3. Zeilende 'traditionele chartervaart':

Aantal lig- en/of passantenplaatsen	:	80	
-------------------------------------	---	----	--

Totaaloverzicht: provincie Overijssel**1. Aantal havens (exploitatievorm):**

Gemeente haven(s)	:	7	
Commerciële haven(s)	:	53	
Stichtingshaven(s)	:	12	
Verenigingshaven(s)	:	18	

Totaal	:	90	

2. Recreatievaart:a. Ligplaatsen:

Totaal aantal beschikbare ligplaatsen	:	7.051	
Gemiddelde bezettingsgraad	:	91,9	%
Aandeel zeilboten	:	24,2	%
Aandeel motorboten	:	75,7	%
Aandeel roeiboten	:	0,1	%
Gemiddelde bootlengte	:	8,4	m
Herkomst ligplaatshouders			
Nederland	:	91,1	%
Duitsland	:	8,6	%
België	:	0	%
Overig	:	0,3	%
Aantal schepen op wachtlijsten	:	384	

b. Passantenplaatsen:

Aantal niet verhuurde ligplaatsen	:	572	
Aantal specifieke passantenplaatsen	:	1.183	
Aantal bootovernachtingen in 2009	:	59.933	
Gemiddeld aantal nachten per boot	:	1,4	

c. Winterberging:

Aantal schepen buiten aan land	:	1.369	
Aantal schepen in loodsen	:	1.571	
Aantal beschikbare plaatsen	:	3.153	
Bezettingsgraad droge stalling	:	93,2	%
Aantal schepen in het water	:	2.103	

d. Uitbreidingsplannen t.a.v. lig- en/of passantenplaatsen:

Aantal havens met uitbreidingsplannen	:	12	
Verwachte / gewenste uitbreiding totaal	:	510	ligplaatsen
Aantal gespecificeerd door	:	8	haven(s)
Bezwaren, niet gespecificeerd	:	0	haven(s)
Bezwaren, gemeente / overheid	:	8	haven(s)

Overzicht vuilwaterstations in Overijssels deel van de Randmeren, volgens www.vuilwater.info

Indien onderstaande gegevens incompleet of achterhaald zijn, graag contact opnemen met:

Stichting Recreatietoervaart Nederland
Contactpersoon: Manon van Meer
Postbus 102
3970 AC Driebergen
Tel.: 0343-524757
E-mail: m.vanmeer@srn.nl

+++++

VTRB Blokzijl
Postbus 1211
8356 ZL BLOKZIJL
Tel. 0527 29 16 94

Jachthaven De Molenwaard
Van Nahuysweg 43
8061 EZ HASSELT
Tel. 038 477 16 51

Jachthaven-Camping Roggebotsluis
Reeveweg 1
8265 PR KAMPEN
Tel. 038 331 24 02

WSV De Buitenhaven
Noordweg 1
8262 BM KAMPEN
Tel. 038 332 35 33

VVV Vollenhove
Aan Zee 2-4
8325 ZG VOLLENHOVE
Tel. 0527 24 17 00

Jachthaven De Kranerweerd bv
Het Oude Diep 5-7
8064 PN ZWARTSLUIS
Tel. 038 386 73 51

Gemeente Zwarte Waterland
Postbus 23
8060 AA HASSELT